

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Flores Directorii Inqvisorvm

Bariola, Luigi

Mediolani, 1625

urn:nbn:de:hbz:466:1-11434

M. 1
47.

Th. 4848.

Ex Legato Celmi Principis Ferdinandi
Episcopi Paderb: et Monasterii
Anno 1683.

FLORES
DIRECTORII
INQUISITORVM,

Collecti à Fratre Aloysio Bariola Medio-
lanense Augustiniano, Doctore,
Theologo, & Penitentiario.

*Congregationum Sancti Officij, & Indicis
Mediolani Consultore.*

Accesserunt Tractatus De Sollicitatione Penitentium, De
Propositionum gradibus, & qualitate. Plura hic Consilia
(veteriorum praesertim) vtrique foro accommodata:
vna cum Bullis Apostolicis S. Officio pernecessarijs.

Opus non modo Consultoribus S. Officij, sed Doctoribus, Confessa-
rijs, & Religiosis omnibus perutile.

Noua hac impressione omnia ab eodem recognita,
& aucta.

Collegij Socij Jesu Paderb.

M E D I O L A N I,

per. q. Pacifici Pontij, & Ioan. Baptistam Picca-
tam, Impress. Archiep. M. DC. XXV.

20

Denno Imprimatur.

**Fr. Hyacinthus Vicecomes, Vicarius
Sancti Officij Mediolani.**

**Aloysius Bossius Can. Ord. Theol. pro
Illustris. Card. Archiep.**

Vidit Saccus pro Excellentiss. Senatu.

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS.

**D. CÆSARI
MONTIO,**

Assessori Sanctæ Vniuersalis Inqui-
sitionis in Vrbe,

*Et Consultori in Sacra Congregatione de
Fide propaganda.*

Fr. Aloysius Bariola Augustinianus F.

*Q*VINDECIM iam sunt an-
ni, cum hoc opus pu-
blici iuris feci amicorum
non tam rogatu, quàm
vi coactus. Interim opus expolui se-
cundis curis, quæ solent esse meliores:
auxi productis sacris Canonibus, &

a 2 Do-

Doctoribus, qui res eò contentas accuratè pertractant: Et præcipuè sententijs EymERICI, Et Pegna dicta mea corroboravi. Addidi nova consilia; rebus apud me dubijs, Et obscuris dedi lucem: locupletavi Pontificijs Constitutionibus, quæ præteritis his annis prodierunt: quo factum est, ut novum opus propemodum esse videatur. Dixit quidem philosophus magni nominis, esse facile inuentis addere: sed non facile est inuenta idonea conuenienter suis aptare locis. Precibus iterum amicorum fatigatus, qui negant ullum exemplum primæ impressionis reperiri, libellum iterum in lucem edo, sed sub luce tui clarissimi nominis, qui tam scienter de rebus huiusmodi nosti iudicare. Tu enim sub trium Summorum Pontificum auspitijs, non
mi-

minus egregiè, quàm viriliter in Ec-
clesia Romana castris militasti, ma-
gnis honoribus consecutus testimo-
nium virtutis. Primum quidem à
Paulo Quinto recol. mem. inter Pra-
latos sacra Consulta totius Ecclesia-
stici status adnumeratus: deinde à
Gregorio Decimoquinto fel. record.
in supremam S. Inquisitionis Con-
gregationem Consultor adscitus: po-
stremum ab Urbano Octavo feliciter
Ecclesiam Christi gubernante Congre-
gationi de fide propaganda adscrip-
tus fuisti. His laboriosis muneribus,
quæ validissimum quemque singula
fatigassent, tanta facilitate ingenij
tui, tanta omnium admiratione, com-
mendationeque omnibus eodem tempore
perfunctus es; ut idem Urbanus in
Tribunali eiusdem suprema Sanctæ
Inquisitionis Assessorem à curis pro-

paganda fidei, minimè auocatum, nuper constituerit. Merita quoque uniuersa familia tua in me postulant; Illustrissimi Senatoris Patris tui beneficia exigunt; suadet beneuolentia Marci Antonij fratris tui Iuris Consulti Collegiati, & Consultoris Sanctæ Inquisitionis in hac Vrbe, & nuper Regij Fisci Aduocati, à Catholica Maestate electi, signum hoc grati animi, & obseruantia erga te mea. Fratris inquam Tui, quem ingenium singulare, doctrina exquisita, eloquentia in amplissimo Senatu saepe perspecta, & ipsius supremi Ordinis luculento testimonio dum ab eo Regius Fisci Aduocatus designaretur cumulatè laudata; humanitas denique, ac suauitas morum incomparabilis, iteratis Ciuium votis, dum eius Praefectus destinaretur abundè

testata; Senilis denique in florēti etate prudentia, Et in negotijs tractandis eximia diligentia in Vicarij Provisionum hoc est Patrie administrationis munere obeundo omnibus probata, ad Aui; Patrisque Senatoriam dignitatem cursim euehunt. Nequaquam despiciere debes hoc munusculum, quod non sit recens, ac nouum. Nam aurum recoctum purius, ac pretiosius esse consuevit. Aurum uoco meum hoc Opusculum, non quod aurum putem ab ingenio meo prodire potuisse, sed quod ex aureis grauiissimorum Auctorum libris, tamquam fodinis erutum sit, atque conflatum. Viue feliciter. Mediolani Idibus Iulij 1625.

LECTORI BENEVOLO

Auctor Epitomæ S.

UPERVACANEAM existima-
nerit aliquis hanc Epitomem,
à me collectam è Commenta-
rijs, quos eruditione solidissi-
ma scriptos Directorio Inquisitorum ap-
posuit Franciscus Pegna natione Hispa-
nus, I. V. & S. Theologiæ Doctor, atq;
in Auditorio Romanæ Rotæ Decanus.
Aut enim, dicet is, superflua scripsit ille,
quæ recensentur: aut operi necessaria tan-
tummodo, quæ detrahi non possunt. De
viro prudentissimo limatissimique iu-
diciij prius illud, ne suspicari quidem li-
cet; hoc autem posterius, si verum est,
quid detrahet is, qui Epitomen elabo-
rauit, ex opere in quo nihil est, quod de-
trahatur? Importunæ sanè preces amico-
rum ad hanc editionem, quam nunquam
cogitaueram, me detrectantem a dege-
runt; qui memoriæ subsidium calamo,
non gloriolam nomini meo ex hac elucu-
bratione paraueram. Verum ex huius
operis scripture, nemo prudens rerum
æstimatori iure potest inferre, vel præcla-
rissi-

rissimi Commentatoris superflua in inef-
se operi rerum copiam redundantemque
verborum, vel contrahentis in Epito-
men inanem fuisse laborem. Non enim
neque primus sum, neque solus, qui hanc
scribendi rationem inierim. Tritam mul-
torum vestigijs viam calco. Quis recen-
seat eos, qui clarissimorum auctorum,
& ab omni antiquitate probatissimorum
Scriptorum historias, Commētarios, at-
que alia dignissima æternitate opera, in
breuiaria compendia, epitomas, & sum-
maria cum ingenij sui laude, & sine illo-
rum dedecore compegerunt? Mitto Li-
uiam epitomen, cuius auctor adhuc
quæritur: mitto Xiphilinum, qui copio-
sam Dionis historiam in compendium cō-
traxit. Videmus ipsi ætate nostra passim
in Bibliothecis, librarijsque tabernis pro-
stare magnorum virorum S. Thomæ
Aquinatis Sum. Theologicam, Cæsaris
Baronij Cardin. Annales Ecclesiasticos,
Martini Nauarri Enchiridion, & alia,
tum huius, tum aliorum opera in epito-
men contracta. Quod illi responsuri sunt
huic quæstioni, qui hæc fecerunt; idem
equidem respondebo de hac commenta-
riorum contractione, qui sum illos imi-
tatus.

tatus. Fideliter igitur totam huius voluminis doctrinam ex prædicti Francisci Pegnæ, cui tantum Vrbs, & orbis debet, commentarijs excerpti. Si quam partem integram intactamque, tametsi scitu dignissimã omisi; quòd non adeò frequenter veniret in consultationem, omisi. Rationes multas, leges, canones, DD. testimonia præterij; quia nisi ea præterijsem, non epitomen confecissem, sed ipsos cõmentarios in alias chartas transtulissem. Cum Alex. Leonis, Gregorij, atq; aliorum Pontificum Bullas innuo, Lector intelligat eas à me significari, quæ ad Tribunalis huius sanctissimi fulciendam auctoritatem emanarunt, atq; ad calcem Directorij sunt adiectæ; necnon à me in breuiarium contractæ. Quamuis autem Franciscus ipse non ex omnibus testimonia in suos Commentarios transtulerit; ego tamen è singulis aliquid, quo res disputata muniretur multis in locis produxi. Postremum ordine alphabetico tamquam in tabulam capita rerum exposui, vt ad nutum omnia lectoribus essent in promptu. Vale.

IN-

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Prior numerus Partem, posterior Com-
mentarium indicat.

*Biuratio quid sit, quotuplex, cur institu-
ta, & quam antiquus vsus eius, par. 3.
com. 40.*

*Abiuratio de vehementi quare sit grauif-
sima pœna. p. 2. c. 81. & par. 3. com. 39.*

*Abiuratio quomodo per torturam evitari
possit. par. 2. com. 14. & par. 3. com. 40.*

*Abiuratio ante sententiam fienda est, licet vsus contra-
rium obtinuerit. p. 3. c. 41.*

Abiurare qui teneantur. p. 3. c. 40.

*Abiurans de leui, & post incidens in hæresim non est rela-
psus. p. 2. c. 83.*

Abiurandi ætas quæ. p. 3. c. 40.

*Abiurans de vehementi, vel de hæresi, & post communi-
cans cum hæreticis est relapsus. p. 2. c. 83.*

*Abiurans fauoriam hæreticorum, & in eam re' abens re-
lapsus erit. p. 2. c. 83.*

*Abiurans de vehementi, & purgans se bæresi in quo dif-
ferant. p. 3. c. 71.*

Abiuratus tenetur se subscribere. p. 3. c. 72.

*Abiurationes de leui, vehementi, & violenta quomodo
differant. p. 3. c. 40.*

*Absens verbaliter degradatus per Iudicem sacularem pu-
niri potest. p. 3. c. 49.*

Abiuratio an inhabilitas. Nau ar. de hæret. conf. 5.

Absen tes

I N D E X.

- Absentes contumaces de formali verè conuicti, quomodo tractandi.* p. 3. c. 49.
- Absoluti iudicialiter tenentur eadem Confessario confiteri* par. 2. com. 65.
- Absoluendi non sunt Rei Sacramentaliter priusquam hæresim iudicialiter manifestent, nisi in mortis articulo.* p. 2. com. 25.
- Absolutione Sacramentali sequuta potest contra hæreticum inquiri.* p. 2. c. 25.
- Absoluendus à sententia excommunicationis prius iurare debet; & mollitèr virgis percuti.* p. 3. c. 7.
- Absolutus tanquam innocens, si deferatur de eodem crimine, iterum iudicari, & condemnari potest.* p. 3. c. 37.
- Abusus Sacramentorum, aut Sacramentalium reddit operantem suspectum.* com. 67. 2. partis.
- Affectus ad delictum quo puniendus.* Menoch. de arbitr. casu 360.
- Accusator hæretici non tenetur se subscribere ad pœnam talionis.* p. 3. c. 14.
- Si se subscribat, & deficiat quomodo puniendus.* par. 3. com. 14.
- Accusator in accusatione desistens non est audiendus.* par. 3. com. 14.
- Vnicum testem producens iniurius puniendus.* p. 3. c. 14.
- Accusatoris remissio; nihil valet.* p. 3. c. 14.
- Accusatores, & falsi testes puniuntur eadem pœna.* par. 3. com. 48.
- Accusatus, & legitimè conuictus de hæresi, & negans, quando Curie seculari relaxandus.* p. 3. c. 48.
- Acquisita à marito stante matrimonio, an confiscari possint.* p. 3. c. 160.
- Actio relaxationis Rei Curie seculari in Ecclesia fieri debet.* par. 3. com. 45.
- Adimplere pœnitentias nolentes, vel omittendo, vel committendo.*

I N D E X.

- mittendo, quomodo intelligatur. p. 3. c. 146
- Adolescentes quomodo abiurabunt. p. 3. c. 40
- Adoratio dæmonum a quibus exorta. p. 2. c. 35
- Adultis dormientibus, & amentibus non remittitur peccatum Originale sine actuali. p. 1. c. 11
- Aduocatus quilibet admittitur ad tuendum defunctum. par. 3. com. 92
- Aduocatus Reo concedendus, & qualis. p. 3. c. 28
- Aetas criminis capax quæ sit. p. 1. c. 13. & p. 3. c. 40
- Alchimiſtæ, qui ſuſpecti, quod dæmones inuocent. p. 3. c. 26
- Amantes, dæmones inuocantes, quando erunt de hæreſi ſuſpecti. p. 2. c. 68
- Amatoria pocula propinantes quando reddantur de hæreſi ſuſpecti. p. 2. c. 68
- Amentes, & dormientes baptizati quando ſuſcipiant characterem. p. 1. c. 11
- Animaduerſionis nomine, quæ intelligatur pœna. p. 2. c. 71
- Animalia bruta Sacramenta ſumere poſſunt, ſed non Sacramentaliter. p. 1. c. 15
- Apoſtolicæ traditiones quænam ſint, & quam auctoriſtatem habeant. p. 1. c. 14
- Apoſtoli quare Symbolum condiderunt. p. 1. c. 16
- Apochryphus liber qui ſit. p. 2. c. 48
- Apoſtaſia, & hæreſis an differant ſpecie. p. 2. c. 74
- Apoſtata quis dicatur, & an recipiendus. p. 2. c. 74
- Apoſtoli quid, & quot eorum genera. p. 3. c. 31
- Appellans quomodo tractandus. p. 3. c. 31
- Appellare licet hæreticis ob interlocutoria. p. 3. c. 31
- Appellatio a quo recipienda, & admittenda. p. 3. c. 31
- Appellatio quid ſit. p. 3. c. 30
- Appellatione admiſſa quomodo tractandus Reus. p. 3. c. 31
- Appellatione interpoſita nihil innouandum. p. 3. c. 31
- Aquam vino miſcere in Miſſæ Sacrificio Chriſtus docuit. p. 1. c. 14.

Amore

I N D E X.

- Amore capii delinquentis pœna.* Menoch. de arbitr. Iud. casu 328.
- Arrestare quid, & quomodo arrestandi.* Rei. p. 3. c. 31
- Art nulla datur includendi dæmones in rebus corporeis.*
p. 2. c. 68.
- Arma in favorem fidei deferre qui possint, & quibus concedendum.* p. 3. c. 105
- Articulos fidei cur credimus.* p. 1. c. 19
- Eos memoria tenere, & explicitè credere tenentur fideles.*
p. 1. c. 19
- Astrologia iudiciaria, interrogatoria superstitiosa est.*
p. 2. c. 67
- Auctore damnato etiam libri damnati censentur.* p. 2. c. 3
- Audiens semel hæreticorum conciones, an dicatur hæreticis credens.* p. 2. c. 75
- Auxiliares Inquisitorum consequuntur Indulgentias.*
p. 3. c. 178

B

- B** *Apertissimus ab hæreticis collatus an sit iterandus.*
par. 1. com. 12
- Cur legitimè collatus non iterandus.* p. 1. c. 12
- Blasphemia hæreticalis quæ sit.* p. 3. in fine.
- Blasphemia hæreticales, quæ.* p. 2. c. 66
- Blasphemia quomodo punienda.* p. 2. c. 66
- Blasphemia non omnes spectant ad sanctum Officium.*
p. 2. c. 66.
- Blasphemi an abiurare teneantur.* p. 2. c. 66
- Blasphemiarum gravitas quomodo metienda.* p. 2. c. 66
- Bona Clericorum, quæ confiscari possint.* p. 3. c. 161
- Bona confiscata cui applicanda.* p. 3. c. 161
- Bona feudalia quomodo confiscari valeant.* p. 3. c. 161
- Bona hæreticis condonare quando possint Inquisitores.*
p. 2. c. 9.
- Bona occulii hæretici fisco non tradenda.* p. 3. c. 157
- Bona

I N D E X.

Bona hereticorum insanientium an sint adnotanda. p. 3. c. 22
Brachio seculari aliquem relaxando quid agatur. p. 2. c. 20

C

- C** *Adauera hereticorum, credentium, & fautorum,*
quando licitè sepeliri possunt. p. 3. c. 89
Et quando exhumanda, & comburenda. p. 3. c. 89
Canonica purgatio quid sit, & quando indici possit. p. 2. c. 14
Canonizato habetur per traditionem in Ecclesia Dei.
p. 2. c. 42
Captura mandari nequit ex delictis, & indicijs leuibus.
p. 2. c. 12
Capturae ordo, & à quo decernenda. p. 3. c. 17
Captura reorum quomodo fienda. p. 3. c. 108
Calumniator quomodo tractandus. Menoch. de arbitrarijs
casu 321. 322.
Carcerati pro heresi quare non admittendi ad Missam, & di-
uina, sicut pro alijs erroribus. p. 3. c. 108
Carceres cur inuenti. p. 3. c. 107
Carceres non omnibus sunt pares assignandi. p. 3. c. 108
Carcerati non sunt de carcere ad carcerem transferendi.
p. 3. c. 208.
Carceratis pro causa fidei, Confessarij sunt concedendi.
p. 2. c. 25
Carceri perpetuo qui sint damnandi. p. 3. c. 46
Carceris perpetui poena quibus de causis, & quando remit-
tenda. p. 3. c. 46. & c. 108
Cardinales quo tempore Inquisitores generales esse coepe-
runt. p. 3. c. 14
Carnes diebus prohibitis comedere an sapiat heresim.
p. 2. c. 80
Catholicos libros falsificantes quomodo puniendi. p. 2. c. 17
Cauillosa hereticorum responsiones quomodo vitandae.
p. 3. c. 22

Causae

I N D E X

<i>Causse capitalis inimicitie .</i>	p. 3. c. 116
<i>Causse friuolæ appellandi .</i>	p. 3. c. 31
<i>Causse minuendi pœnam falso testi .</i>	p. 3. c. 122
<i>Causse quibus Inquisitores deponendi .</i>	p. 3. c. 66.
<i>Causse rationabiles ad minuendam, & augendam pœnam .</i>	p. 3. c. 44. & 122
<i>Cautelarum genera .</i>	p. 3. c. 23
<i>Cautionum species .</i>	p. 3. c. 139
<i>Christiani ad Iudæorum ritus reuertentes subduntur Inquisitoribus .</i>	p. 2. c. 69
<i>Cyprianus à Stephano Papa correctus .</i>	p. 2. c. 42
<i>Christiani si infantes, aut metu mortis baptizati redeant ad patrum ritum, mitius cum eis agendum .</i>	p. 2. c. 69
<i>Celebrans exequias pro hæreticis, & eos apud se custodiens est suspectus .</i>	p. 3. c. 89
<i>Circumstantiæ quæ reticendæ quando reis processus traditur .</i>	p. 3. c. 29
<i>Citandus est Reus ad audiendam sententiam .</i>	p. 3. c. 40
<i>Citationis causa in citatione non ponenda .</i>	p. 3. c. 33
<i>Clerici sede vacante non possunt fidei dubia desinire .</i>	p. 2. c. 8
<i>Clerici quomodo, & a quibus sint ad beneficia, & dignitates restituendi .</i>	p. 3. c. 162
<i>Clericis redeuntibus pecuniariæ pœnæ imponendæ .</i>	p. 3. c. 161
<i>Clericorum bona quæ confiscari possint .</i>	p. 3. c. 161
<i>Comburare libros vetitos an quilibet possit .</i>	p. 2. c. 3
<i>Combustio Statuarum valde antiqua est .</i>	p. 3. c. 49
<i>Committentes non relapsi qui sint .</i>	p. 3. c. 146
<i>Committentes ea ad quæ se committere non obligarunt quomodo puniendi, & an interrogandi super intentione .</i>	p. 3. c. 146
<i>Commoda ab hæresibus orientia .</i>	p. 3. c. 48
<i>Comparentes non sunt ab Inquisitore audiendi in foro pœnitentiæ .</i>	p. 3. c. 12
<i>Comparentis beneficium non potest quis secundò consequi .</i>	p. 3. c. 12.

Com-

I N D E X.

- Comparsens post suam combustam imaginem est audiendus.*
 p. 3. c. 49
- Complices hæreticorum reuertes intra annum satisfacere, puniuntur ut hæretici, & ipso iure sunt infames.* p. 1. c. 4
- Compurgatores ad quid teneantur, & quot in eis requirantur.*
 p. 2. c. 14
- Coactio quatuorplex.* p. 1. c. 24
- Coacti hæreticalia committentes quando excusentur, & quomodo tractandi.*
 p. 1. c. 24
- Concilia quatuor veneranda, ut Euangelia, & cur celebrata.*
 p. 1. c. 20
- Concilium Nicenum quid senserit de baptizatis ab hæreticis.*
 p. 2. c. 42
- Conclusio à Concilio, vel à Papa, vel à Sanctis Patribus confecta, & fidelibus præscripta est de fide.* p. 2. c. 27
- Concors Sanctorum sententia, aut scripturarum interpretatio in docendo aliquid ad fidem spectare, est de fide.*
 p. 2. com. 27
- Conatus ad delictum quomodo puniendus. Menoch. de arb. casu 360.*
- Confessarius non absoluat retinentes libros prohibitos.*
 p. 2. c. 3.
- Confessarij partes cū Reo conuicto per falsos testes.* p. 3. c. 48
- Confessarij quando hæreticum absolvere possint, & quando non.*
 p. 2. c. 25
- Confessarius quauis de causa Rei confessionem reuelans, nullum facit indicium.* p. 2. c. 25. & p. 3. c. 110
- Confessarius sollicitans confitentem quomodo suspectus de fide.*
 p. 2. c. 81
- Confessio extraiudicialis an sufficiat ad torturam.* p. 3. c. 110
- Confessio fidei ad salutem necessaria.* p. 1. c. 24
- Confessio sub impunitatis promissione extorta non sufficere ad condemnationem.* p. 3. c. 23
- Confessio in tormentis facta quanto tempore erit ratificanda.*
 p. 3. c. 39.

I N D E X.

- Confessio per terrorem facta, quando sit valida. p. 3. c. 39
- Confessio Reorum sufficit ad condemnationem. p. 3. c. 28
- Confessio Sacramentalis an recipienda ab Inquisitoribus.
p. 3. c. 12
- Confessori asserenti se absoluisse hæreticum in foro conscientie, non tenetur Inquisitor credere. p. 2. c. 22
- Confessus delictum in tortura, & in ratificatione negans quomodo retorqueri possit. p. 3. c. 39
- Confessus spontè quis dicatur. p. 3. c. 12
- Confestim redire ab hæresim quis dicantur. p. 2. c. 8
- Confirmans in tortura extraiudicialem confessionem, cur teneatur ad ratificationem. p. 3. c. 110
- Confitens dictum, vel factum hæreticale, pravam negando intentionem torqueri poterit. p. 3. c. 110
- Confiteri spontè, & metu probationum quis dicatur. p. 3. c. 12
- Confitens hæresim in priori dicto, & in posteriori negans, ut falsus puniendus est. p. 3. c. 114
- Confitens spontè metu probationum mitius est puniendus.
p. 3. c. 12.
- Confrontatio Reorum, & testium quomodo fieri debeat in crimine hæresis. p. 3. c. 48
- Congregationes priuatorum hominum in causis religionis non sunt permittendæ. p. 2. c. 37
- Consilia peritorum consultiva tantum sunt. p. 3. c. 127
- Consolatio hæreticorum quid sit. p. 3. c. 170
- Consolationem petentes ad hæreticis quot modis, quauè ratione excusari possint. p. 3. c. 170
- Cõstitutus in mortis articulo quomodo absolui possit. p. 2. c. 22
de Consultoribus, vide com. 3. p. 61. 126. 127.
- Consultores ad publicam sententiam sunt vocandi. p. 3. c. 40
- Consultores arma deferre possunt. p. 3. c. 105
- Consultores, etiam non iurati secretum reuelantes, quomodo puniendi. p. 3. c. 129
- Contrafaciens abiurationi quomodo sit relapsus. p. 3. c. 116

I N D I E X.

- Contumaces anno elapso in quibus audiantur. p. 3. c. 69
- Contumax absens sacris initiatus potest verbaliter degradari, & curi & seculari relinqui. p. 3. c. 69
- Conuictus de hæresi, quam negat, non excusatur protestatione aliqua. p. 1. c. 26. & p. 3. c. 48
- Conuicti de factis, vel dictis hæreticis antiquis an sine habendi negatiui. p. 2. c. 59. & p. 3. c. 27. 48
- Conuictus non reuelans omnes hæreses, vel complices, vel tempus, an sit negatiuus, vel diminutus. p. 2. c. 59
- Conuictus per falsos testes non debet crimen fateri, ut mortem effugiat. p. 3. c. 48
- Corpus, & Sanguis Christi Domini quamdiu maneat in Sacramento Altaris. p. 1. c. 15
- Correctio fraternæ an locum habeat in crimine hæresis. p. 2. c. 18.
- Correi testes quam fidem faciant. p. 3. c. 113
- Corruptentium testes pœna. p. 3. c. 122
- Credentes hæreticorum quomodo dignoscantur, & quomodo contra eos sit procedendum. p. 2. c. 75
- Crederè explicite quid sit. p. 1. c. 19
- Crederè cur debeamus Deo, & articulis fidei. p. 1. c. 23
- Cruce signati arma deferre possunt. p. 3. c. 105
- Cumulatiua singularitas quæ sit. p. 3. c. 121
- Curatis imponendum est, ut inquirent an pœnitentes pœnitentias adimpleant. p. 3. c. 108
- Custodes sancti Officij arma deferre possunt. p. 3. c. 105
- Custos carcerum qualis eligendus. p. 3. c. 108

D

- D**æmonum adoratio à quibus exorta. p. 2. c. 35
- Dæmonum inuocatio à quibus, & quando cœpit. p. 2. c. 68.
- Dæmones an possint annulis alligari, & quare alligari videantur, & quo consilio. p. 2. c. 68
- Dæmones colens, & inuocans deprehenditur hæreticus. p. 3. c. 24.

b 2 Dæ-

I X N D E X

- Dæmonum inuocatio quot modis fiat, & an possit fieri sine eorum cultu.* p. 2. c. 68
Dæmones cur bona quandoque consulant. p. 2. c. 68
Damnatus ad carcerem, vel Monasterium, & fugiens, quomodo poterit esse relapsus. p. 3. c. 146
Damnatus perpetuò ad vitæ fines actualiter degradandus est de Iure. p. 3. c. 46
Deceptus à viro docto, pro catholico communiter habito excusantur ab hæresi. p. 1. c. 22
Defensor hæreticorū quis dicatur, & quò puniendus. p. 2. c. 77
Defensiones dandæ Reo confesso. p. 3. c. 28
Defensores hæreticorum sunt per sententiam beneficijs priuandi. p. 3. c. 162
Defensor defunctis hæreticis quis assignari debeat, & quomodo sit eorum causa discutienda. p. 3. c. 170
Deficiens in purgatione canonica quomodo puniendus, & an audiendus sit, si pœniteat. p. 2. c. 14
Deficiens in purgatione, si alias in hæresim incidisset, relapsus censebitur. p. 2. c. 14
Deficiens in purgatione canonica in causa fidei præsumitur hæreticus. p. 3. c. 24
Definita à Pastoribus Ecclesiæ in Concilio legitimo congregatis, sunt de fide. p. 2. c. 27
Defuncto absoluto si alia superuenerint indicia quid agendum. p. 3. c. 92
Defunctus hæreticus quare, & quomodo damnetur. p. 3. c. 92
Decretum Papæ, tanquam de fide, non potest ab alio reuocari. p. 2. c. 42. p. 3. c. 162
Degradatio quotuplex, & earum differentia. p. 3. c. 45
 46. 49
Delati de hæresi possunt in carceribus laicis custodiri, & à quibus. p. 3. c. 18
Delatores, & falsi testes eadem pœna puniuntur. p. 3. c. 48
Delinquēs maior effectus non potest grauius puniri. p. 1. c. 13
 De-

I N D E X.

- Denunciatio quid, & quot modis fiat. p. 3. c. 15
- Denunciatio dicens se falso denunciasset, non est audiendus. p. 3. c. 14.
- Denunciantes non sunt publicandi, sed eorum vita, & mores inquirendi. p. 3. c. 124
- Denunciare omittentes quando non dicuntur hæreticorum fautores. p. 2. c. 28
- Denunciatores remissio nihil valet. p. 3. c. 14
- Deo cur credimus. p. 1. c. 23
- Depositarius hæretico depositum reddere non tenetur. p. 3. c. 168
- Deprehensus in hæresi quando possit cum cautione relaxari. p. 3. c. 139
- Descendentes hæreticorum à quibus excludantur. p. 3. c. 8
- Determinationum Pontificum quot sint genera. p. 2. c. 33
- Deus metiri, nec fallere potest per se, nec per alium. p. 1. c. 23
- Dictum testis dubium in quo sensu sit accipiendum. p. 3. c. 119
- Dicto priori, an posteriori standum. p. 2. c. 15. & p. 3. c. 114
- Diminutusne sit, qui convictus est non reuelasse omnia. p. 2. c. 59
- Discipuli à præceptoribus seducti quomodo excusentur. p. 1. c. 22
- Discrimen inter præcepta affirmatiua, et negatiua. p. 1. c. 24
- Dispensandum an sit cum constitutis in minoribus. p. 3. c. 162
- Disputare de fide quibus liceat, cum quibus, & quo fine. p. 1. c. 6. 25
- Disputantes de fide in malum finem, qua pena puniendi. p. 1. c. 6
- Disputatio de fide quibus de causis suscipiatur. p. 1. c. 25
- Dissidens à communi vita fidelium, aut ab Ecclesia probatis ritibus, aut à receptis Patrum doctrinis, vel hæreticus est, vel de hæresi suspectus. p. 3. c. 24
- Diuinationum genera quot, & quæ. p. 2. c. 54
- Diuinationes manifestam sapietes heresim quæ sint. p. 2. c. 67
- Diuinis officijs raro assistens deprehenditur hæreticus. p. 3. c. 24
- Diuersificatiua singularitas quæ sit. p. 3. c. 121
- Doctores approbata doctrina. p. 2. c. 27
- Dormientes hæreticalia proferentes. p. 3. c. 12

I N D E X.

- D**omestici qui dicantur, & an admittantur in testes. p. 3. c. 119
- D**ormientibus adultis non remittitur peccatum originale sine actuali. p. 1. c. 11
- D**ubitans de credibilibus subreptitia tentatione non est hæreticus. p. 2. c. 1
- D**ubitans de rebus nondum definitis, vel de spectantibus ad fidem directè, vel indirectè qualis censendus. p. 2. c. 1
- D**ubitans, & redire volens quomodo abiurabit. p. 2. c. 1
- D**ubitans paratus omnes opiniones sequi hæreticus cur censendus. p. 2. c. 1
- D**ubitantes circa definita ab Ecclesia quales existimandi. p. 2. c. 1
- D**ubitantes de fide, imperfecta adhesionem non sunt hæretici. p. 2. c. 1
- D**ubitantes de tota fide Christiana, aut certò de vno articulo hæretici sunt iudicandi. p. 2. c. 1
- D**ubitantes medijs inter utramque partem cur hæretici iudicandi. p. 2. c. 1
- D**ubitantes qui censendi sint hæretici. p. 2. c. 1
- D**ubius in fide cur consensu, hæreticus. p. 2. c. 1
- D**ubius in fide quomodo sit infidelis. p. 2. c. 1
- D**ulcini Nouariensis excusatio. p. 2. c. 36
- D**uo scribentes Inquisitionis acta equiparantur Notario, licet non iurauerint. p. 3. c. 20
- D**uo testes omni exceptione maiores sufficiunt ad probandam hæresim. p. 3. c. 120
- E**
- E**brj hæreticalia proferentes. p. 3. c. 17
- E**cclēsia cur Iudæorum ritus tolerat, & non aliorum infidelium. p. 2. c. 71
- E**cclēsia cur relapsos non recipit. p. 3. c. 148
- E**cclēsiæ sacramenta non recipiens, vel præcepta non observans deprehenditur hæreticus. p. 3. c. 24
- E**ffectus infamiæ Iuris qui sunt. p. 1. c. 4
- E**piscopi errantes in his quæ sunt fidei, gravius puniendi quam

I N D E X

- quam alij. p. 1. c. 24 & p. 3. c. 162
- Hereticis infamiam remittere nequeunt. p. 1. c. 4
- An maiorem habeant iurisdictionem in causis fidei, quam Inquisitores. p. 3. c. 54
- Non possunt Reos torquere sine Inquisitoribus, & è conuerso. p. 3. c. 39
- Possunt libros prohibitos legere. p. 2. c. 3
- Providere debent Inquisitoribus. p. 3. c. 157
- Quando possunt aliquem declarare hereticum. p. 2. c. 8
- Quare aliquando non procedunt contra hereticos. p. 2. c. 2
- Sede vacante dubia fidei deffinire non possunt. p. 2. c. 8
- Triginta annorum esse debent. p. 3. c. 51
- Episcoporum iurisdictione in libris prohibendis quanta. p. 2. c. 52
- Episcopus, & Inquisitor sunt legitimi monitores. p. 1. c. 26
- In carcere perpetuo, & irremissibili dispensare possunt. p. 3. c. 108 & 145
- In pronuntianda sententia discordes, quid agere debeant. p. 3. c. 99
- Episcopus cur non possit expensas exigere. p. 3. c. 153
- Episcopus edicta in hereticos statuere potest. p. 3. c. 135
- Episcopus hereticos heredes sibi instituens qua pena plectendus. p. 2. c. 4
- Impedire nequit Inquisitionis processum. p. 3. c. 54
- Non absoluit hereticos occultos. p. 3. c. 141
- Non impediens hereticorum dogmatum predicationem, & alia, quare hereticus censendus, & qua pena puniendus. p. 2. c. 2
- Novas Religiones inducere nequit, nec inductas confirmare. p. 2. c. 41
- Scienter conferens hereticis beneficia est puniendus. p. 3. c. 162
- Secretum custodire tenetur, & reuelans peccat. p. 3. c. 132
- Episcopus solus potest abiurationem, & penitentiam imponere, & absolutoriam pro Reo sententiam promulgare. p. 3. c. 97
- b 4 Solus

I N D E X.

Solut degradare potest.	p. 3. c. 45
Et purgationem canonicam indicere.	p. 3. c. 38
Error & hæresis non sunt idem.	p. 2. c. 28
Examinandi quomodo sint Rei.	p. 3. c. 18
Exceptiones quæ testium fidem in totum euacuant.	p. 3. c. 28
Excommunicari nequeunt Inquisitores, nec eorum officiales.	p. 3. c. 70
Excommunicati testes quam fidem faciant.	p. 3. c. 113
Excommunicatus intra annum non rescipiscens, sit de hæresi suspectus	p. 2. c. 16. & 72. item 3. par. c. 24. 49. & 71
Nau. in Man. c. 27. n. 11	
Excusari quomodo possit errans in fide.	p. 1. c. 26
Excommunicatus iurare debet antequam absoluator.	p. 3. c. 7
Excusator admitti debet pro Reo absente, & quales sint eius partes.	p. 3. c. 36
Excusatores eorum, qui morientes hereticalia dicunt, vel faciunt, quando sint admittendi, & quibus testibus excusari queant.	p. 3. c. 170
Exempla factorum hereticalium.	p. 2. c. 59. 75. p. 3. c. 24
Exempla fautoria vehementis.	p. 2. c. 83.
Exempla ignorantia circa credenda.	p. 1. c. 22
Exempla præsumptionum.	p. 2. c. 80. 81
Exempla quando Inquisitores procedunt contra Episcopos.	p. 3. c. 76.
Exercitationes literariae in priuatis Doctorum domibus cur permittenda.	p. 2. c. 41
Explicatio Symboli cur fiebat in Concilijs.	p. 1. c. 16
Explicitè credere quid sit.	p. 1. c. 20
Explicitè credere articulos fidei, & memoria tenere debent fideles omnes.	p. 1. c. 20
Explicitè scire plura tenentur, qui alios instruere debent.	p. 1. c. 21.

Facta

I N D E X I

F

- F**acta in quibus proprie non est hereticorum vitus. p. 2. c. 75
- Falsificantes libros catholicos quomodo plectendi. p. 2. c. 17
- Falsi testes, & delatores eadem poena puniuntur. p. 3. c. 48
- Falsus testis quis dicatur, & quomodo puniendus. p. 3. c. 122
- Fama de aliquo ubi querenda, & per quot testes probanda.
p. 3. c. 19
- Fama vehemens, quae sit, & quando sola est sufficiens ad
torturam. p. 3. c. 110
- Fama cum delicto orta, vel cum alijs indicijs est sufficiens ad
torturam. p. 3. c. 110
- Familia armata competit Inquisitoribus, et Episcopis. p. 3. c. 105
- Familiares qui dicantur, & an admittantur in testes. p. 3. c. 119
- Fatuos se fingentes. p. 3. c. 22
- Fauere hereticis quot modis quis possit. p. 2. c. 78
- Fautores hereticorum, quot & quibus indicijs cognoscantur.
p. 2. c. 78
- Quomodo tractandi. p. 3. c. 172
- Non amittunt ius patriae potestatis. p. 3. c. 165
- Sunt per sententiam beneficij priuandi. p. 3. c. 162
- Fautoria vehementis exempla. p. 2. c. 83
- Fidei obiectum formale quid. p. 1. c. 23
- Fidei non potest subesse falsum. p. 1. c. 23
- Fidei confessio necessaria est ad salutem. p. 1. c. 24
- Fideles omnes tenentur explicitè credere, & memoria tene-
re articulos fidei. p. 1. c. 19
- Fidem abnegans metu mortis vel alio metu, (nisi sit persona
gravis) excusatur ab haeresi. p. 1. c. 24
- Fidem abnegans verbis vel factis coactè, an censendus ha-
reticus, & quomodo audiendus. p. 1. c. 24
- Fideiussor non debito tempore Reum consignans; vel si Reus
aufugiat, qua poena sit puniendus. p. 3. c. 139
- Fidelium conversationem evitans deprehenditur hereticus.
p. 3. c. 24

Filijs

IX N D E X I

<i>Filia Principum quorum bona fuerint ob hæresim proscripta honorificè sunt dotandæ.</i>	p. 2. c. 9
<i>Filij decepti à parentibus quomodo excusentur ab hæresi.</i>	p. 1. c. 22
<i>Filij, & nepotes relapsorum pœnitentium Curia seculari traditorum an sint infames.</i>	p. 3. c. 164
<i>Filij damnatorum ob contumaciam quomodo sint inhabiles.</i>	p. 3. c. 164
<i>Filij hæreticorum ab officijs, & beneficijs publicis repelluntur.</i>	p. 1. c. 4
<i>Filij hereticorum credentium, & fautorum ad que fiunt inhabiles.</i>	p. 3. c. 163
<i>Filijs hereticorum catholicis, nec etiam legitima est relinquenda, & quomodo illis providendum.</i>	p. 2. c. 9
<i>Filij parentes hereticos deferentes nō sunt infames.</i>	p. 3. c. 164
<i>Filij suspectorum propter fautoriam, an sint inhabiles.</i>	p. 3. c. 164
<i>Filius tenetur patrem hereticum denunciare, & quod proximum assequatur.</i>	p. 2. c. 15
<i>Firmitas, & simplicitas necessariò requiruntur ad fidem.</i>	p. 2. c. 1
<i>Æmings post 12. annum abiurant.</i>	p. 3. c. 40
<i>Forma absoluendi ab excommunicatione.</i>	p. 3. c. 7
<i>Frater pro, & contra fratrem potest testimonium dicere.</i>	p. 2. c. 15
<i>Forma iuramenti testium.</i>	p. 3. c. 20
<i>Fraterna correctio quomodo fienda in crimine heresis.</i>	p. 2. c. 15
<i>Fuga quid sit, & quid operetur.</i>	p. 3. c. 35
<i>Fugiens de carcere non habetur pro conuicto de heresi, & quomodo puniendus.</i>	p. 3. c. 35
<i>Furore capiti quomodo tractandi.</i>	p. 3. c. 22
<i>Futura inquirere ab Ariolis, vel demonibus quomodo manifestam sapiat heresim.</i>	p. 2. c. 68
	Genera

IX N E D I E N X I

- G**enera diuinationum quot. pa. 2. com. 58
- G**enera eorum que ad fidem pertinent quot sint. p. 2. c. 1.
- G**enera eorum, quæ à Papa determinantur. p. 2. c. 42
- G**enerales, & Prouinciales amouere possunt Inquisitores. p. 3. c. 58
- G**enera librorum de Religione tractantium. p. 3. c. 31
- G**ladium temporalem habet Papa, quo uti potest in Principes seculares. p. 1. c. 8
- G**radus suspicionum ex vetitorum librorum lectione quomodo notandi. p. 2. c. 3
- G**radus varij propositionum in fide peccantium. p. 2. c. 28
- G**rauis infamia heresis que dicatur. p. 3. c. 38

H

- H**abitus penitentialis quando institutus, & cuius coloris. p. 3. c. 42
- H**ereses proferentes, per lubricam linguam, vel ebrietatem, aut in somnis quomodo puniendi. p. 3. c. 17
- H**ereses ex quibus vitijs oriuntur. p. 2. c. 1
- H**eresiarchæ conuerti volentes, an sine relaxandi brachio seculari. p. 2. c. 64. p. 1. c. 6
- H**eresiarchæ deprauantes Principes, an sine recipiendi; & recepti quomodo tractandi. p. 2. c. 64
- H**eresis. quid. p. 2. c. 27
- H**eresis, & error non sunt idem. p. 2. c. 28
- H**eresis patris liberat statim fidelium à patria potestate. p. 3. c. 165
- H**eresis suspicio quomodo purganda. p. 2. c. 14
- H**eresis suspicione notati Magistratus gerere non possunt. p. 2. c. 82

Heresis

I N D E X.

- Heresis vehementia signa.* p. 2. c. 59. 67. 68. 81. & 3. p. c. 24
Hexesim vnā abiurans, si in aliam incidat est relapsus.
 p. 2. c. 65.
Hereticalia committentes metu mortis excusantur ab heresi,
& quomodo tractandi. p. 1. c. 24. & p. 2. c. 75
Hereticalia committentes alio metu, quā mortis, qui excu-
santur, & quomodo tractandi. p. 1. c. 24
Hereticalia facta triplicia. p. 2. c. 59
Hereticalia spontē committentes quomodo puniendi. p. 2. c. 59
Si per locum, quomodo, & per quem plectendi. p. 3. c. 17
Heredes suspectorum morientium, quando non sint grauā-
di. p. 3. c. 164
Heretici reuocari possunt correctione fraterna. p. 2. c. 2
Heretici qua notentur infamia; & à quo tempore; & à quo
remitti possit. p. 1. c. 4
Post mortem excommunicati declarari possunt. p. 2. c. 4
A Christo Domino excommunicari cœperunt. p. 2. c. 11
Banniti, & diffidati impunē occidi possunt. p. 3. c. 36
Cur, & quomodo etiam post mortem iudicentur. p. 3. c. 170
Heretici fingentes se fatuos quomodo obseruandi. p. 3. c. 22
In errore perseuerantes relinquendi sunt brachio seculari.
 p. 2. c. 25
Inzabbattati qui, & vnde dicti. p. 2. c. 25
Pertinaces quomodo tractandi. p. 2. c. 65
Perpetui carceris pœnam qui euitent. p. 3. c. 142
Pœnitentes non recuperant bona. p. 3. c. 158
Possunt ab interlocutoria sententia appellare, non à defini-
tiva. p. 3. c. 312
Priuantur omni dominio. p. 3. c. 165
Qui in conscientia Fisco bona restituere non teneantur.
 p. 3. c. 158
Quo mortis genere afficiendi. p. 2. c. 65
Reuertentes, & eorum descendentes à quibus excludantur.
 p. 3. c. 8

Sunt

I X N E D E X I

- Sunt ipso iure beneficijs priuati. p. 3. c. 162
- Hereticos receptans, & non reuelans quomodo suspectus. p. 2. c. 81
- Receptans, & defendens deprehenditur hereticus. p. 3. c. 24
- Hereticorum complices intra annum satisfacere venientes ipso iure fiunt infames, & tanquam heretici puniendi. p. 1. c. 4
- Credientes quomodo dignoscantur. p. 2. c. 75
- Filij ab officijs, & beneficijs repelluntur. p. 1. c. 4
- Furentium bona quomodo Fisco applicanda. p. 3. c. 22
- Imagines, & statuae quando permittendae. p. 2. c. 4
- Libros transcribentes, imprimentes, & deferentes quomodo plectendi. p. 2. c. 17
- Hereticorum nomina quando ex libris delenda. p. 2. c. 4
- Hereticus amittit seruorum dominium, & ad Ecclesiae gremium rediens illud non recuperat. p. 3. c. 168
- Hereticus manifestus quot modis quis dicatur. p. 2. c. 58
- Hereticus post mortem in quot, & quibus casibus damnatur, quare, & quomodo. p. 3. c. 92
- Hereticus quis proprie dicatur. p. 2. c. 1. & 57
- Absolutus in foro conscientiae potest conueniri in foro iudiciali. p. 2. c. 25
- An in causis fidei pro & contra fideles, vel hereticos testificari possit. p. 3. c. 117
- In furorem incidens quomodo tractandus. p. 3. c. 22
- Predicans contra fidem ob temporalia tantum commoda non excusatur. p. 2. c. 37
- Quot modis quis deprehendatur. p. 3. c. 24
- Homo est dominus fame suae. p. 3. c. 48

I

Idiota à sapiente deceptus in fide excusabitur in his, quae explicitè credere non tenetur. p. 1. c. 21

Idonea

I N D E X

- Idonea satisfactio que.* p. 3. c. 89
Ignobiles magis puniendi quam nobiles in causis fidei. p. 2. c. 16
Ignorantia an excusare possit. p. 2. c. 80
Affectata, crassa, & supina, eorum que quis scire tenetur non excusat. p. 1. c. 22
Inuincibilis que sit. p. 1. c. 22
Probabilis excusat in his, que quis scire non tenetur. p. 1. c. 22
Illustres viri quomodo relaxandi. p. 3. c. 139
Imagines qui delevit quomodo recipiendus. p. 3. c. 7
Immurandi perpetuo cur degradandi. p. 3. c. 46
Impedire sanctum Officium, quot modis quis possit. p. 2. c. 79
Impediens sanctum Officium quomodo sit de heresi suspectus, quomodo abiurabit, & quibus sit pœnis afficiendus. p. 2. c. 77. 79. 81. & p. 3. com. 24. 172
Impenitentes quomodo monendi, admittendi, vel Curie seculari relaxandi. p. 3. c. 142
Impotentia qua remouentur Inquisitores ab Officio, que sit. p. 3. c. 61.
Imprimentes libros hereticorum quomodo puniendi. p. 2. c. 17
Impuberes quomodo torqueri possint. p. 3. c. 39
Impunitas Reo non promittenda. p. 3. c. 23
Incendiarij Ecclesiarum quomodo recipiendi. p. 3. c. 7
Indicia graua, & leuia que sint. p. 3. c. 110
Iactantis se pœna, Menoch. de arbitr. Ind. cas. 331. Baiard. ad Clar. q. 87. n. 22.
Indicium vehemens sufficit ad torturam. p. 3. c. 110
Indicia indubitata que sint. p. 2. c. 80
Indicia vehementem suspicionem afferentia. p. 2. c. 81
Infamia quotuplex, & que sint eius species. p. 1. c. 4
Infamia iuris ipso facto notantur heretici, & complices reuoluentes intra annum satisfacere. p. 1. c. 4
Infamia iuris quot operetur effectus. p. 1. c. 4
Infam-

I N D I X

- Infamia notari quando cœperint heretici.* p. 1. c. 4
A solo Romano Pontifice remittitur. p. 1. c. 4
Infamia grauis heresis, quæ. p. 3. c. 38
Quot, & quibus testibus probari possit. p. 2. c. 82
Infideles an admittantur in testes contra Christianos.
 p. 2. c. 1. & 13
Inimicitie capitalis causæ, & quid in eis obseruandum.
 p. 3. c. 116
Inimicitia capitalis euacuat testis dictum in totum. p. 3. c. 116
Inimicus capitalis non admittitur in testem in sancto Officio.
 p. 3. c. 28
Iniquitas pretextu Officij commissa est causa remotionis In-
quisitorum. p. 3. c. 61
Innocentes absolutoria sententia pronunciandi. p. 3. c. 37
Iniuriosum verbum, & iniuriarum exempla. p. 3. c. 116
Inquisitio quid, quouplex, & an ad eam requiratur præ-
cedens infamia. p. 3. c. 16
Inquisitionis Officium competit Episcopis. p. 3. c. 32
Impediens deprehenditur hereticus. p. 3. c. 24
Quando à Dominicanis sublatum in Hispania. p. 3. c. 32
Inquisitor 40. annorum esse debet. p. 3. c. 51
Amoueri potest à suo Generali, vel Prouinciali. p. 3. c. 58
An in causis fidei maiorem habeat iurisdictionem, quàm
Episcopus. p. 3. c. 45. 48. & 54. 154. 160
An audire possit Sacramentalem confessionem accedentium.
 p. 2. c. 25. p. 3. c. 12
An Episcopum requirere teneatur, cum hereticos & c.
dignitatibus priuat. p. 3. c. 162
An possit impunitatem Reo promittere, & promissam an
debeat obseruare. p. 3. c. 23
An possit testes cogere ad se confrontandum cum Reo.
 p. 3. c. 23. 48
An procedere possit contra appellantem in alia causa, &
indicare. p. 3. c. 33
 Com-

I N D E X.

- Cōparentes non debet audire in foro pœnitentiali.* p. 3. c. 12
- Cur familiam armatam habeat.* p. 3. c. 105
- Cur peritos aduocare possit.* p. 3. c. 126
- Delegatus Iudex est non ordinarius.* p. 3. c. 53
- Eius officium non spirat mortuo Papa.* p. 3. c. 56
- Excommunicari nequit, nec eius Officiales.* p. 3. c. 70
- Filijs hæreticorum pauperibus relictis providere debet.*
p. 2. c. 9
- Inquisitor Indulgentiam concedere potest, & quibus.*
p. 3. c. 41. 176
- In quas personas ius non habeat.* p. 2. c. 8
- Laicos potest ipse solus officijs, & dignitatibus priuare,
non autem Ecclesiasticos sine Episcopo.* p. 3. c. 8
- Magistratus compellere potest ad brachium sibi præstan-
dum.* p. 3. c. 106
- Nomina testium publicare non debet.* p. 3. c. 125
- Non cogitur Peritorum consilium sequi, cuius tamen est
si sequatur.* p. 3. c. 127
- Non debet cum Reis disputare.* p. 3. c. 22
- Non impediens hæreticalium dogmatum prædicationem,
& alia quadam, hæreticus est censendus, quare, & qua
pœna puniatur.* p. 2. c. 2
- Non potest solus confrontationem statuere.* p. 3. c. 48
- Non potest procedere contra Sedis Apostolicæ Nuncios,
& officiales.* p. 3. c. 75
- Neque contra Episcopos, & alios Inquisitores.* p. 3. c. 76
- Non elapsis ante definitiuam sententiam Bona condonare
potest.* p. 2. c. 9
- Non potest Reos torquere sine Episcopo, & è conuerso.*
p. 3. c. 39
- Potest dicere Reo se delictum eius iam nouisse.* p. 3. c. 22
- Potest Iudicem laicum compellere ad statum exequendum
contra Reum sibi relictum.* p. 3. c. 85
- Potest pœnas iniungere pecuniarias.* p. 3. c. 12. 152
- Potest*

I N D E X.

- Potesť procedere contra sepelientes hæreticos in Ecclesia ?
 p. 3. c. 89
- Post quantum temporis spatium possit in carcere perpetuo,
 & irremissibile dispensare. p. 3. c. 108
- Procedere potesť contra dubitantes imperfecta adhesionem.
 p. 2. c. 1
- Procedere potesť contra hæreticos defunctos, & eorum cre-
 dentes. p. 3. c. 92
- Proprium carcerem habere potesť. p. 3. c. 107
- Quando ammoueri possit. p. 3. c. 59
- Quando concedere debeat Aduocatum à Reo petitum.
 p. 3. c. 30
- Quando possit plures Vicarios, & Commissarios constituere.
 p. 2. c. 63
- Quæ dona, & à quibus recipere possit. p. 3. c. 153
- Quas pœnas remittere possit. p. 3. c. 23
- Quare procedere nequeat contra fautores & c. hæreticorum
 defunctos. p. 3. c. 92
- Quid agere debeat cum primum Prouinciã ingressus fue-
 rit, & quare. p. 3. c. 1
- Quibus de causis priuari possit. p. 3. c. 61
- Quid cauere inter examinandum, & quomodo se gerere de-
 beat cum Reis. p. 3. c. 18
- Quid facere debeat si in pronuncianda sententia ab Episco-
 po discordet. p. 3. c. 99
- Quos ab excommunicatione absolueri possit. p. 3. c. 141. 174
- Quoties carceres visitare, & de quibus cum carceratis lo-
 qui debeat. p. 3. c. 108
- Redeuntibus multa condonare potesť. p. 3. c. 7
- Religiosos Notarios creare potesť, quidque in hoc obseruare
 debeat. p. 3. c. 67
- Secretum custodire tenetur, & reuelans peccat. p. 3. c. 132
- Sine euidenti necessitate testium nomina publicare non de-
 bet. p. 3. c. 125
- c Solus

I N D E X.

- Solus an possit Reorum capturam discernere.* p. 3. c. 17
- Inquisitor pœnam augere, vel minuere potest, etsi facultatem sibi non reseruat.* p. 3. c. 44
- Recusari potest, quibus de causis, & quid eo casu agendum.* p. 3. c. 30
- Solus deponit Vicarium suum.* p. 3. c. 66
- Solus potest abiurationem, & pœnitentiam imponere, & absolutoriam pro Reo sententiam promulgare.* p. 3. c. 97
- Solus quando possit Reum in duriores carcerem trudere.* p. 3. c. 107
- Solus purgationem canonicam indicere potest.* p. 3. c. 38
- Statuta dubia in hæreticos lata interpretari potest, & edita statuere etiam solus.* p. 2. c. 8. & p. 3. c. 135
- Testes euocare potest.* p. 3. c. 123
- Testium nomina publicare non debet.* p. 3. c. 125
- Torquere Reos non potest sine Episcopo, nec è contra.* p. 3. c. 39
- Torquere testes solus quando possit.* p. 3. c. 122
- Vitam, & mores testium, & denunciantium inquirere debet.*
- Inquisitores quo tempore, & quare instituti.* p. 3. c. 32
- Aktionem fidei celebraturi prædicatores silere iubent.* p. 3. c. 86
- An cognoscere possint utrum sortilegia hæresim sapiant.* p. 2. c. 67
- Absolvere possunt à censuris, dispensare super irregularitate, & vota commutare. Innocentij IV. Bulla 17. & Clement. VII.* p. 3. c. 72
- Inquisitores absolvere possunt pertinaces in excommunicatione per annum.* p. 3. c. 174
- Cogere possunt habentes instrumenta ad Inquisitionem spectantia.* p. 3. c. 88
- Cur Episcopis rationem non reddant de acceptis titulis pensarum.* p. 3. c. 154

IXNE DDE XXI

- Dispensant in carcere. *p. 2. c. 72. & p. 3. c. 145*
 Dispensat super irregularitate, & mutuo secum, & cum
 redeuntibus. *p. 3. c. 72. & 175*
 Duo Inquisitores cur non debeant distinctos processus face-
 re contra absentem. *p. 3. c. 91*
 Errantes non excusantur Peritorum suffragijs. *p. 3. c. 127*
 Expensas ab Inquisitis exigere possunt. *p. 3. c. 153*
 Facultatem legendi libros vetitos concedere possunt, &
 de quos libros. *p. 2. c. 3*
 Indulgentias concedere possunt. *p. 3. c. 176*
 Initio officij predicare, & post quid agere debent. *p. 3. c. 50*
 In quibus teneantur obedire Prælati sui ordinis. *p. 3. c. 60*
 Interrogare non debent Confessarium de gestis in confessione.
p. 2. c. 25
 Non incurrunt excommunicationem. *p. 3. c. 71*
 Præmovere testes de quibus debeant. *p. 3. c. 17*
 Procedere possunt contra delatos alio se transferentes, &
 contra absentes. *p. 3. c. 91*
 Et contra exemptos. *p. 3. c. 77*
 Et contra leuiter suspectos. *p. 2. c. 12*
 Et contra Reges quomodo procedere debent. *p. 3. c. 80*
 Quando supersedere debeant ob defectum probationum.
p. 3. c. 92
 Quid facere debent quando liber damnatus eis defertur.
p. 2. c. 3
 Et ad irregularitatem vitandam. *p. 2. c. 20*
 Quid obseruare debent circa suspectos. *p. 2. c. 81*
 Inquisitores procedere non possunt contra habentem Inquisi-
 zorem à Papa. *p. 3. c. 95*
 Procedere possunt in eadem Prouincia plures, simul &
 seiunctim. *p. 3. c. 95*
 Quam Indulgentiam consequantur. *p. 3. c. 179*
 Quid agere teneantur crescente hæreticorum numero.
p. 3. c. 80.

I N D E X.

- Quomodo possint aliquem pro hæretico declarare.* p. 2. c. 8
Quomodo ipsi puniendi. p. 3. c. 61
Sententias pronunciare possunt per alios. p. 3. c. 40
Theologi potius esse debent, quam Iuristę. p. 3. c. 50
Tormenta noua excogitare non possunt. p. 3. c. 39
Vicarijs quid committere possint. p. 3. c. 10. 64
Inquisitor, & Episcopus dispensant in carcere perpetuo.
 p. 3. c. 145
Sunt legitimi monitores. p. 1. c. 26
*Inquisitores quando in causis supersedere debeant ob proba-
 tionum defectum.* p. 3. c. 170
Plura explicitè scire tenentur quàm alij. p. 1. c. 21
Possunt libros prohibitos legere. p. 2. c. 3
*Inquisitorum partes in testibus examinandis quales esse de-
 beant.* p. 3. c. 20
Inquisitoribus prouidendum, & à quibus. p. 3. c. 157
In Inquisitoribus hæreticos examinantibus, quę requirantur.
 p. 3. c. 20
*Inquisitione cœpta non est audiendus Reus, absolui potest in
 foro interiori.* p. 2. c. 25. p. 3. com. 12
*In sacra Scriptura, quę de Patre dicuntur, quomodo de Fi-
 lio, & Spiritu Sancto intelligi debeant.* p. 1. c. 5
Insaniam fingentes quomodo tractandi. p. 3. c. 22
Intercedere pro hæreticis quomodo liceat. p. 2. c. 20
Interfeclor Catholicorum quomodo recipiendus. p. 3. c. 7
Inuocatio Dæmonum à quibus, & quo tempore ceperit.
 p. 2. c. 68
Inuocantes dæmones subduntur Inquisitoribus. p. 2. c. 53
Curiositate, vel alio affectu, quomodo suspecti. p. 2. c. 68
Post abiurationem, an relapsi. p. 3. c. 26
*Irregularis fit, qui dictis vel factis causam dat, vt ad sup-
 plicium tractus celerius moriatur.* p. 3. c. 45
Iudæi admittuntur in testes contra Christianos. p. 2. c. 13
An per solum Episcopum puniendi. p. 2. c. 69
 Quando

I N D E X

- Quando Ecclesiasticis Iudicibus supponatur, & quibus
sint afficiendi pœnis quum Christianos ad Iudaismum in-
ducunt. p. 2. c. 10. 69. & 71
- Quomodo iurabunt de veritate dicenda. p. 2. c. 13
- Iudæi, & infideles hæreticos receptantes puniendi. p. 2. c. 76
- Iudæis, & infidelibus interdicens ne libros vetitos reti-
neant, & qua pœna coercendi transgressores. p. 2. c. 3
- Iudæus baptizatus nomen Iudaicum retinens est suspectus.
p. 2. c. 69
- Iudæus quomodo abiurare debeat. p. 2. c. 71
- Iudæorum ritus cur toleret Ecclesia. p. 2. c. 71
- Iudæorum Teuilà quid sit. p. 2. c. 69
- Iudex secularis non potest penam ultimi supplicij infligere
rebaptizantibus, & rebaptizatis dolosè. p. 1. c. 13
- Punire debes sibi relictum sine reuisione processus, & quan-
tum differre possit. p. 3. c. 85
- Punire potest delinquentes in delictis mixti fori. p. 1. c. 13
- Iudex simpliciter, & de plano procedens à quibus eximatur.
p. 3. c. 103
- Iudex appellationi deferens quando iurisdictionem amittit.
p. 3. c. 31
- Iudices fidei cur Reos torquere debent. p. 3. c. 110
- Cur statuta in hæreticos interpretari possint. p. 3. c. 134
- Iudices seculares compelli possunt ad exequendam bonorum
confiscationem. p. 3. c. 159
- Iudicis secularis presentia quomodo necessaria ad ferendam
contra hæreticos sententiam. p. 3. c. 48
- Iudicij substantialia quæ dicantur. p. 3. c. 104
- Iuramentum hæretico præstitum de non reuelando, non eum
excusat, qui denunciare debebat. p. 2. c. 18
- Iuramentum iuxta Iudicis mentem præstandum est. p. 3. c. 20
- Iuramentum quando, & à quibus exigendum. p. 3. c. 7
- Iuramentum testium. p. 3. c. 20
- Iurare recusans contrahit hæresis suspicionem. p. 3. c. 90

IX N D E M XI

- Jurisdiclio Episcopi, & Inquisitoris in libris prohibendis*
quanta sit. p. 2. c. 52
- Jurisdiclio Inquisitoris in causis fidei an maior sit iurisdiclio-*
ne Episcopi. p. 3. c. 54
- Jurisdictionem temporalem potest Papa in saculares Prin-*
cipes exercere. p. 1. c. 8
- Jurisperiti quando tenentur sequi suffragia Theologorum.*
p. 3. c. 127
- Inuenes delinquentes an sint puniendi.* p. 1. c. 13
- L**
- Laici non possunt disputare de fide.* p. 1. c. 6. 25
- Laici predicare non possunt.* p. 2. com. 11
- Lamiae an corporaliter deferantur.* p. 2. c. 68
- Leuia signa in bonam partem interpretanda.* p. 2. c. 80
- Leuis suspicio qua.* p. 2. c. 80
- Lex considerat, qua plerumque accidere solent.* p. 3. c. 108
- Lex Evangelica quare non fuit ab initio literis exarata.*
p. 1. c. 14.
- Libri apochryphi qui sine.* p. 2. c. 48
- Auctoris damnati statim sunt prohibiti.* p. 2. c. 3
- Auctoris incerti non permittendi.* p. 1. c. 22
- Libri prohibiti, & qui prohiberi possunt.* p. 2. c. 52
- Librorum genera de Religione tractantium.* p. 2. c. 48
- Librorum prohibitio quos afficiat.* p. 2. c. 3
- Libros haereticorum transcribentes, imprimentes, & deferen-*
tes, catholicosque falsantes, qua poena plectendi. p. 2. c. 17
- Libros vetitos comburere quibus liceat.* p. 2. c. 3
- Libros vetitos retinens sub anathemate interdictos, an sit de*
haeresi suspectus, & haereticorum fautor dici possit.
p. 2. c. 3
- Licentiam legendi libros vetitos quomodo concedere possint.*
Inquisitores. p. 2. c. 3
- Locus,*

I X N E D U E X

- Locus, & tempus delicti, quomodo publicanda Reo. p. 3. c. 14
- Lubrico linguæ hæreticalia proferentes. p. 3. c. 17
- M
- M**agia quid sit, & quotuplex. p. 3. c. 26
- Magi post abiurationem de vehementi demones inuocantes, an sint relapsi. p. 3. c. 26
- Magorum scelera qualia. p. 3. c. 26
- Magistratus ad quæ obligentur in causa hæresis. p. 2. c. 78
- Magistratus ex sola omissione fautores hæreticorum dicuntur. p. 2. c. 78
- Magistratus hæreticis fauentes quibus plectantur pœnis, & quid obseruandum in eis puniendis. p. 2. c. 78
- Magistratus reuuentes iurare, quod seruabunt statuta contra hæreticos lata quomodo puniendi. p. 3. c. 5
- Mandata quæ iusta, & quomodo iniungenda. p. 3. c. 7
- Magistratus Inquisitoribus inobedientes quibus plectendi pœnis. p. 3. c. 6
- Manifestam hæresis quæ sapiant. p. 2. c. 67
- Maritus ad pœnam carceratus cum vxore habitare potest. p. 3. c. 108
- Masculi post 14. annum abiurant. p. 3. c. 40
- Mendacia officiosa quare non admittantur in sacra Scriptura. in fine.
- Mendacium quando sit morale. p. 3. c. 48
- Metus an excuset ab hæresi. p. 1. c. 24
- Metus quos excuset à denunciando. p. 2. c. 78
- Minor ætate abiurationi debita, quomodo tractandus. p. 3. c. 40
- Mitius punitus de hæresi ob teneram ætatem non est de eodem delicto puniendus quum maior effectus fuerit. p. 1. c. 13
- Modus examinandi hæreticos: in Bulla Martini V.

I N D E X.

- Modus procedendi in Reorum captura, & quando omitti
possit.* p. 3. c. 108
- Modi procedendi in crimine hæresis quot.* p. 3. c. 13
- Modi purgandi suspicionem hæresis.* p. 2. com. 14. & 75
- Modus dubitandi circa credibilia.* p. 2. c. 1
- Monitores errantium legitimi qui sint.* p. 1. c. 26
- Mores, & vita testium, & delatorum sunt inquirendi.*
p. 3. c. 124
- Mortis supplicium, an ob fictam insaniam sit differendum.* p. 3. c. 22
- Mulier pregnans torqueri non potest.* p. 3. c. 39
- Mulieri coniugatae qui perpetuus carcer sit assignandus.*
p. 3. c. 142

N

- N**egativus an sit, qui convictus est non reuelasse omnia.
par. 2. com. 59
- Negativus quomodo tractandus antequam condemnetur.*
p. 3. com. 32. 48
- Negligentia est causa remotionis Inquisitorum, & quanam
ea sit.* p. 3. c. 61
- Neophytus post Baptismum utens antiquo nomine, suspen-
sus est.* p. 3. c. 25
- Nobiles, an mitius puniendi quam ignobiles.* p. 2. c. 16
- Nomina testium, & denunciantium non sunt publicanda.*
p. 3. c. 124
- Nomina hæreticorum quando ex libris delenda.* p. 2. c. 4
- Nomina testium quomodo peritis publicanda.* p. 3. c. 128
- Non punitus de hæresi propter teneram ætatem non est de
eodem delicto puniendus quum maior effectus fuerit.*
p. 1. c. 13
- Non reuelans hæreticos quomodo suspectus.* p. 2. c. 81
- Notario quæ, & quanta fides adhibenda.* p. 3. c. 20. & 170
- Nuntij Apostolicæ Sedis qui sint.* p. 3. c. 75
- Nuptias secundas contrahens priore vivente uxore.* p. 2. c. 81
- Nominis mutatio.* Menoch. de arbitr. casu 318

Obli-

I N D E X.

O

- O**bligati hereticis liberantur ob heresim. p. 3. c. 168
- Oblivio quanto tempore inducitur. p. 2. c. 59
- Obseruanda ab Inquisitoribus quum Religiosos Notarios
creant. p. 3. c. 67
- Obseruanda cum non adimplentibus pœnitentias. p. 3. c. 146
- Et cum Reo negativo antequam condemnetur. p. 3. c. 48
- Obstaculum singularitas que sit. p. 3. c. 121
- Occidens se in carcere quomodo puniendus. p. 3. c. 92
- Officiales Inquisitorum excommunicari nequeunt. p. 3. c. 70
- Et lucrantur Indulgentias. p. 3. c. 177
- Et quas. p. 3. c. 179
- Officiales arma deferre possunt. p. 3. c. 105
- Officium Inquisitorum non spirat mortuo Papa. p. 3. c. 56
- Officium publicum quodnam sit. p. 3. c. 8
- Opinio, que sequenda circa nondum definita ab Ecclesia.
p. 2. c. 1
- Ordo seruandus in appellationibus. p. 3. c. 32
- Et in Reorum captura. p. 3. c. 17. & 108
- Et in Reis examinandis. p. 3. c. 18
- Originale peccatum non dimittitur sine actuali in adultis,
dormientibus, & amentibus. p. 1. c. 11
- Et remittitur paruulis in baptismo, sine illorum consensu.
p. 1. com. 11.
- Origo suspicionem parit. p. 3. c. 18

P

- P**APA definiens maturo consilio aliquid ad fidem spe-
ctare, illud erit de fide. p. 2. c. 27
- An possit in heresim incidere. p. 3. c. 74
- Habet gladium temporalem, quo uti potest in Principes
seculares. p. 1. c. 8

Non

I N D E X .

- Non semper respondet definiendo .* p. 2. c. 42
Nullus inuentus fuit errasse definiendo , ea , quæ sunt de fide . p. 2. c. 42
Non potest errare in Canonizatione Sanctorum . p. 2. c. 42
Solus hæreticis infamiam remittere potest . p. 1. c. 4
Solus nouas Religiones , inducere , & confirmare potest . p. 2. c. 41
Statuta prædecessorum , quæ reuocare possit . p. 2. c. 42
Papæ decretum de fide non potest ab alio reuocari . p. 2. c. 42
Parochis committendum , vt inquirant , an pœnitentes pœnitentias adimpleant . p. 3. c. 109
Paruuli absque vsu rationis sunt baptizandi . p. 1. c. 11
Paruuli decedentes sine baptismo , an crucientur pœna ignis . p. 1. c. 11
Paruulis sine eorum consensu remittitur in baptismo originale peccatum . p. 1. c. 11
Patrocinari pro hæreticis quomodo liceat . p. 2. c. 10
Paulus Apostolus verè D. Petrum reprehendit . p. 2. c. 42
Periti , cur , & quoties ab Inquisitore sint aduocadi . p. 3. c. 126
Quando Theologorum suffragia sequi debeant . p. 3. c. 127
Peritorum consilia consultiua tantum sunt . p. 3. c. 127
Peritorum nomine qui intelligantur . p. 3. c. 61
Periuri admittuntur in causis fidei , & quando repellantur . p. 3. c. 114
Periuri testes quando fidem faciant . p. 3. c. 113
Periuris , vt fides habeatur quid obseruandum . p. 3. c. 114
Perpetuo carceri qui damnandi . p. 3. c. 46
Persistens in excommunicatione per annum fit de hæresi suspectus . p. 2. c. 16
Personarum ratio habenda in conuicijs . p. 3. c. 114
Perinax quis dicatur . p. 2. c. 57
Pertinaces quomodo tractandi . p. 2. c. 65
Petens hereticos consolatores sanæ mentis existens deprehenditur hæreticus . p. 3. c. 24
Plabei

I N D E X.

- Plebei non sunt de subtilitatibus fidei examinandi.* p. 1. c. 22
Pœna fautorum, receptatorum, & defensorum hereticorum. p. 2. c. 77
Pœna Magistratibus imponenda. p. 3. c. 6
Pœna augenda, & minuenda causa. p. 3. c. 44 & 127
Pœna Iudicis torquentis indebitè. Menoch. de arb. casu 340.
Pœna adferentium opem consilium delinquentibus. Menoc. casu 349. 351
Pœna mandantis delictum. Menoch. casu 352. 353.
Pœna cognoscentis mulierem carceratam. Menoch. casu 292
Pœna perpetui carceris quando remittenda. p. 3. c. 46
Pœna corrumpentium testes. p. 3. c. 122
Pœna sortilegorum. p. 2. c. 67
Pœna inhabilitationis quomodo intelligatur. p. 3. c. 164
Pœna Iudæis imponenda. p. 2. c. 69
Pœna minuenda in hereticalibus per iocum prolati. p. 3. c. 17
Pœna recitantium hereticalia per iocum. p. 3. c. 17. 152
Pœna remissibiles ab Inquisitoribus. p. 3. c. 23
Pœna publicè disputantis de fide in malum finem. p. 1. c. 6
Pœna Consulorum reuelantium secreta. p. 3. c. 129
Pœna Sacerdotum rebaptizantium. p. 1. c. 13
Pœna blasphemantium hereticaliter. p. 2. c. 66
Pœnam carceris perpetui evitantes. p. 3. c. 142
Pœna fugientis è carcere. p. 3. c. 35. 146
Pœna pecuniaria quibus iniungenda. p. 3. c. 152
Pœna privationis officiorum an locum habeat in penitentibus, & conuersis. p. 3. c. 162
Pœna retinentis libros vetitos. p. 2. c. 3
Penitentiamus, ponitur in sententijs, & non punimus, & quare. p. 3. c. 40
Penitentias non adimplentes cur Inquisitoribus subiecti remaneant. p. 3. c. 146
Penitentias adimplentes coram Iudicibus laicis conveniri possunt. p. 3. c. 146
Pon

I N D E X.

- Pontifices in his quæ non sunt fidei, possunt diuersa statuere.*
p. 2. c. 42
- Posteriori, an priori dicto standum in crimine hæresis.*
p. 2. c. 15. & p. 3. c. 114.
- Prædicare non possunt laici.* *p. 2. c. 11*
- Præcepta affirmatiua, & negatiua quomodo obligent.*
p. 1. c. 24
- Pregnantes torqueri nequeunt.* *p. 3. c. 39*
- Prelatus Inquisitoris an possit illum deponere.* *p. 3. c. 66*
- Premium assequitur filius Patrem hæreticum denuncians.*
p. 2. c. 15
- Præsentia Iudicis secularis quomodo necessaria ad ferendum contra hæreticos sententiam.* *p. 3. c. 68*
- Presbyteris, Clericis, & Religiosis licet de fide publicè disputare.* *p. 1. c. 6*
- Præsumi an possit contra Reum negantem.* *p. 3. c. 48*
- Præsumptio quocuplex, & vnde oriatur.* *p. 2. c. 80*
- Præsumptio, & suspicio pro eodem accipiuntur.* *p. 2. c. 80*
- Præsumptio violenta sufficit ad aliquem damnandum pœna criminis ordinaria.* *p. 2. c. 80*
- Et an admittat probationem in contrarium.* *p. 2. c. 80*
- Triuilegia Inquisitorum quando sint Episcopis communia.*
p. 3. c. 105
- Triuilegia Inquisitorum supra Episcopos, an competant eorum Vicarijs.* *p. 3. c. 54*
- Triuilegiati torqueri possunt in crimine hæresis.* *p. 3. c. 39*
- Prima veritas quæ sit.* *p. 1. c. 23*
- Principes seculares possunt pœnas in hæreticos augere, & in vsum reuocare.* *p. 3. c. 135*
- Prinuandi sepultura qui sint.* *p. 3. c. 89*
- Probationes contra defunctum quales esse debent.* *p. 3. c. 92*
- Processus communicatio inter Episcopum, & Inquisitorem fieri debet.* *p. 3. c. 100*
- Et ante torturam.* *p. 3. c. 102*

Pro-

I N D E X

- Processus cur Peritis integrè explicandus.* p. 3. c. 128
- Procurator non admittitur in criminalibus.* p. 3. c. 36
- Procuratores quando Reis concedendi.* p. 3. c. 28
- Proponens conclusionem de fide sub dubitatione quomodo sit laude dignus.* p. 2. c. 1
- Propositio quot modis dicatur hæretica.* p. 1. c. 22
- Propositionum in fide peccantium varij gradus expositi sunt in fine tertiæ partis.* p. 2. c. 28
- Proprium aliquid an habuerit Christus Dominus.* p. 2. c. 42
- Prouinciales amouere possunt Inquisitores.* p. 3. c. 58
- Quando.* p. 3. c. 59
- Quibus de causis.* p. 3. c. 61
- Protestatio denunciantis, aut accusantis non iuuat.* p. 3. c. 14
- Protestatio quid sit, an iuuat ne cne.* p. 1. c. 26
- Publicè dici quid sit.* p. 3. c. 19
- Publicè disputantes de fide in malum finem, qua pœna puniendi.* p. 1. c. 6
- Publicum officium quodnam sit.* p. 3. c. 8
- Pueri hæreticalia proferentes excusantur.* p. 3. c. 17
- Pueri doli capaces in crimine hæresis mitius puniendi.* p. 1. c. 13
- Pueris, & puellis hæreticorum pauperibus providere debent Inquisitores.* p. 2. c. 9
- Puniendi magis ignobiles quàm nobiles in causis fidei.* p. 2. c. 16
- Punitio delinquentis in quem dirigatur finem.* p. 3. c. 22
- Punitio quando differenda.* p. 3. c. 22
- Purgans se de hæresi, & abiurans de vehementi quomodo differant.* p. 3. c. 38
- Purgans se de hæresi, & in aliam atque aliam incidens an sit relapsus.* p. 3. c. 38
- Purgatio canonica quid sit, & quando indici possit.* p. 2. c. 14
- Purgatus canonicè de hæresi remanet inhabilis.* p. 3. c. 39
- In quibus nunc sit abolita, & à quibus indici possit.* p. 3. c. 38

Quæ

I X N D E M X I

- Q
- Q**uæ Pastores Ecclesie in Concilio legitimo congregati docent ad fidem spectare, sunt de fide. p. 2. c. 27
- Quæ necessariò requirantur ad fidem. p. 2. c. 1
- Quæ requirantur ad constituendam hæresim. p. 2. c. 1
- Quibus imponendum ut inquirent, an pœnitentes pœnitentias adimpleant. p. 3. c. 108
- Qui dicantur spontè venire. p. 2. c. 25. & 65
- Qui teneantur hæreticos reuocare, & denunciare. p. 2. c. 2
- Quomodo quis deprehendatur hæreticus ex dictis, & factis. p. 3. c. 24
- Quoties in anno anathematizabantur hæretici. p. 2. c. 22
- Quot modis quis deprehendatur hæreticus. p. 3. c. 24
- Quot requirantur ad hoc ut quis propriè dicatur hæreticus. p. 2. c. 57
- R
- R**atio personarum habenda est in conuictijs. p. 3. c. 116
- Rebaptizans, & rebaptizatus dolosè, si pœnituerint, sunt ad misericordiam recipiendi. p. 1. c. 13
- Rebaptizantes qua pena puniendi. p. 1. c. 13
- Rebaptizare malitiosè est in fide errare, & crimen mere Ecclesiasticum. p. 1. c. 13
- Receptator hæreticorum, an quis dicatur ex vno actu. p. 2. c. 76
- Receptatores hæreticorum an excusentur ignorantia. p. 2. c. 76
- Per sententiam sunt beneficijs priuandi. p. 3. c. 155
- Quibus plectendi pœnis. p. 2. c. 76
- Qui verè dicantur. p. 2. c. 76
- Quomodo abiurabunt. p. 2. c. 76
- Receptantes consanguineos, & amicos hæreticos quomodo puniendi. p. 2. c. 81
- Rece-

I N D E X:

- Receptantes scienter hæreticos quomodo suspecti.* p. 2. c. 81
Recidens in hæresim, vel vehementem eius suspicionem, de quibus se purgavit per abiurationem, quare punietur, et relapsus. p. 3. c. 38
Recitari an possint hæreses sine dolo. p. 3. c. 17
Recitantes dolosè hæreses quam puniendi. p. 3. c. 17
Recusans iurare contrahit hæresis suspicionem. p. 3. c. 90
Recusari potest Inquisitor, & quibus de causis. p. 3. c. 30
Recusatio quid sit. p. 3. c. 30
Redeuntium qualitates &c. consideranda. p. 3. c. 140
Rei appellantes quomodo tractandi. p. 3. c. 31
Bis torti, & delictum negantes sunt absoluedi. p. 3. c. 39
Confessi delictum in tortura, & in ratificatione negantes, quomodo, & quoties retorqueri possint. p. 3. c. 39
De carcere ad carcerem quare non sint transferendi. p. 3. c. 108
De origine sua interrogandi. p. 3. c. 18
Eorum captura quomodo fieri debet. p. 3. c. 17
Fingentes se fatuos quomodo obseruandi. p. 3. c. 22
Interrogandi non sunt de ijs, de quibus non sunt delati. p. 3. c. 18
Qualiter interrogandi pro confessione ratificanda. p. 3. c. 39
Quomodo examinandi. p. 3. c. 18
Torqueri possunt si vnus testis dicto, & fama urgeantur, vel fama cum indicijs, vel solis indicijs. p. 3. c. 110
Rei iudicantes quibus signis dignoscantur. p. 3. c. 25
Reo cōfesso dandæ defensiones sunt, & Aduocatus. p. 3. c. 28
Reo docto quando præcipiendum, ut fidem publicè laudet. p. 2. c. 14
Reo moriente interminata causa, quid agendum. p. 3. c. 92
Reus citatus ab Episcopo, & Inquisitore coram quo comparere debeat. p. 3. c. 54
Reus an audiendus ab Inquisitore in foro sacramentali. p. 3. c. 12

Ini-

I N D E X.

- Inimicorum nomina, & causas recensere debet. p. 3. c. 29
- Qui relaxandus, & quando. p. 3. c. 139
- Quomodo relaxandus si fideiussor non inueniat. p. 3. c. 139
- Tormentum superans quomodo tractandus. p. 2. c. 14
- Reus relaxandus in Ecclesia, & non alibi. p. 3. c. 45
- Relapsi primò qua occasione possint sæculari brachio relaxari. p. 2. c. 83
- Relapsis conuersis brachio sæculari relaxatis qua sacramenta concedantur. p. 3. c. 149
- Relapsos cur Ecclesia non recipiat. p. 2. c. 83. p. 3. c. 148
- Relapsorum species quot, & quæ. p. 2. c. 83
- Relapsus quis dicatur. p. 2. c. 81. 83. & p. 3. c. 24. 26. 38. 40
- Relapsus in hæresim quam abiurauerat deprehenditur hereticus. p. 3. c. 24. 26
- Relapsus spontè veniens quomodo recipiendus. p. 3. c. 12
- Relaxantes aliquem brachio sæculari quid agere debeant. p. 2. c. 20
- Relaxatus curiæ sæculari non est amplius ad pœnitentiam recipiendus. p. 2. c. 36
- Religiones nouas inducere, & confirmare solus potest Summus Pontifex. p. 2. c. 41
- Religiosi à quibus habilitandi ad beneficia, & dignitates. p. 3. c. 162
- Religiosi errantes in his, quæ sunt fidei, grauius puniendi, quam laici, suspendendi ab ordinibus. p. 1. com. 24 & p. 3. c. 162
- Religiosi in Sacris constituti matrimonium contrahentes sunt de hæresi suspecti. p. 2. c. 74
- Torqueri possunt, sed mitius. p. 3. c. 110
- Religiosi ultra mare degentes quomodo suspecti de hæresi. p. 2. c. 81
- Remedia ad excludendam hæresis suspicionem opportuna. p. 3. c. 72
- Remissio accusantis, aut denunciantis nihil valet. p. 3. c. 14
- Remissio

I N D E X.

<i>Remissio Reorum quibus impeditur.</i>	p. 3. c. 33
<i>Quorum expensis fiet.</i>	p. 3. c. 32
<i>Remittendi an sint Rei ad Iudicem loci in quo deliquerunt,</i> <i>& quomodo.</i>	p. 3. c. 33
<i>Remo tradendus, an actualiter degradandus.</i>	p. 3. c. 46
<i>Requisita ad hoc ut quis proprie dicatur hereticus.</i>	p. 2. c. 57
<i>Requisita in Inquisitoribus hereticos examinantibus.</i>	p. 3. c. 21
<i>Respondens fraudulentè interrogationibus de fide malè sen-</i> <i>tire presumitur.</i>	p. 3. c. 21
<i>Responsiones cavillosa quomodo vitanda.</i>	p. 3. c. 22
<i>Responsiones obscuras reddens eas declarare cogatur.</i>	p. 3. c. 22
<i>Restituere bona Fisco qui teneantur.</i>	p. 3. c. 158
<i>Retinens libros vetitos quomodo suspectus, & quae sit eius</i> <i>pæna.</i>	p. 2. c. 3
<i>Revertentes ab heresi an sint ad Religionem admittendi, &</i> <i>quomodo tractandi.</i>	p. 2. c. 65
<i>Reus cum semiplena urgetur probatione, vel talibus indi-</i> <i>cijs ut absolui non possit, quomodo tractandus.</i>	p. 3. c. 39
<i>Reus sufficienter tortus, liberandus; nec ad abiurationem</i> <i>compellendus.</i>	p. 2. c. 14. & p. 3. c. 39
<i>Ritus hereticorum quibus factis non inest.</i>	p. 2. c. 55
<i>Ritus Iudeorum cur tolere Ecclesia.</i>	p. 2. c. 71
<i>Ritus servandi in purgatione canonica.</i>	p. 3. c. 38
<i>Rudes non sunt examinandi de subtilitatibus fidei.</i>	p. 1. c. 22

S

S acerdos immurandus prius actualiter degradandus est.	p. 3. c. 46.
<i>Sacerdos rebaptizans quomodo puniendus.</i>	p. 1. c. 13
<i>Sacerdotes quomodo puniendi.</i>	p. 3. c. 78
<i>Sacramenta conceduntur relapsis conuersis brachio seculari</i> <i>relaxatis.</i>	p. 3. c. 149

SACRA

I N D E X

- Sacramentales species in Stomachum descendunt sine detrimento dignitatis Christi.* p. 1. c. 15
- Sacramenta, vel sacramentalia sortilegijs admiscentes, cur suspecti de heresi.* p. 2. c. 67
- Sacramentum à Brutis sumi potest, sed non sacramentaliter.* p. 1. c. 15
- Senes, & pueri hereticalia proferentes excusantur.* p. 3. c. 18
- Senes quomodo torqueri possint.* p. 3. c. 39
- Salaria Inquisitionis Officialibus statuta in Hispania.* p. 3. c. 153
- Sanguis, & Corpus Christi quamdiu maneat sub Sacramento Altaris.* p. 1. c. 70
- Saracenorum sectatores quomodo puniendi.* p. 2. c. 70
- Saculares confessiones audientes an suspecti.* Rodriq. q. reg. tom. 2. q. 28. art. 2. circa finem. Quaranta in Summa Bullarij verbo Ordo in fine.
- Scire quid sit, ut quis teneatur denuntiare.* Navar. de heret. consil. 4.
- Schysma quid.* p. 2. c. 73
- Schismatici duplices, & quomodo recipiendi.* p. 2. c. 73
- Scribentes libros hereticorum quomodo plectendi.* p. 2. c. 17
- Scriptura sacra quid sit.* p. 1. c. 14
- Eius interpretatio ab Ecclesia recepta est de fide.* p. 2. c. 27
- Eius verba detorquentes quomodo puniendi.* p. 3. c. 17
- Sepulcrorum violatores quibus ferendi pœnis.* Menoch. de arbitr. casu 387.
- Secreta reuelantis pœna.* p. 3. c. 129. Menoch. de arb. casu 537.
- Sepelire suspectum de heresi.* Navar. de heret. consil. 4.
- Sententia absolutoria quando ferenda.* p. 3. c. 37
- Condemnatoria qualiter ordinanda, & quando ferri possit ab Inquisitoribus sine Ordinario.* p. 3. c. 40.
- Declaratoria super bonorum confiscatione per quem ferenda.* p. 3. c. 158
- De-

INDEX

- De die ferenda est. p. 3. c. 40
- Definitiva ferri potest in causa hæresis, etiam lite non contestata. p. 2. c. 19
- Favore fidei nunquam transit in rem iudicatam. p. 3. c. 37
- Sepelientes hæreticos quo suspicionis gradu sint suspecti, & ad quid teneantur. p. 3. c. 89
- Sequestratio bonorum defuncti quando, & quomodo fienda. p. 3. c. 92.
- Servanda ante torturam. p. 3. c. 110
- Servi an fideiussori relaxandi. p. 3. c. 136
- Servi hæreticorum fiunt liberi, & quare. p. 3. c. 168
- Servi magis puniendi quam liberi in causis fidei. p. 3. c. 13
- Signa de hæresi suspectum reddentia. p. 2. c. 59. 67. 68. 75
- Signa quibus hæretici, vel suspecti de hæresi deprehenduntur. p. 3. c. 24
- Signa vera conversionis. p. 3. c. 15
- Singularitas quotuplex. p. 3. c. 121
- Singulari testi quare non credatur. p. 3. c. 121
- Singulares quando sint testes. p. 3. c. 121
- Signa levia in bonam partem interpretanda. p. 2. c. 80
- Socij criminis dictum quando faciat indicium ad torturam. p. 3. c. 110.
- Socius criminis iurare debet quum deponit, & an torqueri debeat. p. 3. c. 113
- Sollicitans pœnitentem in Confessione an suspectus, & quo suspicionis gradu. p. 2. c. 81
- Sortilegia manifestam hæresim sapientia qua sint. p. 2. c. 67
- Sortilegi quibus pœnis coercendi. p. 2. c. 67
- Spectantia ad fidem directè omnes explicitè credere tenentur, non autem spectantia ad fidem indirectè. p. 2. c. 1.
- Spectantia ad fidem non omnes aequaliter credere tenentur. p. 2. c. 1.
- Spontè comparens post tempus gratiæ quomodo recipiendus. p. 3. c. 12. d. 2 Spontè

I N D E X.

- Spontè confitens quis dicatur.* p. 3. c. 12
- Spontè confitens metu probationem quis dicatur, & quomodo puniendus.* p. 3. c. 12
- Spontè non reuertentes quomodo tractandi.* p. 2. c. 65. & 12
- Spontè secundo veniens quomodo tractandus.* p. 3. c. 12.
- Spontè venire qui dicantur.* p. 2. c. 25. 65
- Spontè venientes quomodo tractandi.* p. 2. c. 65. & p. 3. c. 12
- Spontè venientes quid agere teneantur, ut impunitate gaudeant.* p. 3. c. 12
- Spontè non reuertentes quomodo tractandi.* p. 2. c. 65. & p. 3. c. 12
- Statua se occidentis in carcere, an producenda, & comburenda.* p. 3. c. 92
- Statua Reorum quando produci cœperint.* p. 3. c. 92
- Stephanus Papa quid senserit de baptizatis ab hæreticis.* p. 2. c. 82.
- Subdelegatus potest subdelegare.* p. 3. c. 70
- Subditi ab Episcopi, & Parochis in erroribus nutriti quomodo excusentur ab hæresi.* p. 1. c. 22
- Substantialia Iudicij quæ.* p. 3. c. 104
- Suggestio quomodo vitanda.* p. 3. c. 18
- Superstitio quid sit.* p. 3. c. 18
- Suspecti de hæresi defuncti quando ut hæretici damnari possint.*
- Suspecto leuiter potest indici abiuratio.* p. 2. c. 12
- Suspectus fit de hæresi qui per annum in excommunicatione persistit.* p. 2. c. 15. 72
- Suspectus tortus an abiurare debeat.* p. 2. c. 14
- Suspectus vehementer quomodo tractandus.* p. 2. c. 12. 14
- Suspicio quid, & quotuplex:* p. 2. c. 80
- Leuis vehemens, & violenta quæ.* p. 2. c. 80
- Quot, & quibus modis purganda.* p. 2. c. 12. 75. p. 3. c. 39
- Sola non ducit præsumptionem.* p. 2. c. 80
- Vehemens etiam cum indubitatis indicij non sufficit ad condemnandum aliquem de hæresi.* p. 2. c. 80
- Vio-

I N D E X.

<i>Violenta unde exoriatur, & an admittat probationem in contrarium.</i>	<i>p. 2. c. 80</i>
<i>Symboli noua explicatio cur fiebat in Concilijs.</i>	<i>p. 1. c. 16</i>
<i>Symbolum Athanasij cur regula dicatur, quando, & quare editum.</i>	<i>p. 1. c. 18</i>
<i>Symbolum cur in Missa recitetur, & quando id fieri ceptum est.</i>	<i>p. 1. c. 16</i>
<i>Symbolum quid sit; an sit vnum tantum, & quare ab Apostolis conditum.</i>	<i>p. 1. c. 16</i>
<i>Synodus Nicena quando celebrata.</i>	<i>p. 1. c. 5.</i>
<i>Synodus Calcedonensis quando celebrata.</i>	<i>p. 1. c. 6</i>
<i>Synodus Constantinopolitana quando celebrata.</i>	<i>p. 1. c. 19</i>
<i>Synodus Ephesina quando celebrata.</i>	<i>p. 1. c. 19</i>

T

T <i>Emporalem iurisdictionem habet Papa quam exercere potest in Principes seculares.</i>	<i>p. 1. c. 8</i>
<i>Tempus delicti quomodo publicandum Reo.</i>	<i>p. 3. c. 14</i>
<i>Ter in anno anathematizabantur heretici.</i>	<i>p. 2. c. 22</i>
<i>Testes de eodem delicto deponentes, si de loco, & tempore discordes fuerint singulares erunt.</i>	<i>p. 3. c. 121</i>
<i>De quibus premonendi ab Inquisitoribus.</i>	<i>p. 3. c. 17</i>
<i>Diuersi in nominibus personarum, tempore, loco, & causa scientie famam probant.</i>	<i>p. 3. c. 119</i>
<i>Duo aut plures, qui vel periuri, vel excommunicati, vel corraei sint, quam fidem faciant.</i>	<i>p. 3. c. 113</i>
<i>Duo sat erunt ad conuincendum de heresi.</i>	<i>p. 3. c. 27</i>
<i>Infideles admittuntur in causis fidei.</i>	<i>p. 2. c. 13</i>
<i>Inhabiles admittuntur in crimine heresis.</i>	<i>p. 3. c. 113</i>
<i>Inhabiles cur torqueri non debeant.</i>	<i>p. 3. c. 113</i>
<i>Nescientes quid sit fama, non probant, & quomodo sufficit eos respondere.</i>	<i>p. 3. c. 171</i>
<i>Per eadem formalia verba non deponentes quando non sint singulares.</i>	<i>p. 3. c. 121</i>
<i>Qui cogendi in crimine heresis.</i>	<i>p. 3. c. 111</i>

I N D E X.

- Quid operentur testes recepti lite non contestata.* p. 2. c. 19
Quales esse debeant per quos probatur fama. p. 3. c. 19
Qui esse nequeant. p. 3. c. 116
Quomodo iurare debeant. p. 3. c. 20
Testes euocare possunt Inquisitores. p. 3. c. 127
Testes recipi possunt etiam lite non contestata. p. 2. c. 19
Et publicatis attestacionibus. p. 3. c. 111
Singulares plures duobus quam fidem faciant. p. 3. c. 121
Tenentur dicere apud quos sit Reus diffamatus. p. 3. c. 19
Testi non iurato nulla fides adhibenda. p. 3. c. 20.
Testi singulari non creditur. p. 3. c. 121
Testis à Reo semel approbatus reprobari non potest. p. 3. c. 29
Testis dicto Priori, an posteriori standū. p. 2. c. 15. p. 3. c. 114
Testis dictum dubium quomodo intelligendum. p. 3. c. 111
Testis falsus quis dicatur, & quomodo puniendus. p. 3. c. 122
Et causæ minorandi pœnam. p. 3. c. 122
Testis primo confitens, secundo negans puniendus tanquam falsus. p. 3. c. 114
Vnius dictū cū fama, & sine, sat erit ad torturā. p. 3. c. 110
Testis potest esse frater, pro & contra fratrem, & quando.
 p. 2. c. 15.
Testis veniēs dicere testimoniū an suspect^o de heresi. p. 3. c. 111
Testium examinationes quando non committendæ Vicarijs.
 p. 3. c. 10. & 64.
Testium omnia non sunt publicanda, sed vita, & mores diligenter inquirendi. p. 3. c. 124
Textus dubius intelligendus est ex rubrica sub qua ponitur.
 p. 2. c. 1.
Textus, qui alios cum potest ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat, quomodo intelligendus. p. 2. c. 2
Theologica conclusio quæ sit, & quenam sit de fide. p. 2. c. 27
Theologi quando peritorū suffragia sequi debeant. p. 3. c. 127
Theologus deficiens in his, quæ scire tenetur, vel probabili ter præsumitur, non excusatur. p. 1. c. 22
 Teuilà

I N D E X.

<i>Tenuità Iudeorum quid sit.</i>	<i>p. 2. c. 69</i>
<i>Torqueri an possint Religiosi.</i>	<i>p. 3. c. 110</i>
<i>Privilegiati.</i>	<i>p. 3. c. 39</i>
<i>Qui torqueri possint.</i>	<i>p. 3. c. 110</i>
<i>Torqueri an possit Reus ex Indicijs.</i>	<i>p. 3. c. 110</i>
<i>Torqueri potest, religiosè seruans ossa, vel vestes heretici cõ-</i> <i>busti, & hereticorum litteras, vel munera recipiens.</i>	<i>p. 3. c. 110.</i>
<i>Torquere nequeunt Reos Episcopi sine Inquisitoribus, nec è</i> <i>conuerso.</i>	<i>p. 3. c. 39</i>
<i>Torquentis Iudicis indebitè pœna. Menoch. de arb. cas. 340</i>	<i>p. 3. c. 39</i>
<i>Tortura an facillè usurpanda.</i>	<i>p. 3. c. 39</i>
<i>An super intentione.</i>	<i>p. 3. c. 110</i>
<i>An differenda pro ficta insania.</i>	<i>p. 3. c. 22</i>
<i>Facit euitare abiurationem.</i>	<i>p. 2. c. 14, 75. p. 3. c. 40</i>
<i>In quibus delictis locum habeat.</i>	<i>p. 3. c. 110</i>
<i>Quando sit iteranda.</i>	<i>p. 3. c. 39</i>
<i>Tortus confirmans extra iudicialem confessionem cur ratifi-</i> <i>care teneatur.</i>	<i>p. 3. c. 110</i>
<i>Tortus sufficienter quis dicatur.</i>	<i>p. 3. c. 39</i>
<i>Traditiones Apostolicæ quæ sint, & quam auctoritatem ha-</i> <i>beant.</i>	<i>p. 1. c. 14</i>
<i>Transiens ad secundas nuptias viuente vxore, quare subda-</i> <i>tur Inquisitoribus.</i>	<i>p. 2. c. 88</i>
<i>Transiens ad ritus Iudeorum, & Idolis thurificans depre-</i> <i>henduntur heretici.</i>	<i>p. 3. c. 24</i>

V

V <i>Arij gradus propositionum in fide peccantium in fine</i> <i>descripti, &</i>	<i>p. 2. c. 28.</i>
<i>Variatio quando excusari possit, & quando sit sufficiens in-</i> <i>dicium ad torturam.</i>	<i>p. 3. c. 110</i>
<i>Asalli à Dominorum hereticorum iuramento absoluuntur.</i>	<i>p. 3. c. 168</i>
<i>Vehemens iudicium quando sufficiat ad torturam.</i>	<i>p. 3. c. 110</i>

I N D E X.

- Vehemētia heresis signa.* p. 2. c. 59. 67. 68. 87. & p. 3. c. 24
- Verbum Dei non est semper, & ubiq; pradicandū.* p. 1. c. 24
- Veritas prima, quæ sit.* p. 1. c. 23
- Versati in locis de heresi suspectis quomodo notādi.* p. 2. c. 82
- Via Inquisitionis mitius agendum, quam via accusationis.*
p. 2. c. 14.
- Vicarij Inquisitorum possunt libros vetitos legere.* p. 2. c. 3
- Cuius ætatis esse debeant.* p. 3. c. 65
- Et quales.* p. 2. c. 63
- Quas sententias pronunciare possint.* p. 3. c. 10
- Viles an fideiassori relaxandi.* p. 3. c. 139
- Vita, & mores testium sunt inquirendæ.* p. 3. c. 124
- Vitia ex quibus hereses oriuntur, quæ sint.* p. 2. c. 1
- Vnam heresim abiurans, si in aliam incidat est relapsus.*
p. 2. c. 65.
- Vnanimis Sanctorum sententia, aut scripturarum interpre-
tatio est de fide.* p. 2. c. 27
- Vniuersitatum auctoritas in erroribus damnandis, quæ sit.*
p. 2. c. 68.
- Vsus Bullæ Cænæ Domini quando cœperit.* p. 2. c. 21
- Vsurpans auctoritatem Principis quomodo puniendus. Me-
noch. de arbitr. casu 320. Simanca in Enchiridion. tit. 67.
n. 19. Riccius Collect. 1626. Farin. conf. 74. & q. 114.*
- Vxor ad maritū carceratū ad penā accedere potest.* p. 3. c. 108
- Vxori propter heresim qui perpetuus carcer sit assignandus.*
p. 3. c. 142.
- Vxor heretico nupta quando perdat dotem.* p. 3. c. 160
- Vxor maritum hereticum non denunciāns, an dicatur hæ-
reticorum faulrix.* p. 2. c. 78. p. 3. c. 160
- Vxor maritum hereticū receptans non punienda.* p. 3. c. 160
- Vxore viuente transiens ad secundas nuptias.* p. 2. c. 81

F I N I S I N D I C I S.

TA-

T A B V L A
C O N S I L I O R V M.
C O N S I L I V M P R I M V M.

Vsè admodum tractatur de Cambio cū
recura ad ipsum Campforem datorem.

Consilium Secundum.

Disputatur de legati vxori facto ultra
quartam.

Consilium tertium.

Agitur de contractu venditionis.

Consilium quartum.

Disputatur de contractu Societatis.

Consilium quintum.

Tractatur de solutione creditorum respectu debi-
toris decocti.

Consilium sextum.

Agitur de contractu Emptionis, & venditionis.

Consilium septimum.

Tractatur de contractu emptionis in quo respectu
pecuniæ non solutæ, sed expectatæ conueniunt
contrahentes, vt interim emptor soluat vendi-
tori tot pro centenario.

Consilium octauum.

Creditor protestatus est iudicialiter debitori mo-
roso omnia damna &c. queritur an debitor tenea-
tur ad damna resarcienda.

Consilium nonum.

Agitur de electione Vicarij Capitularis mortuo
Episcopo.

Consilium Decimum.

Agitur de Matrimonio data opera contracto in
fraudem proprij Parochi.

Con-

Tabula Consiliorum.

Consilium Vndecimum.

Agitur de Matrimonio contracto per verba de presenti non consummato; Vir tamen de facto seruis seruandis, contraxit cum alia, & cōsummauit.

Consilium duodecimum.

Queritur, an filius tuta conscientia possit mouere litem ciuilem contra Patrem.

Consilium decimumtertium.

Queritur, an Ordinarius possit citrà Irregularitatis notam tradere Iudici Laico instrumenta ad falsam monetam cudendam reperta in domo Parochiali vbi habitabant laici.

Consilium decimumquartum.

Queritur, an Sacerdos teneatur applicare valorem Missæ pro fundatore, de quo tamen non constat, quod teneatur pro illius anima celebrare.

Consilium decimumquintum.

Queritur, an vxor possit tuta conscientia mouere litem fratri mariti, ob non solum sibi pretium pignoris dotalis eidem venditi.

Consilium decimumsextum.

Queritur, an vidua possit tuta conscientia recipere alimenta ab hæredibus mariti præmortui ob statutum 3 12. Mediolani, etiam quod hæredes non sint in mora restituendi dotem.

Consilium decimumseptimum.

Agitur de Societate, quæ vulgo vocatur accomodata in quibusdam Italiae Ciuitatibus instituta.

Consilium decimumoctauum.

Queritur, an Monachus Carthusianus ob graua delicta possit à Religione expelli, & habitu priuari.

Consilium decimumnonum.

Queritur, an Monialis illegitimè nata possit eligi, & assumi in Vicariam Monasterij.

Con-

Tabula Consiliorum.

Consilium Vigesimum.

Quæritur an Laicus possit in propria domo ex pecunijs tamen Sacerdotis Regularis instituere Ius patronarum pro filijs suis.

Consilium vigesimumprimum.

Quæritur, an Regularijs Eucharistiæ Sacramentum ministrans laicis infirmis sine Parochi licentiâ, sit eò ipso excommunicatus.

Consilium vigesimumsecundum.

Quæritur, an Regularis cum alio Regulari verbis altercando, & illum de loco suo aliquantisper reiiciendo incidat in excommunicationem Canonis, si quis &c.

Consilium vigesimumtertium.

Quæritur an Prior permittens Fratres, ex dominio interdicto aufugientes, celebrare in sua Ecclesia, inciderit in aliquam censuram, aut pœnam.

Consilium vigesimumquartum.

An Prior, censurâ, aut pœnâ aliquam contraxerit ob extractionem Sacrarum Reliquiarum à loco in quo iacebant, & illas alio in loco decentius aptaret,

Consilium vigesimumquintum.

Quæritur, an Prior impediens in sua Ecclesia Quæstorem laicû pro societate ibidem erecta, & præcipiens fratri Conuerso, vt illas quæriter, & sibi consignet, incurrerit in excommunicationem latam contra vsurpantes bona Ecclesiæ.

Consilium vigesimumsextum.

Quæritur, an Titius Feudatarius vnus Oppidi inciderit in excommunicationem 17. Bullæ Cœnæ, vnâ cum suis Officialibus, eò quòd impederit Regulares cauponæ, & Clibanii eiusdem Oppidi patronos, quominus ibidem carnis, panis, & vini exercitium fieret.

Con-

Tabula Consiliorum.

Consilium vigesimumseptimum.

Quæritur, an Decuriones Ciuitatis teneantur obedire Principi præcipienti aliquid præiudiciale Ciuitati, & repugnans Priuilegijs ab Imperatore concessis.

Consilium vigesimumoctauum.

Quæritur, an Regulares Mendicantes præcipuè, teneantur ad refectionē Viarū, Montiū, Pontiū &c.

Consilium vigesimumnonum.

Agitur de præcedentia inter Regulares Graduosa eiusdem Ordinis.

Consilium Trigesimum.

Agitur de pecunijs mensæ Campsorum expositis ad effectum, vt Campsores ipsi illas tenerent super Cambijs, & quæritur an contractus sit iustus.

Consilium trigesimumprimum.

Quæritur, an Regularis nõ professus per assumptionem sacrorum Ordinum, & eorundem vsum sit suspensus, aut Irregularis præcipuè ex Bulla Pij Quinti, Romanus Pontifex &c.

Consilium trigesimumsecundum.

An Censuræ in Concilijs Prouincialibus, vel Synodalibus per locorū Ordinarios promulgatæ, liget etiam Regulares, præcipuè quando Concilia ipsa non fuerunt per sanctam Sedem confirmata.

Consilium trigesimumtertium.

Quæritur qua pena puniri debeant, stercorantes alterius fores.

Consilium trigesimumquartum.

Quæritur, an statutum laicorum generaliter prohibens impressionem librorum, absque illorum auctoritate, comprehendat, & afficiat Ecclesiasticas personas.

TABVLA BVLLARVM

APOSTOLICARVM.

Hic nouiter additarum.

H EONIS X. contra falsidicos testes?
Pij V. quod negotia fidei præferantur quibuscunque alijs causis.

Pij V. contra offendentes, perterrefaci-
cientes ministros Sancti Officij, vel eidem quo-
modolibet inferuientes.

Gregorij XIII. contra Missas celebrantes, & con-
fessiones audientes cum non sit Sacerdotes.

Clementis VIII. contra præsumentes Missas cele-
brare, & confessiones audire cum sacris Ordini-
bus non sint insigniti.

Clementis VIII. Innouatio Constitutionis Pauli
IV. contra negantes Sanctissimam Trinitatem,
Christi humanitatem, B. Virginis puritatem &c.

Clementis VIII. contra sollicitantes in confes-
sione &c.

Pauli V. quod Regulares in causis fidei sint subie-
cti locorum Ordinarijs.

Greg. XV. contra sollicitantes in confessione &c.

Litteræ Illustrissimi Cardinalis Milini ad Illustrissi-
mum Cardinalem Borromæum Archiepiscopum,
pro vero intellectu Gregorianæ Constitutionis
contra sollicitantes.

Gregorij XV. contra Hæreticos commorantes in
Italia.

Gregorij XV. Reuocatio facultatem legendi, &
retinendi libros vetitos.

Gre-

Gregorij XV. Contra m̄aleficas, & m̄aleficia.

Gregorij XV. Super conceptione Beatissimæ Virginis Mariæ.

Urbani VIII. Contra imprimentes libros, & retinentes Imagines eorum, qui per Sanctam Sedem, vel canonizationem, vel beatificationem hucusque non sunt adepti.

Decretum Illustrissimorum, & Reuerendissimorum Cardinalium supremorum Inquisitorum contra hæreticos, vel de hæresi suspectos, denunciandos.

Innocentij VIII. qua excommunicantur Magistratus sæculares nolentes exequi Inquisitorum sententias, nisi prius examinauerint processus, & sententias latas.

LECTORI.

*N*em mireris quod, & in Tabula Al-
phabética, & in Commenta-
riorum Floribus aliquando re-
peries Doctores à me citatos,
quos nec Eymericus in Directo-
rio, neq; Pegna in Commentarijs ipsis produxe-
runt. Id enim à me factum putes, ut eorum
laboribus, & doctrinis potiri posses. Etenim
cum libros euoluendo, ac studendo vidissem
Doctores istos materias easdem examinare,
de quibus in Commentarijs nonnumquam dis-
putatur, rem tibi gratam me facturum exi-
stimavi, si illos ipsos tibi ob oculos propone-
rem. Horum autem meminisse haud potue-
runt Eymericus, & Pegna, quod omnes post
illos scripserint, quorum nomina hæc sunt, quæ
sequuntur.

Martinus Nauarrus.

Gregorius Sayrus.

Martinus del Rio.

Iacobus Menochius.

Pater

Petrus Cenedo .

Marchus Antonius Genuensis .

Thomas Sanchez .

Pater Henricus Henriquez .

Ioannes Azorius .

Emmanuel Sa .

Martinus Vivaldus .

Ioannes Chapeauilla .

Iulius Clarus .

Stephanus Quaranta .

Bulle Pontificia , &

Commentaria sese respicientia , & coad-
iuvantia &c.

FLORES

COMMENTARIORVM

FRANCISCI PEGNÆ

In Directorium Inquisitorum.

FLORES COMMENTARIORVM
Prime Partis.

EX COMMENT. IV.

Quotuplex est infamia?

Quanam est infamia facti?

Quanam appellatur iuris infamia?

Quotupliciter in iure dicitur quis infamis?

Hæretici qua notantur infamia?

Duplex: vna Iuris, altera facti.

Ea dicitur esse, quæ ex turpi aliquo actu oritur, & opinionem apud bonos grauat: quæ contingit multis modis, vt docet Din. in c. Infamibus. de reg. iur. in 6. Baiard. ad Clar. q. 24. num. 60.

Ea, quæ descendit ex legibus nominatim cauentibus, vt qui tale commiserit delictum infamis eo ipso habeatur. Vide Innocentij III. Bullam secundam.

Dupliciter: Vno modo ipso facto, quales sunt ij, qui per legem infamia notantur: Altero modo sequuta sententia: vt in furto, vi bonorum raptorum, & similibus.

Iure nouo certum est, hæreticos omnes cuiuscunque sectæ ipso Iu-

A re

- re infames esse: id quod verum est etiam Iure veteri, licet quidam dubitent.
- Hæretici notantur ne infamia ipso facto an pronūciata sententia?* Et ipso facto, & post latam sententiam. Vide Innocent. III. bullam secundam. Item Honorij IV. Utiq; cap. Excommunicamus, de hæret. §. Credentes. Vide Martini V. bullam.
- Hæreticorum compli- ces, renuentes intra annum satisfacere, puniuntur tamquã hæretici, & ipso Iure sunt infames?* Multos; inter quos præcipuus ille est in filios quoque redundans, vt à beneficijs omnibus, & officijs publicis repellantur. cap. Statutum de hæret. in 6. Vide Mart. V. bullam, & Innoc. III. bullam secundam. Alex. Pefant. 2. 2. q. 11. art. 1. disp. 1.
- Infamia ista quot operatur effectus?* Nequaquam: quia cum sint Iudices delegati. c. Per hoc. de hæret. in 6. mandati fines transgredi minimè possunt, c. penultimo. de officio delegati. Id enim nusquam est sibi permissum.
- Inquisitores possunt ne hæreticis infamiam remittere?* Minimè: Id enim est solius Romani Pontificis.
- Episcopi poterunt ne hæreticos honori re-stituere?* De anno 261. Epistola quadam à Stephano Papa eius nominis primo ad Hilarium Episcopum scripta; vt habetur in c. Infames. 6. q. 1. Infames (inquit) esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur

Prime Partis.

3

tantur infamia : idest omnes qui christianæ religionis normam abijciunt, & statua Ecclesiastica contem-
nunt.

Ex Comment. V.

*Sinodus Nicona quã
do celebrata?*

Tempore Constantini Imperat. & Syluestri Papæ, anno Domini 326. cum interuentu 318. Episcoporum.

*In Sacra Scriptura
id, quod de Patre
dicitur, intelligine
debet etiam de filio,
& Spiritu Sancto?*

Vtique etiamsi dictio addatur ex-
clusiua ; nisi solum in illis, in quibus
personæ diuinæ distinguuntur secun-
dum oppositas relationes: vt est illud
D. Matth. Nemo nouit filium, nisi
Pater ; non excluditur quin filius se-
ipsum cognoscat. D. Thom. par. 1.
q. 36. art. 2. ad 1.

*Ex Comment. VI. Vide Comment.
XXV. huius partis.*

*Licetne disputare de
fide Catholica?*

Nequaquam : cum ex disputatio-
ne quæritur occasio tumultus, & per-
fidia, & iam definita in dubiũ reuo-
cantur. Pet. Cened. collect. 20. ad 6.

*Cur semel definita in
dubium reuocari nõ
debent?*

Quia non plus tribuendum est sin-
gulorum opinionibus, de fide arbi-
tratu suo disputantium, quam defi-
nitis in Synodis legitime congrega-
tis, in quibus nutu Spiritus Sancti
Patrum corda reguntur.

Licebit Clericis, Religiosis, &
A 2 Pref-

A. Flores Commentariorum.

Licebitne aliquando Presbyteris, quibus solis prædicacum hæreticis, de re, & de fide tractare Iura concedunt; ut gloria Dei manifesta fiat, & veritas catholica defendatur. D. Paulo teste ad Titum scribente. c. 1.

Oportet Episcopum doctum esse, ut exhortari sciat in sacra doctrina, & eos, qui contradicunt, arguere.

Qua pœna puniendi sunt publicè de fide in malum finem disputantes?

Qui vera fidei documenta non reciperet, sed falsa publicè dogmata prædicaret, sine vlla pœnitentia misericordia, ab Inquisitoribus Curia seculari relaxandus esset. Vide Leonis X. Bullam tertiam, & Pauli III. Bullam primam, & concl. 64. & 37. p. 2.

Synodus Chalcedonensis quando celebrata?

Anno 450. cum interuentu 630. Episcoporum. c. sicut dist. 15.

Ex Comment. VIII.

Petr. Cened. collect. 167. ad decretales.

Summus Põifex habetne gladium temporalem?

Etiam in ordine ad spiritualem; nec vnquam, nisi ob fidei causam, Regna per Summum Pontificem fuerunt mutata.

Potestne Sūmus Põifex tēporalē exercere iurisdictionem in Principes seculares?

Vtiq; : cum illi potestate sibi data in detrimentum catholicae Religionis abutuntur. Pontifex enim Romanus omnes iudicat : ipse autem a nemine iudicatur. c. Nemo 9. q. 3.

Primæ Partis.

Ex Comment. XI.

*Paruuli absque usu
rationis suntne ba-
ptizandi?*

Etiam; & est de fide, & contrariū
hæreticum est. Erat enim hæresis Pe-
lagianorū. Ecclesia namq; catholica
diuinitus instituta, à Christo edocta
paruulos baptizare semper cōsueuit.

*Paruulis, sine eorum
consensu, remittitur
peccatum originale
in baptismo?*

Vtique: ea nimirum ratione, quod
sine proprio quoq; consensu origina-
le peccatum contrahant.

*In adultis dormiēti-
bus, & amentibus,
dimittitur peccatū
originale sine actua-
li?*

Minimè; neque actuale sine ori-
ginali.

*Amentes, & dormiē-
tes baptizati susci-
piunt characterem?*

Etiam; si prius baptizari volue-
rint.

*Paruuli sine bap-
tismo decedētes crucia-
buntur pœna ignis?*

Anceps est quæstio. Nam in c. Ma-
iores. de baptismo, & eius effectu, ne-
gatiuè respondetur: Sanctus autem
Augustinus in lib. de fide ad Petrum
c. 24. relatus ab Eymerico pag. 40.
affirmatiuè loquitur. Fuit enim va-
rius D. Aug. in hac quæstione.

Ex Comment. XII.

*Baptismus ab hereti-
cis collatus estne
iterandus?*

Quoties in forma Ecclesiæ con-
sueti ab eisdem est collatus, non est
iterandus.

Baptismus semel rite

Quia vna est fides; & baptismus;

A 3 cum

6 Flores Commentariorum.

collatus cur non est iterandus? cum sit fidei sacramentum, vnus esse debet. Quia baptismus est natiuitas quædam, & regeneratio, nec homo bis nascitur. Quia in baptismo commorimur Christo, qui semel mortuus est; Quia baptismus characterẽ imprimit in debilem: Tum præcipuè, quia in remedium peccati originalis fuit institutus: peccatũ vero originale semel ablatũ nunquam reuertitur.

Ex Comment. XIII. § 17. 3. 9.

Qua puniuntur pœna Sacerdotes rebaptizantes? Sacerdotio indigni censentur, excommunicantur, ab officio, & beneficio deponuntur. c. fin. de baptif. & eius effectu.

Puniendusne est rebaptizatus ignoranter? Nequaquam tamen ordinari non potest. c. Qui bis. de consecr. dist. 4. nisi aliqua magna necessitas cogeret. Pet. Cen. collect. c. 63. ad Decretum.

Rebaptizare malitiosè estne in fide errare, & crimen merè Ecclesiasticum? Vtiq; c. Ut inquisitionis §. Prohibemus. de hæret. in 6.

Rebaptizans, & rebaptizatus dolosè, recipiendine sunt ad misericordiam, si pœnituerint? Vtiq; & proinde cum his, ac cum cæteris, quia in fide errant, agendum erit.

Iudex secularis poterintne huiusmodi delinquentibus penam vltimi supplicij infligere? Minimè; cum crimen merè sit Ecclesiasticum, & præcipuè cum pœna à Iudice Ecclesiastico imposita tenet etiam ad vindictam.

Ne-

Primæ Partis:

Hoc idem seruandūne erit in delictis mixti fori? Nequaquam; vt in blasphemia, & alijs huiusmodi: nam tunc pœna Iudicis Ecclesiastici, secularis Iudicis pœnam haud impediret.

Iuuenes delinquentes suntne puniendi? Minime; nisi criminis, quod commiserint, capaces fuerint. cap. Eos quos §. Pueris autem. de consecr. dist. 4. nam ætati subuenitur, & parcitur. Vide cap. fin. de sententia excommunicationis. Vide comment. 17. 39. 40. 110. 152. tertiæ partis.

Quenam ætas criminis capax dicitur? Non satis constat inter Doctores; neque per legem id definiri potest; cum non omnes ex æquo eodem tempore sint doli capaces; cum alij alijs iudicio præstent; & ideo Iudicium arbitrio id relinquendum est.

Vbi sint pueri doli, & criminis capaces quomodo puniuntur? Adhuc mitius, quia adolescentiæ est suaptè natura ad vitia labilis, & prona. Si enim peccauerit adolescens, ætatis vitio potiusquam pertinaci malitiæ, & improbitati erit adscribendum: quia huic ætati nondum plenum est rationis iudicium, atque consilium: quia spes est emendatiores futuros iuuenes, vitiaque vna cum adolescentia deposituros. Neque propterea impunitum omnino relinquendum est adolescentis delictum. cap. si quis cuiuslibet, & glos. 21. q. 5.

Habentne locum ista in crimine hæresis? Vtique; quia cum in alijs tribunalibus, vbi tantæ misericordiæ non est locus, ætati parcat, vel aliquid

Flores Commentariorum.

condonetur; multò magis hic obseruari debet, in benignitatis, & misericordiæ iudicio. Adde, quod difficilius credi potest, Iuvenes in crimine hæresis, & malitia, & animi improbitate peccare, quam in alijs; veluti homicidijs, adulterijs, furtis, &c. quia crimen hæresis; cum sit spirituale, quod intellectu concipitur, & voluntate perficitur; non ita facile credendum est ab adolescentibus patrari, qui perfectam nondum habent intellectus ratiocinationem, nec ità comperta habent Christianæ fidei dogmata: idque maximè cum à Parentibus, vel Magistris decepti forent.

Delinquens, vel minus, vel nullo modo punitus propter teneram ætatem. potest vitæ maior esse. Etus, de eodem puniri delicto?

Nequaquam.

Ex Comment. XIV.

*Quenam est traditio-
num Apostolicarum
auctoritas, & vnde
tradata?*

Magna profecto: est enim inuiolabilis regula, ritus Ecclesiæ vniuersalis antiquos, & approbatos (quorum non extat memoria, tam circa Sacramenta conficienda, & ministranda, quam circa ministros Ecclesiasticos, & Ecclesiastica ministeria, quorum in Euangelio nulla est

est mentio) Christum, aut viua voce
 cis oraculo, aut per reuelationem à
 Spiritu Sancto factam, Apostolis tra-
 didisse: Apostolos autem successori-
 bus suis indicasse, & obseruandos
 reliquisse.

*Apostolica traditio-
 nes minorem habet-
 ne quam sacra scrip-
 tura auctoritatem?*

Minimè, siquidem Ecclesiæ tra-
 ditiones sacra ipsa scriptura sunt an-
 tiquiores. Christus enim librum
 nullum scripsit: immo, (vti legimus)
 nec vt scriberetur præcepit. Euntes
 ait prædicate (non dixit scribite)
 Euangelium omni creaturæ. Matth.
 vltimo. vide c. cum Marthæ. de ce-
 lebr. Missar.

*Lex euangelica fuit-
 ne ab initio literis
 exarata?*

Nequaquam, sed in animis fide-
 lium fuit primò sculpta: Apostoli
 namque Euangelium viua voce prius
 docuerunt, deinde literis mandarunt.
 D. Chrysof. homil. 1. in Matthæum.

*Per scripturam quid
 intelligis?*

Documenta in scripturam reda-
 cta idest nouum, & vetus Testa-
 mentum.

Quid per traditiones?

Quæ non sunt scripta; quia ne-
 cessarium minimè visum fuit Spiri-
 tui Sancto. Et Ecclesia retinet illa,
 eadem ab Apostolis accepta: vt est,
 Perpetua Mariæ Matris Dei virgi-
 nitas: Quod paruuli sint baptizan-
 di Sanctorum auxilium imploran-
 dum: Eorum memoriam piè colen-
 dam: Eorundem imagines adoran-
 das: & cætera, quæ nullis sunt sa-
 cris

ofer-
 nife-
 diffi-
 rimi-
 i im-
 lijs;
 rtis,
 t spi-
 itur,
 a fa-
 scen-
 non-
 cina-
 bent
 que
 Magi.

in uio-
 niuer-
 (quo-
 circa
 mini-
 os Ec-
 mini-
 nulla
 est

cris litteris prodita; sed quia traditione Apostolica hæc tenet Ecclesia, perindè certa sunt, ac si in Euangelio scripta essent. Harum autem traditionum quanta sit auctoritas docuit Concil. Trident. sess. 4. in Decreto de Canonicis scripturis.

Quisnã auctor fuit, ut aqua, in sacrificio Missæ, vino misceretur?

Id Christus docuit Apostolos, & illi nobis obseruandum tradiderunt. Sot. 4. sentent. distinct. 9. quæst. 1. art. 6.

Ex Comment. XV.

Quandiù manet Corpus, & sanguis Christi in Sacramento Altaris.

Quandiù ibi manent species panis, & vini: species vero tandiù manent, quamdiù sub illis maneret substantia panis, & vini. Si ergò peccator, vel mus, vel aliud animal, fumeret panem, & vinum, substantiæ illæ non illicò definerent esse, aut corrumperentur; sed durarent quousque per calorem naturalem essent digestæ, & consumptæ. Fit ergo ut vsque ad illud momentum maneat Corpus, & Sanguis Christi sub illis. Idem dicendum si in locum immundum species sacramentales ceciderint. Hanc enim sententiam approbat Concil. Trident. sess. 13. cap. 4.

Sacramentales species descenduntne in Stomachum?

Vtique; aliter enim non proijcerentur per vomitum. Quod est con-

contra tex. in cap. si quis per ebrietatem. de consecrat. dist. 2. & contra communem Theologorum sententiã.

Vergitne id in detrimentum, & dedecus dignitatis corporis Christi?
Nequaquam: siquidem nihil dignitatis eidem detractum fuit ex eo, quod à peccatoribus, & conspurcari sputis, & cædi alapis, & crucifigi voluit.

Si brutum animal Sacramentum degluteret, sumeretne sacramentaliter?
Minimè; quoniam eodẽ uti haud potest, ut Sacramento: cum sit rationis expers: sed sumit Corpus Christi per accidẽs, sicut ille, qui hostiam consecratã comederet ignorans consecratam esse.

Ex Comment. XVI. & XVII.

Quid est Symbolum?
Vox græca, quæ latinè collectio dicitur; eo quod in ipso collectæ sint sententiæ, & articuli ad fidem spectantes; quos necessarium est explicitè credere, qui varijs locis dispersi in Sacra Scriptura continentur. Vel dicitur etiam Iudicium, quod per hoc qui rectè crediderint iudicantur.

Reperiturne vñ tantum Symbolum?
Vnum tantum Apostolorum: alia autem multa, quæ potius declarationes Symboli Apostolorum, quam nova Symbola sunt dicenda: ut est illud Nicenum, & Constantinopolitanum, quæ vnum, & idem Symbolum videntur.

Vc

Quare Symbolum cōdiderunt Apostoli? Ut discedentes ab inuicem hanc regulam per omnes gentes prædicarent.

Cur in Concilijs fiebat Symboli Apostolorum noua explicatio? Quia in iisdem damnabatur aliquis error, & propterea quod implicitè continebatur in vno Symbolo, in alio explanabatur, contra hæreses insurgentes.

Symbola hæc iussane sunt inter Missarum solemnia recitari? Vtique in Ecclesijs Orientalibus ad mentes hominum in fide confirmandas, quo tempore Arrij, Sabellij, & cæterorum hæreses pacem, & fidem orientalium Ecclesiarum perturbabāt.

Quo tempore cautiū est, ut Symbolum in Ecclesijs omnibus recitaretur? Prope annum Domini 580. in Concilio Tolet. tertio sub Pelagio Papa eius nominis secundo.

Ex Comment. XVIII.

Symbolum D. Athanasij cur regula dicitur? Quia ordinationes de fide à priuatis Patribus factæ, licet ab Ecclesia fuerint comprobata, regulæ dicuntur, siue confessiones, non Symbola: quoniam Symbolum fidei edere Pontificis munus est, non priuatorum Patrum.

Quando, & qua occasione regulam istam edidit D. Athanasius? In Concilio Niceno aduersus Arianos, cum quibus fortiter est congressus. Quod enim dicitur de D. Athanasij regula, accipiendum quoque est de confessione B. Hieronymi, & de libro de fide ad Petrum B. Augustini.

Ex

Ex Comment. XIX.

Quæ veneratio qua-
tuor Concilij, Ephe-
fino, Constantinopo-
litano, Niceno, &
Calcedonēſe debita?
Concilia iſthec cur ce-
lebrata?

Illa ipſa quæ quatuor Euangelijſ
debetur?

Nicenum ad deſtruendum Arrij
dogma peruerſum. Constantinopo-
litano ad Eunomij, & Macedonij
errorem conuincendum. Ephelinum
ad Neſtorij impietatem iudicādam.
Calcedonēſe ad Eutichis, & Dio-
ſcori prauitatem reprobendam.

Synodus Conſtanti-
nopolitana, quando
habita?

Anno Domini 352. cum interuen-
tu 150. Episcoporum.

Synod^o Ephelina quā
do debita?

Anno Domini 430. cum interuen-
tu 200. Episcoporum.

Legendine, ac permittendi libri quorum ignoratur auctores?

Nequaquam; de rebus præcipuè
ad religionem ſpectantibus differen-
tes. Concil. Trid. ſeſſ. 4.

Ex Comment. XX.

Pet. Cened. collect. 6. ad Decretum.
Item collect. 63. ad Decretales.

Quid eſt explicite cre-
dere?

Eſt apertè, clarè, ſingulariter, &
non in confuſo credere. Nam expli-
care (vnde explicite ductum eſt)
proprie eſt extendere: & quæ exten-
duntur, perfectius videntur.

Quilibet fidelis obli-
gaturne clarè, &

Vtique; Reliqua enim quæ in ſa-
cris literis continentur explicite cre-
dere

74 *Flores Commentariorum.*

aperitè scire articulos fidei, ita ut sciat hunc esse articulum fidei, quoties de eo fuerit interrogatus? *de*dere non est ad salutem necessarium. Symbolum autem Apostolorum diuinitus fuit conditum, ut fideles summa religionis capita in promptu haberent breui sermone comprehensa.

Nauar. in Manual. cap. 11. n. 22.

Necessariūne est ut quilibet fidelis ad annos discretionis peruentus, articulos fidei memoriter teneat? *Utique:* nam qui legem non recordatur peccat facilè. In his autem peccare est à recto veritatis tramite deficere. Vide Alex. Pefant. 2. 2. q. 2. art. 8. disp. 1.

Ex Comment. XXI.

Quibus incūbit alios in Religione instruere, necessariumne est plura scire explicitè? *Etiam:* nam simplicibus, & popularibus satis est, ut articulos fidei sciant explicitè: Inquisitores autem, qui Reorum errores refellere debent, oportet in catholicis dogmatibus eruditos esse.

Idiota à viro docto deceptus in fide, excusabiturne in humano iudicio? *Utique;* quamdiū non fuerit legitimè admonitus per Episcopum, vel Inquisitorem, vel alium, cui admonendi ius legitimè competit.

Excusabiturne in omnibus? *Minimè;* sed in his tantum, quæ in Ecclesia non sunt ita vulgata, & quæ explicitè credere non tenebatur.

Ex Comment. XXII.

Ignorantia potestne excusare aliquē ab heresi? *Utique;* sed non in his, quæ sunt in Symbolo Apostolorum comprehensa, & in Ecclesia vulgata, & solem-

Primæ partis.

15

lemnizata: sic enim hæreticus esset, si pertinacia adiungeretur. Vide Comment. 27. 2. partis.

Ignorantia affectata potestne excusare?

Minimè, præsertim in his, quæ quis scire debet, aut scire præsumitur. Qui enim affectata erat ignorantia, ex malitia propria, & animi iniquitate errare præsumitur.

Excusareturne Theologus si deficeret in his, quæ scire tenetur, aut scire probabiles præsumitur?

Haud quaquam; saltem quoad pœnas pœnitentiales, & bonorum confiscationem, fugiendas: tametsi paratus corrigi, esset recipiendus.

Ignorantia crassa, & supina excusabitne ab hæresi?

In his, quæ sunt fidei, ac scire debet, nec est probabile à fidelibus, vel à suæ conditionis hominibus ea ignorari, non excusat, sed hæreticus censendus est.

Afferas exempla, si quæ habes huic rei accommodata.

Si quis plebeus neget Christum crucifixum, aut verè mortuum, aut verè à mortuis resurrexisse: aut dicat superfluum esse, aut vanum orare pro mortuis, aut nullo præmio iustos à Deo affici; nullo supplicio improbos; & his similia.

Promas exemplū ali quod de viro Theologo?

Si contendat Spiritum Sanctum à Filio non procedere: vel per Patrem, & Filium Spiritus Sancti duo esse principia: aut tres non esse pœnitentiæ partes: vel Christianis cum hostibus fidei bellum gerere nullo modo licere: aut Episcopum simplici Sacerdote maiorem non esse: aut aliud simile, quod vix credibile est

Theo-

Theologos ignorare ad Ecclesiæ cō-
 munem fidem pertinere. Hic enim
 hæreticus præsumendus erit, & pro
 tali in exteriori foro iudicandus:
 nisi fortè adeò stupidus, rusticus,
 & imperitus fidei iudicibus videretur,
 vt omni prorsus malitia care-
 ret: vt ille fuit, qui Patrem, Filium,
 & Spiritum Sanctum simul Incarna-
 tos fuisse asserbat, quia legerat:
 Quinatus es de Virgine, cum Patre,
 & Sancto Spiritu; hic enim in gram-
 matica potius quam in fide depre-
 hensus est errare. Nauar. consil. 20.
 de vsuris.

*Ignorantia probabi-
 lis excusabitne ab
 hæresi?*

Etiam: in his præsertim, quæ ex-
 plicitè credere quis non tenetur;
 qualia sunt, quæ indirectè ad fidem
 spectant; & ea sunt ex quibus ali-
 quid contrarium fidei consequitur.
 Vt, si quis diceret; Samuelem non
 fuisse filium Helcanæ; ex hoc enim
 sequitur scripturam diuinam esse
 falsam. Et huiusmodi sunt multe
 fidei subtilitates ab hæresi, & hære-
 ticorum pœnis excusantes, donec ad-
 monitus quis sit legitime, idest iudi-
 cialiter per Episcopum, vel Inquisito-
 rem. Si enim post admonitionem
 perseueraret, non excusaretur.

*Habesne exemplū ad
 rem hanc illustran-
 dam?*

Vtique: si quis rusticus, ratio-
 ne quadam naturali motus, dixisset,
 Patrem in diuinis maiorem esse
 filio,

filio, quoniã in humanis maior est; crederetq; Ecclesiam ita tenere; hæreticus reuera non præsumitur, nisi admonitus persistat. Idẽ de eo dicas rustico, qui Patrem, & Filium duos esse Deos asseruit.

Aperias quanã ratione excusatur.

Quia rusticus, vel idiota, qui falso ita opinatur, credit opinionem suam, opinionem, & veritatem esse Ecclesiã, nec opinatio illa est fides sua; cum ipse fidem Ecclesię teneat.

Rudes homines, & plebei sunt ne facile examinandi in fidei subtilitatibus?

Nequaquam; nisi cum timetur ne in eisdem subtilitatibus ab hæreticis sint deprauati. D. Tho. 2.2. q.2. art.6, in responsione ad secundum.

Ignorantia inuincibilis excusatne ab hæresi?

Vtique. Et ea est, quam homo superare non potuit, postquam diligentem adhibuit sollicitudinem in inuestiganda veritate. Hodie autẽ post tam apertã Christianæ religionis notitiã, vix in his, quæ sũt fidei, ignorantia inuincibilis esse potest.

Deceptus viro docto, pro catholico communiter habito, excusabiturne?

Et ab hæresi, & ab hæreticorum pœnis, & à peccato excusabitur: in his tamen, quæ explicitè credere ipse non tenetur: quia putauit eam doctrinam sanam esse. Oppositum innuit Nauar. de pœnit. dist. 7. nu. 50. ex doctrina, D. Th. quol. 8. ar. 13.

Quid dicendum de filiis a parentibus in fide seductis, & de discipulis, ac subditis, a præceptoribus.

Idem quod supra; præsertim si nondum iudicij compotes erant; aut si erant; decepti tamen fuerant in his, quæ explicitè scire non tenentur.

B Mitif-

*Episcopis, & Paro-
chis in errore enu-
tritis?*

*Eritne aliqua pœna
his iniungenda?*

*Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?*

*Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?*

*Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?*

*Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?*

*Quot requiruntur, ut
propositio aliqua hæ-
retica dicatur?*

*Fidei potestne subes-
se falsum?*

*Quid per primam in-
telligis veritatem?*

Quare credimus Deo.

*Quare credimus ar-
ticulos fidei, & cæ-
tera ad Deum spe-
ctantia.*

*Potestne Deus men-
tiri, aut quemquam
fallere?*

Cur nec per alium,

Cur nec per alium,

Cur nec per alium,

Cur nec per alium,

Mitissimè sunt tractandi, & leuis-
simæ pœnitentiæ eisdè iniungendæ.

Duo. Primum quod ab homine
Christiano proferatur; quod verè
exigitur ad hæresim, & ad hominè
hæreticum constituendum. Secun-
dum, quod fidei catholicæ sit con-
traria; qua ratione à quocunq; pro-
positio fidei contraria proferatur,
hæretica dici poterit.

Ex Comment. XXIII.

Nequaquam; quoniam veritati
primæ nititur. Fides enim nostra
pro obiecto formali Deum habet,
quatenus Deus veritas prima est.

Simplicem, & semper existentem
veritatem infallibilem, & nusquam
mutabilem, vel in minimis incertã.

Quia est ipsa certissima, & con-
stantissima veritas.

Quia à prima, & infallibili veri-
tate, nempe, Deo sunt reuelata. Et
propterea prima ipsa veritas hoc
est Deus, dicitur fundamentũ fidei.

Minimè, nec de potentia absolu-
ta, nec ordinaria; nec per se, nec
per alium; & contrarium asserere
hæreticum esset.

Quia mendacium natura sua est
pec-

puta per hominem, vel per Angelum? peccatum, cuius Deus causa esse non potest. Si enim per ministros suos aliquando fefellisset, sacrarum litterarum firmitas certe corrueret, fidei quæ; fundamenta laberentur, dum dubitaretur, an in his, vel in illis per ministros suos vera locutus esset Deus. Vide Comment. 162. tertiæ partis.

Ex Comment. XXIV.

Vide cap. nunc autem, dist. 21. p. 2. 75.

Confessio fidei necessaria est ad salutem? Vtique, ex vi præcepti affirmatiui obligantis pro loco, & tempore, & hoc est de fide.

Estne discrimen aliquod inter præcepta affirmatiua, & negatiua? Etiam; Præcepta enim negatiua obligant ubique, semper, ad semper: ut est illud; Nec iures vana per ipsum; si quidem nullum est tempus, vel locus, in quibus oppositum præstare liceat. Affirmatiua verò, ut: Vnum cole Deum; obligant quidem semper, sed non ad semper; at pro certis locis, atque temporibus. Præceptum igitur confitendi fidem per actum exteriorem, cum sit affirmatiuum, non obligat pro quavis temporis differetia, sed pro loco, & tempore.

Quid intelligis pro loco, & tempore? Quando, scilicet, per huius confessionis omissionem subtraheretur honor debitus Deo; vel utilitas

B 2 pro-

*Differuntne propriam
fidem occultare, &
alienam profiteri?*

*Censendusne hereticus,
qui quo tempore
fidem fateri obligatur,
eam abnegat
verbis, vel factis,
veluti à Turcis captus?*

proximis impendenda: quibus def-
santibus necessarium non erit con-
fiteri, sed verbis, & factis poterit
exterior fidei confessio ommitti.

Vtique; nam primum licet, cum
nec honor Dei, nec utilitas proxi-
mi contrarium postulat. c. Clerici.
de vit. & honest. cleric. Alienam au-
tem profiteri fidem, vel negare pro-
priam, dicendo serid se non esse
Christianum, vel proprio infidelium
vtendo habitu; eo praesertim, qui
in honore Idolorum, & sectae suae
institutus est, nullo pacto licet: quo-
niam id suapte natura malum est,
quod nusquam licet admittere; cum
haec fieri haud possint sine profes-
sione cultus illius, quem infideles
retinent. Vide Comment. 66. Se-
cundae Partis.

Haereticalia facta, vel coactione
absoluta, & insuperabili commit-
tuntur: vt si quis ligatus, & penitus
renitens per alios cogatur genua
Mahometo flectere, aut circunci-
di. Nullum enim hic adesset pec-
catum; cum nulla eius interueniat
voluntas. Vel committuntur coa-
ctione mixta, seu conditionali; vt
si quis metu mortis cogatur abne-
gare Christum; vel Papae potestate,
verum esse prophetam Mahometum
confitendo. Hic enim proculdubio
mortale peccatum committit. Nam
potius

potius moriendum est, quam id perpetrandum. Vide Alex. Pefant. 2. 2. q. 3. art. 2. disp. 1. Nauar. de hæret. conf. 7. num. 2. 3.

Qui ergo coactione mixta hæreticalia committunt, excusabuntur à suspicionem hæresis?

Etiam; siquidem manifestum est hos inuoluntarios hæc mala patrare, licet moriendo possint euitare. At quia mori magnum est virtutis opus, & valdè difficile: ideò vitam potius elegerunt cum peccato, quàm mortem cum gloria. Verùm quoniàm eorundem voluntas in facta ipsa hæreticalia apertè consentire minime videtur; cum suppliciorum metu, & mortis hæc fecerint; ideò ab hæresi excusantur. Hæresis enim nec in dictis, nec in factis consistit, sed in intellectu, & voluntate: at-tenta præcipuè humanæ naturæ nostræ fragilitate, quæ incommodè quæque timens, mala quæq; grauissima committit.

Audiendus ne est facile talia coactè se commississe asserens.

Nequaquam: sed requiritur vt doleat, & metu cessante statim cõuertatur, & pœniteat: alioquin, si diù tacuerit, nec reclamauerit, ratum habuisse videtur turpem, & hæreticalem actum.

Si metus fuerit fustigationis, carceris, vel eorum, quæ nec vitam adimere, nec mēbrorum mutilationem afferre pos-

Persona grauis, causam fidelè probè intelligens, quales sunt Episcopi, Clerici, Theologi, Nobiles, vehementem saltem non effugient hæresis suspicionem: nam indicantur, se in fide languere, dum

*sunt, excusabitur-
ne?* leuem ob causam eidem renūciāt;
& non obscure præsumuntur, cor-
de fidem deseruisse, ac contrarium
errorem approbasse.

*Idemne iudicandum
erit de feminis, puel-
lis, pueris, & sti-
milibus?* Nequaquam; cum minor metus
eisdem facilius auertat.

*Quonam pacto tra-
ctandi erunt hære-
ticalia committen-
tes coactione abso-
luta?* Benignè, & mitissimè tractandū;
si statim post lapsum reuertantur: si
nulla in eis hæresis, aut suspicio ora-
ta fuerit: impositis pœnitentijs pro
qualitate culpæ, & personæ; & pro-
priaque ignauie, & turpitudinis ad-
monebuntur.

*Quid agendum cum
tardè reuertentibus,
aut leui timore suc-
cumbentibus?* Si Prælati sint, Clerici, Monachi;
vel Theologi, grauius puniēdi sunt,
& ad abiurationem compellendi,
propter hæresis suspicionem, quam
meritò contraxerunt.

*Verbū Dei estne sem-
per, & ubiq; præ-
dicandum?* Nequaquam id temerè faciendū,
ubi præcipuè fides nostras delude-
retur, & nullā utilitas inde sperare-
tur. Vide Leonis X. Bullam ter-
tiam, & Pauli III. Bullam secundā.

Ex Comment. XXV.

*Vide Comment. VI. huius partis
P. Cened. collect. 20. ad 6.*

*Læetne publicè dis-
putare de fide?* Vtique; sed non de ea dubitādo;
siquidem peccatū est infidelitatis.
Disputare autem ad eam confirmā-
dam.

dam: & ad hæreses ei oppositas re-
futandas; & ad exercitationem, vt
veritas intelligatur; licet; coram sa-
pientibus tamen in fide firmis; non
autem coram simplicibus, & idio-
tis; quoties vel infirmi, vel tituban-
tes sunt in fide; vel corrupti, aut de-
prauati ab hæreticis.

*Quibus de causis di-
sputatio de fide su-
scipitur?*

Vt simpliciores in veritate in-
struantur, & confirmentur; impij
verò conticti reducantur, & dece-
pti ab erroribus liberentur. Vt de
vero scripturarum sensu dispute-
tur, non in dubium definita per Ec-
clesiam reuocando; sed dubia in eis
reperta declarando. Vt dogmatum
controuersia inter catholicos, &
hæreticos componantur.

*Quinam possunt pu-
blice, vel private
disputare de fide?*

Clerici. c. 2. §. inhibemus. de hæ-
re. in 6. Non autem laici, quamuis
eruditi. Nam verè laicus in iure
dicitur, qui Clericus non est, siue
sit literatus, siue illiteratus. Qui-
bus etiam prædicare interdicitur.
Nauar. de hæret. conf. 17.

*Id ergo indistinctè est
tenendum?*

Bifariam de fide disputare con-
tingit. Primò quidem serio, vel cū
hæreticis, vel inter catholicos: Et
hoc modo laicis omnibus nō licet.
Id enim est Ecclesiasticorum, vti
fiebat in Concilijs. Indignū namq;
esset, præsentibus Dei Sacerdoti-
bus, laicos de fide tractare, nisi lai-
ci alicuius insignis esset eruditio:

B 4

hic

hic enim de fide disputans audiri posset; præcipuè in casu necessitatis, vt in partibus & locis hæreticorum propinquis. Secùdò potest disputari de fide non seriò, sed fictè, nempè honoris, & exercitatio- nis causa; qua ratione non est prohibi- tum laicis.

Ex Comment. XXVI.

Quid est protestatio?

Est professio, siue confessio fidei exterius facta, ad ostendendù quid interius de fide sentiat protestans.

Qui generaliter protestatus est se credere quod credit Ecclesia, si postea labatur, excusabiturne?

Minimè, si erret in his, quæ scire debet explicite: nam si huiusmodi protestationes excusarent, liberum cuique esset quas vellet hæreses impunè docere. Et pauci fuere hæretici, qui huius protestationis velamine, non fuerint conati suas hæreses tegere, & pietatis prætextu ita defendere.

Excusabiturne si negauerit id quod explicite credere non tenetur?

Vtique; si tamen paratus sit legitimo obedire monitori, errorem post monitionem deponendo.

Idne verum erit de quibuscunque errantibus personis?

Verè de idiotis, & rudioribus tantum id est accipiendum, quos probabilis ignorantia excusare potest. Literati autem errantes in his, quæ difficilia adeò, & obscura existunt, vt doctos quoque interdum lateat, præcedèti iuuabuntur protestatione.

Inqui-

Quinã legitimè erunt
monitores ?

Inquisitor, & Episcopus; cum mo-
nent vt Iudices; hoc est, re mature
considerata, inspecta prius propo-
sitionum qualitate, habita cum Iu-
risperitis deliberatione exquisita.

Protestatio contra-
ria factis iuuabitur
protestantem ?

Protestans se generaliter credere
prout Ecclesia, si ritu tamen Iudeo-
rum Paschalem agnum occidat, &
manducet, Sabbatum colat, &c.
non iuuabitur.

Conuictus de heresi,
quã non vult confi-
teri, si protestetur
se credere &c. ex-
cusabiturne ?

Nequaquam, sed tanquam nega-
tius, & impœnitens brachio rela-
xandus erit seculari, Vide com-
ment. 48. 3. partis, & 59. 2. partis.

Finis Commentariorum,
Primæ Partis.

FLOE

F L O R E S
 COMMENTARIORVM
 SECUNDÆ PARTIS.

EX COMMENT. I.

Opus morale, Sanchez lib. 2. cap. 3.

Pet. Cened. collect. 66. & 103. ad decretales.

Siluester, verbo hæresis. q. 3.

Navar. Man. conf. c. 11. nu. 22.

*Quomodo intelligen-
 dus textus de hære-
 ticiis: Dubius in fide
 infidelis est, nec eis
 omninò credendum.*

*Habetne alium sen-
 sum?*

*Cur dubius in fide cē-
 sendus hæreticus?*

HOC pacto nimirum, Vt infideles aduersus Christianos non testificentur de fide: id enim deducitur ex Epistola Decretali prima Sixti Papæ I.

Etiam: Intelligitur namque de dubitantibus in fide catholica: quia ponitur sub titulo de hæreticiis, non autem de testibus: Ratio est: Quia quando textus est dubius, rubrica, sub qua ponitur, probat qualiter sit intelligendus: ita ut hoc in loco Summ. Pont. velit dicere: qui dubitant de fide Catholica hæretici sunt iudicandi.

Quia deserentes fidem catholicam hæretici, vel apostatæ fiunt; & ideo deserere videntur, quia de bonitate, & certitudine eius dubitant; illam
 eligen.

Cum aliquid creden-
dū proponitur, quid
necessario requiri-
tur?

eligētes disciplinam, quam putant
meliozem c. hæresis. 24. q. 3.

Firmitas, & simplicitas: illa ad
excludendam titubationem: hæc
ad errorem repellendum: Siquidē
error, & titubatio in credendis fi-
dei aduersantur.

Ad hæresim consti-
tuendam quid ne-
cessario exigitur?

Scientia, vel notitia contrariæ
veritatis: quia non sufficit quod
Christianus erret in fide, nisi sciat
etiam id quod approbat contrariū
esse catholicæ veritati: & ita hære-
ticus verè censendus, qui sciens, &
sufficiens monitus illud esse ca-
tholicum dogma, deliberatè sciēs,
& volens amplectitur contrarium.
Caet. 2.2. quæst. 11. art. 2.

Quot sunt genera eorū
quæ ad fidem
pertinent?

Tria, ex D. Tho. 2.2. q. 2. Primum
eorum quæ ad fidem spectant direc-
tè; cuiusmodi sunt duodecim arti-
culi in Symbolo Apostolorum cō-
tenti, à quolibet fidei explicite
credendi: Alterum eorum, quæ in-
directè ad fidem pertinent; quia nō
proponuntur principaliter ad cre-
dendum, prout duodecim articulis
ad eorum tamē negationem sequi-
tur negatio omnium articulorum
fidei; cuiusmodi sunt ea, quæ in sa-
cris litteris continentur. Tertium eo-
rū est, quæ in sacris litteris expressè
nō ponuntur, ex illis tamē per Eca-
clesiā deducta sunt, & definita, tan-
quam de fide credenda: V.g. Quod
Spi-

Dubitans de credibilibus subreptitia tēratione estne hereticus?

Quid de proponente conclusionem de fide sub dubitatione: videlicet, An Deus sit Trinus?

Quid de dubitantibus imperfecta adhesione, ut peccatores?

Contra peccatores sic dubitantes poterit Inquisitor procedere?

Spiritus sanctus procedat à Patre, & à Filio, tanquam ab vno principio, & vnica inspiratione, cap. fidei de Summa Trinit. & fid. cath. in 6. Quod vsuram exercere sit peccatum mortale. Clement. i. de vsuris.

Nec hæreticum facit talis tentatio, nec sapit hæresim; quia contra voluntatem frequenter accidit; immo qui benè se confirmat in fide, & resistit, meretur. Et ita intelligendum Apostoli dictum: Tentatio vos non apprehendat, nisi humana.

Non peccat, sed dignus est laude; quoniam per modum dubitationis procedit ad declarandas fidei veritates, supposito tanquã certo fundamento, quod veritates illæ verissimæ sint, & certissimæ.

Omnes, eo ipso quod non viuunt secundum illa, quæ credunt, imperfectè credunt; quia si perfectè ijs, quæ credunt, adhererent, sic profectò viuerent, quasi de hoc mundo post modicum egressuri: hic enim dubitandi modus hominem constituit non hæreticum, sed malum Christianum.

Etiã, si vel consortium hominum eurent, vel nūquam assumant pœnitentiam; vel sacrum nūquam audiant, aut Ecclesiastica Sacramenta nunquam recipiant; vel Ecclesiæ mandata suo tempore, non obseruent;

uent; vel, impedimento cessante, tempore opportuno non ieiunent; vel ab esu carniū non abstineant, Ex his, & similibus heresis suspicio oritur, maior, aut minor, pro qualitate criminis, & aliarum circumstantiarum. cap. Excommunicamus de hæret.

Danturne vitia, ex quibus ratione speciali oriuntur hereses?

Etiā: Amor sui, Inanis gloria, Avaritia, Concupiscentia carnis, Superbia, Ambitio, & Inuidia.

Datur alius dubitandi modus circa credibilia?

Vtique; vt cum quis sciens, volens, nec dubitationi resistens, nec magis applicat mentem ad veritatem Catholicam, quam ad errorem contrarium; sed medius inter vtrāque partem nutat, & inuitus fertur; nec curat quid potissimū sequatur, paratus nunc illam, nunc aliam sequi, aut eligere partem; parum interesse sua cogitans, aut dicens, An hoc, vel illud credat. Talis enim hæreticus censendus. D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 7. & q. 4. art. 8.

Dubitantes hoc modo, & redire volentes, quomodo abiuuabunt?

Vt hæretici formales; nisi tales sint, vt probabiliter præsumi possit, quod verè, & perfectè nō sciebant catholicas veritates, de quibus dubitabant; quia simplices erant; quales multi Laici, & Rustici: Vel quia in hæreticorū terris cōmorati, vbi Catholica dogmata rarò prædicantur, vel in dubium reuocantur, Aut quia

Patre,
rinci-
fideli,
in 6.
pecca-
vfuris,
centa-
contra
it; im-
fide, &
ligen-
io vos
na.
st lau-
ubita-
das fi-
nā cer-
tes il-
e.
viuūt
imper-
is, que
fectō
o post
dubi-
stituit
Chri-
homi-
amant
quam
ramē-
cclesie
obser-
ent;

quia non dubitarunt de ijs articulis, quæ in Ecclesia solemnizari consueverunt, tunc Iudicantis arbitrio, vt suspecti de hæresi abiurabunt.

Cur tanquam hæretici iudicandi, cum abfuerit pertinacia? Satis pertinaces fuerunt, quia Catholicam scientes veritatem, de ea deliberatè dubitarunt: nec Ecclesiæ doctrinam firmiter infallibilem, & certam supposuerunt: Nec potest negari, quo tempore voluntariæ dubitationi hæreticæ assenserunt, pertinaces non fuisse.

Si quis dubitaret declinādo ad fidei veritatem, magis quàm ad oppositam partem? Hæreticus non iudicandus, si ex infirmitate quadam dubitaret, prout in primis motibus: & in illis, qui à natura hoc habent, vt in qualibet re ancipites sint, & dubij, assiduis conscientiaæ scrupulis agitari.

Si quis dubitaret scienter, & voluntariè, inclinando magis in doctrinam Catholicæ fidei contrariam tenaciter ei adherendo? Hic verè, & propriè censendus hæreticus: quia nil eorum deest, quæ ad hæresim, & hominem hæreticum constituendum exiguntur.

Quid si de tota fide Christiana dubitaret? Hæreticus, infidelis, & pertinax, immo apostata verius existimāndus, quia non est paratus corrigi per doctrinam quam dubitat veram.

Quid si certè, & deliberatè de vno tantum fidei articulo dubitaret? Hæreticus censendus, & vt talis puniendus: quoniam non habet fidem formatam, nec informem, D. Thom. 2. 2. q. 3. art. 3.

Quid si dubitaret de Sirationis capax, scienter, & de liberatè,

ijs, quæ ad fidem liberatè; nec ab hæresi, nec ab hæreticorum penis excusatur D. Thom. quol. 3. q. 4. art. 10.

Quid si dubitaret circa ea, quæ sunt fidei indirectè?
Absque hæresis, & peccati periculo id euenire potest, donec admonitus fuerit legitimè: quia non tenetur explicitè credere huiusmodi credibilia: sed implicitè tantum, & in præparatione animi; videlicet, vt paratus sit credere quicquid in diuina scriptura continetur: & quando ei constiterit, seclusa pertinacia, in doctrina fidei ea contineri, de quibus dubitat, tunc illa credere tenebitur explicitè. D. Th. 1. par. q. 32. art. 4.

Tenentur omnes æqualiter ad hæc credibilia credendum?
Nequaquam; sed magis, & minus, attendenda personarum, ac status qualitate; qui enim alios erudire debent, vt Episcopi, Theologi, Curati, & Sacerdotes, obligantur magis ad plura huiusmodi credenda; & ideò præsumuntur explicitè plura credere. D. Thom. 1. par. q. 12.

Quid si dubitaret circa credibilia tertij generis (nimirum) per Ecclesiam definita?
Non censendus hæreticus, quando ea scire verisimiliter non præsumitur, & antequam legitimè fuerit admonitus; Quod si monitus in dubitatione persistat, tunc velut hæreticus iudicandus. c. Maiores 24. q. 1. D. Tho. 1. par. q. 32. art. 4.

Obligantur omnes ad credibilia tertij generis?
Etiam; non æqualiter tamen, sed gradus hominum, ac status, pro munerum diuersitate, & officiorum verè attendendi.

Si quis de rebus dubitaret ad fidem spectans, An Beata Virgo Maria fuerit Etantibus, huc usque in originali peccato concepta, non non definitis? erit de hæresi suspectus, ne peccabit; si tamen paratus sit credere quod Ecclesia definit, ubi determinatio subsequetur aliquando D. Tho. loco præcitato.

Observandumne aliquid circa ea, quæ adhuc per Ecclesiam non sunt definita? Etiam; Tenemur enim sequi opinionem multorum potius paucorum; grauiorum Doctorum, magis probatorum, & celebrium, qui Sanctorum Patrum doctrinis adherere consueuerunt, fortioribus, ac validioribus rationibus innixi.

Quid de sequentibus incertis, ac dubiis Magistrorum opiniones? Videndus D. Tho. quodlib. 3. q. 4. art. 10. Albertin. de agnoscendis Catholicis assertionibus, q. 21. num. 34. August. de Ancona de potestate Papæ. q. 28. art. 2.

Ex Comment. II.

Quomodo intelligendus tex. Qui alios, cum potest, ab errore non reuocat seipsum errare demonstrat? Non de quolibet errore generaliter, sed tantum de fide errore; qui fauentes hæreticis, & eorum errores permittentes, cum impedire possint, & debeant; id tamen reuera non faciunt, (non tamen intellectu errante, sed affectu alliciente) quæuis verè, ac propriè non sint hæretici, iuris tamen fictione censentur hæretici. c. Error, & c. Consentire, 23. distinct.

Etiam;

Habenda estne personarum ratio?

Etiam; quia si Episcopus, aut Inquisitor, non impediunt, ubi possint, hæreticalium dogmatum prædicationem, siue librorum vetitorum lectionem, aut retentionem, hæretici censentur, & ut tales in exteriori foro possunt tractari.

Cur ita?

Quia quodcumque potest aliquis contradicendo impedire, si non impediatur, sed dissimulet, & taceat consentire præsumitur.

Quibus tales coercedi panis?

Acrioribus, ijs ipsis, qui propter malorum conniuentiam, & consensum delinquunt: imò Episcopi dignitate priuandi. Glo. Clement. 1. de pœnis. c. Excommunicamus, il primo de hæret.

Cur aliquando nõ procedunt Episcopi contra hæreticos?

Quia à Dominis tēporalibus illis interdicitur, & nonnunquã ob hæreticorũ potentiã, & multitudinem: Aliquando verò propter auaritiã, ab hæreticis eorumq; fautoribus pecunia corrupti: vel ob alias causas, quibus interdũ succūbit humana fragilitas.

Alij ab Episcopis, & Inquisitoribus tenentur hæreticos reuocare?

Etiam sub excōmunicationis pœna: imò tenentur denunciare, ij præcipuè qui super hoc iuramentum præstiterunt. cap. Excommunicamus, de hæreticis. Et ita Greg. 9. in Bulla Excommunicamus, prout in fine huius operis.

Reuocarine poterunt correctione fraternana?

Vtiq; sed tutius correctione omiffa illos denunciare.

C

EX

Ex Comment. III. Vide Comment.
LII. huius partis.

Vide Alex. Pefant. 2.2.q.11.art.1.
disp. 1. Pet. Cened. collect. 8. ad de-
cretales.

*Damnato auctore cē-
sentur damnati eius
dem libri?*

Vtique: cum ad plures perueniant
libri, quam auctores, & magis noce-
ant. Idque verum est etiam si de eius-
dem libris nominatim nihil cauea-
tur; quamuis multa bona continerent
libri ipsi. Idque debet intelligi non
modo de libris iam conscriptis, dum
ille damnaretur, sed etiam de qui-
buscūque alijs deinceps compositis,
& editis absque noua damnatione.

*Librerum prohibitio
quosnam afficit?
Comprehenduntur ne
Episcopi?*

Omnes, præter Inquisitores, & eo-
rum Vicarios.

Vtique, Iure communi; quamuis
per noui Indicis regulas eandem ob-
tineant facultatem, quam Inquisi-
tores.

*Potesne quilibet com-
burere, vel aliter
perdere libros veti-
tos?*

Affirmant quidam: licet tutius vi-
deatur eosdem Inquisitoribus confi-
gnare. Imò necessarium videtur, at-
tento Iulij Tertij rescripto, prout in
fine huius operis.

*Quid Inquisitoribus
agendum cum liber
dānati hæretici illis
defertur?*

Interrogent deferentem, vnde il-
lum habuerit; ne fortè eo libro fue-
rit abusus, aut ab aliquo timente pro-
di mittatur.

Possuntne Inquisito-

Minimè; vbi libri ipsi damnati
fue-

res legendi libros damnatos facultatē concedere? fuerint absolutè: vbi verò vsque ad correctionem tantum, illos ipsos viris doctis permittere possunt. Hodie tamen rescripto Gregorij XV. non possunt Inquisitores concedere facultatem retinendi, & legendi libros vetitos.

Inquisitores possuntne hæreticorū libros alios quos permittere? Vtique; sed eos, qui ex professo de religione non tractant: aut ab hæreticis conscriptos, dum catholici forent; ab ipsis tamen Inquisitoribus examinatos, & approbatos. Vide Julij III. Bullam secundam, & Pij IV. Bullam quintam.

Quid de libro praua continente dogmata ab auctore nondum damnato? Legendus per Theologos graues, & probatos, prauorum dogmatum, & catholicarum assertionum notitiam habentes.

Confessarij potestate ordinaria possunt absolueretinentes libros prohibitos? In Bulla Cœnæ excommunicantur hæreticorum libros retinentes, vnà cum Confessarijs eosdem absolueretinentibus. Vbi autem libri alio titulo, quàm propter hæresim fuerint damnati, poterunt eosdem retinentes absolueret; si tamen illos ipsos Inquisitoribus, vel eorum Vicarijs prius consignauerint. Nau. de hæ. conf. 3.

Vbi sub anathemate interdicitur ne quis libros vetitos retineat, contrafaciens erit hæreticus, vel de hæresi suspectus? Suspectus habendus est: & eò magis vbi liber ab eodem fuerit compositus. Si autem ex proposito hæresim in eodem libro ponat, eamque contra Catholicam fidem stabilire contendat, hæreticus censendus erit.

Si verò ex ignorantia potius, quam malitia hæreticale dictum continere videatur, in rebus præcipuè obscuris, quas non facile explicitè quis scire præsumitur, re vera non putaretur hæreticus.

*Libros igitur vetite
lectionis retinentes,
quo suspicionis gra-
du erunt suspecti?*

Personarum, & librorum habenda erit ratio, vt suspicio ipsa, vel leuis, vel grauis, vel vehemens, vel violenta censeatur. Fieri namque potest, vt absq; vlla hæresis suspicione, libri damnati penes aliquem reperiri possint: vt de imperito, & de eo, qui eum hæreditate, vel mercibus accepit occlusos, nec adhuc exsoluit. Vel si libri ab hæreticis essent conscripti, nihil tamen contra fidem contineant. Aut retinens ipsos vir probatissimus esset, à quo malitia omnis abesse putaretur.

*Libros huiusmodi re-
tinentes poterūt hæ-
reticorum fautores
appellari?*

*Qua ergo puniendi
sunt pœna?*

Vtique; nec illa iuuabuntur protestatione, quod illos eosdem ad confutandum sibi retinerent. Ita in Concil. Constantiensi sess. 15.

Iure Ciuili, vltimo supplicio: at Iure Canonico, nunc acriori, nunc leuiori, pro qualitate, & modo delicti, & delinquentium. Aliquando verò post abiurationē, ieiunia, orationes, & peregrinationes inflictæ fuere.

*Gradus suspicionum
ex vetitorum libro-
rum lectione quomo*

Præter personarum qualitatem, sequentia etiam attendenda. Si inconsideratè legit: Si parum, & se-
mel

do notari possunt? mel: Si vnum librum tantum: Si mo-
nenti, & reprehendenti non difficul-
ter obtemperauit: Si præsentauit In-
quisitori, vbi nouit vetitum; Si abso-
lutionis beneficium quæsiuit sedulo,
& similia, quæ obedientis ac Chri-
stiani pectoris vera sunt indicia. Hæc
enim leuem, aut nullam præferent
hæresis suspicionem. Si autem res ali-
ter se habeat, & resultent indicia su-
pranarratis contraria, tunc vehemen-
tis hæresis suspicio confurget.

Vetandum Iudeis, & infidelibus ne libros retineant vetitos? Etiam. Ita Gregorius XIII. Bulla
incipiente: Antiqua Iudæorum &c.
1581. prout in fine huius operis.

Transgressores quibus coercendi pœnis? Arbitrarijs; quia nil in Iure cau-
tum. Attendenda tamen delicti qua-
litas, ac delinquentis malitia.

Ex Comment. IV.

Episcopus poterit hæredes instituere hæreticos, siue consanguineos, siue extraneos? Nequaquam: immo in pœnam
post mortem erit anathematizandus;
ac nomen eius ex memoria Sacerdo-
tum amouendum. Ecclesia enim ca-
piet eius bona.

Hæretici possunt post mortem excommunicari? Cum primum in hæresim incidūt,
ipso Iure sunt excommunicati, ta-
lesque decedunt; nisi ante mortem
Ecclesiæ reconcilientur. Non igitur
post mortem iterum excommunicā-
tur, sed maledicuntur, execrantur, &
excommunicati declarantur.

C 3 Vtique;

Hæreticorum propria nomina deleri debent ex eorum libris, qui de fide ex professo non tractant? Vtique; quoties non nominantur, vt refutentur, & damnentur.

Permittenda sunt imagines, vel statuae hæreticorum? Minimè, nisi cum dedecore, & ignominia pictæ, & factæ fuissent.

Ex Comment. VIII.

Episcopi, vel Clerici possunt sede vacante definire dubia circa fidem? Haud quaquam. Id enim solius Romani Pontificis munus est. Declarare quidem possunt Episcopus, vel Inquisitor quempiam hæreticum esse; cū in ijs errauerit, quæ iã declarata sunt, & definita per Ecclesiam.

Quinam cōfestim ab hæresi redire intelliguntur? Ij sanè, qui ante sententiam definitiuam conuertuntur, vel Inquisitorum arbitrio id relinquitur; cum statuta in hæreticos lata, si dubia fuerint, interpretari possint.

Inquisitores habentne ius in quoscunque personarū gradus? Etiam: Episcopis, Legatis, & Sedis Apostolicæ officialibus exceptis. Vide Pij IV. Bullam quartam. Item Pauli V. in fine huius operis.

Ex Comment. IX.

Possunt Inquisitores hæreticis non relapsis redeuntibus ante definitiuam sententiam, bona condonare? Possunt, & sententia ista de Iure communi vera est.

Hæreticorum filijs catholicis suntne relinquenda aliqua?

Minimè; nec etiã legitima, & præcipuè in terris Summi Põtificis iurisdictioni subiectis. Nec est iniquitas tãta vti seueritate, vt Parentes à graui hoc crimine committèdo auocentur.

Pueris, & puellis hæreticorum pauperibus relictis prouidebuntne Inquisitores?

Etiã, ex misericordia: nam masculos iam corpore validos, alicui arti mechanicæ iubebunt addici: feminas quibusdam matronis assignabunt, vt eis famulentur, & ab eis in fide instruantur. Cæteris, quibus per ætatem, aut incommodam valetudinem laborare non licet, tenuia alimenta ex paternis bonis, ex sola misericordia subministrabunt: Principes cum Ecclesiasticos, tum seculares interdum deprecantes, vt in huiusmodi filios aliquam exerceant liberalitatẽ. Quæ res in primis ad eos spectat, ad quos damnatorum bona ex confiscatione prouenerunt.

Quid, si magni alicuius Principis ob crimen istud bona fuerint proscripita?

Is, si filias habuerit, ab eo cui bona obuenerunt, honorificè erunt donandæ.

Ex Comment. X.

Patrocinari licet pro hæreticis?

Nullò modo. Secus vbi nondum exploratum est; an verba, vel facta alicui obiecta, sint hæretica, manifestamq; hæresim sapientia. Vel cum nondum testibus, vel legitimis probationibus de hæresi constat: habi-

ta: tamen ab Inquisitoribus facultate, solemniter præcedente iuramento de iusta defensione præstanda, & de abstinendo, ubi clarum erit, qui defenditur hæreticum esse.

Ex Comment. XI.

Laici prædicare possunt diuinum verbum? Minimè. Per laicos autem eos intelligimus, qui sacro aliquo ordine, haud sunt insigniti: tametsi scientia valde sint eruditi. Neque fœminis, quamuis doctissimis vilo modo licebit. c. sicut in vno de hæret.

Cur dicitur, Ne laici præsentibus Clericis prædicent? ergo ijs absentiibus licebit? Argumentum à contrario sensu non valet, quoties absurdum aliquod sequitur, aut alijs repugnat legibus.

Ex Comment. XII.

Inquisitores procedere possunt contra leuiter suspectos de heresi? Vtique; ad examinationem, inquisitionem, & veritatis indagacionem: non tamen ad condemnationem, & punitionem.

Suspecto leuiter poterit indici abiuratio? Vtique.

Ex delictis, & indicij leuibus potest ad capturam procedi? Nequaquam, propter insignis honoris detrimentum, quod in hoc crimine sola captura afferre dignoscitur. Prudentia opus est, & iuxta personarum qualitatem iudicandum.

Hæretici quot, et quibus? Tribus præcipuè: Spirituali vna, vide-

bus præcipue affi- videlicet, excommunicatione. Cor-
ciuntur pœnis. porali altera, cum, nisi resipiscant, Cu-
 ria relaxentur seculari. Tertia ite vitæ
 afflictiva, nempe confiscatione bono-
 rum. Vide Innoc. III. Bullam secundã.
 Nicol. III. primam. Innoc. IV. 16. &
 Mart. V. in fine huius operis.

Quo tempore excom- A Christo ipso: vt dicitur Matth.
municari ceperunt 18. Si te non audierit, sit tibi tam-
heretici? quam Ethnicus, & publicanus.

Ex Comment. XIII.

Pet. Cened. collect. 83. ad decretales.

Infideles admittun- Vtique: immo & Iudæi ipsi, ne ex
tur ad ferendum te- defectu probationum tam graue sce-
simonium contra lus impunitum remaneat.
Christianos?

Iudei subduntur In- Vtique; quoties fidem impediunt,
quisitorum potestati? vel blasphemijs, vel malis persuasio-
 nibus, vel apertis persecutionibus.
 Vide Pauli III. Bullam secundam.

Quo iurabit Iudæus Non super Euangelia, quibus non
de dicenda veritate. credit, sed super legem suam.

Ex Comment. XIV.

Quid est purgatio ca- Est innocentia ostensio de crimine
nonica? obiecto.

Ad quid tenentur cõ- Iurare debent se credere Reum
purgatores? iurasse verum; cum dixit se nunquã,
 aut commisisse, aut dixisse ea, ob quæ
 infamia laborat, Iudicis autem ar-
 bitrio

bitrio compurgatorum munus relinquitur.

Purgatio Canonica quando indici potest? Cum graui h̄eresis infamia aliquis laborat, aut est de ea vehementer suspectus, aut graue scandalum in causa fidei populo dedit.

Quos requiruntur in compurgatoribus. Quinque. Primum, vt ab Ecclesia tolerentur. Secundum, quod sint bonæ famæ. Tertium, quod non fuerint de criminibus condēnati. Quartum, vt illius, quem purgant, vitam notam habeant. Quintum, quod iurent se credere, verum iurasse Reum.

Canonica purgatus purgatione, poterit ad abiurationem cōpelli? Vtique non ob illas h̄ereses, de quibus iam purgatus erat; sed ob familiaritatē sciēter cū h̄reticis inita.

Si in ipsa deficiat purgatione quomodo puniendus? Regula communis est: quod si cū Reus de crimine, de quo impetebatur, si conuinceretur: sic punietur si in purgatione deficiat. Pœna igitur ordinaria puniri potest, & Curia seculari relinqui.

Eritne audiendus, si pœniteat, & misericordiã imploret? Vtique.

Quid si in purgatione deficiens, alias in h̄eresim incidisset? Tamquam conuictus, & relapsus Curia seculari penitus tradendus erit.

Quid agendum cū vehementer suspecto de h̄eresi? Vel Canonica purgatio indicenda, vel abiuratio, vel torquendus. Siquidem qualibet istarum pœnarum

**Quid si Reus tormē-
tum superauerit?**

rū efficax ad suspicionem tollendam.
Attendenda indiciorum qualitas,
& modus tormēti. Nam, & ætas Rei
torti, & vbi indicia omnia Reus pur-
gasse videatur, absoluendus, rebus
sic stantibus. Vbi verò non sufficien-
ter tortus appareat; ad abiuratio-
nem de leui, aut vehementi compel-
lendus, vel saltem mulctandus.

**Præcipiendum Reo,
vt fidē publicè lau-
det, errores dete-
stando?**

Vtique doctis tantum, cum de
fide, verbis, aut factis malè senserint.

**Cum agitur per viā
inquisitionis mitius
agendum, quàm per
viā accusationis?**

Vtique.

Ex Comment. XV.

Petr. Cened. collect. 127. ad decret.
Menoch. de arbitr. casu 104.
Pet. Cened. collect. 5. ad 6.
Prax. Archiep. Neap. c. 8. & 32.

**Frater potestine, pro,
& contra Fratrem te
simonium dicere?**

Vtique: in defectum tamen alia-
rum probationum.

**Filius tenetur Pa-
trem hæreticum de-
nunciare?**

Etiam; quia Deo potius, quam
parentibus est obediendum. c. Rela-
tum, de senten. Excommunicationis.
Contrarium tamen docet Simanca,
in libello de Patre hæretico.

Premium assequetur

A poenis in hæreticorum filios &
Iure

*filius Patrem hære-
ticam deferendo?* Iure statutus liberabitur.

*In crimine hære-
bitur primo, vel se-
cundo dicto?* Speciale est in hoc crimine, vt po-
steriori dicto fides adhibeatur, cap.
Accusatus §. licet. de hæret. in 6. Vi-
de Comment. 114. Tertiæ par. Me-
noch. conf. 1255. num. 15.

*Ex quibus signis conij-
citur quempiam ve-
rè esse conuersum?* Si paratus est cautionem dignam
præstare: Si iniunctam humiliter re-
ceptet pœnitentiam: receptamque
verè, & patienter adimpleat. Si au-
tem vel vnum, vel alterum ex his de-
fit, non censetur verè conuersus.

Ex Comment. XVI.

Mart. del Rio, disquisit. mag. lib. 5.
sect. 5. num. 6.

Vide Comment. LXXII. huius par-
Menoch. de arbitr. casu 416.

*Fersistens in excom-
municatione per an-
num sit de hære-
si sus-
pectus?* Vtique; cum malè sentire videatur
de Sacramentis Ecclesiæ: siquidem
ea non recipit, vt cæteri fideles, iuxta
præceptum in c. omnis, de pœnit. &
remiss. Tum, quia malè sentire cen-
setur de potestate Ecclesiæ; quoniam
eiusdem clauis, & pœnas animo in-
durato contemnit. Vide Conc. Trid.
sess. 25. cap. 3. de reformatione. Vide
Comment. 80. huius partis. Item Co-
ment. 24. 49. 71. 3. part. Vide Bullam
Nicol. III. & Innoc. IV. decimam sex-
tam. Vide Sayrum de cens. lib. 2. c. 10.

Vti-

In causis fidei puniuntur magis serui quã liberi, & ignobiles quam nobiles? Vtique pœnis corporalibus, aut omninò arbitrarijs. Alias enim nobiles magis sunt puniendi, quam ignobiles, aut saltem æquè. 24. quæst. 1. c. Quia contra c. grauem, de penit.

Ex Comment. XVII.

Menoch. de arbit. Iud. casu 549.

Hæreticorũ libros trãscribentes quanã afficientur pœna? Amputatione manus, Iure Ciuili: at Iure Canonico, velut hæreticorum fautores poterunt per Inquisitores pœnis arbitrarijs coerceri.

Idemne erit iudicium de impressoribus, ac hæreticorum librorum delatoribus? Vtique; Aliquando enim præter excommunicationem, bonorũ quoq; patientur confiscationem; aut, si viles fuerint, fustigari poterunt; si honestiores, exilio mulctari.

Quid si scriptor quid scribat, & librorũ lator quid deferat, ignorent? Immunes erunt ab huiusmodi pœnis: quoniam ignorantia nihil imputatur: atq; ignorantia præsumitur semper, vbi scientia non probetur.

Qua puniendi pœna, qui catholicos libros falsauerunt, heretica dogmata immiscuentes? Excommunicandi; vt heretici censendi, & tractandi.

Ex Comment. XVIII.

Fraterna correctio habetne locum in crimine hæresis? Qui secretò quempiã audiuit proferentem hæreticam propositionem, nec sibi constat eundem hæreticum esse, cum sit nescius, an ex ignorantia illam

illam protulerit, tenetur semel saltem illum secreto corripere, antequam fidei Iudicibus denunciaret: vbi præcipuè delinquēs sit vir simplex, & pius & probabiliter præsumatur admonitione corrigendus.

Quid si noueris quispiam secreto aliquē esse hereticum, num denunciare tenebitur?

(Seclusis Inquisitorum priuatis edictis, quibus omninò denunciari iubentur) denunciandus est occultus hæreticus absque fraterna correctione præcedenti. Nisi quis fortè existimaret firmiter, quod statim per secretam admonitionem posset eum tanto malo reuocare. Ita D. Thom. 2.2.q.33.art. 7. Idque licet vna tantum vice: quāuis tutius sit correctione fraterna, omissa eosdē denunciare: & præcipuè vbi in iudicio interrogati, quos scimus hæreticos, iurandi religione manifestare cogimur.

Excusabitur quis iuramento de non reuelando præiurato?

Nequaquam. Ita D. Thom. 2.2.q.70.art. 1. in respon. ad secundum.

Ex Comment. XIX.

In causa hæresis possent testes recipi, ac sententia ferri definitiua lite non contestata?

Vtique.

Quid operabuntur testes ita recepti?

Primo ad inquirendum iuuabunt
Secundo repetiti indicium faciunt
Tertio

Tertiò si fuerint omni exceptione maiores, ad probandum, & conuincendum erunt idonei, reliquis iuxta iudicarium ordinem seruatis : vt videlicet, reis legitimæ defensiones, vnà cum debitis defensionum inducijs concedantur .

Ex Comment. XX.

Pet. Cened. collect. 55. ad Decret.

Quid cum quis brachio relaxatur seculari ?

Exiit priuilegio Clericali: à foro Ecclesiæ projicitur; nec non Iudici seculari præsentari dicitur: vt eum hominem in suum forum recipiat.

Inquisitores pro irregularitate viuanda, quo pacto se habere debent ?

Rogent Iudicem, vt cum sibi traditis, misericordia, si velit, vtatur. Vel Inquisitores ipsi reos condènent coram Iudice Laico, atque ita damnatos à propria dimittant Iurisdictione; quò secularis Iudex eosdem statim recipiens vltimo afficiat supplicio. Vide Innocent. VIII. Bullam, & Alex. IV. Bullam septimam.

Nonne vetitum pro hæreticis intercedere, non modò cū pro talibus sunt declarati, sed etiam pendente contra eos inquisitione ?

Vtique apud Ecclesiam, & forum Ecclesiasticum. At cum ab hoc expulsi sunt foro, non inconuenit Iudices Ecclesiasticos pro eisdem apud alienum forum intercedere. Vel dicas: Vetari quidem intercessionem, quæ ad hæretici fauorem, vel ad Iustitiæ impedimentum tendat: non autem eam, quæ conducit ad Irregularitatem

ritatem vitandam, & ab ipso iure nominatim præscriptam. Sayrus thesaur. cas. conscientiæ, lib. 6. c. 18. n. 15.

Ex Comment. XXII.

Quoties in anno heretici cuiuscunque sectæ olim anathematizabantur?

Ufus Bullæ Cœnæ Domini estne multum antiquus?

Ter; videlicet, In die Cœnæ Domini, Ascensionis, & in festo Dedicationis Basilicarum Petri, & Pauli.

Minimè; cum nec S. Thomas, nec Eymericus, nec alij vetustiores auctores illius meminerint. Sed inceptum se videtur à tempore Martini V. circa annum 1420. quo tempore Bohæmorum hæreses in Concilio Constantiensi damnatæ fuere.

Ex Comment. XXV.

Menoch. de arbit. Iudic. Casu 539 & 414.

Pet. Cened. collect. 60. ad Decret.

Item collect. 101. ad decretales.

Nauar. c. Inter verba, n. 707.

Item c. Humanæ aures 22. q. 5. n. 1.

Item in Manual. c. 8. n. 15. Domin.

Soto de ratione tegendi & c. membra

q. 4. dub. 4. Item de Iust. & Iur. lib.

q. 6. art. 2. Royas de singular. fidei

singulari 3. n. 36. vsque ad finem. Her

riq. in summa mor. l. 3. c. 19. & 20.

Confessarij possuntne aliquando hereticum

Etiam, occasione Iubilæi, in quo Summus Pontif. facultatem concedit

dit absoluendi à tali crimine. Sine cum hæreticus moriturus pœnitet, nec locus datur, vt, Iudiciario ordine seruato, Ecclesiæ reconcilietur.

Negat Couarruias. Dominicus Soto affirmat. At communior sententia est, non posse. Et ita stylus, & praxis totius orbis.

Non arctantur Inquisitores ad recedendum ab his, quæ ordine iudiciario probata sunt contra Reum, propter dictum Cōfessoris excusantis: quia secundum allegata, & approbata est iudicādum; non autem iuxta priuata iudicia, D. Thom. 2. 2, q. 67, art. 2.

Multum proderit ad pœnām minuendam; vbi præcipuè reus non fuerit alias suspectus, aut moribus malis præditus.

Vtique nam pœna in foro pœnitentiæ, quamuis maxima, pœnam in foro Iudiciali Canonico imponendam non tollit. Illa enim satisfacit Deo, & animæ suæ; hæc verò punitur corpus, vt Reipublicæ satisfaciat, mitius tamen cum eo agendum ex quo petijt & obtinuit absolutionem in foro interiori.

Minimè: quia peccatum eius, non est amplius occultum. Vide Eymericum in 3. parte, sub titulo de spontè venientibus; propè initium.

D Qui

absoluere non obstāte Bulla Cœnæ?

Papa casum hæresis non excipiente in Iuliao, poterit Confessarius hæreticum absoluere?

Credendū est Confessori asserenti se hæreticum absoluisse in foro conscientie?

Quid si Confessarius spectatē probitatis esset?

Secuta in Reum absolutione Sacramentali poterit contra eundē de hæresi inquiri?

Inquisitione cepta, si reus gemebundus petat in interiori foro absolui audiendus erit

Quinam dicuntur ve-
re, & propriè spon-
tè venire?

Qui ante inceptam Inquisitio-
nem contra eos; & ante receptas
probationes humiliter accedunt,
plenè confitentes. Vide Comment.
65. huius partis, & 1 2. 3. partis.

Existentibus in carce-
re pro causa fidei,
concedi debent Cō-
fessarij?

Utique quoties illi petierint.

Absoluendi sunt Rei
sacramentaliter, pri-
usquā heresim iudi-
cialiter manifestet?

Minimè.

Quid cum constituto
in mortis articulo?

Cum per tempus non liceat eun-
dem iudicialiter examinare, & re-
conciliare; si verè cōtritus est; & pa-
ratus Ecclesię mādatis obedire, ab-
soluendus erit sacramentaliter.

Quid si Reus Confes-
sarium haud pete-
ret, medicus autem
morbum periculo-
sum censeret?

Reus omninò persuadendus, vt
confiteatur.

Quanam erunt Con-
fessarij partes hoc
in casu?

Reos cohortari ad dicendam in-
tegrè veritatem, tam de se, quam de
alijs. Addat tamen; ne carceris tra-
dio, vel celerioris spe liberationis,
vel tormentorum metu, sibi aut a-
lijs fallum imponant crimen.

Inquisitores possunt
Confessarium inter-
rogare de gestis in
confessione?

Absit; neq; de iisdem percunctari
possunt quicquā nimis sollicitè; nec
Cōfessarium in testem compellere,
vt proferat ea, quæ audiuit in Con-
fessione: si autem extra confessio-
nem

Secunda Partis.

nem aliquid perceperit, id poterit
Inquisitoribus reuelare.

*Quid si vel iuramen-
to, vel alia metho-
do cogatur?*

Nulla modo obtemperare debet;
immò licitè potest asserere, se nihil
eorum scire.

*Quid si Reus Confes-
sario dixerit aliqua,
sub magno secreto,
ac protestatione pre-
missa ne reuelet?*

Si producat in testem confes-
sarius, potest, & debet veritatem
reuelare.

*Quid si Confessarius
per imprudentiam,
aut alia causa Con-
fessionem reuelaue-
rit, faciet indicium
contra Reum?*

Nullum penitus effectum operā-
bitur; quia facta fuit tamquam soli
Deo, non tamquam homini.

*Heretici in errore per-
seuerantes sunt re-
laxandi brachio se-
culari?*

Vtique, sed non statim. Diu enim
asseruandi sunt, ac sapius monen-
di, vt resipiscant?

*Heretici in zabbatta-
rii qui?*

Illi qui in sotulari, quod Zabbatti
vulgò dicitur, signū singulare quod-
dam, vt ab eorum complicibus co-
gnoscerentur, deferebant.

Vnde dicti?

A Zabbata, quod est pedis indu-
mentum ex corio confectum. Hoc
Itali, scarpa; Hispani, Zabbatto,
vocant.

Ex Comment. XXVII.

Vide Comment. 22. primæ partis.

Quid est heresis?

Dogma falsum contra fidem ca-

D 2 tho-

Quenam est propositio hæretica?

tholicam pertinaciter assertum ab eo, qui fidem est professus.

Quæ repugnat articulis fidei, aut Ecclesiæ definitionibus, aut sacris litteris.

Que pastores Ecclesiæ in Concilio legitime congregati populum docent ad fidem spectantia, erunt de fide?

Vtique.

Si Papa maturo consilio quidpiam definiat tanquam ad fidem spectans erit de fide?

Etiam.

Vnanimis Sanctorum sententia, aut scripturarum interpretatio in docendo aliquid ad fidem spectare erit de fide?

Vtique Beato Hieronimo teste super Epistolam ad Galat. c. 1. dicente; Doctores Ecclesiæ non tam ipsi docent, quam in ipsis Deus, qui ad Sanctos loquitur. Vide Concil. Trid. sess. 4.

Quinam sunt Doctores, quorum doctrinam approbatam vocamus?

Gregorius, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus; & alios addit D. Tho. contra Gentil. lib. 4. c. 24.

Si Ecclesia ex Apostolorum traditione aliquam scripturæ interpretationem acceperit erit de fide?

Vtique.

Si Ecclesia habuerit dogma fidei auctoritate Concilij per

Etiam.

Vtique

Papam roborati,
erit de fide?

Si Ecclesia, Conciliū,
Papa, vel Sancti
Patres vna voce a-
liquā Theologię cō-
clusionē cōfecerint,
& fidelib. prescrip-
serint, erit de fide?

Si scholastici aliquā
cōclusionem firmam
statuerint, vt certū
Theologię decretū
fidelibus amplecten-
dum, eritne de fide?

Vtique. Theologiæ autem con-
clusio ea dicitur, quæ ex principijs
facultatis Theologiæ firma, & cer-
ta consecutione deducitur.

Affirmant quidam, ea ratione;
quod concors, & penitus consen-
tiens sententia sit in Spiritū Sanctum
referenda, qui corda eorū ad ita vna-
nimiter sentiendum mouerit, & il-
lustrauerit. Vide Alex. Pesant. 2. 2.
q. 11. art. 1. disp. 1.

Ex Comment. XXVIII.

Suntne idem error,
& heresis?

Minimè: latius enim se habet er-
ror, cum genus sit, sub quo falsorum
dogmatum species continentur. Mul-
tæ enim propositiones falsæ sunt,
quæ tamen hereses, vel hæreticæ di-
ci non possunt.

Propositionum in fi-
de peccantium va-
rij sunt gradus.

Vtique: hæretica, erronea, sapiēs
hæresibus, piarum aurium offensiuæ,
temeraria, scandalosa, bonis mori-
bus contraria blasphemata, schisma-
tica, seditiosa, iniuriola, hæreticis
fauens, & si quæ sunt similes. Vide
Simancam de cathol. Insti. tit. 54.
lege Varios proposit. grad. post.
com. fin. tertiæ partis.

*A quibus exorti erro-
res de adorandis dæ-
monibus?*

A Magicis viris, & Incantatori-
bus: Nam hi, vt suam tuerentur
damnatam artem, quam raro exer-
cent absq; adoratione, & sacrificijs
dæmoni exhibitis, alium errorem
de adorandis dæmonibus adiunxe-
runt: Vide Bullam Alexandri VI.
& Leonis X. Bullam 6:

Ex Comment. XXXVI.

*Relaxatus Curie se-
culari si dicat se pe-
nitere velle, recipi-
endus erit?*

Nequaquam: quoniam huiusmo-
di cōuersiones fieri non presumun-
tur puro corde, ob dolorem pecca-
torum, sed ob presentis, & vtentis
ignis metum. Experientia enim do-
cuit homines ita receptos deterio-
res fieri. Licet summo Iure (dūmo-
do non sint relapsi) recipi possint:

Ex Comment. XXXVII.

*Hæreticus si dicat
prædicasse contra
fidem, non quia ita
crederet, sed ob cō-
moda temporalia,
nūquid excusabitur?*

Minimè. Hæc enim vana erat Dul-
cini Nouariensis hæresiarchæ excu-
satio: Tom. 6. 1. p. & 64. 2. p:

Ex Comment. XLI.

*Permittendæ sunt cō-
gregationes in cas-*

Nequaquam: non enim carent
hæresis suspitione, maximè si de
nocte

Secundæ Partis.

sis religionis à priua nocte fiant . Vide Innoc. III. Bul-
tis hominibus ? lam tertiam .

Literariæ exercitatio Utique : cum in bonum finem
nes in priuatis domi ordinentur, multaq; inde orientur
bus , ubi de rebus commoda.

Theologicis differi-
tur, permittendæ ?

Poterit Episcopus no Nequaquam : cum solius Summi
uas inducere Reli- Pontificis sit munus . Vide lib: 5.
giones, aut inductas cap. 4. 5. 6. 2. Partis institut. moral.
confirmare ? Ioan. Azorij.

Ex Comment. XLII.

Posito, sed non conces
so quod Papa sancit Non propterea recedendum es-
ret aliquid, contra set à veritate in diuinis scripturis
sacram scripturam, expressa . Sed casus iste dari non
cui credendum ? potest : Nam tanta fuit orationis
Christi vis, pro Petro rogantis, vt
eius fides non deficeret; vt nullus
vnquam Romanus Pontifex inte-
niatur errasse, definiendo quid sit
credendum, propter Spiritus San-
cti assistentiam.

Habuit Christus vna
cum Apostolis ali- nauit, congruentes diuersis perfe-
quid proprium in etorum statibus: Primam illis, qui
communi, vel in spe prædicatores erant mittendi in Iu-
ciali ? dæam ad annunciandû Regis ad-
uentum: & hæc nihil proprium ha-
bere permittebat, nec in commu-
ni, nec in speciali. Alteram ijs, qui
fixi erant mansuri in Congregatio-

ne cuius proprium est nihil habere in speciali, benè tamen in communi: & hæc secunda perfectioni Evangelicæ non repugnat. B. Thom. 2. 2. q. 88. art. 7.

*Decretum per unum
Papa tanquam de
fide potest per aliū
reuocari?*

Minimè: quia determinatio Papæ definiendo quid credendum sit, vel non credendum ligat omnes personas Ecclesiæ, atque eius personam propriam, & successorum ad recipiendam determinationem semel de fide factam.

*Papa reuocare potest
statuta à prædeces-
soribus?*

Etiam, quæ ad mores pertinent, ac regimen populi Christiani; & quæ priuata negotia respiciunt; & ea quæ sunt facti. Non autem ea, quæ semel de fide iudicialiter sancita fuerunt, tanquam ab omnibus credenda.

*In priuatis negotijs,
& in his, quæ sunt
facti, Romani Pon-
tifices citra fidei ta-
cturam, possunt di-
uersa statuere?*

Vtique & interdum falli possunt, & posteriores acutius prospiciunt, & rectius determinant, quam priores; in his præcipuè, quæ ad regimen populi Christiani, & mores pertinent.

*Quot & quæ sunt ge-
nera eorum, quæ à
Papa determinan-
tur?*

Duo. Quædam enim spectant ad priuatas personas, & particularia negotia: Alia verò ad fidem, & vniuersales Ecclesiæ mores in necessarijs ad salutem, & in his postremis nullo modo Papa, aut Conciliū auctoritate Papæ confirmatum errare potest. In prioribus autem decipi quandoque potest, præsertim cum

in

in his humano vtatur testimonio,
quod sæpe fallax, & incertum est.

*Papa, cum interroga-
tur, respondet sem-
per definiendo?* Minimè: sed interdum veluti pri-
uatus, & peculiaris Doctõr.

*Quicquid in volumi-
nibus Iuris Canoni-
continetur est fidei
dogma censendum?* Minimè: cum sæpè contingat in
his statuta per vnũ, per alios aut im-
mutata, aut reuocata reperiri, absq;
vllõ fidei præiudicio: quoniam hæc
directè ad fidem non pertinent:

*Papa errare potest in
Canonizatione San-
ctorum?* Minimè. Qui enim aliter sentiret,
velut temerarius, per Ecclesiasticõs
Iudices puniri posset. Nam Sancto-
rum Canonizatio per traditionem
habetur in Ecclesia Dei, cum ad cõ-
munes Ecclesiæ mores multum re-
ferat scire quos debeamus religio-
ne colere. Vide cap. à nobis el se-
condo, de senten. excomm. & glo.
in cap. gloriosus de relig. & ven. Sã-
ctorum. in 6. Candel. Aureum par.
3. cap. 17.

*Paulus verè, an simu-
latè Diuum Petrũ
reprehendit?* Verè. Nec tamen Diuus Petrus
aliquid ibi statuerat, quod ad com-
munè fidem, & mores Ecclesiæ per-
tineret; neque in religione nutauit.

*Stephanus Papa fuit
à Cypriano correc-
tus, ac vterque à Cõ-
cilio Niceno emen-
datus?* Nequaquam: sed cum Diuus Cy-
prianus Conciliũ Prouinciale Car-
thaginense collegisset anno 260. ac
statuisset, baptizatos ab hæreticis
iterum baptizandos; Huic Step-
hanus Papa restitit: Cui Cyprianus co-
gnita manifestius veritate obtem-
perauit. Concilium autem Ni-
cenum

cenum cap. 19. statuit baptizatos à Paulhanistis, & Cataphrigis rebaptizandos: quod in forma Ecclesiæ consueta non fuerint baptizati.

Ex Comment. XLVIII.

Quot sunt genera librorum de Religione tractantium?

Tria. Primum est liber totius sacre scripturæ. Alterum est Doctorum Ecclesiæ continens scripta. Tertium est liber, qui Apochriphus vocatur.

Quid est liber Apochriphus?

Est cuius auctor incognitus existit: quamvis nihil cõtrarium fidei contineat. Vel talis dicitur, quia extra Canonem feratur. Vel is est, qui ab hæreticis aduersus fidem catholicam est conscriptus. Vel qui modicam, leuissimamque habet auctoritatem.

Ex Comment. LII.

Vide Comment. 3. huius partis.

Quanta est Episcoporum, & Inquisitorum iurisdictio in libris prohibendis?

Possunt in suis Dicecesibus prohibere libros omnes, dogmata expressè per Ecclesiam condemnata continentes, quamvis compositi sint ab auctoribus nominatim non damnatis. Possunt insuper prohibere libros de heresi suspectos, quamuis à Catholicis auctoribus sint editi. Libros quoq; propositiones suspectas cõtinentes, scãdalosas, periculosas, erroneas, Christianæ pietati,

Secundæ Partis.

59

tati, ac bonis moribus non conformes, ancipites, dubias, & ambiguas, duplicem sensum habentes, catholicum vnum, hæreticum alterum. Vide Pauli III. Bullam primam. It. Astrologiæ Iudiciariæ libros.

Quid si tales contineant propositiones, de quibus nondum constat an fidei repugnent? Adhuc prohibere poterunt, donec re cognita, superiores decernant Iudices quid factu opus sit.

Ex Comment. LIII.

Vide Comment. 68. huius partis.

Nau. Man. conf. c. i. n. 23. 24. 25.

Inuocantes dæmones subduntur Inquisitioni iurisdictioni? Etiam; quia cum inuocationes istæ raro fiant sine sacrificio demoni exhibito, hæresim sapiunt manifestè. Vide Bullam Alexandri VI. & Leonis X. Bullam sextam.

Ex Comment. LIV.

Quot sunt diuinationum genera? Plura. Per terram; vnde Geomantia. Per aquam; vnde Hydromantia. Per aerem; vnde Aeromantia. Per ignem; vnde Pyromantia. Per mortuorum cadavera; quasi excitata, & ad vitam reuocata; & hæc Necromantia dicitur. Et per lineas manuum; quæ est Chyromantia. Et plura alia; quæ non sunt præsentis negotij.

EX

Ex Comment. LVII.

Quot requiruntur ad hoc, ut quis verè, & propriè hereticus dicatur?

Tria. Primum ut fidem catholicam sit professus, id est, ut sit baptizatus. Alterum est, ut errorem habeat in intellectu eorum, quæ fidei sunt. Tertium, quod pertinaciam habeat in voluntate.

Quinam dicitur pertinax?

Qui id temerè protendit, quod debet dimittere. Dicitur enim pertinax, quasi per omnia tenax.

Ex Comment. LVIII.

Quot modis hereticus manifestus quis dicitur?

Pluribus. Ita in 8. Super quibusdam, de verb. signif. Primò modo, qui contra fidem catholicam publicè prædicat. Secundò, qui profiteatur morem hæreticorum fidei contrarium. Tertio, qui proprium, vel alterius hæretici tuetur errorem. Quarto, qui coram Iudicibus fidei de hæretica prauitate est cõuictus. Quintò, qui coram fidei Iudicibus hæresim cõfiteatur iudicialiter. Sextò, qui per eosdem fidei Iudices de prauitate hæretica fuit damnatus.

Ex Comment. LIX.

Vide Comment. 67. & 81. huius partis, & 24. Primæ, & tertiæ partis, Nauar. de hæret. conf. 3.

Facta

*Facta hæreticalia spõ
re committens, pu-
niendus erit tanquã
hæreticus?*

Facta sunt distinguenda: Quædam enim sunt ex quibus violentè oriuntur suspiciones: vt de hæresi infamatus, aut suspectus, mortis tempore consolationem petens ab hæreticis, iuxta eorum consuetudinem: & hic præsumptione Iuris, & de iure censentur hæreticus, & habere præsumitur pertinaciam in voluntate. Alia sunt facta in quibus error exprimitur manifestè; vt Demones adorare, Idolis genua flectere, hæreticis reuerentiam exhibere, communionem ab eis recipere, more Iudæorum, se circumcidere, Mahometo diuinum cultum præstare, & similia. Alia denique sunt facta in quibus nihil apparet de ritu infidelitatis, vt hæreticos visitare, alimoniam eis præstare, comitari, personas eorum defendere &c.

*Quomodo proceden-
dũ contra commit-
tentes hæreticalia
facta secundi gene-
ris?*

Velut contra hæreticos, quoniam præsumptione Iuris intentio infidelitatis in illis actibus cõcurrit. Hæc autem præsumptio vera, & propria est probatio, quamuis de eorum intentione formaliter non cõstaret.

*Facta secũdi generis
admittent probatio-
nem in contrarium?*

Vtique; nam dicere poterit se talia commisisse, aut ob amorem, aut cupiditatem habèdi thesauros, vel ob commoda temporalia: quamuis difficulter hæc suaderi poterint, nec Iudices huiusmodi excusationes admittere debent, nisi cum exquisitissima

fima

suma consideratione. Quis enim facile credat hæc fuisse patrata (à volente, & non coacto) absque mentis errore ?

*Hæreticalia facta ter-
tij generis commit-
tentes, quomodo tra-
ctandi ?*

Ex factis hæreticis suspicio ori-
tur, non tamen heresis credentia: &
propterea, non tanquam contra he-
reticos, aut hæreticorum credentes
procedi poterit; sed tanquam con-
tra suspectos; cum ex affectione car-
nali, vel amicorum precibus, vel pe-
cunia interueniēte facta hæc inter-
dum committantur.

*Cōuicti de factis, vel
dictis hæreticalibus
antiquis, erunt ha-
bendi tanquam ne-
gatiui ?*

In arduis, & horrendis factis non
præsumitur obliuio: vt si quis luth-
eranorum more Ecclesias dirruisset,
aut Sanctorum imagines deleuisset,
aut hæreticas propositiones, ex pro-
posito prædicasset, aut scripssisset.
Idem dicas de factis delinquentem
semper comitantibus; vt passus se
libenter circuncidi. Hi enim tan-
quam hæretici negatiui tractandi
erunt. Vide Comment. 26. 1. par-
tis. & 48. 3. par.

*In factis, vel dictis
non arduis obliuio
quanto tempore in-
ducitur ?*

Communior hæc est sententia,
quando tempus à iure non est præ-
finitum, id iudicantis arbitrio re-
linquitur, pensata delicti qualitate,
delinquentis ingenio, & natura, sunt
enim aliqui suapte natura obliuiosi,
& in his minori tempore præsume-
tur obliuio, nec iudicabuntur ne-
gatiui. Alij verò sunt memorosi, &

factorum, & dictorum tenaces, in quibus memoria lapsus difficilius creditur: & hi negantes, non facile se tuebuntur, obliuionem allegando.

Erit negatiuus, vel omnes hereses, vel diminuitus qui vel omne delicti tempus, vel omnes complices, conuictus, non reuelat?

Si hæc recentia sint, in quibus non facile præsumatur obliuio, damnari poterit. At si quædam in his erant paulò antiquiora, quæ à memoria recessisse facile credatur, Vel si aliarum causarum subsint, vt grauis infirmitas, læsio capitis, negocia plurima, ex quibus præsumi possit obliuio: verisimile namque est, grauiora confitentem hereses, & complices reuelantem amicissimos, cetera, si recordaretur, dicturum.

Negatiuus Curie seculari relaxandus conuincendus per testes omni exceptione maiores?

Vtique: & hic locus à Consultoribus memoriæ commendandus. Vide Commēt. 48. 3. p. Item 27. 3. p.

*Ex Comment. LXIV.
Com. 6. p. 1. & 37. 2. p.*

Heresiarchæ, etiamsi conuerti velint relaxandi sunt brachio seculari?

Si magnæ sint auctoritatis doctrinæ, & dignitatis, quibus median- tibus sperari possit multa seductorum conuersio, & vbi spontè, non inquisiti, nec nominatim citati, aut vocati ad misericordiam implorandam accederent, recipiendi benignè essent, & non relaxandi. Quamuis prudentissimi esse debeant Inquisitores: nam maiori

maiori ex parte fidæ solent esse eorum conuersiones.

Hærestarchæ ad gremium Ecclesiæ recepti quomodo tractandi?

Grauiissimæ sunt illis pœnitentiæ iniungendæ, nec mitigandæ, nisi post longum tempus, & post manifestissima veræ pœnitentiæ conuersionis, & humilitatis signa.

Quid de hærestarchis Principibus, vel eorũ filijs hæreses suadentibus, aut suadere conantibus?

Ijs nullo modo parcendum, quia Principes deprauates, aut corrumpere tentantes, in totam Rempubli- cam machinantur.

Ex Comment. LXV.

Quid agendum cum hæreticis pertinacibus?

Detinendi sunt diu, & sapius monendi, vt conuertantur: quod si noluerint, Curia seculari absque misericordia erunt relaxandi.

Quo mortis genere afficiendi sunt hæretici Curia seculari traditi?

Viui in cõspectu hominum flammæ commissi iudicio sunt comburendi; ita tamen vt lingua eorum alligetur, & impium os obstruatur, ne, si liberè loqui possint, impijs blasphemijs audientes offendant. Vide Innoc. IV. Bullam 16.

Quinam spontè venire dicuntur?

Qui intra tempus gratiæ, non citati, aut vocati nominatim, nec specialiter inquisiti redeunt, Lege Comment. 25. huius partis, & 12. 3. partis.

Quomodo tractandi erunt?

Mitissimè: & si peccatum occultum fuerit, occulta quoq; pœnitentiæ erit iniungenda. Abiurabunt tamen errores, obligando se ad ea, quæ

quæ fuerint ab Inquisitoribus illis iniuncta.

Spontè non reuertèdes Ac riores pœnitentiæ illis imponendæ Inquisitorum arbitrio.
quomodo tractandi?

Absoluti iudicialiter ab Inquisitoribus tenentur confiteri eadem crimina Confessario, vt absoluatur sacramentaliter? Vtique S. Thom. 4. sent. distict. 18. quæst. 2. art. 2.

Qui solam hæresim abiurauit, si in aliâ incidat erit relapsus? Vtique.

Qui ab hæresi reuertuntur debent admitti ad religionem? Cum grauitè fuerint culpabiles non facile admitti debent.

Ex Comment. LXVI.

Vide Farinac. q. 20. n. 29. Simanc. det cathol. instit. tit. 8. Repert. Inquisit. & Vmber. Locat. Verbo Blasphem. Royas 2. part. de hæretic. assertione 12. Nauar. c. Humanæ aures q. 3. num. 169. Item de pœnit. dist. 1. cap. Potest fieri. Pet. Cened. collect. 126. ad decretales. Menoch. de arbitr. casu 375. 376. Pract. Archiepisc. Neap. c. 78.

Quæ blasphemiam dicuntur hereticæ? Illæ, inquam, quæ infidelitatis significationem habent, & fidei abnegationem, & opponuntur directè confessioni

E fessionem

fessione fidei, vel quæ pugnât cū articulis fidei, aut quibus negatur Christus dictis vel factis. Canone Æstimât. & Can. Non solū i. 1. q. 3. vt Abnego Deum, Nō credo in Deum, Discredo de Deo, Renego Fidem, vel Crucē Iesu Christi, vel Chryisma, quod in frōte recipi, vel Virginis Marię puritatē.

Blasphemiārū gravitas quo pacto metienda?

Ex verborum, ac personarum qualitate: ex circumstantijs locorum, & temporum.

Cur aliqua blasphemia, & non omnes ad sanctum officium spectant?

Regulariter blasphemantes aliud animo sentiunt, quam dicunt: atamen dicendo, & blasphemando personam induunt sentientis rem ita se habere vt verba sonant: Et cum per exteriorem actum ostendatur infidelitatis indicium, propterea iurisdictioni fidei subijciuntur; vt intelligant Inquisitores, An blasphemus quandoque ita sentiant, vt dicunt.

Quæ puniuntur pena blasphemias hereticales evomentes?

Plebeius infami mitra cōspicius, alligata lingua, & sine pallio in publicum ducitur; flagellis ceditur, & in exilium mittitur. Nobilis verò sine mitra producitur; in monasterium ad certum tempus truditur, mulctatur, & ob suspicionem quandoque abiurare compellitur.

Idem agendum erit in minoribus blasphemijs?

Nequaquam: sed aliquo die festo, dum sacra peraguntur, stabit capite nudo, sine pallio, nudis pedibus, corda succinctus, ardentem carcerem

reum manu dextra gerens. Absolutis tandem sacris legitur sententia, qua indicuntur sæpe ieiunia, & pœna pecuniaria.

Qui metu mortis hereticalia dicunt, vel faciunt, excusantur ab hæresi?

Minimè, de rigore Iuris: & præcipuè si talis fidei causam probè intelligat, ac peritus sit; vt Theologus, Monachus, Episcopus quibus eam prædicare, quasi ex officio incumbit; & eò magis vbi eam profiteri maximè tenebantur, diutiusque in tali apostasia perdurant; nec seipsos prodiderunt, sed aliorum testimonio legitimè conuincuntur, nec metum probant. Vide *Commen. 24. 2. partis.*

Ex Comment. LXVII.

Farinac. quæst. 20. n. 74. Menoch. de arbit. Iud. casu 388.

Quenã sortilegia manifestè sapiunt hæresim?

Ea, in quibus sortilegi, & diuinatores rebus sacris abutuntur, pro dæmonum inuocatione: vt experimentum illud Candelæ, vel Aquæ benedictæ ad sciendum furta, vel occulta; nec non cum in sortilegio adhibentur, Euangelium, Symbolum fidei, Pater noster, Ave Maria, Psalmus Dauidicus, aut alię sanctę orationes.

Astrologia iudicialia interrogatoria est superstitiosa?

Vtique: cum nulla nitatur ratione naturali; & sapit hæresim, cum aliquid prænunciare audebit certò, ex his quæ naturaliter sciri nõ possunt.

Quenā diuinationes, & sortilegia manifestam sapiunt heresim, & operātem reddunt de heresi suspectum? Illa omnia, quæ cum aliquo dicto, vel facto hæreticali exercentur: vt si quis, vel Deum, vel Ecclesiæ Sacramenta abnegaret; vel sacramenta, aut sacramentalia admiscerentur.

Vide Comment. 59. 81. huius partis, & 24. 3. partis.

Cur hæc reddunt operantem de heresi suspectum? Quia nisi crederet talia sacramenta, aut sacramentalia habere virtutem ad maleficiorum operationem, non adhibuisset illa.

Sunt alia quæ manifestam sapiunt heresim? Vtique: baptizare imagines; id enim præferret, quod illæ sacramenti huius sint capaces. Preces nepharias Demonibus fundere, illis sacrificare, Idolis genua flectere &c.

Sortilegi quibus coerceri possunt pœnis? Anathemate, dignitatum suspensione, verberibus, ex illo carcere Monasterij, alijsq; supplicijs, spectata personarum qualitate. 26. q. 2. & 7. cap. Illud cap. Admoneant.

Inquisitores cognoscere possunt, an sortilegia sapiant heresim? Nequaquam: sed vbi constituerit, quod heresim sapiant, intromittere se poterunt: vbi autem dubiteretur, tunc ipsi cognoscere poterunt semet ipsos Iudices pronunciando.

Ex Comment. LXIX.

Vide Comment. 53. huius partis.

Vide Adrian. 6. Bullam secundam. Nau. de pœn. dist. 1. c. Nunquid Cain. 26. q. 2. cap. qui sine. D. Th. 2. 2. q. 96. art. 4.

Facul-

Qualis vniuersitatū auctoritas in erroribus damnandis? Facultatem non habent iudicandi certò, & infallibiliter de fide, itaut eorum definitionibus sit ab omnibus obediendum: Sentiens tamen contra tales determinaciones, & præcipuè cōtra errores in vniuersitate Parisiensi damnatos, suspectus esset de hæresi.

Superstitio inuocandi demones à quibus, & quo tempore cepit? Ab hæreticis Echēsaitæ vocatis, anno Domini 240. Nauar. Man. confess. c. 11. num. 25.

Quot modis inuocantur demones? Tribus. Quidam enim inuocant Latriæ honorem exhibentes, qui est cultus soli Deo debitus. Hi namque vt hæretici sunt habendi. Alij inuocant cum honore Dulix, qui est cultus sanctis debitus. Hi quoque velut hæretici sunt tractandi. Alij denique quouis modo inuocēt, etiamsi nullum eis cultum exhibeant, quia tamen illis se supponere videntur, omnes vt hæretici sunt putandi.

Dæmones cur bona quandoque cōsulūt? Vt facilius decipiant: quoniam si mala tantum præciperent, eorundem fraus facilè detegeretur.

Superstitio quid est? Est vitium Religioni oppositum, secundum excessum: non quia plus exhibeat in diuinum cultum quam vera Religio; sed quia exhibet cultum diuinum; vel cui non debet, vel eo modo quo non debet. Quot, & quæ sint species, vide Nauar. in

*Futura inquirere ab
Artolis, vel Demo-
nibus manifestā sa-
pit hæresim?*

Manual. cap. 11. num. 13.

Vtique, si per naturam sciri non possunt, qualia sunt omnia à mero, & libero hominis arbitrio pendentia, quæque Deus in sua posuit potestate. Si autem futura Demonis notitiæ subdantur, vt Ecclipsis, fertilitas terræ, aut sterilitas, & quæ in causis naturalibus continentur; quamuis interrogans grauiter peccet; non tamen hæreticus putatur. Vide Sixti IV. Bullâ.

*Amatoria pocula
propinantes reddun-
tur de hæresi suspe-
cti?*

Vtique si misceantur sacramenta, aut sacramentalia: sique crediderint hæc liberum arbitrium cogere posse; non modo violenter de hære si suspecti, sed verè hæretici, nisi resipiscant, putandi erunt, & nisi per ignorantiam excusentur. Menoch. de arbit. casu 358. & 328.

*Amantes stimulis li-
bidinis agitati da-
mones inuocâtes su-
specti erunt de hæ-
resi?*

Si fiat inuocatio imperatiuis verbis; vt iubeo, præcipio, constringo; minimè: quamuis grauissimè peccent. Si verò fiat inuocatio verbis deprecatiuis, vt oro, obsecro, obtestor; vtique; quia hæc adorationem includunt. At personarum qualitas plurimum est consideranda.

*Lamiæ deferuntur cor-
poraliter à maligno
spiritu?*

Vtique. Vide Bullam Alexandri VI. & Leon. X. Bullam sextam.

*Dæmones cõpelli pos-
sunt ad habitadum
alligati in annulis,
& alijs rebus?*

Minimè, nec signis, nec herbis, nec alijs characteribus cogi possunt.

Hoc

Quomodo ergo aliquando videntur angelis inclusi?

Hoc fit, vel à Deo, vel à bonis Angelis, vel à Dæmonibus superioribus; vel Dæmones ipsi sponte veniunt, fingentes se compelli, ut credentes decipiatur.

Est ars aliqua includendi dæmones in rebus corporeis?

Nequaquam: sed est pactio tacita, vel expressa inter dæmones, & homines inita, ut quoties homines hæc, vel illa signa, & characteres facerent; dæmones ad eas res accederent, ex quibus responsa deceptis redderent.

Vide Bullam Sixti IV.

Quoniam consilio dæmonum his rebus claudendi, & gestari se patitur?

Simulat se captum, ut te capiat: se vincitum, ut te vinciat: se tuo imperio subditum, ut te sibi subdat: à te inclusum, ut te finaliter concludat: fingit se tua arte imagini alligatum, ut te funibus peccatorum alligatum ad infernum perducatur.

Dæmonum inuocatio potest aliquando fieri absque eorum cultu?

Utique cum absque vlla reuerentia id ab ipsis requiritur, quod præstari possit (vbi requireretur ab homine potente nos adiuuare) semota omni cogitatione subijciendi se dæmonibus; quamuis hæc inuocatio indirectè spectet ad cultum dæmonum: non ex inuocantis intentione, sed ex occulto pacto auctorum huiusmodi inuocationum cum dæmonibus, ab inuocante ignorato. Ita Caiet. 2.2. quæst. 95. art. 4.

Quid de eo, qui curiositate tantum ducitur, vel prauo alio

Si artem ipsam non profiteatur, contrahet hæresis suspicionem, non autem omnino hæresim.

affectu demonē in-
uocat?

Ex Comment. LXIX.

Judai supponūtur In-
dicibus Ecclesiasti-
cis?

Vtique cum Christianos ad Iu-
daismum inducunt.

Quibus erunt afficiē-
di penis.

Fautorum, seu factorum hæretico-
rum, & apostatarū; quamuis propriè,
nec fautores, nec fautoria in eisdem
cadat, quia baptizati non sunt. Vide
Pauli III. Bullam 2. & Iulij III. 3.

Quæ igitur, & qua-
les erunt pœnæ isrlē?

Arbitrariæ: quamuis enim per le-
ges certa pœna non sit statuta, attamen
pœnam arbitrariam à Iudice,
pensatis circumstantijs debitè impo-
nendam accipimus: & huiusmodi
erunt: vt priuatio communionis cum
Christianis; & pecunia, quæ auarifi-
simis Iudæis acerbior semper est; car-
cer, & fustigatio.

In atrocioribus erūt
pœnæ isrlē imponen-
dæ?

Minimè; sed acriores; & brachio
sæculari relaxari poterunt.

Si Christianus hæ-
breo nomine voce-
tur, vt Salomon,
Abraham &c. erit
suspectus?

Vtique: quod se circunciderit,
quod Iudaismum probarit: atque
contra eum per Inquisitores inquiri
poterit. Idem dicendum de Iudæo
baptizato nomen Iudaicum retinen-
te: quoniam argumentum ex reli-
quijs desumptum valet. Glos. in c.
Accusatoris 3. q. 5.

Non

Qualisnam erit hæc heresis suspicio? Non potest certa regula definiri, sed habita personarum ratione indagandum erit.

Christiani ad Iudeorum ritum redeuntes subjiciuntur Inquisitorum iurisdictioni? Vtique: sunt enim non modo hæretici, verum etiam apostatæ iudicandi; cum in totum deserant fidem Christi. Vide Pauli III. Bullam secundam.

Quid si aut infantes, aut mortis metu baptizati fuissent? Etiam, si tum baptizati non fuerint absolute, & præcisè coacti contra Christianos de hæret. in 6.

Mitius agendum in huiusmodi puniendis? Ita profectò: nam ætati aliquid parcendum.

Quid per pœnam debitam? Pœna à iure præscripta. Vbi verò sancita non sit, pœna Iudici arbitraria perspectis debitis circumstantijs.

Iudei in similibus poterunt per solū Episcopum, aut Inquisitorem puniri? Minimè; sed vnà simul eosdem punire debent.

Quid sibi vult Teuila? Lotio est in aqua currenti, ac naturaliter scaturiēti, qua vtuntur Hæbrei in purificandis pollutis, & hac eadem vtuntur reiuudaizantes.

Ex Comment. LXX.

Quæ puniendæ pœna Saracenorum sectæ sectantes? Pœna mortis Iure civili: at Iure Canonico tanquam apostatæ, & si verè pœniteant ad gremium Sanctæ Matris Ecclesiæ, condonata eis vita, recipiuntur, & velut hæretici habendi.

Quæ tunc attendenda? Culpa, seu lapsus; an spontè, vel

vel coactè; an metu, vel alijs causis inducti, sectam illam fuerint sequuti, vt mitius, vel grauius puniantur.

Ex Comment. LXXI.

Ecclesia cur tolerat ritus iudaorum, non autem aliorum infidelium?

Pet. Cened. collect. 59. ad decret. Quia in his habemus testimoniū fidei christianæ: Tum etiam quia Iudæi colunt Deum, & verum; Saraceni autem Mahometum, hominem facinorosum. Infidelium tamen ritus possent aliquando tolerari, cum præcipue eorum salus, & conuersio inde facilius speraretur.

Iudæi in his, quæ ipsis, & nobis communia sunt delinquentes, puniri possunt per Ecclesiam?

Vtique; cum in præsentia christianorum delinquūt, & malo suo exemplo christianos ad similia pertrahūt. Locorum tamen, & Inquisitorum consuetudo attendenda, nec aliquid innouandum inconsulto Illustrissimo Senatu Romano.

Animaduersionis nomine, quæ intelligitur pœna?

Arbitraria aliquando, & aliquando pœna mortis.

Iudæi compelli possunt ad iurandum super Euangelia?

Minimè, cum eis non credant: nec abiurant hæresim, quæ in ipsis non cadit.

Quomodo ergo abiurabunt?

Vide formam præscriptam in hoc eodem com.

Ex Comment. LXXII.

Vide Comment. 16. 2. partis. Cap.

Cap. cum contumacia de hæret. in 6.
Et 4. par. decis. Rotæ, Farin. sess. 25.
cap. 3. de reformat. in fine.

Qui per annum susti-
nent excommunica-
tionem fiunt susse-
cti de hæresi?

Vtique: de leui tamen, si excom-
municati fuerint ob aliam causam
quam fidei: si autem ob causam fi-
dei, non modo suspecti erunt, sed tan-
quam hæretici erunt condemnandi.
Licet habeatur pro conuicto, non ta-
men pro hæretico. Praxis Curia Ar-
chiepiscop. Neapol. cap. 8. & 32. &
cap. finali de pœnis, Vide Concil.
Trident. sess. 25. cap. 3. de Reformat.
Vide Innocentij IV. Bullam 16. ex re-
cepta tamen Sanctæ Romanæ, & Ge-
neralis Inquisitionis consuetudine,
proceditur tantum contra excom-
municatos ex causa hæresis.

Qui terminus reis pro
comparendo assi-
gnandus?

Inquisitorū arbitrio relinquitur:
locorum tamen temporum, & perso-
narum habenda ratio.

Privati Inquisitores
dispēsāt in carcere?

Etiam iure communi. C. vt com-
missi de hæret. in 6.

Ex Comment. LXXIII.

Quid est schysma?

Est illicita diuisio per inobedien-
tiam ab vnitæ Ecclesiæ facta. Schif-
mā enim græca vox est, quæ scissu-
ram sonat.

Quotuplices sunt
schysmatici?

Duplices: quidam enim superbia
tumidi ab Ecclesia se separant, quo
ad obedientiam solam; nullam ha-
bentes

bentes errorem in mente, nec pertinaciam in voluntate: & hi leuiter sunt suspecti in fide. Alij verò diuifi sunt ab Ecclesia, non modo quo ad obedientiam, verum etiam quo ad credentiam: & hi hæretici veri dicuntur, & vt tales puniendi.

Schismatici primi generis redeuntes, quomodo recipiendi? Abiurent schisma, satisfactionem ad mandatum Ecclesiæ promittentes: remanent inhabiles ad officia, & beneficia, & solus Papa cum eis dispensat, & quandoque simplices, & ignorantes, maiorum auctoritati credentes excusari possunt.

Ex Comment. LXXIV.

Apostata quis dicitur? Qui omninò à fide orthodoxa recedens, Iudaismum, Paganismum, seu Mahometicam sectã profitetur. Apostasia enim græca vox est, quæ defectionē, & retrocessionē latinè sonat.

Religiosi in sacris constituti matrimoniū contrahentes sunt suspecti de hæresi? Vtique non modo si per annum in excommunicatione perstiterint, sed etiam ante annum, siue publicè siue occultè contrahant.

Apostasia, & hæresis specie distinguuntur? Minimè: quoniã apostasia non est species infidelitatis: ab hæresi distincta, sed tantum secum habet constantiam magis aggravantem, nec ab hæresi differt, nisi secundum magis, & minus.

Vtique quoniam si intelligeretur nullum

Secundæ partis.

77

Apostate redeuntes recipiendi sunt? nullum misericordiæ sibi patere locum, vt mortem effugerent, nūquam ab infidelitate, quam semel sunt professi, reuerterentur.

Ex Comment. LXXV.

Irem p. 1. c. 24.

Nauar. de hæret. conf. 3.

Quonã pacto dignoscuntur hereticorū credentes.

Si eosdem libenter, & pluries receperint, audierint, visitauerint; victualia, aut alia dederint; orationes, Epistolas, & Euangelia ab eisdem didicerint; auxilium implorauerint; reuerentiam exhibuerint; cum eis comederint: panem, Vualdensiū more, ab eis acceperint, & alia fecerint, vt in Comment. hoc eodem fusius.

Si quis in terris hereticorum existens semel, audiat eorum cōciones dicetur credens?

Nequaquam; quia ex vno actu non consurgit credentia; cum non approbari videatur, quod postea vitatur. Secus tamen, si bis, vel pluries audiuiisset; quoniam ex actu geminato crimen ad consuetudinem trahi videtur.

Quid si intersit conuenticulis in terris catholicorum ab hereticis celebratis.

Non carebit suspitione credentię, nisi denunciaret Episcopo, vel Inquisitori: quoniam approbare censetur, quod auertere potuit, si Iudicibus Ecclesiasticis indicasset. Vide Innoc. III. Bullam tertiam.

Quænam sunt facta

Ea in quibus hæreticorum ritus con-

illa, ob qua dicitur continentur. Habes exempla in Com- quis proprie hereticorum credens? ment. hoc eodem. Eos visitare, alimoniam præbere,

Quæ sūt facta in quibus proprie non est hereticorum ritus? ducatum præstare: hæc enim fiunt interdum ex affectu carnali, vel amicorum precibus, vel pecunia interveniente. Redduntur tamen de hæresi suspecti talia committentes: ob familiaritatem, & obedientiam hæreticis exhibitam, non tamen hæreticorum credentes iudicantur. Pet. Cened. collect. 16. ad 6.

Quomodo procedendum contra hereticorum credentes? Velut contra suspectos: qui vel abiurate compellantur; vel se purgent, aut tormentis subijciantur. Vide Innocentij IV. Bullam 16.

Ex Comment. LXXVI.

Receptatores hereticorum excusabuntur ignorantia? Utique quam iuramento suo probabunt; ubi accusans scientiam non probet. Quod intelligitur, ubi hæreticus non sit notorius, & publicè denunciatus, nemo quidem receptator dicitur nisi scienter receptet.

Receptator quis dicitur ex vno actu? Utique: ij enim verè receptatores dicuntur, qui eo animo receptant, ut Iudicis manus effugiant.

Judæi, & alij infideles hæreticos receptantes puniendi? Utique arbitrio Inquisitorum: Ita Greg. XIII. Anno Domini 1581.

Receptatores abiuranti, & quomodo? Utique spectata personarum receptarum qualitate, ac receptationis

nis genere vel de leui, vel de vehemēti. Eymericus sentit hic, quod de vehemēti.

Receptatores quibus plebendi penis? Excommunicandi, banniendi, in perpetuum relegandi, ac bona confiscanda ubi tamen consanguinei sint, siue amici mitius puniendi.

Ex Comment. LXXVII.

Quinam dicuntur hereticorum defensores? Quicumque officium Inquisitionis quacunque ratione impediunt, seipsum vel alium hominem supponendo pro eo, qui fuerat capiendus, & grauius si vi, & cum armis, quam si voce, & absque armis eripiat.

Quibus penis afficiuntur fautores defensores, & receptatores hereticorum? Bonorum confiscatione, præmissa tamen abiuratione exilio, infamia filij notantur, ab honoribus excluduntur, nisi hæreticos reuelauerint. Vide Innocentij IV. Bullam 16.

Ex Comment. LXXVIII.

Quot modis fauere quis potest hereticis? Tribus; omissione, cooperatione, & consilio.

Magistratus ad que obligantur in causa heresis? Hæreticos capere, custodire, ad locum destinatum deferre, damnatos sibi relictos punire. Vide Alex. IV. Bullam 7, & 11. & Innocen. IV. Bullam 8. 9. 10. Item Innoc. VIII. & Pij V. tertiam.

Ipsa

- Magistratus hæreticus fauente quibus pœnis plebuntur?* Ipso Iure sunt excommunicati, & fautores hæreticorum censentur. Vtique, quia non caret scrupulo occulta societatis, qui manifesto facinori definit obuiare. Et qui crimina, quæ potest emendare, non corrigi, ipse committit.
- Magistratus ex sola omissione dicitur hæreticorum fautores?* Minimè; cum eis non incumbat ex officio eosdem capere, & extirpare. Si tamen ipsis præciperetur, ut auxilium præberent ad eosdem capiendos, nec legitimè impediti, renuerent, tunc hæreticorum fautores dicerentur.
- Ex omissione denunciandi, Magistratus, & priuati possunt fautores dici?* Etiam; cum sub pœna excommunicationis teneantur omnes hæreticos, etiam occultos, denunciare.
- Si metu, vel obliuione, vel alia probabili causa quis denunciationem omittat?* Non propterea fautoria suspicionem contrahet. Circumstantiæ enim plurimum considerandæ: neque ex denunciationis omissione suspectus quisquam habendus, vel hæreticorum fautor iudicandus. Sot. lib. 5. de Iust. & Iur. q. 5. art. 1.
- Quid obseruandum in puniendis Magistratibus?* Ut grauissimè puniantur: & priuati Inquisitores ad hoc non sint faciles, sed maiores Inquisitores, vel summum Pontificem consulant.
- Vxor sciens maritum hereticalia committere, si non denunciaret, erit fauorix?* Nequaquam; si maritus furiosus sit, & facile eam, aut interimeret, aut malè tractaret. Plurimum enim singulæ circumstantiæ sunt ponderanda.

da. Vide Comment. 160. 3. partis. Nauar. c. inter verba. Concil. 6. num. 822. Domin. Sotus lib. 5. de iustit. & iure q. 7. art. 3. Eman. Sa de testib. Capauilla de casibus refer. vbi de iuramento.

*Quor. & quibus indi-
cys cognoscuntur he-
reticorū fautores?*

Pluribus. Primum si clam illos visitant, dum carcerati habentur. Secundum si valde lamentantur de eorum compræhensione, & morte. Tertium, si dicant eosdem iniuste damnatos. Quartum si ægris oculis adspiciant illos persequentes. Quintum, si collegerint furtiuè hæretici combusti ossa abscondenda. Hæc enim vehementem gignunt suspicionem.

Ex Comment. LXXIX.

Vide Comment. 24. 3. par. Item 172. & 81. huius partis.

*Quot modis impedi-
re quis potest san-
ctum officium?*

Duobus: directe, & indirectè.

*Quid est impedire di-
rectè?*

Cum non circuitu, vel per aliud medium, sed principaliter in id quis incumbit, ne fiat.

*Quid est impedire in-
directè?*

Cum insinuatione vitur, aut alio medio nititur id ipsum euertere; unde in consequentia oriatur impedimentum.

Hi contrahunt hære-

Vtique leuem, aut vehementem,
F pen-

- Sis suspicionem?* pensata personarum qualitate, & impediendi modo.
- Potest dari generalis abiuratio fautoria, vel impedimenti nulla hæresi speciali expressa?* Vtique si auxilium exhibitum in fauorem personæ potius quam erroris, tendere videatur. Si autem fuerit in fauorem errorum, errores quoque abiurabit.
- Impedientes quibus coercendi pœnis?* Arbitrarijs pensatis delictorum, & personarum qualitatibus: cum nihil in iure cautum inueniatur: Vide Urbani IV. Bullam primam. Item Innocen. IV. Bullam 7. & 17. & Iulij III. Bullam quartam, & Bullam si de protegendis Pij V.

Ex Comment. LXXX.

- Quid est suspitio?* Est opinio mali alicuius ex signis, ex qua ad præsumptionem venit.
- Vna sola suspitio inducit præsumptionem?* Minimè; sed plures requiruntur.
- Quid est Præsumptio?* Est rei dubiæ coniectura verisimilis, quæ ex natura rei, aut circumstantijs negotiorum, aut personarum proficiscitur.
- Quotuplex est præsumptio, siue suspitio, cum pro eodem usurpentur?* Triplex: Modica, quæ in iure leuis suspitio vocatur. Iuris, quæ vehemens dicitur. Iuris & de Iure, quæ violenta appellatur.
- Quid est suspitio leuis?* Est, quæ prouenit ex signis exterioribus verborum, aut operum, ex quibus capitur coniectura, non quidem

dém frequenter, sed rarò, quod talia
 . dicens, vel faciens, hæreticus sit, vt si
 dicatur. Petrus deierat frequenter,
 ergo non benè credit in Deum. Leuia
 tamen signa mouere non debent ani-
 mum constantis viri ad suspicandum
 tā graue crimen, sed potius interpre-
 tanda sunt in partem benigniorem.

Quid est suspicio iuris magna, & vehe- mens? Est probabilis coniectura ex certo signo proueniens, quæ, alio non adducto, pro veritate habetur.

Cur dicitur, alio non adducto? Quoniam contra hanc præsumptionem admittitur probatio in contrarium: at si nihil probetur, pro plena probatione solet haberi.

Ob iuris præsumptionem potest quis, velut conuictus de hæresi condemnari? Minimè; quamuis vehementer suspectus de ea habeatur; acriter tamen puniendus.

Afferas exemplū huius præsumptionis. Si quis diebus prohibitis, absque necessitate, & superioris facultate carnibus vesceretur; aut diceret propositiones fidei contrarias his, quæ explicitè scire debet; quamuis interdum ab ingluuie, & ab ignorantia absque vllò mentis errore, hæc prodire possint.

Quid est præsumptio iuris, & de iure quæ Violenta dicitur? Est quædam legis dispositio, aliquid præsumens, & statuentis super præsumpto, tanquam sibi comperto, & noto.

Contra hanc præsumptionem admittitur Nequaquam regulariter, & directè: quia cum ab apertis, & violentis

Probatio in contrarium. Indicijs proficiatur, pro manifesta veritate habetur.

Præsumptio violenta unde oritur? Ex signis exterioribus operū, aut verborum, ex quibus concludi solet efficaciter, & ferè semper, quod talia dicens, vel faciens est hæreticus.

Afferas, si quæ habes exempla. Si quis transijt, vel redijt ad ritus Iudæorum, vel in causa fidei excommunicatus per annum in excommunicatione animo pertinaci duravit; anno elapso, vti hæreticus condemnatur. Vide Innocentij IV. Bullam 16. & Concilium Trid. sess. 25. cap. 3. de reformat.

Quanam sunt indicia indubitata? Illa facta, quæ ad aliud trahi nequeunt, quam ad id quod indicant, quæ reuera sunt hæreticalia.

Ex vehementibus suspicionibus, & indicij indubitatis potest quis definitivè damnari? Minimè; pœna criminis ordinaria, sed alia mitiore, arbitrio iudicantis. Et ita in sacro hoc Tribunali, quam in cæteris frequentius observatur.

Ex leuibus suspicionibus, probabilibus tamen, procedi potest? Vtique aduersus viles, & improbos: contra probos verò, & honestos, non ita facilè.

Ob violentam præsumptionem pœna criminis ordinaria imponi debet? Vtique c. Excommunicamus. §. si qui autem. de hæret.

Violenta præsumptio admittit probationē in contrarium? Nequaquam regulariter. In crimine tamen hæresis indirecta probatio est admittenda.

Ex

Ex Comment. LXXXI.

Vide Comment. 59.67. huius partis, & 24. tertiæ partis. Pet. Cened. collect. 172. ad decretales. Menoch. de arb. casu 420. Nau. de hæret. conf. 1. n. 6. Simanca tit. 18. ibid. n. 7. & 8.

Qui viuentē priore uxore ad secundas transit nuptias, subditur Inquisitorum potestati?

Vtique; quia malè sentire videtur de Sacramento Matrimonij, & propterea, vt vehementer suspecti solent tales regulariter abiurare: sed multa quandoque solent leuem efficere suspicionem: interdum etiam omnem excludere, quod est iudicanti diligenter obseruandum.

Suspectus erit Confessarius ad peccandum sollicitans confidentē in Sacramento Confessionis?

Vtique; nec leuem contrahit male credentiæ suspicionem, si ad Venerem, vel ad alia peccata prouocet: sed in hoc multa capita, & circumstantiæ attendendæ. De hoc fusius in fine

Quid habetur in Extrauaganti 10. xxij.

Commentariorum, vbi plurima notatu digna reperies.

Ad nostrū, de regularibus?

Vehementer de hæresi suspecti arguuntur Religiosi, qui in partibus vltimarum absque Superiorum licentia commorantes, detrahunt S. R. Ecclesiæ Constitutionibus, & alia multa à fide deuia in suis sermonibus, & secretis colloquutionibus euomere non verentur.

Receptas scienter hæreticos quomodo suspectus?

Vehementer.

Hereticos non reue- Vehementer.
lans quomodo suspe-
ctus?

Impeditores S. Officij Si quis ratione affectionis potius,
sunt leuiter, aut ve- quam odij, quod habeat contra fidé,
hementer suspecti? consanguineis, aut amicissimis faté-
 do; Sanctum officium impediuerit;
 quamuis acriter sit puniendus, non
 tamen credendus est vehementer sus-
 spectus; præcipuè cum non callent fi-
 dei causas, quales sunt rustici, & ple-
 bei: & propterea personarum quali-
 tas erit diligenter perpendenda ante-
 quam abiuratio de vehementi impo-
 natur, propter relabendi periculum.
 Vide Urbani IV. Bullam primam, &
 Innocent. IV. Bullam 7. & 17. & Iulij
 III. Bullam quartam.

Receptantes, & de- Etiam; quia ratione sanguinis, non
fendentes consangui- fidei contemptu, aut heresis amore
neos hereticos mi- id fecisse videntur: non tamen à to-
rius puniri debent? ta pœna excusantur.

In punitione habenda Vtique; nam filius receptans pa-
est ratio consan- trem hereticum, vxor virum; frater
guineorum? fratrem, leuius punietur di sunt, quam
 si remotiores receptassent. Quod ta-
 men intelligitur; vbi receptans in-
 crimine cum receptato non partici-
 pet: nam si particeps fuerit, ordina-
 ria pœna puniendus erit.

Receptantes amantes, Vtique; si amicitia fuerit maxi-
vel amicissimos, mi- ma, & amor ingens.
rius punientur?

Relapsus, ut quis dicatur, quid requiratur? Vt semel saltem de hæresi relapsi benè constet in iudicio: nec sufficit quod prius de vehementi abiurauerit; deinde hæreticos receptet, aut eisdem communicet: nam receptare, non expressam hæresim, sed hæresis suspicionem præfert.

Dicas hoc idem clarius? Si quis abiurauerit de vehementi, tum hæreticis communicet, non poterit dici relapsus. Si autem post abiurationem, in hæresim, vel factum hæreticale reincidat, tunc relapsus dicetur.

Indicia vehementem hæresis suspicionem afferentia quæ sunt? Quæ frequenter, & facilè solent hæresim secum ferre.

Afferas exempla. Matrimonium scienter cõtrahens cum hæreticis, vel amicitiam, ad eos confugiens, literas mittens, recipiens, defendens, laudans, &c. hæc enim frequenter hæresim inducunt.

Inquisitores quid observare debent circa suspectos? Nè facilè credant hunc, vel illum suspectum vehemèter, quia apud auctores reperiant vehementem suspicionem ex tali, vel tali causa oriri: nã plurimum semper, & personarum, & causarum sunt circumstantiæ considerandæ; ex quibus interdum vehemens, interdum levis, interdum nulla orietur.

Ex Comment. LXXXII.

Qui dicuntur de hæresi diffamati? Ij contra quos publica fama clamat, vel de quorum diffamatione

F 4 apud

- apud bonos, & graues coram Episcopo loci legitime constitit.
- Vt infamia de haeresi perfecte probetur quorum testes requiruntur?* Duo, boni, & graues: & ita poena ordinaria poterit iniungi, si autem Infamia ortum habuerit ab inimicis, & æmulis tunc contra Reum inquiri poterit.
- Quid si testes viles fuerint, & infames?* Poena ordinaria non poterit imponi; sed mitius erit tractandus, nisi plenior accedat probatio.
- Quaecumque haeresis suspicione, aut infamia notati, Magistratus gerere possunt?* Minimè. Vide Innocentij III. Bullam secundam.
- Quid agendum si quis in locis de haeresi suspectis versatus fuerit?* Illius dicta, & facta animaduertenda, de illius vita, consuetudine, & ratione cognoscendū; & si qua de eis fuerit suspicio, tum Ordinarius monendus.

Ex Comment. LXXXIII.

Vide Com. 65. 81. huius partis: & 38. tertiæ partis.

- An primo lapsu potest quis seculari brachio relaxari?* Etiam; iuxta Bullam Pauli IV. anno Domini 555. latam, quæ habetur in fine Directorij.
- Promissas qua occasione id liceat.* Si quis asseruerit, dogmatizauerit, vel crediderit, Deum non esse omnipotentem, Trinum in personis, & vnum in substantia. Item Iesum Christum non esse verum Deum, eiusdem

dem substantiæ cum Patre, & Spiritu sancto. Aut secundum carnem, non conceptum in utero Virginis Mariæ de Spiritu Sancto. Aut non, subiisse accerbissimam Crucis mortem, ut nos à peccatis redimeret, & Patri reconciliaret: Aut Mariam Virginem non esse veram Dei Matrem: Nec præstitisse semper in Virginitatis integritate, ante Partum, scilicet, in Partu, & post Partum.

Daturne alius casus supranarratis personis.

Utique; Cum Magistratus, & Domini, siue Ecclesiastici, siue laici, in schysma, aut hæresim incidunt, vel schysma, vel hæresim excitant. Ita Paul. IV. Bulla incipiente. Cum ex Apostolatus officio. Anno Domini 1558. lata, & habetur in fine huius operis.

Relapsi qui dicuntur?

Qui post abiuratas hæreses, iterum in hæreses incidisse conuincuntur. Qui autem in eundem errorem iterum, atque iterum labuntur, nulla pœnitentia solemniter interueniente, aut abiuratione iudicialiter facta, relapsi utique dicuntur, at non tamquam relapsi puniuntur.

Quot sunt relapsorum species?

Duæ. Prima est eorum qui post abiuratam hæresim de qua verè constitit ante abiurationem iudicalem, postea reperiantur cum hæreticis communicare. Altera est eorum, qui, ut vehementer suspecti abiura-

pisco.
pœna
tem.
micis,
nquiri
impo-
si ple-
I. Bul-
uertē.
ratio-
fuerit
ndus,
tis: &
IV. an-
betur
zave-
esse
sonis,
esum
eius-
em

iurarunt, quia de hæresi tunc verè nõ
 constabat; post abiurationem verò
 de hæresi constitit, quam prius ab-
 iurarunt vehementer suspecti. Hi
 enim si cum hæreticis communicent
 postea, relapsorum pœna plectendi
 erunt.

**Qua ratione id fieri
 debet?** Quia per hanc secundam depre-
 hensionem expressam declaratur ani-
 mus illius, qui prima vice fuerat in
 mala opinione contra fidem Christi,
 in qua semper præsumitur continua-
 se vsque ad secundam deprehensio-
 nem. Hæc enim præsumptio, cum sit
 Iuris, & de Iure, non admittit proba-
 tionem in contrarium, directè. Vide
 Comment. 80. huius partis.

**Qui de leui abiura-
 uit, si relabatur pu-
 nitur, vt relapsos?** Minimè: etiam si post abiuratio-
 nem constat de hæresi.

**Cur relapsus non re-
 cipit Ecclesia con-
 uersionem promis-
 rentes?** Quia sufficit tales per falsam con-
 uersionem semel Ecclesiam decepisse.
 Ita Concil. Narbon. cap. 11.

**Qui fauoriam hære-
 ticis exhibitam ab-
 iuravit, si relabatur
 in fauoriam rela-
 psus erit?** Vtique; si vehementer fauit; dum
 tamen prius consulatur, vel Sum-
 mus Pontifex, vel supremus Roma-
 næ Inquisitionis Senatus: præcipue
 vbi bis, vel pluries, aut in abiura-
 tam fauoriam, aut in aliam relabi-
 tur. Quamuis negatiuam alij tueantur
 sententiam.

Promas vehementis Siquis captos, & incarceratos,
 præ-

Secunda Partis.

fanoria exempa. præter iudicium Ecclesiasticorū voluntatem, liberet: condemnatos, & Curie seculari relictos, cum possit, & debeat, & non puniat: si scienter insignem aliquam iniuriam in detrimentum fidei, Inquisitionis officio irroger. Vide Bullam Pij V. Si de protegendis.

Finis Florum Commentariorum

Secunda Partis

920
F L O R E S
COMMENTARIORVM
TERTIÆ PARTIS.

EX COMMENT. I.

Inquisitores ubi primum Prouinciã ingressi fuerint, quid agere debent?

MAioris Ecclesiæ Capitulo, nec non Ciuitatis Confessorio tenentur literas Delegationis ostendere, quibus constet in crimine hæresis Iudices fuisse creatos.

Cur ita?

Quia nemo creditur Delegatus, nisi probet delegationem. cap. Cum in iure. de off. Deleg.

Ex Comment. V.

Quomodo puniendi officiales renuētes prestare iuramentum, quod seruabunt statuta contra hæreticos lata?

Excommunicandi, & ubi resipuerint, & iurare voluerint absoluedi, iniuncta pœnitentia salutari, sed graui, ad arbitrium.

Qualis pœnitentia salutaris poterit esse conueniens?

Quod die festo inter Missarum solemnias stent præforibus Ecclesiæ; vel in gradibus Altaris maioris, tenentes præ manibus cereum accensum Sacerdoti offerendum.

EX

Ex Comment. VI.

Quibus pœnis punien- di Magistratus In- quisitoribus nō obe- dientes? Arbitrarijs: cum in iure nihil sit incautum: Copiosa tamen elemosi- na, pij loci ædificatio, & similes im- poni poterunt: imprudenter tamen, & maxima circumspectione id facien- dum. Vide Bullas Innoc. IV. 8. 9. & 10. & Pij V. tertiam.

Ex Comment. VII.

Absoluendus a sentē- tia excommunica- tionis iurare debet antequam absolua- tur? Utique: quod obediens erit man- datis Ecclesiæ: quodque pœniten- tiam subibit, quam Iudex Ecclesiæ nomine sibi iniunxerit. cap. Ex teno- re. de sent. excom.

Quid si Ecclesias cō- bufferit, vel Imagi- nes deleuerit, aut Catholicos interfe- cerit? De rigore Iuris non prius recipien- dus, vel absoluendus, quam suffi- cientem damni dati præstiterit repa- rationem.

Quid si, vel ob ino- piam, vel ob alias causas non sit sol- uendo statim? Data cautione idonea, pignorati- tia, aut fideiussoria de satisfaciendo ubi poterit; absoluendus erit. cap. Odoardus. de solut. & ubi iurato- riam tātum præstare possit, etiam ab- soluendus. cap. si presbyter. 26. q. 6.

Inquisitores possunt aliqua remittere? Etiam aliquando; vel ob vehe- mentem contritionem, humilitatem, & lacrymas, vel ob aliās causas.

Quando, & à quibus Ab ijs præcipuè qui suspicionem hære-

M

bitulo, Confis- as De- e, qui- s Iudi-

gatus, o. Cum

esipue- uendi, d gra-

am so- iæ; vel nentes am Sa-

Ex

exigendum iuramē- hæresis quamcunque contraxerunt
tum? . . . abiurationis tempore, sed etiam ab

Absoluedi ab excō- Nullo Iure cautum est, quod ego
municacione percū- sciam. Id tamen obseruat Archidia
aiendi virgis molli- in cap. A nobis el. 2. de sent. excom
teu . . . municat.

Quid obseruādum in Ne iniusta, irrationabilia, siue im
mandatis iniungē- possibilia præcipiantur; nam ab hi
dis? . . . posset iuste appellare. cap. Ut debu
tus, de appellat. Seni enim, nec pere
grinationes, nec ieiunia imponenda
nec copiosa pauperi elemosina.

Quæ mandata erunt Quæ delicto aduersabuntur; Vt
iusta? . . . si prædicando malè dixit de fide, in
iungatur illam publicè laudare. Et
qui noluerat orare, ieiunare, aut di
uina officia audire, ieiunet, oret, diu
na audiat.

Ex Comment. VIII.

Solus Inquisitor po- Vtique; cum ijs abutuntur in
rest laicos officijs; odium fidei.
& dignitatibus præ-
uare?

Poterit hoc idem cū Minimè: necessario enim interve
Ecclesiasticis? nire debet Episcopus.

Quid intelligitur no- Munera, & officia à quibus exclu
mine publici officij? derentur ab hæresi, vel Apostasia re
uertentes, damnatorumq; filij, vsq;
ad secundam generationem.

Quenam sunt à qui- Ad Inquisitorem solum, vel ab
eo

Secundæ Partis.

bus excluduntur hęc eo vnâ cum Episcopo pertinebit de-
retici reuertentes; clarare. Pet. Cened. collat. 77. ad
& eorum descendē- decretales.

Sunt aliqua huiusma In Tholosano, & Biterrensi; vt of-
di in Concilijs de- ficio medici non fungantur; nec au-
clarata? ro, vel argento, prætiosis vestibus,
& ornamentis; nec phaleratis equis
vtantur.

Ex Comment. IX.

Differenda aliquando Etiam; sed in magnis causis, Prin-
punio? cipem consulendo. Contigit enim
multoties populos non ita Iudici-
bus Delegatis; sicuti Principibus
obedire.

Ex Comment. X.

Inquisitores quid Vi- Citationes, testium examinatio-
carijs suis committe- nes, sententiarum denunciationes.
re possunt? nes, sententiarum denunciationes.
Testium examinatio- Minimè; sed tantum cum impediti
nes Vicarijs semper sunt testes, ad quos nec facilè ire pos-
committenda? sunt, aut debent Iudices. Quæ enim
ab Inquisitoribus geruntur, matu-
rius, & grauius facta præsumuntur,
Vicarij quas possunt Susceptorum, redeuntium, fauto-
pronunciare senten- rum, receptatorum, & similium; Im-
tias? mò relapforum, & impœnitentium,
quoties Inquisitorū vices fuerint illis
generaliter concessæ: tutius tamen
hanc potestatem non tribuere.

Ex

Ex Comment. XI.

Cardinales quo tempore Inquisitores generales esse ceperunt? Urbani IV. Anno 1263. & primo omnium Cardinalis Diaconus Sancti Nicolai in carcere Tulliano fuit, quibus rescripto Pij V. subduntur omnes Principes.

Ex Comment. XII.

Inquisitores initio officij predicare debent? Etiam: Clero enim, & populo in Ecclesia maiori conuocato, habeatur sermo de fide catholica, ut Inquisitorum Jurisdictio publicè intelligatur. Vide Innocentij IV. Bullam 15.

Finito sermone quid agendum? In multis locis omnes simul coram Cruce, ac Euangeliorum libro irant auxilium, consilium, & fauorem Sanctæ Inquisitioni, eiusq; Ministris præstatorios. Tum monitoriæ literæ legendæ, ut hereticos, suspectos, complices, ac fautores, quos sciuerint, reuelent, infra tempus arbitrio Inquisitorum assignandum. Demum conceduntur Indulgentiæ.

Spontè venientes cuius abunt omnem pœnam? Vide Comment. 25. & 65. secundæ partis. Menoch. de arbitr. Iudic. cas. 377. Nau. de pœn. dist. 1. c. Facilius Mitissimè tractabuntur, pecuniariam aliquam pœnam soluentes, aut elemosinas erogantes, aut alia huiusmodi charitatis opera præstantes.

Ne-

*Qui semel sponte cō-
parentis beneficium
est consequutus. po-
terit secundò idem
consequi?*

Nequaquam: huic tamen est ali-
quid condonandum.

*Relapsus sponte ve-
niens, & confitens,
recipiendus erit?*

Vtique, & pœna mortis cōdonāda;
dummodo peccatum sit occultum,
vel indicijs non fuerit præuentus.
Acrior tamen pœna iniungenda.

*Qui metu probatio-
num sponte confite-
tur mitius puniri de-
bet?*

Vtique: quanta autem pœnæ pars
remitti debeat, arbitrio iudicantis
relinquitur.

*Quisnā dicitur metu
probationum confi-
teri?*

Qui iam ad iudiciū vocatus erat.
Farinac. q. 81. c. 5.

*Quis ergo sponte con-
fessus dicetur?*

Qui nullo præcedente stimulo Iu-
dicem adit, & crimen confitetur
plenè.

*Spontè venire, aut ve-
dire, qui dicuntur?*

Qui infra tempus gratiæ redeunt,
licet in generali fuerint moniti.
Nec enim coacti videntur, quia à ne-
mine præuenti. Immo, etsi redeant
post tempus gratiæ; si tamen non fue-
rint personaliter Inquisiti, nec proba-
tiones contra eos receptæ. Spontè
ergo venit, qui non venit admonitus
nominatim.

*Spontè venientes quid
agere tenentur, ut
impunitate gaude-
ant?*

Verè pœnitere debent, plenam
de se, & de alijs veritatem dicentes.
Sic enim mortem, exilium, immura-
tionem, ac bonorum confiscationem
evitabunt, ita Concil. Bitterense. c. 20.

Simanca tit. 47. n. 48.

Qui non veniunt sponte, vel post tempus gratia, quomodo puniendi?

Si hæretici, aut credentes fuerint, in perpetuum carcerem sunt detru-
dendi, nisi tanta esset multitudo, vt
commodè fieri non posset.

Venientes spontè post tempus gratia minus puniendi?

Etiam, quamuis non tantam con-
sequantur Indulgentiam.

Inquisitor audire debet comparentes in foro pænitentiali?

Nequaquam: tutius enim est spontè venientibus persuadere, vt Iudicialiter confiteantur crimina sua; hoc est. Notario eorum confessionem recipiente, coram Inquisitore dicant peccatum suum; inde, secreta reconciliatione facta, eos absoluat. Adde Eymericum hoc eodem loco sentire, quod vbi delictum sit totaliter secretum, nulli manifestum, nec eodem aliquem infecerit, debet Inquisitor, ommissa Iudiciali confessione, reum spontè comparentem, sacramentali confessione habita, absolueret. Lege Eymericum.

Ex Comment. XIII.

Quot modis proceditur in crimine hæresis?

Pract. Curia Archiep. Neapol. cap. 4. Pluribus. Per viam accusationis, denunciationis, Inquisitionis, exceptionis, notorij, actionis. At frequentissimi denunciationis, & Inquisitionis.

Ex

Ex Comment. XIV.

Accusator hæretici Minimè; at si in probatione defecerit se inscribere ad pœnam talionis? Inquisitoris; non tamen pœna talionis puniendus; quia non reperirentur, qui vellent accusare. Pœna talionis similitudo vindictæ dicitur, ut taliter quis patiatur, ac fecit.

Quid si se obligaueris ad pœnam talionis, ac in probatione defecerit? Mitius puniendus erit, nec Curia seculari tradendus; etiam si formalem hæresim reo obiecisset: & minori puniendus pœna, quam Reus, si delictum fuisset probatum.

Accusator in accusatione desistens erit audiendus? Minimè; quoniam grauissimum est crimen, multamq; interest Reipublicæ, ut puniatur. Iudex enim non minus accusatorem ad docenda, que detulit, quam reum ad purganda que negat, urgere debet.

Idem in denunciante iudicium erit? Vtrique; quamuis dicat falsò se denunciassè: ne fortè eum delato, vel testibus conuenerit.

Accusans producens unum testem mitius puniendus erit. Vtrique.

Locus, & tempus delicti publicanda sunt Reo? Etiam, sed cum exquisitissima ratione, ne ex circumstantijs istis in testium notitiam deueniat. Comment. 29. 3. p.

Ex Comment. XV.

Praxis Archiep. Neap. 1. n. 3.

- Quid est Denunciatio?** Est alicuius criminis apud competentem Iudicem, sine inscriptione, facta delatio, ad pœnitentiam peragendam, vel aliam pœnam legitimam imponendam, vel etiam ad vtrumque.
- Quot modis fieri potest Denunciatio?** Duobus, verbo, & scripto.

Ex Comment. XVI.

- Quid est Inquisitio?** Est alicuius criminis manifesti, ex bono, & æquo competentis Iudicis Canonicè facta inuestigatio.
- Quotuplex est Inquisitio?** Duplex; generalis vna, specialis altera.
- Quid est generalis Inquisitio?** Quoties Inquisitores Prouinciam visitant, & generalia edicta promulgant, ad inquirendos occultos hæreticos.
- Ad hanc exercendã exigitur infamia præcedens?** Minimè; nam ex officio certis, statisq; temporibus incumbit Inquisitoribus ea uti.
- Quid est Inquisitio specialis?** Est quoddam ius per officiũ procedendi ad condemnationem contra aliquos nominatim inquisitos, de certis delictis diffamatos.
- Ad hanc exercendã requiritur infamia præcedens?** Etiam: quæ vicem accusatoris retinet; quamvis ob verisimiles suspensiones illam possit Inquisitor exercere,

cere, nulla infamia præcedente; cautè tamen, prudenter, & occultè, ne fama cuiusquam lædatur.

Ex Comment. XVII.

Vide Comment. 20. tertiæ partis.

Inquisitores præmonere debent testes de aliquibus?

Etiam: ne, videlicet, pretio, prece, odio victi, aut commoti, falsum dicant testimonium: & quam atrox sit scelus de horrendo hæresis crimine innocentem infamare.

Testes, quid sit fama, interrogati, tenentur exactam definitionem reddere?

Minimè: satis est eos more vulgi respondere: famam esse publicam, quandam vocem, quæ de aliquo publicè circumfertur, & passim.

Quid si nescire dicant quid sit fama?

Planè tunc non probarent.

Qui per locum hæreticalia proferunt, puniendi sunt?

Vtique.

Per Inquisitorè, aut per Episcopum?

Dubitant nonnulli; at communior sententia est per Inquisitorem.

Qua puniètur pœna?

Non est iure cautum: arbitraria ergo, vt pecuniaria pijs locis eroganda; vel aliqua salutari. Augenda tamen, vel minuenda iuxta qualitatem personæ iocantis, loci, astantium, & scandali subsequuti.

Quenā poterunt minuire pœnam?

Cum repenti, celeriter, inconsideratè, ac sine deliberatione dicta fuere. Persona etiam, sua natura faceta, vt astantibus risum excitet, hæc dicens. Acrius enim in viris

Theologis, & religiosis hæc coercenda
Excusabitur si dicat, Nequaquam; nisi perfectè hoc
hæreticalia iocose probet.
dixisse?

*Qui verba sacra scri- Vtique; & grauitè; cum Spiritus
 ptura ad Pasqui- Sancti verba in ludibrium conuer-
 nos, & turpem amo tantur. Vide Concil. Trident. sess. 4.
 rem trahunt, pu-
 niendi erunt?*

*Recitantes aliorum hæ- Vtique, si malo dolo, si fraudulen-
 reses sunt puniendi?* ter id faciunt; approbando videli-
 cet, & laudando.

*Qua ratione dignosci Ex circumstantijs rerum, ac quali-
 poterit recitatus tate personarum recitantium hoc
 fuisse per dolum, aut facile patefiet: quod autem recita-
 sine dolo?* tiuè tantum illas dixerint probare
 debent.

*Quibus ergo afficien- Delicti qualitas, incommoda in-
 di penis?* de orta, atque scandalum excitatum,
 docebunt.

*Recitari possunt hæ- Etiam: at non sine culpa, & im-
 reses aliquando sine prudentiæ nota; veluti disputantes,
 dolo?* aut concionantes coram rudibus,
 qui nihil contra fidem audierunt, ac
 recitantes hæreticorum dogmata.
 Compertum est enim multos in eas
 fuisse lapsos hæreses, quas recitati
 audierunt.

*Qui per lubricum Si statim se correxerint, nulla peni-
 lingua hæresim pro tus est infligenda pœna: repræhen-
 ferunt, sunt punien- dendi sunt tamen grauitè, & ad-
 di?* monendi, vt præcaueant in futurum.
 Si verò non statim se correxerint, pe-

- na pecuniaria in pios vsus eroganda, aut alia leui puniri poterunt.
- Qui per ebrietatem protulit haereses est puniendus?** Idem dicendum, ac de furioso, & mente capto: vbi ea sit ebrietas, quæ mente omninò priuarit: licet ebrietate cessante ob præcedentem culpam corrigi possint. Si autè ebrietas modica fuerit, coercendus quidem erit. Pet. Cened. collect. 33. ad Decretum. Men. de arb. Iud. Item casu 326. 404.
- Quid de dormiētibus hæreticalia quando que proferentibus.** Idem erit, quod de vere ebrijs iudicium. Menoch. de arbit. Iud. casu 327.
- Quid de pueris, & senibus delirantibus hæreticalia proferentibus?** Hos omnes consilij, & prudentiæ inopia à pœnis commissorum delictorum tuetur. Vide Comment. 13. 1. partis. Idem Menoch. casu 329.
- Quis ordo seruandus in reorum captura?** Plena delicti probatio, vel maxima indicia, aut vehementes suspiciones præcedere debent: nam ex leuibus suspicionibus non est ad eam veniendum: vbi rei fuga non timeatur.
- Solus Inquisitor potest capturam discernere?** Vtique securius tamen est, maturo peritorum consilio rem tantam aggredi: & ob delictum omnium grauiissimum, & ob famam, quæ ex sola captura non modicè læditur.

Ex Comment. XVIII.

- In examinandis Reis quis ordo seruandus?** Interrogabuntur in genere; an capturæ causam sciant; an aliquos suspectos habeant, à quibus se dela-

tos existiment, & quos. Monebuntur, vt apertè veritatem fateantur interrogabuntur de consuetis Christianæ religionis orationibus: de doctrina Christiana: vbi, quando, & quibus Sacerdotibus fuerint peccata sua confessi.

Quid ab Inquisitoribus inter examinandum cauendum?

Ne molesti sint nimis in interrogationibus faciendis, quæ parum ad rem faciunt percunctantes, & quæ ad iram possunt reos commouere. Quòd si liberè fateri cœperint, nullatenus interrumpantur, nisi aliena fuerint à proposito. Subscribat reus, vel signum manu apponat.

In examinibus quomodo se geret Inquisitor cum Reis ipsis?

Humaniter eos tractet, iuxta eorum qualitatem, & dignitatem: Meminerit se hominem, qui talia committere posset, nisi omnipotētis Dei gratia iuaretur.

Quonam pacto evitabitur suggestio?

In genere videlicet interrogando, inde paulatim ad speciem descendendo, nullam delicti singularè circumstantiam exprimendo, nisi cum est necesse vt reus, vel conuincatur, vel crimen suum detectum agnoscat, vel si quid oblitus est, recordetur. Farinac. q. 83. cap. 4. num. 95.

Interrogandus est reus de origine sua?

Vtique: nam suspicionū argumenta non leuia sumuntur ex genere, natione, patria, educatione, disciplina, bonitate, prauitate, tempore præterito, societate, amicitia, moribus, & verbis.

Mi-

*Rei possunt interroga-
ri de quibus nō sunt
delati?* Minimè; nisi Rei ipsi confitendo
occasionem dederint, vt de alijs in-
terrogentur.

*Delati de hæresi pos-
sunt in carceribus
laicis custodiri?* Vtique; vel ob multitudinem hæ-
reticorum, vel vt tutius custodian-
tur: ita tamen soli, vt detineantur, se-
orsum à latronibus, & bannitis.

*A quibus custodien-
di erunt?* A viris per Inquisitores, & Epi-
scopos delectis.

Ex Comment. XIX.

Vide Comment. 110. 3. part.

*Fama per quos testes
probari debet?* Per duos: cum sit indicium à cri-
mine remotum: itavt si vnus tantum
deponeret, nec semiplenam proba-
tionem, nec indicium faceret.

*Qualesnam esse debēt
isti duo testes.* Integri, & omni exceptione maio-
res: & præcipuè si fama originem du-
xisset à maleuolis, & vilibus personis.

*Tenentur dicere te-
stes apud quos Reus
sit diffamatus?* Etiam; & nisi eos assignent, non
videntur bonam reddere causam di-
cti sui. Sufficit autem, vt nonnullas
personas nominent, à quibus se audi-
uisse dicant.

*Testes diuersi, aut in
nominibus persona-
rum, aut in tempo-
re, aut in loco pro-
babunt famam?* Vtique: vt si vnus dicat se audi-
uisse à Titio, & Seio; alius à Mar-
co, & Caio: vnus de mense Aprilis,
alius de mense Martij: vnus in pla-
tea, alius in palatio.

*Testes in causa scien-
tia non conuenien-
tes probant famā?* Vtique: si enim dicat vnus: scio,
quia à talibus audiui: & alius dicat:
scio, quoniam ob hoc ortum est scan-
dalum

- Quid est publicè dici?* dalum in vicinia; quia omnes ista
causæ in eundem diriguntur finem.
Est publica voce à Populo dici.
- Vbi quærenda est de aliquo fama?* Eo in loco, in quo versatur, aut in
quo aliquando est versatus.

Ex Comment. XX.

Vide Comment. 48. tertiæ partis.

- Quales sunt Inquisitorum partes in testibus examinandis?* Patronorum personam pro Reis induere debent; cum Reorum defensiones sint quasi truncatæ, ob testium nominum suppressionem: Et considerare quo animo testes, quæ fide, an zelo iustitiæ, an inuidiæ potius, aut inimicitæ stimulis agitati, accesserint.
- Quomodo iurare debent testes?* Iuro per Deum, & Crucem, & sacrosancta quatuor Evangelia manibus proprijs tacta, me dicturum veritatem: quod si fecero Deus me adiuet: si autem contra, Deus me condemnet.
- Testi non iurato est aliqua fides adhibenda?* Nulla; etiam si grauiissimus, & probatissimus esset. cap. Nuper. de testibus.
- Iuramentum præstandum est iuxta mentem Iudicis, aut potius iuxta mentem iurantis?* Iuxta Iudicis mentem; aliàs dolum emitteret iuramentum; & grauius peccaret: nec licet amphibologia uti, ob iniuriam, quæ fit habenti ius tale iuramentum exigendi.

Vtique

Due persona Inquisitionis acta scribentes equiparatur Notario? Vtique: sed hi prius iurare debent de fidelitate, &c.

Quid si per imprudentiam, aut obliuionem non iurarint? Adhuc per ipsos acta erunt valida.

Debent ambo scribere? Tutius esset; attamen sat erit, si vnus scribat, alter verò subscribat.

Ex Comment. XXI.

Quid in Inquisitoribus hereticos examinantibus requiratur? Prudentia maxima, ac non mediocris peritia dogmatum, sectarum, errorum, vitæ, & morum hæreticorum, cum fidei sint custodes, ac defensores.

Ex Comment. XXII.

Respondentes fraudulenter interrogationibus de fide, præsumuntur malè sentire? Vtique: nam benè credentes intrepidè fidem fatentur.

Canillosæ hereticorū responsiones quomodo evitandæ? Apertè interrogent Inquisitores singulis interrogationibus singulas res, non plures simul, proponentes; quibus respondere attentè compellat reos; nusquam patientes, vt extra propositum euagentur.

Quid si reus dubias, & obscuras responsiones apertis interrogationibus reddat? Iubeatur, antequam ad vltiora progrediatur, eas declarare.

Nul

Quid si reus disputare velit?

Nullam cum eo Inquisitor ineat disputationem, sed ad institutum reuerti compellat.

Quid agendum, cum se fatuos, & mente captos fingunt heretici?

Obseruandi omninò actus exteriore: rarò enim contingit mentefanos omnia mente captorum more facere. Idem detegi poterit tormentorum metu, quem minabitur Inquisitor vbi opus fuerit. Quod si nec resipiscant, opportuniora excogitanda remedia iuxta delati qualitatem.

Ob fictam probabiliter insaniam differenda tortura?

Minimè, si probabiliter credatur fictam esse dementiam: vbi tamen adsint indicia ad torquendum sufficientia.

Differrì debet mortis supplicium ob fictam insaniam?

Vtique, aliquantulum, & viri pii adhibèdi, ac Theologi, qui omni studio conentur reum ad pœnitentiam reducere. Quod si noluerit, impetens morte pœnas luet.

Punitio delinquentis in quem dirigitur finem?

Primo, & per se, non in correctionem, & bonum eius, qui punitur; sed in bonum publicum, vt alij terreatur, & à malis committendis auocentur. Bonum autem publicum, etiam ordine caritatis, priuato summo commodis est præferendum.

Quid si hereticus reuera in furorem incidat?

Custodiendus est, donec ad sanam reuertatur mentem; nec furore durante damnari potest. Nec impunitus recedere dicetur, cum satis ipso furore puniatur. Pet. Cened. c. 1. lect.

lect. 17. ad sextum, Menoch. de arb. Iud. casu 325.

Quid de ipsius bonis?

Furor post delictum adueniens quamuis à pœna excuset temporali, non tamen liberat à bonorum adnotatione, & propterea eidem curatore assignato, aut hæredibus vocatis tractari poterit causa.

Quid si furore captus lucida habeat intervalla?

Non punietur, nisi consultis prius supremis Iudicibus.

Ex Comment. XXIII.

Cautelarum genera quot sunt?

Duo; deceptorix quædam vocantur, & in malum finem directæ: aliæ laudabiles, & Iudiciariæ pro veritate inuestiganda ad bonum finem ordinatæ.

Iudex poterit cautelis uti?

Eriam, sed posterioribus, non prioribus.

Inquisitor dicere debet Reo se delictum eius nouisse?

Vtique.

Inquisitor potest cogere testes ad se confrontandum cû reo?

Vide Comment. 48. tertiæ partis. Vtique de rigore iuris: imprudentissimè tamen faceret: quamuis cum testes recusent, suspicari possit falsum deposuisse, præcipuè si viles sint, & infames: nam in viris probatæ virtutis secus est censendum.

Licet inquisitori impunitatem Reo per-

Non impunitatem, sed amplam misericordiam, & gratiam; quoniam
in

mittere, si veritate dicat? in pœnis temperandis ampliore habent Inquisitores potestatem, quam cæteri Iudices. Men. de arb. casu 367.

Tenetur Inquisitor fide Reo de impunita te datam servare? Vtique: si promptè veritatem confiteatur.

Confessio sub impunitatis promissione exorta sufficit ad cõdemnationem? Minimè, nisi illam ratificaverit: cuius tamen erit puniendus, & ordinaria criminis pœna temperanda.

Quas pœnas remittere potest Inquisitor? Arbitrarias, cuiusmodi sunt multe pœnæ pœnitentiales: eas enim que sunt à Iure sancitæ remittere haud potest. Com. 44. d. par. 4. c. 68.

Ex Comment. XXIV.

Vide Com. 59. 68. 80. 81. 2. part.

Quot modis hæreticus siue suspectus vehementer aliquis deprehenditur? Duobus; verbis scilicet, & factis.

Ex verbis quomodo? Cum aliquid dixerit contra septem genera veritatum catholicarum tradita lib. 2. Com. 27.

Ex factis quomodo? Si transeat ad ritus Iudæorum, se circumcidendo: si citatus ad respondendum de fide non comparuit, & excommunicationem per annû pertulit: si in causa fidei in purgatione canonica defecit: si in hæresim, quâ abiurauerat, relapsus fuit: si post abiura-

Tertia Partis.

III

iurationem de vehementi cum hæreticis communicavit: si cum sanę mētis esset ægrotus hæreticos petierit consolatores: Item si adoras Idolorūthurificarit: dæmones coluerit, inuocarit, responsa petierit, sydera veneratus fuerit: cum hæreticis, & alijs infidelibus frequenter conuersatus fuerit: fidelium communionem euitarit: Diuinis officijs rarò interfuerit: Ecclesiastica sacramenta nō receperit: Ecclesię præcepta non obserauerit: hæreticos receptorit, defenderrit, ac sacrum Inquisitionis officium impedierit.

Referas vno verbo signa quibus hæretici, aut de fide suspecti deteguntur?

Omnia opera, per quæ dissident à communi vita fidelium, aut ab Ecclesię probatis ritibus, aut à receptis Patrum doctrinis, aut hæresim, aut hæresis suspicionem inducunt.

Ex Comment. XXV.

Quibus signis dignoscuntur reiudaizantes?

Multis; sed legendus EymERICI textus: nam breuitatis ergo hic omituntur.

Neophytus viēs post baptismum antiquo nomine suspectus præsumitur?

Vtique.

Ex Comment. XXVI.

Magia quotuplex est?

Duplex. Mathematica, & Naturalis,

- turalis, siue elementaris; quamuis utraque sit naturalis.
- Magia naturalis quid est?* Illa, quæ ex compositione, & mixtura quarundam rerum vnione miras quasdam res producit, vt si quis mixturam faciat, quæ sub aquis ardeat; vel quæ à Solis radijs accendi possit.
- Magia mathematica quid est?* Quæ per Geometriæ, & Arithmeticæ regulas mira prorsus opera construit; vt columbam, quæ in aere volitet.
- Magia Venefica, & malefica vnde orta?* Ex duabus superius recitatis: nam cum multi vera arte destituti, mira illa opera fabricare non possent, ad dæmones confugerunt, qui hæc illos docerent.
- Qualia Magorū scelera?* Res sacras interdum vsurpare ad inuocandos dæmones; aras illis construunt; candelas benedictas illis accendant: verba sacra proferunt; & nefarias preces illis fundunt.
- Alchimista suspecti quod dæmones inuocent?* Vtique; si pauperes, aut mediocriter sint diuites; quoniã aurum, & argentum maiori ex parte in fumum labitur: & propterea ad inopiam redacti, vel dæmones inuocant, vel falsam monetam cudunt. Vide Extrauag. Ioann. 22. Spondent, de crimine falsi.
- Magi si post abiurationem de vehemēti dæmones iterum inuocent, erunt repsi.* Si iterum inuocantes credunt dæmones ex sua propria potestate facere posse id, ad quod inuocantur: cum id creaturæ tribuant, quod proprium

prium est creatori; reuera sunt hæretici, & vt relapsi puniendi. Si autem credant dæmones tantum iuuare posse, id ad quod inuocantur, vt ad expugnandam fœminarum pudicitiam, nec iudicabuntur hæretici, nec punientur, vt relapsi.

Dicas hoc idem clarioribus verbis?

Si prima, & secunda inuocatio manifestam sapiebant hæresim, & vt vehementer suspecti abiurarunt, vt relapsi condemnabuntur. Tabiena verbo Inquisitor. §. 18.

Ex Comment. XVII.

Duo testes sat erunt ad conuincendū aliquem de hæresi?

Vtique, si sint omni exceptione maiores; quamuis durum videatur hominem bonæ opinionis, & famæ, per duorum dicta de tanto crimine condemnare. Com. 48. 3. par.

Ex Comment. XVIII.

In crimine hæresis sola Reorum confessio sufficit ad condemnationem?

Vtique; quia cum tale crimen concipiatur mente, & in animo lateat, multoties probari aliter non potest, quam per propriam reorum confessionem. In alijs verò delictis requiritur, vt de corpore delicti prius constet.

Reo confessio assignari debent defensiones?

Etiam, quia sunt de Iure naturæ; propterea audiendus, an aliquid contra confessionem opponere velit.

H Vti-

Concedi debet, & qualis Reo Aduocatus? Vtique; qui nec hæreticus sit, nec de fide suspectus, nec malo generatus; & tunc præcipuè dandus cum Reus negat. Si verò fateatur nullo indiget Aduocato.

Procuratore, concedi debent delatis de hæresi? Aliquando; qui tamen probi sint, non cauillofi, & garruli, Minoribus autem viginti quinque annis dandi sunt Curatores, quorum auctoritate defendantur.

Inimicus, non tamen capitalis, admittitur in testem? Vtique, sed debilitatur eius dictum. At quantum fit illi detrahendum propter inimicitiam, ex perfonarum, & negocij qualitate inuestigare poterit Iudex. C. n. c. Biterrense cap. 12. & 13. Pet. Coned. collect. 129. ad decretales.

Quæ exceptiones testium fidem in totum euacuant? Illæ, quæ non ex zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere videntur: vt conspirationes, & inimicitia capitalis. Alia verò criminalia, & si debilitant, non repellunt: præsertim si testes de crimine fuerint emendati.

Ex Comment. XXIX.

Comment. 14. 3. par.

Reticenda aliqua circumstantia cum Reo: copia processus traditur? Etiam: illæ nimirum ex quibus testes cognosci possunt; vt dies & hora delicti commissi; & alia similes, quæ Inquisitoris prudentiæ, & arbitrio relinquuntur.

Minimè.

**Testis à Reo semel ap-
probatuſ, poteſt
deinde reprobari?** Minimè. Ita Fely. in cap. Præſen-
tium. de teſtibus.

**Quid cum Reus ini-
micuſ habere ſe di-
cit?** Inimicorum, ſeu conſpiratorum
nomina, & cauſa ab eo inquirenda.
Ita Concil. Bitteren. c. 10.

Ex Comment. XXX.

Quid eſt Recluſio? Eſt Iudicis declinatio canonicè al-
legata ob iuſtam ſuſpicionis cauſam.

Quid eſt appellatio? Eſt à minori Iudice per innuocatio-
nem maioris Iudicis prætextu iniqui-
tatis primæ latæ ſententiæ reſcuſſio.

**Inquiſitor poterit re-
cluſari?** Etiam.

Ex quibus cauſis? Ex inimicitia capitali, vel graui;
& ex conſpiratione in reos: nam le-
uiores cauſæ penitus aſpernuntur.

**Quid agendum ubi
recluſuſ fuerit In-
quiſitor?** Conſulendus illicò ſupremuſ In-
quiſitionis Senatuſ.

**Inquiſitor concedere
debet Aduocatum
à Reo petitum?** Etiam; cum expedire cognoue-
rit.

**At quando expedire
videbitur?** Cum aſſignatuſ repertuſ fuerit
Reo inimicuſ, aut inſenſo in eum
animo.

Ex Comment. XXXI.

**Heretici appellare
poſſunt?** A definitiua nequaquam, ab in-
terlocutorijs tamen ſententijs, ubi

Quibus causis appellare possunt ab interlocutoria? se grauari indebitè senserint, possunt Rationabilibus: friuolæ enim non sunt admittendæ.

Quenam sunt cause friuolæ? In Iure non est expressum: attamen illæ dicuntur, quæ nec iustam, nec Iuri consonam, nec satis idoneam afferunt rationem; idque arbitrio Iudicis iudicandum relinquuntur.

Appellatione interposita nihil innouandum? Nihil; Nam, si recepta, quia recepta: si non recepta, ne fiat præiudicium; quoad deliberetur an recipienda.

A quo deliberandum an recipienda? Ab Inquisitore, cum consilio peritorum.

Quid Apostoli, & quot eorum genera? Dicti sunt à Potu Apostellon, quod est mittere. Et varia sunt genera: aut sunt conuentionales, aut testimoniales, aut dimissorij, aut refutatorij, aut reuerentiales, seu affirmatiui.

Quinam sunt refutatorij, siue negatiui? Illi per quos apparet Iudicem, à quo appellatur, non deferre appellationi. In quibus cum Iudex appellationem refutet, causam refutationis inferere debet.

Quinam sunt affirmatiui? Cum appellationi defertur, quos reuerentiales vocamus, quia ob reuerentiam superioris Iudicis, cui destinantur, quodammodo concedi videntur.

Quid est Arrestare? Domum propriam, totam Ciuitatem,

tem, vel certum locum Reo assignare, extra quem exire non potest, absq; expressa Iudicis facultate; idq; multoties sub certa pœna statuta.

Rei quomodo arrescendi?

Cum leue est crimen, & Rei ipsi bonæ vocis, & famæ. Cum verò delicta fuerint grauia, ad realem capturam deueniendum.

Quid agendum cum Reo, qui iam appellauit?

Transmittendus ad Sedem Apostolicam cum processu, & idonea custodia, ne fugere possit. Id tamen intelligendum, postquam ab Inquisitore admissa fuerit appellatio. In Italia verò non prius transmittantur, quàm Romanus Senatus id præcipiat.

In appellationibus qui ordo seruandus?

Ab Inquisitore, & ab Episcopo ad Romanam Inquisitionem, vel ad Papam. In Hispania, à priuatis Inquisitoribus ad Generalem Regnorum Inquisitorem.

Iudex appellationi deferens quando iurisdictionem amittit?

Per appellationem interpositam non est suspensa Iudicis iurisdictione, à quo, quantum ad illa, quæ tendunt in faciliorem appellationis exitum; & ob hanc causam post appellationem etiam remanet Iudex ad Apostolos tradendos, & appellationem prosequendam. Iurisdictionem autè à se relegat, cum Apostolos tradit.

Poterit Inquisitor contra appellatorem procedere in alia causa?

Vtique: nisi reus tamquam suspectum illum recuset: quod verum erit ubi crimen fuerit manifestum.

Poterit Inquisitor Reum in causa secunda iudicare? Etiam, quamvis prima appellationis causa non fuerit expedita; & præcipuè ubi delictum posterius grauius sit priori; cuius punitio, si omitteretur, populus fortassis, aut multi scandalizarentur.

Ex Comment. XXXII.

Inquisitionis officium competit Episcopis? Vtique Iure Diuino. Vide Verba ni IV. Bullam primam.

Quare Inquisitores constitui fuere? Quia Episcopi alia negotia fidei; negotijs præferebant.

Quo tempore Inquisitores esse cæperunt? Beato Dominico in Hispania primò fuit commissum de Anno Domini 1200. Inquisitionis negotium.

Inquisitionis officium quando à Dominica nis in Hispania sublatum? Anno 1476. Ferdinandus Aragoniæ, & Castellæ Rex eius nominis Quintus secularibus clericis tradidit exercendum.

Ex Comment. XXXIII.

In citatione apponenda citationis causa? Nequaquam, sed tantum Reo generaliter præcipiendum, vt coram Inquisitoribus se sistat, quia volunt ab eo quædam scire; & propterea nec delicti, nec loci, nec temporis proponenda specificatio.

Remittendi sunt Rei ad Iudicem loci in quo deliquerunt? Vtique si Inquisitor loci, in quo delictum est commissum, id petat; alias non est necesse.

Index requisitus de- Minimè: sed ex processu, vel ex summa-

bet Reum remittere summaria informatione constare de-
antequam illi con- bet crimen in territorio Iudicis re-
stat de delicto? quiritentis commissum: requiritur etiã
 quod crimen sit graue, & quod Iu-
 ridicè requiratur.

Quid si vel idem, vel Si publicè hæresim professus fue-
aliud crimen in ter- rit, antequam remittatur, ibi de tali
ritorio Iudicis p̄nes crimine puniri debet. Remissio nam-
quem detinetur, cõ- que non de iam punito, & condemna-
miserit? to, sed de condemnando fieri debet.

Quanam possunt re- Longum iter, impensæ immodicæ,
missionem impedire? suspicio quod reus in itinere ab ami-
 cis, & fautoribus sit intercipiendus.

Quid agendum in ta- Quicquid vnus Inquisitor contra
li casu? reum sciuerit, & habuerit, ad alium
 transmittere debet.

Ex Comment. XXXIV.

Reus remittendus qua- Vide textum; longum enim esset
liter requirendus? recensere.

Remissio quorum ex- Si crimen valdè offendit Rempu-
pensis fiet? blicam per actum exteriorem, fiet
 impensis loci; quod si obtineri non
 possit, sacri officij expensis fiat, quas
 postea soluat Reus, si bona habeat.

Ex Comment. XXXV.

Pet. Cened. collec. 43. ad decretales
 Menoch. de arbit. casu 301.

Fugiens de carcere Minimè; cum fuga, & carceris fra-
habetur pro conui- ctio nihil commane habeat cum hæ-
cto de hæresi? resi;

*Quid igitur operatur
fuga?*

resi: & potius præsumendum est carceris tædio, vel falsorum testium metu, vel ob tormentorum sæuitiam fugisse, quam intellectus errore.

Præcedēti suspitioni aliquis addit. Quantū verò sit, & quale, ex delictis, & personæ qualitate, & indicijs criminis rimari debet. Hæc enim vera sunt de tradito carceri ad custodiam.

*Fugiēs è carcere qua
pœna puniendus?*

Si Doctor, Religiosus, vel honestior sit, custodiatur arctius, & puniatur durius. Si autem sit vilis, fustigetur publicè, hæresis causa in suo statu permanente: quamuis, & alijs pœnis arbitrarjs puniri possit.

*Mitius punietur cu-
stodis negligentia fu-
giens?*

Vtique.

*Quid si fugientes ha-
beri non possint?*

Publicis edictis sunt euocandi; & in eos; velut in contumaces, & impœnitentes est procedendum. Vide Pij IV. bullam secundam.

Ex Comment. XXXVI.

*In causis criminali-
bus admittitur Pro-
curator?*

Minimè, præcipuè in crimine hæresis existens in mente eius, qui illud commisit, de quo nemo melius ipso respondere potest.

*Pro reo absente ad-
missi debet excusa-
tor?*

Vtique: cum in fide tantum est suspectus; non autem si verè hæreticus esset.

*Quales erunt excusa-
toris partes.*

Probabiles, & iustas absentia, vel fugæ causas afferre.

Etiam;

Hæretici, banniti, & diffidati possunt impune occidi. Etiam; cum constat verè hæreticos esse; si tamen violenter resistent, ne capiantur: licet tutius si eosdem capere, ac Iudici præsentare.

Ex Comment. XXXVII.

Pronunciandum in sententia absolutoria aliquem innocentem? Vtique quando per falsos testes fuit conuictus, aut per iniquos, & maleuolos delatus; qui postea penitentia ducti dixerunt se falsò detulisse, aut falsum testimonium dixisse. Videndum tamen diligenter ne id faciant corrupti prece, pretio, vel à delato, vel à consanguineis, & amicis delati.

Solus Inquisitor, vel Episcopus possunt absolvere. Etiam diuifim, tutius tamen vt id agant coniunctim.

Quid si absoluator quis tamquam innocens, tum de eodem crimine deferatur? Non obstante sententia absolutoria, iterum iudicari, & condemnari debet: quoniam fauore fidei, sententiæ nunquam transeunt in rem iudicatam. Vide Pij V. Bullam primã.

Ex Comment. XXXVIII.

Purgatio canonica fuit abolita? Vtique, in omnibus ferè criminibus, præterquam in crimine hæresis: ea nimirum ratione, quod in multis alijs delictis sinistra suspicio à maleuolis præsertim orta, aut tolerari possit, aut negligi; in crimine tamen hæresis, nec ferenda est, nec

Inquisitor solus, vel solus Episcopus possunt indicere purgationem canonicam? nec dissimulanda. Possunt de rigore Iuris: Contra-ria tamen sententia tutior videtur, & seruanda.

Qui ritus in purgatione seruandi? Vide Commentarium; longum enim esset illos omnes recensere.

Recidens in hæresi de qua se purgauit per abiurationem punietur tanquam relapsus? Vtique, si abiurauit de vehementi: & idem erit dicendū de eo, qui ob vulgatam, & frequentem infamiam, quam ex dictis, vel factis seminauit, vehementem contraxit hæresis suspicionem, quam abiurauit, si postea reperiatur in eandē rem incidisse, vt relapsus punietur. Quia abiurans vt vehementer suspectus, omnem hæresim abiurat: & propterea in quacūq; postea labatur, relapsorū pena punietur.

Qua ratione id licebit? Quoniam per secundam deprehensionem expressam declaratur animus illius, qui primo fuit in mala opinione contra fidem Christi; in qua continuasse semper præsumitur, vsq; ad secundam deprehensionem.

Qui de hæresi se purgavit, si reincidat erit relapsus? Discrimen est inter abiurantem de vehemēti, & purgantem se de hæresi, vt vehementer infamatum. Abiurans enim de vehemēti, si in eandem reincidat, vel in aliam, puniretur, vt relapsus. Purgās autem se vt vehementer infamatus, relapsus non censebitur, nisi in eandem reincidat hæresim, quam prius purgavit.

Qui

Vnde tanta diuersitas. Qui se purgauit, de illa solum, de qua fuit infamatus, se purgauit; non autem de omni hæresi generaliter.

Si post purgationem reuideret quis sepius in aliam, atque aliam hæresim, erit relapsus? Qui autem, ut vehementer suspectus abiurauit, omnem hæresim abiurauit. In quamcunque igitur postea relabatur, relapsorum poena punietur.

Purgatus canonicè remanet inhabilis ad officia, & beneficia? Tunc fortassis relaxari posset Curia seculari.

Quenam dicitur grauis hæresis infamia. Negant alij c. illud. 23. dist. Addunt alij verum esse de promotio, non de promouendo.

Qua apud bonos viros pluries, seu passim quis notatur. Vel si quis à bonorum consortio repellatur: accedantque indicia heresis infamiam augentia. Vel si post commissum magnum aliquod delictum, ut post deletas Sæctorum Imagines, aduersus aliquem oriatur statim infamia.

Ex Comment. XXXIX

Menoch. de arbit. casu 274.

Vide comment. 80. 82. secundæ partis. & 40. i 10. tertiæ partis. vna cum appendice Comment. i 10.

Quos sunt remedia ad excludendam hæresis suspicionem oportuna? Tria: Purgatio canónica, Abiuratio de vehementi, seu de leui, & Tormentum, quod accomodatius est ceteris ad eruendam veritatem.

Abiuratio de vehementi estne grauisima poena? Vtique, ob periculum relabendi

Mi-

Possunt Reos torquere Inquisitores sine Episcopis, vel cōtra?

Minimè, nisi per infirmitatem, aut aliam iustam causam, alter eorū adesse non possit.

Quid cum Reus semiplena vrgetur probatione, vel talibus indicijs, vt absolui non possit ab instantia?

Tunc, vel purgatio canonica, vel abiuratio de leui, aut de vehementi, vel tortura infligenda; & hæc duabus prioribus accomodatior ad veritatem eruendā. Abiuratio enim de vehemēti periculosa nimis obrelabendi periculum.

Tortura est facile vsurpanda.

Quamuis indicia ex quibus ad eā deuenitur sint arbitraria, non tamen pro inde temerè, & in qualibet causa sunt vsurpanda. Talia enim esse debent, quæ Iure subsistant, & approbentur, alias rejicienda.

Inquisitores possunt noua excogitare tormenta?

Nequaquam; sed solita, & vsitata sunt adhibenda.

Abiuratus tenetur se subscribere?

Vtique, si scribere nouit: sin minus Inquisitor, & Notarius se subscribent.

Præilegiati torqueri possunt in crimine hæresi?

Vtique.

Impuberes, & senes torqueri possunt?

Etiā, sed leuiter, & cum moderamine, iuxta personæ, & temperamenti corporis qualitatem.

Mulier prægnans torqueri potest?

Minimè, nec etiā terri; sed expectanda est donec pariat, vbi veritas aliter quàm per torturam, aut terrorem haberi non potest.

Confessio per terrorem

Aut terror realis est; vt cum Reus erat

facta erit absque ratificatione valida? erat ligatus, vel spoliatus propè tormentam, vel in loco tormentorum; & sic non valebit; cum patria sint confiteri in tormentis, vel metu tormentorum. Vel terror remotus est à tormento, & verbis tantum per Iudicem illatus, sicq; valebit confessio.

Tormenta, nouis accedentibus indicijs, erant iteranda? Vtique, si fuerint à primis specie, & substantia differentia; & vbi Reus in corporis fortitudine durauerit, & leuiter fuerit primò tortus. Vel vbi prima indicia fuerint multum vrgentia, & manifesta.

Reus in tortura delictum confessus si ad ratificandum ductus confessionem reuocet, retorquebitur? Vtique, etiam si alia non superueniant indicia: quia confessio illa primum in tormentis facta nouum fuit indicium. Non tamen Reus tamdiu in tormentis est detinendus donec perseueret. Menoch. de arbitr. casu 38. 269. casu 271. 272.

Tortus sufficienter quis dicitur? Cui rigida adeo inflicta est tortura, vt prudentum iudicio, qualitate indiciorum considerata, ea ipsa purgauerit, nihil confitendo.

Confessio in tormentis facta quanto temporis spatio erit ratificanda? Duobus, vel tribus diebus ab inflicta tortura, ne tormentorum dolor, & vehemens animi perturbatio adhuc durare videantur.

Reus qualiter interrogandus pro confessione ratificanda? Recordaris eorum, quæ heri, vel nudius tertius in tormentis dixisti? Dic nunc liberè veritatem, &c.

Quoties retorqueri potest Reus ob reuocationem? Bis tantum, vel tertio cum Reus fuerit leuissimè tortus, & in posteriori-

3as confessiones? Priori confessione aliqua noua signa
priori confessioni addiderit; quor
alterum si desit, nullo modo retor
quendus est tertio. Menoch. de arb
casu 272.

Quid agendum cum Absoluendus, nec ad abiuratio
Reo sufficienter, & nem compellendus, nec fideiussori
bis torto, & delictu bus relaxandus.
negante?

Ex Comment. XI.

Vide Comment. 80. 2. & 39. 3. par
Menoch. de arb. Iud. casu 377. 372.

Quid est abiuratio? Est sollemnis hæresum detestatio,
cum assertione catholicæ veritatis,
iuramento, & poena munita, perma
nendi in fide Christiana.

Antiquus est abiura Vtique; nam & prima Nicena, &
tionis vsus? Ephesina synodus illius meminerit.

Cur indituta abiura Ob frequentes hæreticorum in
tionis? tercidentias, & fraudes: vt abi
rationis vinculo constricti in Eccle
sia Catholicæ vnitatem permanere co
gerentur.

Quotuplex est abiu Quadruplex; aut est de leui, aut
ratio? de vehementi, aut de violenta
spicione, aut de hæresi formali.

Abiurationes de le Minimè, ratione finis; cum is sit
ui, vehementi, & vt earum virtute abiurantes in ca
violenta differant? tholica contineantur vnitatem.

Differunt quo ad ef Vtique: quia sub alia forma ver
fectus? borum fiunt. Differunt ratione lo
ci;

ci; nam de leui, secreto, de vehemēti publicè fieri debet. Differunt etiam, quoniam abiurantibus de leui minor pœnitentia, quam abiuranti- bus de vehemēti est imponenda. Tandem abiurans de vehemēti si relabatur, punitur, vt relapsus, de leui autem nequaquam.

Abiurare, qui nam tenentur? Omnes de hæresi suspecti, quamuis privilegiati sint, & in dignitate constituti.

Per torturam euitari poterit abiuratio? Etiam, si ea fuerit vt indicia, & suspiciones purgauerit.

Quæ ætate abiurari debet. A masculis post quartum decimū annum, à foeminis verò post duodecimum completum, ita in Concilijs Tolosano cap. 11. & Biterent. cap. 31. vbi dicitur; Vniuersi tam mares, quam foeminæ masculi à 14. Anno, & supra; foeminæ à 12. Anno, abiu- rent omnem hæresim extollentem se aduersus Sanctam, & Catholicā Romanam Ecclesiā, & fidē orthodoxā, quibuscumq; nominibus censeantur.

Si quis hac ætate minor suspectus de hæresi sit, quomodo tractabitur. Pœnis aliquibus erit coercendus, non autem ad abiurationem compellendus.

Masculi, & foemine post quartumdecimum, & duodecimum annum, abiu- rabunt de leui, vel de vehemēti, & formali. De leui tantum: nam fragilis ætas, iudicium inconstans, ratio debilis, ignorantia credendorum, multum detrahunt puerorum delictis: ac plurimum minuunt suspiciones hæresis.

Vide

- Vide Comment. 13. 1. part. & 17
huius partis.
- Citandus Reus ad audiendam sententiã?* Vtique, nec citatio valeret, si diceretur, ad audiendam Iudicis voluntatem; sed vt personaliter veniat, & sententiam audiat, recepturus debitam pro delictis pœnam.
- Inquisitores possunt per alias sententias pronunciare?* Etiam: In alijs autem causis Iudex ipse per se ipsum.
- Qualiter ordinanda sententia condemnatoria?* Primum qualitas hæresum, & eorum à reo assertorum declaretur: inde criminum diligens inuestigatio, citationes, admonitiones, confessiones, probationes legitimæ, induciæ ad pœnitendum datæ, obduratus in delictis reorum animus: & reliqua, quæ ad iustum processum conficiendum attinent, tum sententiæ subiungatur dispositio.
- Sententia cõdemnatoria ferri potest per Inquisitorẽ absente Ordinario vel Vic.* Nequaquam, nisi vnus alteri commiserit vices suas; vel adesse non potuerit; vel legitimè expectatus inter terminum non venerit.
- Vocandi sunt Consultores?* Vtique, quum ferenda est publicæ sententia. Vide Urbani IV. Bullam primam. c. vt commissi, de hæres. in 6.
- Ferenda est de die sententia?* Etiam: si autem ob reorum multitudinem, non possent aliquorum sententiæ interdiu pronunciari, non propterea vanæ, aut nullæ reddentur.
- Cur in sententijs dicitur, Pœnitentia-* Quoniam, quæ redeuntibus imponuntur pœnitentiæ, haud proprie

mus, & non puni- priè sunt pœnæ, sed medicinæ salu-
mus? tares.

Ex Comment. XLI.

Abiuratio fieri prius Etiam, quoniam abiuratio inter
debet, quàm senten- pœnas redeuntibus imponendas nu-
tia pronuncietur? merari solet; licet consuetudine con-
trarium sit receptum.

Inquisitor potest in- Vtique viginti, vel quadraginta
dulgentiam conce- dierum: ijs tamen, qui actionibus fi-
dere? dei intersunt. Vide Innocentij IV.
Bullam 7. & 15.

Ex Comment. XLII.

Habitus pœnitentia- Anno Domini 1229. In Concilio
lis, crucibus signa- Tolosano.

tus, quando institu-
tus?

Cuius coloris habi- Crocei coloris, cum duabus Cru-
tus, & Cruces. cibus, vna in pectore, altera in spatu-
lis. Ita Concil. Bitinense. cap. 26.
Hunc habitum Itali vocant, Habitel-
lo: Hispani verò samanera, siue Sã Be-
nito. Vide c. Achab. de pœnit. dist. 3.

Impœnitentes monē- Maximè. Quòd si abiurare an-
di sunt publicè, vt nuant, ad carcerem sunt reducendi,
conuertantur? & ad pœnitentiam admittendi. Si
verò in pertinacia persistant, nec
abiurare velint, ferenda est senten-
tia, & Curix saculari sunt relaxan-
di. Quamuis pœnitentiæ locus eis-

I dem

dem tantum esse deberet, dum è carceribus Inquisitorum educuntur.

Ex Comment. XLIV.

Quor, & qualia ab hæresibus oriuntur commoda? Tria. Primum, intelligentia diuinarum scripturarum, & fidelium exercitatio in illis percipiendis, dum Spiritus Sancti recondita misteria vigilanter inquirunt. Alterum, vt lapsi humiliores deinceps fiant, ac pœnitentiæ operibus exerceantur. Tertium, vt qui probati sunt, manifesti fiant; vt videre est in martiribus, qui mira carnificum tormenta potius sunt passi, quam Christi fidem violare.

Quenam sunt cause rationabiles ad minuendam pœnam. Infirma reorum valetudo, Insignis humilitas, & vera conuersio, & alie multæ prudentis Inquisitoris arbitrio relictæ. Menoch. de arbitr. casu 59. 60. c. & commissi de hæret. in 6. Pet. Cened. collect. ab. ad decretales.

Quibus causis augeri poterit? Conuerforum in deuotione, malitia, contentione, rixa, & similibus.

Quid si Inquisitor propter obliuionē, potestatem istā expressè sibi non reseruauerit? Poterit nihilominus lata sententia, pœnitentias augere, mutare, tollere, & minuere. Comment. 27. 3. p. & 46. 108.

Ex Comment. XLV.

Actio, quæ Reus curia relaxatur seculari, fieri debet in Ecclesia? Vtique.

Quo duplex est Degradatio? Duplex: Verbalis, quum Episcopus pronunciat sententiam contra clericum, qua clericalibus ordinibus, seu ordinum ministerio, & executione priuat. Actualis autem, quum non modo per sententiam priuatur, sed actualiter, & personaliter Ecclesiasticis ordinibus exuitur, & spoliatur, Prior autem depositio potius vocatur, quam degradatio.

Solus Episcopus potest degradare? Vtique; sed conuocatis Abbatibus, Prælatibus, & alijs Religiosis. Concil. Trident. sess. 13. cap. 4. de reform.

Solus Inquisitor potest clericum hæreticum degradandum pronunciare? Vtique; vbi negligens fuerit Episcopus.

Inquisitor est iurisdictione maior Episcopo? In hæresis crimine, aut maiorem, aut saltem parem cum Episcopo habet iurisdictionem. Vide Urbani IV. Bullam primam. Comm. 32. cap. 4. 3. par. 105.

Qui factis, vel dictis causam dant; vt ad supplicium tractus celerius moriatur, Irregulares fiunt? Etiam; quamuis operam dent rei licitæ.

Ex Comment. XLVI.

Quinam in perpetuū carcerem sunt detrudendi? Qui valde difficulter ab hæresi conuertuntur, & quorum insignia sunt delicta, ne alios corrumpere possint. Menoch. de arbit. casu 89.

Episcopi, & Inquisitores possunt perpetuum carcerem commutare? Vtique, in detractionem in Monasterium. com. 23. 44. 3. p.

Carceris perpetui pena quibus causis, & quando remittenda? Iustæ, & rationabiles esse debent: ut verbi gratia si propter mariti absentiam liberis, aut vxori mortis periculum immineret: non tamen sub carcerationis initio est dispensandū.

Sacerdos immuratus prius degradandus? Etiam, actualiter; quoniam immuratio perpetua morti æquiparatur. Ita enim res se habet de rigore Iuris, quāuis consuetudo aliter obtinuerit.

Immurandi perpetuò cur degradandi? Quoniam talis immuratio morti æquiparatur.

Ad Turremes perpetuò damnatus erit actualiter degradandus? Vtique de Iure, nihilominus cum regulariter dispensari soleant, verbaliter tantum degradantur.

Ex Comment. XLVIII.

Vide Com. 59. 2. partis 26. p. par.

Accusatus de hæresi, & negans, legitimè tamen conuictus, si protestetur Vtique, si de facto, vel dicto hæreticali conuincatur; non autem si confiteatur factum, negando prauam intentionem.

Etiam

se credere id, quod
Ecclesia, erit sam-
quam impœnitens re-
laxandus?

Sunt aliqua hoc in ne-
gotio animaduerten-
da?

Etiam. Primum, quod de vera, & formali hæresi sit conuictus; & non de assertione scandalosa, temeraria &c. Alterum, quod verba hæreticalia certa sint, & clara, & non dubia, vel ambigua, duplicem sensum habentia, hæreticum vnum, catholicum alterum; quoniam, heretico sensu relicto, catholicus est accipiendus. Tertium, quod non per inimicos testes, aut singulares, sed omni exceptione maiores conuincatur.

Quartum, vt factum, vel dictum de quo conuincitur, recens sit, & non vetustū; ita vt verisimiliter Reus credatur eius fuisse oblitus. Postremum, quod cōuincatur asseruisse se illa credere, & credenda alijs esse. Vide Cōment. 59. secundæ partis 27. Tertię p.

Confrontatio Reorū,
& testium fieri po-
test in crimine hære-
sis?

Vtique, quum Reus in negatiua perseuerat, cessante testium periculo, & magna id suadente causa, & ubi testes sint eiusdem criminis cum Reo complices: vel si testes, & rei vilissimi sunt, vt meretrices, baiulī &c. Vide com. 23. 3. p.

Solus Inquisitor pote-
rit confrontationem
statuere?

Minimè: sed consilium Episcopi, & Peritorum adhibeat: quod si non conueniant, maiores cōsulat Inquisitores.

I 3 Sin-

hæresi
signia
pere
su 89.
Mona-
bent:
iti ab-
eis pe-
en sub
andū.
mmu-
ur. Ita
uris,
uerit.
morti
s cum
erba-
r.
o hæ-
em si
uam
m

*Qua methodo fiet cō-
frontatio?*

Singulos testes perse Reo sistant, & non omnes, vel duos simul, vbi tamen non fuerint complices.

*Quid obseruandū cir-
ca negatiuum ante-
quam cōdemnetur?*

Si ex vita antea bona moribus, & bona fama, procul ab hæresi sibi obiecta videatur, iniquo vrgeri testimonio, præsumendum erit. Tutius enim magis suspicandum est, cum testes autē sunt per omnia probati; aut Reo aliquando fuerunt inimici: quod Inquisitor ex officio inuestigare debet.

*Contra Reum negan-
tem præsumi pote-
rit quidquam?*

Si testes probati sunt, & graues, Reus autem malæ vitæ, & famæ fuerit, iusto conuinci testimonio præsumetur.

*Delatores, & falsite-
stes punientur eadē
pœna?*

Vtique; licet in alijs criminibus mitius puniatur falsus delator, quam testis falsus.

*Conuictus per falsos
testes de hæresi po-
test crimem fateri,
vt mortem effugiat?*

Minimè; etiam si non mirans, & extra iudicium talia diceret, propter grauissimam infamiam, quam sibi imponeret.

*Quenam erunt Con-
fessarij partes?*

Curare, vt veritatem Reus prodatur, nec tamen falsum sibi crimem imponat: meminertque, si iniuriam, ac supplicium patienter toleret, se velut martirem esse coronandum. Vide Comment. 25. 2. par.

*Homo est Dominus
fama sua?*

Vtique. Licet enim detegendo crimem, quod commisit, non peccet contra iustitiam: nec vlli iniuriam irroget: attamen veniale peccatum

com-

committit, contra sui ipsius charitatem. Quod multò magis eueniret, vbi ad sæuitiam tormentorum euadendã id diceret, quod non commisit.

Mendacium ex suo genere est mortale? Nequaquam: dictum tamen in iudicio, coram Iudice legitimè interrogante, & iuramento præcedente, mortale est.

Ad ferendam contra hæreticos sententiã est necessaria Iudicis secularis præsentia? Minimè; sed tantum desiderari videtur, vt latam sententiam illicò exequatur.

Quid de Inquisitorum auctoritate? Idem quod de Episcopis: siquidẽ in hæreticæ prauitatis negotio eorum iurisdicctio æquiparatur potestati Ordinarij: immò quidam maiorem esse voluerunt. Vide Urbani IV. Bullam primam. comm. 32. 45. 84. 3. p. 4. 105.

Ex Comment. XLIX.

Quis ordo seruandus contra absentes, cõsumaces, de formali hæresi verè conuictos? Peremptoria citatione triginta dierum spatium citandi: quibus elapsis, nisi comparuerint, sententia in eos pronuntianda, statua eorundem in publicum producta, ac secularibus ministris ad comburendum tradita.

Quid si absentes sint tantum de hæresi suspecti? Citandi intra certum tempus eisdem præfiniendum, & non accedentes excommunicati declarandi sunt: in qua si per annum inforduerint, tãquam

- quam hæretici damnandi erunt. cap. Cum contumacia. de hæret. in 6.
- Contumaces audiuntur anno elapso?** Nequaquam; vt bona recuperent, nisi vel de eorum innocentia, vel de iusto impedimēto legitimè cōstituerit.
- Audiuntur ad innocentiam probandā?** Etiam, quocumq; tēpore, quamuis termini oēs assignati elapsi fuerint.
- Contumax absens sacris ordinibus insignitus poterit verbaliter degradari?** Vtique; & per sententiam brachio seculari poterit relinqui.
- Absens verbaliter degradatus poterit per Iudicem secularem puniri?** Etiam, de Iure: Tutius tamen est, & humanius, vt actualiter degradetur; & semper admittendus est ad proponendam de crimine excusationem; & ad misericordiam, si humiliter petierit: vbi præcipuè per fictas Iuris præsumptiones tantum esset conuictus: vt quia per annum sustinuit excōmunicationem in causa fidei. Adde, quod benignius est, ne Iudices Ecclesiastici eum expellant de foro suo, quia si conuerti voluerit, possit ab Inquisitoribus recipi sine controuersia, ne Iudex secularis dicat acquisiuisse super eum potestatem ob talem fictam traditionem sibi factam.
- Anno elapso requiritur sententia condemnatoria?** Minimè, cum ipso Iure in eos iam intelligatur lata, sed tantum declaratoria requiritur.
- Ritus cōburendi flammis quando cœpiat?** Incertum est: creditur tamen rem non esse valdè antequam.

Vti-

Cōbusta absentis imagine, si compareat, audiendus erit? Vtique, siue spontè, siue vi accedat: & nisi relapsus fuerit, ad Ecclesiæ gremium admitteretur; accerbissimè propter contumaciam puniendus: licet lenienda sit pœnitentia, & rigori detrahendum, cum spontè accesserit.

Ex Comment. I.

Inquisitores Theologi potiusquã Iurisperi- ti esse debent? Etiam; quamvis officiam perfectius exercerent, si Theologiæ, & vttiusque Iuris studia coluissent. Vide lib. 3. cap. 28. 2. par. instit. moral. Io. Azorij.

Ex Comment. LI.

Cuius ætatis creari debent Inquisitores? Quadraginta annorum: at spectata personæ probitate, & prudentia, super hac ætate à Iure communi requisita dispensari potest. Quadraginta annorum ætate solent homines esse prudentissimi; atque mens, & intellectus potissimum viget.

Cur in Episcopo trigessimus annus tantum postuletur? Quia in Episcopos promouendi cum magna transeunt Inquisitione: nam recipiuntur testes, ac promotio discutitur in Consistorio Papæ: & propterea ad tantam promotus dignitatem ex omni parte idoneus præsumitur.

Ex Comment. LIII.

Inquisitores cur Iudices delegati, & non ordinarij appellentur? Quia ad specialem hæresis causam tractandam dari, licet personarum vniuersitatem complectantur.

Ex Comment. LIV.

Com. 32. 45. 54. 30. 105.

In causis fidei quænam est maior Iurisdiclio, Episcopi, an Inquisitoris? Si delegata procedant auctoritate pares erunt; si Episcopus ordinaria, Inquisitor autem delegata, Inquisitoris maior.

Quid sit citeatur Reus ab Episcopo, & ab Inquisitore, de fide responsurus? Coram utroque compareat, si diuersa sint citationis tempora. Quod si eadem, coram Inquisitore: etiam si prius ab Episcopo sit citatus.

Episcopus impedire potest Inquisitionis progressum? Minimè, cum delegatus sit Summi Pontificis, & maior Episcopo in causa hæresis; eique velut Pontifici Summo, relicto omni alio Iudice, obtemperandû est. de offic. delegat. c. Sanè: Vide Urbani IV. Bullam primâ.

Inquisitorum priuilegia supra Episcopos competunt Vicarijs eorum? Minimè. Si autem Vicarius auctoritate Apostolica nominatim sit constitutus, utique.

Ex Comment. LVI.

Mortuo Papa expirat Inquisitorum officium? Minimè; donec aut expressè; aut nominatim fuerit reuocatum: & extenditur ad negotia nondum cæpta, &

& de nouo exorta, licet sit constitutus ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, aut Romani Pontificis.

Ex Comment. LVIII.

Inquisitores qui remouere poterit?

Generales, & Prouinciales eorum; quoniam facilius ipsi intelligunt quando remouere expediat. Hodie tamen, & creantur, & remouentur ab Illustrissimis Supremis Inquisitoribus. Vide Innocentij IV. Bullam 14. & Urbani IV. Bullam secundam.

Ex Comment. LIX.

Quando remouere expediet?

Quam aderunt causæ iustæ, & utiles arbitrio boni viri.

Ex Comment. LX.

Inquisitores tenentur obedire Prælati suo ordinum?

Minimè in ijs, quæ spectant ad Sæctum officium; ne fidei negotia, aut retardentur, aut impediuntur. Immo ubi negotij istis se immiscere velent, coerceri grauius possent, ut Impeditores, iuxta impedimenti qualitatem.

Ex Comment. LXI.

Quot sunt generales cause remotionis Inquisitorum?

Tres: Impotentia, Negligentia & Iniquitas prætextu officij commissa.

In

Quid per Impotentiam?

Infirmirate ergo deponetur?

Infirmiratem, senectutem, & Ignorantiam intelligo.

Si temporaria, siue transiens sit minimè; vbi autem perpetua, aut talis existat, vt omninò vel impediat, vel ineptiorem reddat, remouendum erit. Idem de senibus dicendum.

Quid per negligentem intelligis?

Qui contra hæreticos, aut non procedit, aut non debito tempore, nec caret fautoria hæreticorum suspicione. Vide Innocentij III. Bullam primam, & Innocentij IV. Bullam

Quid per Iniquitatem?

Auaritiam, & illicitam pecuniarum extorsionem; vel rem quæ eorumque prætio æstimabilem; vel crimen hæresis; vel suspicionem alicui impositam intelligo: maturè tamen contra Inquisitores procedendum.

Peritorum nomine quanam intelligendi?

Theologiae, Iuris Canonici, & Civilis scientiæ præditi. Io. Andr. c. v. Commissi. de heret. in 6.

In puniendis Inquisitoribus quid obseruandum?

Illud, Idem quod D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 2. ad 3. præcauendum tradit de Cardinalium punitione loquendo nimirum, ne ex condemnatione alicuius eorum derogetur (quoad hominum opinionem) dignitati, & Sancti officij auctoritati; Id enim periculosius est, quam impunitum relinquere aliquem peccatorem, nisi tale crimen esset, vnde scandalum oriretur; & propterea impunitum non relinquendum.

Ex Comment. LXIII.

Potest Inquisitor plu-
res Vicarios, aut Co-
missarios sibi crea-
re?

Etiā, cum eius Prouincia late
patet.

Quales esse debent?

Viri pij, docti, prudentes, Chri-
stiani veteres, negotio apti, sui aut
alterius ordinis Regulares, vel Cleri-
ci seculares.

Ex Comment. LXIV.

Inquisitores possunt
vices suas commit-
tere plenariè suis
Vicarijs?

Vtique: Commissarius tamen cum
plena potestate institutus non potest
alium Commissarium substituere.

Subdelegatus potest
subdelegare?

Minimè. Inquisitores tamen, vti
delegati à Papa, potestatem habent
subdelegandi; & hæc à lege, quæ
personalis cum sit, Inquisitorem ip-
sum non excedit.

Ex Comment. LXV.

Quenam ætas, atque
conditiones requi-
runtur in Vicario
Inquisitoris?

Iisdem ferè qualitatibus præditus
esse debet, quibus Inquisitor. Si
quidem subrogatum debet sapere
naturam principalis. Triginta quo-
que annorum esse debet. Nec mi-
rum, quod maioris ætatis sit Inqui-
sitor; cum nec ardua, nec omnia fi-
dei negotia Inquisitorum Vicarijs
demandentur.

Ex

*Ex Comment. LXVI.**Solus Inquisitor de-
ponit Vicariū suū ?**Prælatus Inquisitoris
poterit illum depo-
nere ?*

Etiam.

Quamuis Prælati Religionis de-
ponant Inquisitores, non tamen Vi-
carios. Neque obstat regula: Cui li-
cet, quod est plus, licet utique, quod
est minus. c. Cui licet. de reg. iur.
in sexto. Respondetur regulam non
semper habere locum, sed tantum
quando minus sub maiori contine-
tur tanquam species, vel pars: Vice-
arius Inquisitoris non est species, aut
pars subiecta Prælo, ut sic. Vel di-
cendum; Qui potest maiora, potest
& minora: quoties Ius, consuetudo,
vel priuilegium non repugnant.

*Ex Comment. LXVII.**Inquisitores cum Re-
ligiosos Notarios
creant, quid obser-
uare debent?*

Testes sunt adhibendi, tradito il-
lis de more Calamo, & Atramenta-
rio, additoque solemnī iureiurando,
& verbis consuetis: Esto Notarius
&c. Vide Pij IV. Bullam primam, &
Urbani IV. Bullam primam. Et ad
hoc compellere possunt quoscunque
Regulares.

Ex

Ex Comment. LXX.

*Inquisitores, & eorū
officiales possunt ex
communicari?*

Minimè: ne fidei negotia retar-
dentur, vel impedianur. Ita Vrba-
nus, Alexander IV. Clemens IV.
etiam, quod Inquisitores obligati
sint in forma Camerae Apostolicæ ad
soluendam pensionem aliquam.

Ex Comment. LXXI.

*Inquisitores cum ex-
communicatis ma-
iori excommunicati-
one participantes
incurrunt excom-
municationem?*

Minimè. Alexāder IV. anno 1260.
ita tamen, cum non possunt sine mo-
ræ dispendio Superiores consulere,
aliter inciderent in excōmunicatio-
nē. Glosa in c. possidentis. de her. in 6.

Ex Comment. LXXII.

*Inquisitores possunt se
mutuò absoluerē ab
excommunicatione,
& in irregularita-
te dispensare?*

Vtique. Ita Vrbanus, anno Do-
mini 1262.

Ex Comment. LXXIII.

*Dantur casus in qui-
bus non possunt In-
quisitores se mutuò
absoluerē?*

Etiam. Quum ommisserunt pro-
cedere contra quem procedere de-
buerant; quum alicui hæresis cri-
men falsò impostuerunt; aut sacrum
officiū eos impedisse dixerunt, qui
reuera

reuera non impediuerunt: vel quum officij prae-textu illiciti modis pecunias extorserunt: vel quum absolutio Superioribus suis non est concessa. Ommissio tamen debet esse contra iustitiam, conscientiam, & scientiam ipsius Inquisitoris.

Ex Comment. LXXIV.

Papa potest in heresim incidere?

Pet. Cen. Coll. 44. ad Decretum. Affirmant quidam, & ita supponitur Concilio, tamquam Iudici legitimo. Negant verò alij; super Christi oratione fundati: Ego rogavi pro te Petre &c. quasi videatur privilegium hoc esse personale, & ei annexum, qui ritè, & canonicè electus est Romanus Pontifex ex Spiritus Sancti assistentia. Quamuis in alia quæuis delicta ex humana fragilitate incidere possit.

Ex Comment. LXXV.

Inquisitores possunt procedere contra Sedes Apostolicæ Nuncios, & Officiales? Quid intelligit per Nuncios?

Minimè: talium nihilominus delicta Apostolicæ Sedi denunciare possunt. Vide Pij IV. Bullam quartam. A sancta Sede constitutos circa ea, quæ dignitatem, & honorem eiusdem respiciunt; & Pontificis vires in aliquibus causis gerunt. Non autem

autem ab eadem Sede datos ad cau-
sam aliquam inter partes deciden-
dam.

Ex Comment. LXXVI.

Cap. Inquisitores. de hæret. in 6.

*Inquisitores possunt
cōtra Episcopos hæ-
reticos procedere?*

Minimè. Testium dicta recipi-
ent solum, vt eorum delicta Apostolicæ
sedi denuncient. Vide Pij IV. Bul-
lam Quartam. Pet. Cened. Collect.
14. ad 6.

*Dantur aliqui casus
in quibus liceat In-
quisitoribus proce-
dere?*

Etiam. Vt si Episcopus hæreticus
esset suspectus de fuga, carceri eum-
dem tradere posset, vt ad Papam
transmitteretur. Et præcipuè vbi
Episcopus aliquid moliretur, quod
in manifestum fidei detrimentum
cederet.

*Afferas, si lubet, exē-
pla.*

Si hæreses prædicarer, & fideles
seduceret; tunc Episcopos capere,
& custodire expediret, donec Ro-
manus Pontifex certior redderetur.

*Poterūt ergo hac vti
facultatem?*

Vtique: sed rarissimè, & parcissi-
mè: & tutius esset, Papam, si fieri
posset, prius consulere. Cardinales
autem Inquisitores rescripto Pij V.
procedunt contra Episcopos, & alios
Prælatos.

*Episcopus poterit cō-
tra Inquisitorē pro-
cedere?*

Idem, quod superius de Inquisi-
toribus in Episcopos, ac de Inquisi-
tore in Inquisitorem. Extrauag. cum
Matthæus. de hæret.

K Ex

Ex Comment. LXXVII.

Inquisitores procedere possunt contra quoscunque exemplos?

Iure antiquo minimè. At Iure nouo, videlicet Pij IV. & Pauli V. vtique. Immo Paulus V. hoc idem Episcopis indulfit, cautè tamen contra religionũ Generales procedẽdũ.

Ex Comment. LXXVIII.

In puniendis sacerdotibus quid obseruandum?

Vt ad capturam, & publicam penitẽtiam, cautè procedatur, tum ob sacerdotalis dignitatis prærogatiuam; tum ob totius sacerdotalis ordinis iniuriam. Laici enim quos clericis infestos, & Iura, & experientia testatur. cap. Laicos, & c. Laici in accusatione. 2. q. 7. Latantur magnopere in eorũ peccatis, & punitionibus. Tales enim esse ceteros suspicantur facilè, & iactitant. Acrius tamen sacerdotes, & seuerius puniendi, quam Laici cap. Accusatus. de hæret. in 6.

Praxis Curie Archiep. Neap. c. 91. & c. 53. 78. 36. & 54.

Ex Comment. LXXX.

Inquisitores' procedere possunt contra Reges, Duces, Marchiones, Gubernatores.

Possunt, sed non debent; nisi contulso Romano Pontifice; ne graue hinc scandalum aliquod oriatur.

Au-

ves, Magistratus, Ba-
rones, Senatores,
Consiliarios?

Audacter Dei verbum prædicare,
quamuis intelligant maximum sibi
imminere periculum. Vide Innocen-
tij IV. Bullam 15. & Gregorij IX.
Bullam secundam.

Inquisitores quid age-
re tenetur crescente
hæreticorum nume-
ro?

Ex Comment. LXXXV.

Index Laicus debet
sibi relictum puni-
re absque remissione
processus per Inqui-
sitorem facti?

Vtiq; Vide Innocent. VIII. Bullam,
& Leon. X. Bullam 6.

Poterit Inquisitor Lu-
dices Laicos ad sta-
tim exequendū cō-
pellere?

Etiā, per excommunicationem,
& alias pœnas. Vide Alexandri IV.
Bullam 7. præcipiendo in genere, vt
sententias à se latus exequantur, &
seruent leges contra hæreticos latus,
& vbi non obediāt, supremum Inqui-
sitionis Senatū certiorē faciat.

Index laicus quot
diebus differre po-
test impune sententi-
am Inquisitoris execu-
tionem?

Quinque diebus; nec propterea,
vel negligens, vel hæreticorum fau-
tor dicetur. Vide Innocent. VIII.
Bullam.

Ex Comment. LXXXVI.

Inquisitores actionem
fidei celebraturi præ-
dicatores silere iu-
beant?

Ita; prout in rescripto Urbani IV.
incipiente. Licet ex omnibus, &
Gregorij IX. Ille humani genes

Iure
auli V.
dem
n con-
dēdū,

peni-
ob fa-
iuam;
rdinis
cis in-
statur.
atione.
n eorū
s enim
& ia-
dotes,
Laici
c. 91.

fi con-
raue
r.
u-

Ex Comment. LXXXVIII.

Inquisitores cogere possunt habentes instrumenta ad Inquisitionem spectantia, ut illa sibi presentent?

Vtique: rescripto, tum Bonifacii VIII. tum Alexandri IV.

Ex Comment. LXXXIX.

Inquisitores procedere possunt contra se pelientes hereticos in Ecclesia?

Vtique, si scienter id faciunt: tanquam contra suspectos de hæresi; si quidem hæc facientes ipso iure sunt excommunicati. Vide Martini V. Bullam Nicolai III.

Quo suspicionis gradu erunt suspecti?

Ex personarum qualitate pefandū erit; & vehementer erunt suspecti, nisi probabili aliqua ratione excusetur.

Ad quid tenebuntur.

Ad eisdem proprijs manibus exhumandos, & ad abiurationem, vel purgationem canonicam.

Possunt aliquando hereticorum credentium, & fautorum cadauera licite terra cōdi nō sacra?

Vtique; cum ad Iudices legitimos haud facile deferri possunt; ne inserpulta aerem corrumpant.

Celebrans exequias pro hereticis, & eisdem apud se custodiens, erit suspectus.

Etiam: & quamuis aliud animo gerat, hoc facto iudicare, & profiteri videtur; non debuisse Ecclesiam tales sepultura priuare, aut pro hereticis, & eorum credentibus, & cæteris esse orandum, cum more catholi-

tholicorum eos sepeliat.

Quid per idoneam satisfactionem?

Abiurationem, & canonicam purgationem intelligere possumus cap. Ad abolendam de hæret.

Exhumada, & comburenda hæreticorum cadauera?

Etiam; & procul abijcienda, ubi separari possint ab ossibus catholicorum. c. sacris, de sepulturis. Et locus pollutus reconciliandus. cap. Consulvisti de consecratione Ecclesie, vel Altaris sepultura.

Sepultura qui priuandi?

Hæretici formales, credentes, fautores, receptatores, nec non diffamati de hæresi decedentes.

Ex Comment. XC.

Iurare recusantes contra trahunt hæresis suspicionem?

Vtique. Videntur enim sentire, Iuramentum esse illicitum, uti Valdenses. Si tamen honestate quadam iurare recusarent, ut Clerici, & Religiosi, simplicitate quadam existimantes eisdem non licere, absque Superiorum suorum licentia, tunc excusarentur ab hæresi.

Ex Comment. XCI.

Inquisitores procedere possunt contra delatos alio se transferentes?

Etiam; & contra eos, qui cum alibi deliquerint, nunc in sua prouincia morantur. Regula verò illa: Delicta ibi punienda, ubi commissa: fallit in crimine hæresis. Vide Urbani IV. Bullam primam, quia hæ-

K 3 retici

- Inquisitores procedūt
contra absentes?* retici puniri possunt vbiq̄ue, & capi.
Etiam; tribus modis; sed legē-
dus EymERICI textus.
- Expedit distinctos fieri
processus contra ab-
sentem à diuersis fi-
dei Iudicibus?* Minimè: quoniam aliquando con-
tingere posset, vt vnus absolueret, &
alius condemnaret: Tutius ergo, vt
qui p̄uenit processum conficiat al-
teri transmittendo, quæ contra Reū
absentem habuerit.

Ex Comment. XCII.

- Cur post mortem cō-
tra hæreticum pro-
ceditur?* Vt illius memoria damnetur: vt
bona ab hæredibus defuncti per Fis-
cum auferantur; vt defunctus ex-
humetur, & comburatur.
- Quid agendum prius-
quam defuncti me-
moriam damnetur?* Citandi sunt quorum interest me-
moriam defuncti non damnari; qua-
les sunt filij, & alij successores, ob
bonorum ademptionem, infamiam, &
alias pœnas.
- Quilibet admitti po-
rest ad defunctum
defendendum?* Vtique: si verò nulli adsint præ-
sentes, qui nominatim citari possunt;
tunc edictis generaliter vocandi sunt
absentes, & incerti: Si autē nullus com-
paruerit, Inquisitores ex officio ido-
neum eligent defensorem, cuius partes
erunt, afferre quicquid idoneum puta-
uerit, ne defuncti memoria damnetur.
- Inquisitores superse-
dere debent ob pro-
bationum defectū?* Minimè: nisi speretur breui tempo-
ris spatio quod alij testes superueniēt:
& vbi plena probatione cōuictus haud
fuerit, bonis relaxatis absoluetur.

Tra-

Quid si defuncto ab- Tractari iterum causa poterit, &
soluta alij contra eum priora testimonia vim suam integrā
superuenerint testes? conseruabunt; atque cum nouiter
superuentis coniungi poterunt ad ple-
nam probationem faciendam.

Quales requiruntur Clariore, quam quum agitur con-
probationes? tra hominem uiuum.

Inquisitores procede- Etiam, ad effectum confiscandi bo-
re possunt contra he- na: idque fieri potest quadraginta
reticos defunctos? annorum spatio. Ad damnandam
verò hæreticorum memoriam, vt vi-
delicet declarent excommunicatum
decessisse; vt inhibeant ne pro illo
quisquam oret: vt extumulentur of-
fa; & comburantur; omni tempore
procedere possunt.

Eorum filij incurrunt Vtique: Infamiam, uidelicet, &
iuris pœnas? inhabilitationem ad officia publica,
& beneficia. Vide Innocen. III. Bul-
lam secundam.

Post mortem inquiri Minimè; nisi errores defenderint:
potest in fautores, re- quoniam huiusmodi suspiciones,
ceptatores, & here- quamuis uehementes, Reorum mor-
ticorum defensores? te extinguuntur.

Post mortem procedi Etiam: vbi verè, & propriè cre-
poterit contra hære- dentes, tam ex verbis, quam ex fa-
ticorum credentes? ctis iudicantur.

In quor, & quibus In multis: Primus, si antequam
casibus damnatur mereretur contra eum cœpta fuit
hæreticus post mor- Inquisitio, & de eius crimine consti-
tem? tit, vel per propriam confessionem,
vel per facti euidentiā, vel per te-
stium legitimam probationem: Et

capi.
gen.
con-
et, &
o, vt
at al-
Reū
: vt
r Fif-
s ex-
t me-
qua-
ob
am, &
pra-
ffunt;
i sunt
s com
o ido-
partes
puta-
ætur.
mpo-
enier:
haud
etur.
ra-

moritur nolens Ecclesiæ reconciliari. Secundus, si relapsus tametsi pœnitens, & conuersus, qui alias iuxta canonicas sanctiones, si viueret, relaxandus esset Curix seculari; & antequam relaxaretur, idem clausit. Menoch. de arb. casu 284. 285. Tertius, qui in carceribus pro hæresi detentus seipsum occidit; is tanquam impœnitens damnandus est: cum interficiendo se crimen videatur fateri. Quartus, quando eo viuente de eius hæresi non constitit, sed post mortem tantum, per eius opera, aut per libros ab eodem compositos.

Hoc in casu fit bonorum sequestratio?

Minimè: Quia cum sint apud tertios possessores, expoliari non debent donec defunctus fuerit hereticus declaratus, & bonorum possessores sint in iudicio victi.

Quid agendum si causa non terminata moriatur Reus?

Si erit inconfessis, & talis confessio non plenè satisfaciebat depositionibus illum vrgentibus, & propterea viuens ad reconciliationem recipi non poterat: notificandum est id omne filijs, hæredibus, & alijs quorum interest eum tueri, quibus accusationis, & testificationum tradenda copia, audiendo, & admittendo quicquid legitimè deposuerint.

Quid tandem?

Si absoluendus, pronuncianda publicè absolutoria sententia, non tamen statua producenda, nec errores
rese-

referendi, quia non probati. Vbi ve-
rò damnanda sit defuncti memoria,
tunc statua in publicum producen-
da, cui maioribus characteribus affixo
illius defuncti nomine, nec non reci-
tatis coram illa ipsa articulis, seu fa-
ctis hæreticalibus; tum ipsa statua
Curiaë sæculari per sententiam rela-
xata, publicè concrematur.

*Producenda illius sta-
tua qui sese in car-
cere occidit?*

*Etiam: immo Curiaë sæculari re-
laxanda: quia conscientia criminis
mortem sibi consciuisse putandum
est: Nisi filij, hæredes, aut alij pro-
bauerint (quod tamen difficulter
probari potest) Reum criminis con-
scientia sese non interfecisse.*

*Quid, si post plenam
delicti confessionem,
manus quis sibi in-
ferat.*

*Idem prorsus dicendum; nam eius
confessio ad eum excusandum non
prodest: vt patet de Iuda proditore .
cap. Nihil. cap. Iudas de poen. dist. 3.*

*Quo iure introducta,
vt statua produ-
cantur?*

*Non benè constat, neque vsus
multum antiquius. Iure enim solum
cauetur; vt hæreticus defunctus ex-
humetur, denegata offibus Eccle-
siastica sepultura. c. Quicumque, de
hæret. in sexto.*

Ex Comment. XCV.

*Inquisitores plures in
eadem Prouincia pos-
sunt simul, vel seiun-
ctim procedere?*

*Simul, & seiunctim: quoniam Iu-
risdictionem habent insolidum: in
quo similes sunt Ordinarijs. Reus
tamen non punietur ab ambobus,
sed*

Inquisitores procedere possunt contra eum cui specialiter a Papa datus est Inquisitor? sed ab vno sufficienter. Non possunt: quia censetur Papa ad se, & ad specialem Iudicem datum, causam aduocasse: etiamsi alij Inquisitores procedere cœpissent.

Ex Comment. XCVII.

Solus Inquisitor, vel solus Episcopus possunt absolutoriã sententiã pro Reo promulgare? Vtique. Tutius tamen est mutuum consensum vicissim requirere. Vide Urbani IV. Bullam primam.

Solus Episcopus, vel solus Inquisitor possunt abiurationem, & penitentiam imponere? Etiam: consultius tamen est, vt mutuus consensus interueniat.

Ex Comment. XCIX.

Quid si discordent Episcopus, & Inquisitor? Pronunciari sententia haud poterit, sed causa instructa ad supremum Inquisitionis Senatam transmittitur; etiam in causis non multum grauibus, & arduis. c. per hoc de her. in 6.

Ex Comment. C.

Processum communicatio fieri debet inter Episcopum, & Inquisitorem? Vtique; cum grauis res sit, & ardua: ideò paria iudicia requirere oportet, vt sententia absque errore proferatur. c. per hoc de hæ. in 6.

Ex

Ex Comment. CII.

*Processuum cōmuni-
catio fieri debet an-
te torturam?*

Etiam, quando torquendus est
Reus: ut ab Episcopo, & Inquisitore
videatur an Indicia sint sufficientia
ad torturam: si verò sit testis, non
opportet; cum vterque per se testes
torquere possit.

Ex Comment. CIII.

*Index procedens sim-
pliciter, & de pla-
no, à quibus eximi-
tur?*

Non cogitur ordinem Iudiciarium
omnem seruare: & si quid ex Iuris
ordine sit commissum, non propterea
viciatur processus; dummodo sub-
stantialia causæ; & iudicij non om-
mittantur; Appellationes, videlicet,
ab interlocutoria, legitimæ defensio-
nes, & similia, quæ à natura potius,
quàm à Iure conceduntur. Vide Vr-
bani IV. Bullam primam.

Ex Comment. CIV.

*Quenam dicuntur Iu-
dicij substantialia?*

Ea, sine quibus Iudicium non po-
test iustè expediri: ut citatio, iura-
mentum, probationes legitimæ ex-
ceptiones vtilis, appellationes ne-
cessariæ, termini competentes, &
alia huiusmodi, sine quibus delictū,
aut verè probari non posset, aut Reus
non posset se verè defendere.

Ex

Ex Comment. CV.

- Farin. q. 182. n. 89. 93. 94.
Petr. Cened. Collect. 7. ad decr.
- Cur Inquisitoris familiam armatam habent?* Ad sui defensionem, & ad hæreticos capiendos. Qui enim id prohiberet, tanquam sacri officij impeditor puniri posset, Glossa communiter recepta in c. statutum il primo de heret. in 6. Clement. nolentes. de heret. Cruce signatis, hoc est, Consocijs societatis Sancti Petri Martyris, Advocatis, Notarijs, Consultoribus, officialium famulis, & contra hæreticos publicè scribentibus. Vide Bullam secundam Ioannis 22.
- Quibus favore fidei arma deferri competit?* Sceleratis, alienigenis, neophitis ex Iudaismo, & Paganismo nouiter conuersis, & ijs qui verisimiliter abuti possent.
- Armorũ delatio quibus neganda?* Vtique fidei favore: nam quæ ratio in Inquisitoribus est, eadem in Episcopis reperitur.
- Præuilegium familiae armae competit Episcopo?* Etiã; absētibus tamen vel mortuis Inquisitoribus, nec alijs in eorũ locũ substitutis: Vel ijs in locis: in quibus adhuc nō sunt Inquisitores delegati.

Ex Comment. CVI.

- Inquisitores compellant Magistratus se* Vtique: & vbi negligentes fuerint, excommunicantur, honore priuantur,

Seculares ad brachiū sibi præstandum? uantur, alijs poenis, pro delicti qualitate propositis. Lege Innoc. IV. Bullam 9. & Alex. IV. Bullam 13.

Inquisitor delegatus potest ex officio suo brachium seculare innocare? Affirmat communis sententia quavis Eymericus credat ex privilegio tantum sibi competere, dum in Delegatorum rescriptis dicitur: Inuocato, si opus fuerit brachio seculari. Vide Urbani IV. Bullam primam.

Ex Comment. CVII.

Carceres cur inuenti, & instituti? De Iure Ciuili ad homines continendos. de Iure autem Canonico ad poenam. c. quamuis de poenis in 6.

Inquisitor habere potest propriam carcerem? Utique ad custodiendum, non autem ad poenam; cum sine Episcopo condemnare non possit, & vice versa; & propterea debet esse communis Inquisitori, & Episcopo ad poenam. Vide Urbani IV. Bullam primam.

Solus Inquisitor potest Reū in duriorē tradere carcerem? Etiam ad custodiam: si colloquiū, fuga, aut aliquorum peruersio, in veritatis detrimentum imminerent. Cauendum tamen, ne ea sit carcerum asperitas, vt loci horrore, ac malitia, delinquentes moriantur, quia irregulares fierent Inquisitores.

Ex Comment. CVIII.

Qualiter ad Reorum capturam procedendum? Si alicuius auctoritatis insignes fuerint, vt Religiosi; nobiles, vel literis.

litteris conspicui, quos vitæ incorruptæ fama publica illustret, non prius capiantur, quam superiores consulti fuerint, sumuario iudiciorum ac delictorum transmissio, ut delatorum honori omninò consulatur.

Poterunt ijs omissis aliquando incarcerari? Vtique; quum fuga timetur, vel hæretici sunt manifesti.

Pares carceres Reis omnibus assignandi? Nequaquã; sed pro delictorũ, ac personarum qualitate, duriora, vel amœniora conclauia erunt assignanda.

Marito ad pœnã carcerato patere debet vxoris accessus? Vtique; immò simul concludi possunt. Quod fallit in alijs; cum sexuum commixtio omninò sit euitanda.

Inquisitores tenentur carceres visitare? Etiam, saltem bis in mense, Reos interrogando, an necessaria subministrantur, & an benè se habeant.

Inquisitores de quibus loqui debent cũ carceratis? Cum examinantur, aut visitantur, non nisi de ijs, quæ ad eorum negotium spectant; (neque soli cum eis aliquando esse debent) ad veritatem liberè confitendam, & ad carceris calamitatem patienter ferendam cohortentur.

Rei sunt de vno cubiculo ad aliud transferendi? Minimè; nisi omnes transferantur. Sic enim eorum, quæ intra carceres geruntur communicationes visitantur; vbi præcipuè confessionum, reuocationes contingunt.

Quibus committendũ ut requirant, an penitentes pœnitentias adimpleant? Proprijs Curatis, vbi carcer perpetuus non datur, sed eius loco domus propria assignatur.

Iure

Episcopus, & Inquisitor possunt in carcere perpetuo dispensare? Iure communi utique.

Post quartum temporis spatium: dispensari solet? Eorum arbitrio relinquitur, qui spectata pœnitentiam humilitate, ac pœnitentia, poterunt vel remittere, vel in leuiorem pœnam commutare.

Quid si carceris irremissibilis pœna fuerit imposita? Octavo elapso anno solet relaxari: carcer autem perpetuus, elapso triennio.

Carcerati ad audiendam Missam, & alias orationes admittendi? Minimè; quia ita recepta consuetudine: quia horrendum illos ad diuina recipere, qui contra diuina, & fidei capita peccarunt. Quia minora crimina, uti symonia, lite pendente, ab his mysterijs excludunt. cap. Accusatum. de symonia. Quia excommunicatos vitare iubemur c. Nuper. de sententia excommunicationis. Et magna præsumptio est captos pro hæresi excommunicatos esse. Et quamuis Iure communi non teneamur illos euitare, nisi post sententiam, & declarationem, tutius tamen est, ut prius seuitentur. Adde, quod si ad diuina audienda iuncti producerentur, & difficulter custodirentur, & qualiter reticenda veritas, nutibus, ac signis mutuò sibi iudicarent complices.

Cur in alijs criminibus admittuntur? Quia delicta non ita grauias, neque per Iudices tam diligens criminis inue-

Si admitterentur pro prius confiterentur? inuestigatio fit ante capturam. Nequaquam; nec adhuc Inquisitores id sunt experti: immò non admittendo breuius expediuntur reorum causæ; quia catholici, & verè fideles, hac via promptius fatentur petentes expediri, ne tantis diù prouentur suffragijs. Mali verò tamet intra carceres longo tempore contineantur, nec curant, nec dolent, quod talibus orbat sint beneficijs; & hoc pacto vel innocentia, vel culpa defumitur argumentum.

Quid de comprehensis, & tamquam innocentes absolutis? Attento condemnatorum numero pauci sunt absolutionis beneficium reportantes. Lex enim quæ plerumque accidere solent, considerat. l. Nihil ad ea, ff. de legibus.

Qualis carcerum custos eligendus? Qui sit fidelis, & industrius; nihil cū Reis in secreto loquatur; nihil eorum det Reis, quæ à consanguineis, & amicis mittuntur, Inquisitoribus inconsultis: Iuret coram Episcopo, & Inquisitore muneri suo se fideliter satisfacturum. Men. de arb. casu 302. 305.

Ex Comment. CX.

Menoch. de arbitr. casu 270. 273.
Pet. Cened. collect. 24. ad decret.
Vide Com. 17. 20. 79. 3. partis.

Cur statutum ut fidei Indices Reos torqueant? Quia dum per laicos fiebat, partebantur fidei secreta, hodie tamen
In

Inquisitores torquent absque periculo Irregularitatis, & ubi irregulares fierent possunt Inquisitores secum mutuo dispensare.

Quid servandum ante torturam?

Vt de dicto, vel facto hæreticali prius constet per semiplenam probationem, vel sufficiens indicium. Item tortura evitanda: ubi delictum aliter probari possit; cum tortura subsidium quoddam sit extremum ad veritatem eruendam.

Tortura habebit locum in delictis manifestis?

Minimè: cum ergo hæresis crimen maiori ex parte sit occultum; siquidem intellectu concipitur; in eodem tortura locum frequenter habebit, vt quid Reus credat intelligatur.

Ex indicijs torqueri poterit Reus?

Vtique, ubi probata legitima fuerint, & à iure approbata.

Quinam torqueri possunt?

Omnes; præter senes, & prægnantes; ubi mortis periculum timeatur. At in alijs causis torqueri non possunt Doctores, Milites, Decuriones, nobiles, & eorum filij, & minores quatuordecim annis.

Religiosi torqueri possunt?

Etiam; sed ob dignitatem ipsam qua decoratur, & ob excommunicationis periculum, si grauius torquerentur, mitius torqueri debent: nisi delicti enormitas, & indiciorum grauitas, acriorem suaderent infligendam.

Variatio erit indicium sufficiens ad torturam?

Vtique; si circa delicti substantialia committatur: si Reus alias suspectus est de hæresi, vel infamatus:

L sique

sique obliuio, ob exiguum temporis spacium, non præsumitur; & Reus non est omninò stupidus, vel obliuiosus.

Dantur cause, quibus reorum variationes excusari aliquando possint? Vtique: veluti, verecundia, timor, periculi magnitudo, rei nouitas, Iudicum auctoritas, ira, dolor, recordatio futuræ infamiæ &c. ita rationem sæpè perturbant, vt prudentissimi viri aliena quandoque loquantur. Facinorosis tamen ob variationem, tortura facilius infligenda.

Reus, si vnus testis dicto, & fama vrgatur poterit torqueri? Etiam; vt si quis ab vno teste vidus fuerit Sanctorum imagines deuiisse, simulq; orta fuerit contra eundem de hoc delicto fama; si neget, ex illius testis dictis, & fama torqueri poterit.

Fama cum alijs indicijs, sed grauibus, erit sufficiens ad toruram? Vtique; vt fama publica per duos testes legitimè probata, Bucerum malè sentire de Eucharistiæ Sacramento; illamque comitentur indicia hæc legitimè probata, videlicet, Bucerum rarò Missæ interesse, quo tempore tenetur, torqueri proculdubio poterit.

Solus testis de visu seclusis indicijs, sufficiens erit ad torturam infligendam? Etiam; si omni sit exceptione maior; & vbi Reus adeò probus non sit, vt delictum præsumi facilè nõ possit.

Indicia graua, quæ sunt? Quibus frequenter, & facilè, delictum contingit adesse.

Indicia leuia quæ sũt? Quibus frequenter, & facilè delictum contingit abesse.

Indiciorum grauium afferas exempla. Si quis conuincatur praestitisse scienter auxilium, consilium, fauorē hæreticis; vel pro hæresi citatos informasse de veritate tacenda. Hic enim torqueri poterit.

Sola fama erit sufficiens ad torturam? Vtique; si fuerit vehemens, & Reus malæ vitæ, & motum.

Quæ erit vehemens fama? Si frequens, si à fide dignis orta, si ob id vicinia, amicos, aut viros probos, & pluries quis scandalizauit: vel si cum fama adesset delinquentis fuga.

Fama simul orta cū delicto sat erit ad torturam? Etiam: vt si combusta sit Ecclesia, protinus autem, nec temerè, nec à stultis oriatur fama, Bucerum id fecisse; tunc capi poterit, & torqueri. Attendendo tamen à quibus orta fuerit fama; & an infamatus delictum committere verisimiliter potuerit.

Ex vno indicio vehemēti; aut violento, poterit quis torqueri? Vtique: vt vnus testis omni exceptione maior de visu; vel confessio extra iudicium, vel res furto sublata apud aliquem reperta.

Quid si hæretici combusti ossa, vel vestes religiosè cultæ apud aliquem reperiantur? Latentis hæresis indicium erit vehemens, & torqueri poterit; vt intelligatur quid credat de Ecclesia, hæreticos puniente. Idem de ijs, qui scienter literas recipiunt, vel munera ab hæreticis missa, nulla apparente causa, ob quam excusari possint. Vide Comment. 24. huius partis.

Ex præfati Comment. appendice.

Confessio extraiudicialis sufficit ad torturam? Vtique; si per duos testes legitimos de eadem constiterit.

Si quis dictum hæreticale, vel factum confiteatur, præuā negādo intentionē, torqueri poterit? Etiam, vt intentionem declaret.

Tortus extraiudicialē confessionē confirmans, tenebitur ad ratificationem? Vtique: cum extra iudicialis confessio iam suum fuerit effectum operata, vt ex ea Reus torqueri potuerit.

Confessarius per malitiam, imprudentiam, vel ebrietatē pœnitentis delictum reuelans, faciet indicium? Nullum prorsus effectum inducit. Vide Petr. Cened. collect. 60. ad Decretum.

Ex vnius socij criminis dicto, oritur indicium ad torturā? Nequaquam, sed qualis qualis præsumptio.

Duo socij criminis faciunt indicium ad torturam? Vtique.

Ex Comment. CXI.

Quid agendum, ubi restituta dicta sint dubia? Si testis dictum suum interpretari nescit; tunc ille sensus est accipiendus, qui delictum excusat, si verba duplici-

Id semper seruandū erit? duplicem possunt habere sensum. Etiam, vbi qui protulit dictum dubium vir probus est, & mala carens suspicione. Secus autem vbi sinistra laboret suspicione: vel quia, de hæresi infamatus; vel ex suspectis oriundus Prouincijs.

Publicatis attestatio- nibus possunt recipi testes. Et veteres iterū interrogari, & non ui possunt admitti; tū ad reorū defensionē, tum ad pleniorē delicti probationem. Vide Pij V. Bullam primam.

In crimine hæresis quinam cogendi ad ferendum testimonium? Omnes, quacunque præfulgeant dignitate, & auctoritate.

Testis renuens dicere Testimonium erit suspectus de hæresi? Minimè, si vocatus contra ascendentes, vel descendentes, transuersales, siue amicissimos: quoniam affectione carnali potius quàm intellectus errore, aut odio contra fidem catholicam id agere præsumendum est: puniri tamen potest, & debet. Si verò testimonium perhibere renuat, contra eos, qui nec sanguine, nec gradū amicitia sibi sunt coniuncti, fautor aliquando censerī poterit, & vt talis puniendus, considerata pœnæ, negotij & contumaciæ qualitate.

Ex Comment. CXII.

Vide Comment. 82. 2. par. & 126. 3. par. Farinac. quæst. 62. num. 89.

L 3 Me-

Menoch. de arbit. casu 355. Pet. Cen.
collect. 23. ad sextum.

*Testes inhabiles ad-
mittuntur in hæresis
crimine?* Vtique; ne tam graue delictum, ob
probationum defectum remaneat
impunitum. Vide Alexandri IV. Bul-
lam 17.

*Duo testes, vel periu-
ri, vel excommuni-
cati, vel correi, vel
infames. faciunt ple-
nam probationem?* Minimè ad pœnam delicti ordi-
nariam imponendam; at sufficiunt
ad præsumptionem, vel aliqualem
probationem faciendam, vel ad tor-
turam, vel ad pœnam extraordina-
riam imponendam; ita, vt nec re-
lapsus, nec negatiuus conuictus, quis
dici possit Comment. 120. 3. part.

*Quid si plures fue-
rint quam duo?* Plenam facient probationem ad
pœnam criminis ordinariam impo-
nendam quando ex circumstantijs,
& coniecturis, & personarum qualita-
te, verisimilia præsumuntur de-
ponere.

*Testis indoneus, &
alius inhabilis con-
iungentur ad plenã
faciendam proba-
tionem?* Minimè; quia vterque testis de-
bet esse integer, & probatæ vitæ,
vbi de crimine agitur grauissimo:
Reus autem extraordinaria pœna
punietur.

*Quid si testis minus
idoneus fuisset emẽ
datus?* Integer esset, & idoneus, si per
posteriores probatæ vitæ actus, bo-
næ fidei, & opinionis specimen de-
disset.

*Testis indoneus, &
inhabilis, cum alijs
indicijs probant?* Etiam, ad ordinariam criminis
pœnam imponendam.

Vtique

Socius criminis iurare debet quum deponit? Vtique; licet quo ad seipsum Reus, fungitur tamen vice testis.

Testes inhabiles torqueri debent quum examinantur? Nequaquam: Auerterentur enim à testimonio ferendo in causis fidei. Indicium tamen facient, siue maius, siue minus, spectatis personarum qualitibus, & alijs circumstantijs. Poterunt autem aliquando torqueri arbitrio Iudicantis.

Socius criminis torqueri debet, ut fidem faciat? Affirmant quidam; negant alij. Arbitrio relinquitur Iudicantis.

Ex Comment. CXIV.

Pet. Cened. collect. 5. ad sextum.

Menoch. de arbitr. casu 319.

Periuri cur à testimonio ferendo repelluntur? Quia infames: quia ineptum censetur illius testimonium, qui vacillat, & de eadem re, contraria profert, modo aiendo, modo negando.

Periuri admittuntur in causis fidei? Vtique; dum tamen ex manifestis appareat indicijs tales non animi leuitate, non odio, non pretio, sed fidei zelo velle deponere; aut dictum suum, quod produxerant, velle emendare, & corrigere; & quæ prius tacerant, reuelare.

Ut periurorum dictis fides habeatur, quæ observanda? Eadem, quæ in precedenti Comment. de socijs criminis, & inhabilibus testibus tradita sunt.

Quid si circumstantiæ illæ non concurrant? Eius dictum sine tortura haud recipiendum: facilius enim torquendus est periurus, quam alij testes inhabiles.

Priori an posteriori testium dicto standum eris? Posteriori: quando ex manifestis coniecturis apparet posteriora dicta verisimiliora esse quam prima; & testes contraria prioribus deponere zelo fidei, non malitia, nec pretio, alias prioribus depositionibus standum erit. Vide Comment. 15. 2. par. Farinac. quæst. 66. par. 4. Clar. §. fin. q. 53.

Aliud requiritur, ut posteriori credatur dicto? Ut in posteriori, tam contra se, quam contra complices deponant; & reuelent hæresim. Secus si negent, cum prius de hæresi deposuissent.

Quid si priori dicto hæresim reuelassent, posteriori autem negando reuocarent? Non nihil priori detrahitur testificationi: quod quantum sit Iudicantis arbitrio relinquatur. Tales autem testes velut falsi puniendi.

Ex Comment. CXV.

Criminosi possunt esse testes contra quoscunque? Etiam, siue contra sæculares, siue contra regulares.

Serui admittuntur ad testificandum contra Dominos? Vtique in defectum aliarum probationum; modica tamen illis fides adhibenda: cum infensissimi soleant esse Dominus, & torqueri possunt.

Ex Comment. CXVI.

Menoch. de arbitr. Iud. casu 110.
& quæst. 28. Pet. Cened. collect. 129.
ad decretales.

Inimicitia capitalis . Utique. Ita in Concilijs Bitirense,
enacuæ testis dictū & Narbonense, c. 13. & 25. respecti-
in totum? sancitum.

Quid in causis inimi- Consideranda personarum quali-
citiæ capitalis obser- tas. Sæpè enim contingit, vt illa cau-
uandum? sa, quæ sufficiens est ad producen-
dum inimicitiam capitalem inter ali-
quos, in alijs non sufficiat. Alij verò
sunt adeò iniqui, & maleuoli, vt ex
leui causa ingentes concipiant iras
aduersus alios; quos, cum non pos-
sint, vel audeant palam offendere,
clam omnia moliuntur iniquitatum
genera. Hæc enim licet non repellant
omninò testes, illorum fidem nihi-
lominus diminuunt.

Inimicitia capitalis Plures. Prima oritur contra eum
quos sunt causa? qui occidit meum consanguineum.
Secunda, quoties quis conatus est
occidere eum, contra quem testifi-
catur.

Tertia, ex solis minis de occiden-
do; videlicet, quum potens est, &
assuetus minas exequi.

Quarta, ex insidijs vitæ eius para-
tis contra quem is, qui parauit, testi-
ficatur.

Quinta,

Ex

Quinta, ex eo quod quis aliquem accusavit de capitali causa; ut de homicidio, rapina, adulterio, crimine nefando; quod si probatum fuisset, poena mortis, abscissionisve membri, vel bonorum publicatio fuisset imposita.

Sexta, quum alias in causa capitali deposuit contra eum.

Septima, ex eo quod aliquis ex iniusta causa, testificantem contra se, detinuit aliquando in vinculis carceratum, quæ inimicitia durare semper præsumitur, nisi contrarium probetur. Vehementius autem creditur inimicitia, ubi carceratus tortura fuerit suppositus.

Octava, ex sola iniuriarum prolatione.

Afferas iniuriarum exempla. Si quis virum honestum dixerit ebrium: Monachum, à sua Religione apostatam; Presbyterum, simoniacum: Advocatum, impostorem: Iudicem, personarum acceptatorem: Procuratorem, cauillatorem: Tabelionem, falsarium: Mercatorem, pecunias tondentem: Virum conjugatum, cornutum: Vxorem eius meretricem &c.

Iniuriosum verbum quodnam verè dicitur in conuicijs habenda Quum in genere, vel in specie delictum aliquod commissum, licet commissum non sit, alicui impropertur. Vtique. Si enim viles, & infames sunt,

est personarum ratio?

sunt, vti parum curant honorem, ita quoque ad iniurias proferendas facile prorumpunt, quarum etiam facillimè obliuiscuntur, & mox reconciliantur. Attendenda est etiam Ciuitatum, & Prouinciaram consuetudo; Sunt enim quædam iniuriæ in vna Prouincia, quæ pro conuicijs in alia non solent accipi.

Ex alterius vxoris re-
tentione inuito ma-
rito, oritur capitalis
inimicitia?

Etiam. Idem dicitur de fororibus, & alijs fœminis nobis coniunctis. Idem de eo, qui terram alterius, villas, agros, prata, domos, per vim tenet.

Si quis alteri moueat
status questionem,
asserens eum liber-
tum, aut seruum, nō
ingenuum, quid?

Capitalis ex hoc facto oritur inimicitia. Idem de mouente questionem alicui de omnibus bonis, vel de maiori bonorum parte. Idem, quum questio est de magna pecuniarum quantitate. Idem, de magnæ vnus rei spoliatione.

Quid si pugnus, vel
alapa sit alicui in-
flicta, vel fustibus,
aut canna percussus?

Capitalis oritur inimicitia. Idem quoties quis alterum in facie vulnerat cicatrice manente.

Qui dudum fuerat
inimicus, sed recen-
ter reconciliatus,
poterit esse testis.

Minimè: neque descendentes ab inimico capitali; quoniam vsq; ad quartum gradum inclusiuè intelliguntur inimici. Item, qui cum capitalibus inimicis alicuius morantur, etiam si inimicitia fuisset contracta culpa eius contra quem deponitur. Item quoties subest causa

ini-

inimicitiae, quamvis reuera nondum intercesserit, cum tamen verifimiliter oriri possit, licet testis asserat se non esse inimicum.

Quid si reconciliatio inter inimicos intercessisset. Antiqua, & benè fundata iudicantis arbitrio, erit in causa, vt testes repelli non possint.

Quid si inimicitia dolo, & fraude fuisse inducta? Talibus nulla ratione patrocinari debet, & offensus admittetur in testem contra offensores.

Ex Comment. CXVII.

Hereticus in causis fidei, testificabitur pro, & contra fidem. Nequaquam pro fide: contra autem faciet indicium, non autem semiplenam probationem ad inquirendum. Vbi tamen dicat verifimilia, & plures sint numero, & adhibitis tormentis, viam parabit ad alia. Vide Rescriptum 17. Alexandri IV.

Ex Comment. CXVIII.

Hereticus contra haereticum erit, vt testis audiendus? Vtique: tum quia socij criminis admittuntur: tum quia Iudæi in causis fidei audiuntur contra Christianos; ergo &c. ijs tamen concurrentibus, quæ in Comment. 113. huius partis notata sunt.

Hereticus pro haeretico erit audiendus? Minimè. Quis enim credat fidele futurum testimonium eius, qui in Deum exitit infidelis? In odium namque fidei censeretur deponere, ne

ne delicta contra religionem commissa punirentur. Possent tamen audi, cum tormentis fortè fatigati; occultum aliquid, & Reipublicæ utile patefacere.

Hæretici probæretico testimonium est aliquando audendum?

Vtique; cum ex verisimilibus coniecturis vera deponere videbitur, alijs concurrentibus adminiculis, pro rei innocentia; idque proderit ad pœnæ diminutionem, non autem ad integram liberationem.

Ex Comment. CXIX.

Pet. Cened. collect. 35. ad decretales.

Domestici, & familiares qui dicuntur?

Seruus, colonus, libertus, ascriptitius, mercenarius; pater domesticus est filio, & è contra; vxor viro, & è conuerso. Item, qui ad vnum panem, & vinum viuunt; Item quibus ratione patriæ, vel dominicæ potestatis potest imperari, quales sunt in domo nostra habitantes, vel nobis inferuientes.

Domestici admittuntur in testes in crimine hæresis?

Vtique; non pro Reis, sed contra Reos; quia cum hoc crimen secreto committi soleat, melius per domesticos, quam per alios probari potest.

Domestici audiuntur aliquando pro Reis?

Etiam; vbi persona sit valdè digna, ac spectatæ probitatis, & vbi conueniat cum alio teste non domestico, & omni exceptione maio-

Gravis puniendus ri; aut alijs de innocentia Rei con-
est *falsò testificans* currentibus.
contra consanguineos, quàm *contra* tere videtur.
extraneos.

Ex Comment. CXX.

Vide Comment. 82. secundæ par-
tis, & 113. tertiæ partis. Comment.
113. tertiæ partis, Pet. Cened. col-
lect. 9. & 22. ad Decretum, & 172. ad
Decretales.

Duo tantū testes suf-
ficiunt ad verè pro-
bandam hæresim?

Vtique; at necesse est, vt sint inte-
gri, inconfutabiles, & omni exceptio-
ne maiores, Quamuis durum videa-
tur, hominem bonæ opinionis, & fa-
mæ ad voces duorum condemnare:
cum legitimæ defensionis ordo de-
negetur, non publicatis testium no-
minibus, Si verò alia adsint admi-
nicula condemnari tunc poterit.

Ex Comment. CXXI.

Quotuplex est singu-
laritas?

Triples: *Obstativa*, *Cumulatiua*,
seu *adminiculatiua*, & *diuersificatiua*.

Quid est Obstativa?

Quando ex dictis testium nasci-
tur repugnantia; vt quum vnus ait,
alter verò negat.

Quid est Cumulati-
ua?

Quum dictum vnus coadiuuat
dictum alterius; vt vnus de visu, alter
de auditu.

Ex

**Quid est Diuersifica-
uua?**

Ex qua nascitur diuersitas rei in
substantia; vt quum vnus dicit vno
loco, & tempore quid factum; aliud
verò alio loco, & tempore.

**Cur testi singulari nõ
creditur?**

Quia cum Reus sit vitæ suæ, & bo-
norũ possessor, melior autem sit possi-
dentis conditio, vnius actoris affir-
matio non sufficit ad ipsum, & pellen-
dum de possessione sua.

**Testes loco, & tem-
pore discordes de eo
dem delicto deponē-
tes, erũt singulares?**

Vtique; nec plenè probabunt; nec
pœna criminis ordinaria imponēda.
Torquendus tamen erit, & ad abiur-
rationem de vehementi compellen-
dus, pœnitentijs salutaribus iniun-
ctis. Vide Sotum de Iust. & Iure lib. 5.
q. 7. art. 2. ad primum argumentum.

**Quid si pluribus te-
stibus singularibus
idoneis, quàm duo-
bus vrgeatur?**

Adhuc ordinaria pœna puniri non
poterit: si quæ in negatiua persistat,
expectandum per aliquod temporis
spatium, & inquirendum, an testes
per omnia concordēs haberi possint.
Sed prius torquendus: quod si nihil
confiteatur, abiuret de vehementi,
tum ad Triremes, vel carcerem
perpetuum damnetur; nec Curia sæ-
culari, tanquam negatiuus relaxari
poterit.

**Testes non per eadem
formalia verba de-
ponentes, sunt sin-
gulares?**

Minimè, quando in facto prin-
cipali, in quo negotij substantia
præcipuè consistit, concordant per
eadem, vel æquipollentia verba,
quamuis in alijs minus præcipuis
circumstantijs discordent. Quod
tamen

tamen verum est, vbi non agatur de
probandis verbis formalibus.

Ex Comment. LXXII.

Vide Farinac. q. 67. Com. 48. ter-
tia partis. Pet. Cened. collect. 139. ad
decretales, Menoch. de arbit. casu
306. 308. 309. 310. 311. 312. 315.

*Solus Inquisitor po-
test torquere testes?*

Vtique; si tamen ex testibus Rei
non fiant: quia vnusquisque potest
per se causam vsque ad sententiam
exclusiue expedire.

Quid est falsus testis?

Qui non modo mendacium dicit;
sed & qui veritatem occultat; & qui
verba refert alio sensu, quam fuerint
prolata; vel non integrè refert; vel
dicit verba hæreticalia affirmatiue
dicta, cum tamen relatiue, aut inter-
rogatiue fuerint prolata.

*Quomodo puniendi
falsi testes?*

Si de vera, & formali hæresi con-
tra aliquem deposuerunt; hic autem
velut negatiuus, & impœnitēs, publi-
catis bonis combustus fuerit; Senatus
supremus cōsuletur, an relaxandi sint
Curię sæculari. Quòd si secus, ad per-
petuum, & irremissibilem carcerem,
aut ad Triremes damnentur, eisdē pri-
mū in publicū spectaculū productis.

*Quid si nō de formali
hæresi, sed de his, que
vehementē præsefe-
rūt hæresis suspicio-
nē falsò deposuerūt?*

Arbitrio Iudicum, vel ad car-
ceres, vel ad remum damnabun-
tur.

*Quid si leuiter nocue-
rint?*

Publicè producti fustibus cedentur; vel in exilium, vel ad triremes damnabuntur: aut alia extraordinaria pœna coercebuntur.

Idem de ijs dicas, qui prece, aut pretio testes corrumpunt, aut corrumpi mandant, vt falsò testimonium ferant.

*Datur iusta causa pe-
nas superscriptas
minuendi?*

Etiã; quum quis spontè crimen suum fatetur, & errati veniam postulat; grauissimè tamen puniendus vel remo, vel carcere perpetuo, si Reus erat relaxandus brachio seculari, C. vt commissi de hæ. in 6.

*Quomodo puniendi
falsi testes, deponē-
tes ad alicuius libe-
rationem?*

Grauiter; quia Deo, Ecclesiæ, & Christianæ reipublicæ maximam intulerint iniuriam. Attendenda nihilominus delicti qualitas, & an fuerint emendati; vel potius in erroris constantia perseuerent, & alios inficere conentur.

*Sententia contra fal-
sos testes quomodo
pronuncianda?*

Producuntur in publicum spectaculum, & delicto coram populo patefacto, qualis fuerit eorum conatus detegitur, ratione reddita, cur ità puniantur.

*Puniendus falsus te-
stis cum eius dictum
est inualidum?*

Vtique; quia, quantum in se fuit nocere studuit, & delictum consumauit.

*Falsidico testi veniã
petēti parcendum?*

Minimè: quia id hæretico tantum concessum; & vbi accusatus tãquam negatiuus, & impœnitens Curie seculari fuerit relaxatus, vel relaxãdus.

Solus Inquisitor potest falsos testes punire? Nequaquam, sed vnâ cum Episcopo. Ita rescripto Leonis X. anno Domini 1520.

Falsi testis filij, & nepotes erunt infamia subiecti, vt hæreticorum filij? Minimè; quia nullo id iure cautum, nec vsu hucusque receptum. Maius est enim hæreticorum crimen quam falsorum testium: nec pœnæ de vno casu ad alium extendendæ. C. Pœnæ, de pœnit. dist. prima.

Ex Comment. CXXIII.

Inquisitor euocare potest testes extra suâ Diœcesim? Etiam: prudenter tamen id fieri debet, quia egregiæ personæ non facile trahendæ, sed ita cum illis agendum, vt rogati potius quam compulsi videantur accedere: & ne reculent Inquisitoris imperium, vrbanius est, ac modestius, vt vel Iudices ad eos vadant, vel alios mittant depositions recepturos. Idem cum viris Illustribus, Monialibus, & alijs honestis fœminis agendum.

Quanta modestia, & vrbantate cum singulis vtendum? Ex dignitate, auctoritate, honestate, alijsque testium qualitatibus constituendum.

Euocare testes compellit Episcopis? Vtique: sed nec Episcopus, nec Inquisitor tenentur mittere processum ad Episcopum è cuius Diœcesi testis euocatur. Curandum tamen, ne testis euocatus intelligat, quod in causa fidei vocetur.

Ex Comment. CXXIV.

Nomina testium sibi publicanda? Petr. Cened. collect. 6. ad sextum. Nequaquam; nec denunciantium; etiam si Reus id instanter peteret. Inquisitores tamen testium, & delatorum vitam, & mores inquirere debent. Vide Pij IV. Bullam 2. & Urbani IV. primam. An autem publicandæ circumstantiæ loci, & temporis relinquatur arbitrio Iudicantis.

Ex Comment. CXXV.

Quid si testium nomina Inquisitor publicaret? Si absque evidenti necessitate, imprudentissimè ageret: quia contra tot Pontificum Decreta, & contra receptam sacri Officij consuetudinem faceret.

Ex Comment. LXXVI.

Cur Inquisitoribus concessum, ut peritos advocare possint? Quia cum Inquisitores in Theologia tantum periti essent ignorantes Iura, ideo factum, ut peritos consulerent; ne damnandos absoluerent & absoluendos damnarent.

Periti quoties advocandi? Quum ferenda est publicè sententia absolutoria, vel condemnatoria, & quoties occurrit difficultas, vel circa testes, vel circa delatos, vel in alijs quibuscunque articulis.

M 2 Vide

Vide Urbani IV. Bullam primam. C.
vt commissi de hæret. in sexto.

Ex Comment. CXXVII.

Vide lib. 3. cap. 28. 2. parte instit.
moral. Io. Azorij.

*Inquisitores coguntur
peritorum cōsiliū
sequi?* Minimè; cum eorum suffragia
consultiua tantum, & non decisiva
sint. Item quoniam consilium non
est de substantia actus. Item, quia
nullam habent iurisdictionem ordi-
nariam, vel delegatam.

*Liberrimum est In-
quisitorum arbitriū,
in statuendo quid sibi
libuerit?* Minimè; cum negotium fidei gra-
uissimum sit, consultius erit, & tu-
tius à peritorum suffragijs nusquam
discedere.

*Quid si Inquisitores
fuerint Iurisperiti-
simi?* Facilius vsurpari poterit libertas,
de non sequendis necessariò perito-
rum suffragijs. Vbi autem Theologi
tantum, fuerint, nec prudens, nec
tutum erit &c.

*Theologi tenentur pe-
vitorū suffragia se-
qui, vel è conuerso?* In notandis propositionibus hære-
ticis, & catholicis tenentur Iurisperi-
ti Theologos sequi: In capturis verò
Reorum decernendis, torturæ indi-
cijs, testium dictis admittendis, vel
repellendis; inducijs dandis, appel-
lationibus admittendis, aut reijcien-
dis, sententijs interlocutorijs, & de-
finitivis ferendis, ac in toto Iudicia-
rio ordine Theologi Iurisperitis ad-
hærere debent.

Minimè;

Inquisitores errantes Minimè: nam deliberare debue-
excusabuntur peri- rant, an consilium illud expediret:
torum suffragijs? idest laborare, vt singula fidei nego-
 tia ad officium suum spectantia, in-
 telligerent.

Ex Comment. CXXVIII.

Peritis totus proces- Vtique; vt plenius consulant;
sus est integrè ex-
plicandus?

Ex Comment. CXXIX.

Peritis sunt testium Nequaquam; qualitates tamen
nomina explicāda? explicari debent; vt si religiosi, pe-
 riti, graues, probati fuerint, vel è
 contra. Vbi tamen necesse fit ali-
 quando reuelare, per iuramentum,
 vel excommunicationis sententiam,
 ligabuntur, vt secretum teneant. Cap.
 statuta de hæret. in 6.

Reorum nomina pe- Minimè. Vide Pij IV. Bullam 2.
ritis sūt explicāda? & Urbani IV. Bullam primam.

Consultores, etiam Etiam, extraordinaria pœna, ob
non iurati, secretū multas leges, ne fidei causæ propa-
reuelantes, punien- lentur: si autem malitiosè, puniri pos-
tur? sunt tâquam impeditores Sancti Of-
 ficij. Menoch. de arb. Iud. casu 537.

Ex Comment. CXXXII.

Episcopus, & Inqui- Vtique; quia grauia incommoda;

Quis tenentur ad secreta custodiendum? ex consulturum reuelatione contingentia, oriri etiam possunt si Episcopus, & Inquisitor manifestarent.

Quid si reuelarent? Nullo Iure excommunicarentur: mortaliter tamen peccarent, extra casus sibi à Iure concessos reuelantes.

Ex Comment. CXXXIV.

Cur Iudices fidei statim in hereticos interpretari possunt? Quia plures sunt negotiorum articuli, & dubiorum, quam sanctiones. Ne igitur in singulis dubijs Papam consulere tenerentur, propterea &c.

Ex Comment. CXXXV.

Soli Inquisitores possunt huiusmodi statuta interpretari? Vtique; quamuis tutius sit, ac verisimilius Episcoporum consilium, ac peritissimorum adhibere.

Solus Inquisitor potest edicta in hereticos statuere? Vtique, absque Ordinarij consensu, cum maiorem Episcopis, aut saltem æqualem cum ipsis, in causis fidei, habeant potestatem.

Episcopus poterit similia edicta statuere pœnas augendo? Etiam.

Principes seculares possunt in hereticos pœnas augere, vel in usum reuocare? Vtique. Id enim non est intrinsecus de crimine Ecclesiastico, sed incrementum fidei procurare; & Romani Pontifices talia statuta perpetuò confirmarunt. Immo Ecclesiasticis non procedentibus con-

tra hæreticos, procedere possunt
Principes sæculares.

Ex Comment. CXXXVI.

Suspecti de hæresi
abiurare debent?

Etiã; vel se purgare, C. Accu-
satus, de hæret. in 6. Vide Comm. 39.
tertiæ partis.

Ex Comment. CXXXIX.

Cautionum quot sunt
species?

Duæ: Nuda, quæ simplex promif-
sio vocatur: & idonea quum fideiuf-
sor, vel pignora sunt accepta.

In hoc Tribunali qui
nam sub cautioni-
bus relaxandi?

Qui pro delictis ijs capti sunt, pro
quibus corporalis pœna non venit
imponenda, sed tantum pecuniaria,
vel alia similis. Menoch. de arbit.
casu 303. 304.

Deprehensus in hæ-
resi potest cum cau-
sione relaxari?

Vbi pœna corporalis veniat impo-
nenda, nequaquam: quia fideiuf-
sores ad pœnam corporalem se obliga-
re non possunt: cum nemo sit domi-
nus membrorum suorum.

Si Index fideiussori-
bus Reum dimit-
tat, & aufugiat,
qua afficiendi pœna
fideiussores?

Non corporali, sed pecuniaria,
ad quam se obligauerant. Si verò
nullam certam pœnam promiserunt
adhuc pecuniaria, sed iudicanti arbi-
traria: nisi vel consuetudo, vel Ciuita-
tis statutum certã pœnam statueret.

Servi, & viles alij
homines relaxandi
sunt fideiussoribus?

Difficillimè. Curent tamen Inqui-
sitores, vt quam cito causa absol-
uatur. nec enim quicquam boni

euente solet ex relaxatione è carceribus; cū facultatē habeant delinquentes alios alloquendi, & celandi, quod fortasse fuissent in carceribus cōfessi.

Quid si pendēte processu appareat Reū non esse culpabilē? Relaxari poterit, si noua indicia minimè futura credantur.

Quid si relaxandus, ob inopiā, non inueniat qui fideiubeat? Adhuc relaxandus sub iuratoria cautione.

Quid de viris Illustribus? In aliquo tuto loco extra carceres fidis custodibus custodiantur, vel fideiussoribus relaxentur, certo Palatio eisdem assignato.

Qui si fideiussor debito tempore Reum non consignet? Promissam soluat poenam, Fisco, vel sanctæ Inquisitionis officio applicandam.

Ex Comment. CXL.

Redeuntium qualitates, & persona consideranda? Etiam: an statim, vel post longum tempus: an spontè, vel ab alijs denunciati, an Clerici sint, vel Laici: an periti, vel ignari: an senes, vel pueri: an iuuenes, & imprudentes. Mitius enim agendum cum spontè reuertentibus, quàm cum his, qui coactè; & cum his qui statim, quàm cum illis qui post longum tempus.

Ex Comment. CXLI.

Inquisitores quosnam Quos ipsi excommunicarunt, quosque

ab excommunicatio que ob hæresim contraxisse nouerūt.
ne absoluerè possūt? Quod tamen de foro exteriori acci-
piendum.

Episcopi possunt ab- Minimè: ita sæpè pronunciatum
soluere hæresicos oc- in supremo Romanæ Inquisitionis
ultos? Prætorio. Ita Pius V. ita Gregorius
XIII. Nauar. Man. c. 27. n. 275.

Ex Comment. CXLII.

Quinam hæretici per Qui nec accusati, nec denunciati
petni carceris pæ- ad Ecclesiam redeunt: quique capti
nam emittant? tam de se, quàm de alijs, quos hæreticos
nouerunt, plenè, & integrè confiten-
tur. Qui etiam priusquam testium
dicta fuerint publicata, puro corde
redierint. Hoc tamen Episcoporum,
& Inquisitorum arbitrio relinquitur.

Quid si uxori prop- Mariti domus pro carcere assi-
ter hæresim perpe- gnanda; consulto tamen Supremæ
tus carcer sit iniū- Inquisitionis Senatu.
gendus?

Ex Comment. CXLV.

Episcopus, & Inqui- Vtique Iure communi. Cap. Vt
sitor dispensant in commissi, de hæret. in sexto. Priua-
carcere perpetuo? tis tamen Hispaniæ Inquisitoribus
non licet inconsulto Generali Re-
gnorum Inquisitore.

Ex Comment. CXLVI.

Petr. Cen. collect. 34. ad Decretum
Vti-

Pœnitentius non adimplentes remanēt Inquisitoribus subie- Vtique; quia malè sentire videntur de fide, non adimplentes id, ad quod se iureiurando obligarunt.

Et? Vtique; tam in Ciuilibus, quam in Criminalibus. In leuibus autem poterunt Inquisitores se intrōmittere; non in grauioribus; videlicet, Si isti leuiter inter se rixati fuerint; aut conuicia in alterutrum sibi dixerint; aut simile quid in carceribus patrauerint.

Quid obseruandū circa pœnitentias non adimplentes? An non adimpleant ommittendo tantū, vel ommittēdo, & cōmittēdo.

Quid est non adimplere ommittēdo tantum? Non orare, non ieiunare, Ecclesias non visitare, & similia. Hi enim nullo modo relapsi censendi; quia nihil committunt ex quo relapsi iudicari possint. Impœnitentes nihilominus iudicabuntur, & rescipiscentes admittuntur, & grauioribus pœnitentijs coercentur. Quod tamen procedit, quando nulla legitima causa fuere impediti, vt aduersa valetudine, aut alio iusto impedimento. Tunc enim nec peccant, nec impœnitentes censendi. Tutius tamen esset Inquisitores consulere, vt omnis mali suspicionem excludant.

Quid est non adimplere ommittendo, & cōmittendo? Quid ommittendo, iam explicatum. Cōmittendo bifariam accipi potest: Aut enim talia committunt, in quæ incidentes à iure putantur relapsi; vt hæreticos accepta-

ptare, visitare, associare, donare, fauorem impendere (qui excusari non possint.) Hi namque non modò impoenitentes, sed relapsi iudicabuntur. Ius enim præsumit delinquentes hæc agere ex consequentia erroris à se prius approbati.

Quinam committentes relapsi non censendi? Si ea committant, ad quæ vitanda nullo modo se obligarunt, nec hæretica sunt; nec hæresim sapientia; licet alias prohibita: vt si hominem interficiant, adulteriũ cõmittat, iniuriã quacunque ratione aliã inferant.

Quid si ea committant, ad quæ specialiter non committenda se obligarunt? Si enim promiserunt vsuras non exercere; postquam abiurauerunt hæresim, quæ dicit vsuram non esse peccatum; tunc, quamuis relapsus videri possit; quia tamen id à Iure non est caurum nominatim, relapsus non erit iudicandus.

Interrogandus super credulitate? Vtique; & si errorem habere deprehendatur in mente, tanquam relapsus poterit damnari. Si verò errorem non habuerit, tanquam deficiens in pœnitentia iniuncta puniendus erit, ac recipiendus, vbi congruè satisfacere voluerit.

Damnatus ad carcerem perpetuum, vel ad Monasteriũ, fugiens erit relapsus? Nequaquam, sed tantum impoenitens, & pro tali damnari poterit. Si autem spontè reuertatur, vel deprehendatur, paratus Ecclesiæ satisfacere; etiam si fugæ rationabilem non afferat excusationem; recipien-

piendus erit, maiori tamen coercen-
 dus pœna.

Quid si vel prioris, vel alterius erroris signa adfuerint? Fugæ coniuncta sufficient fortassis ad eundem, velut relapsum dam-
 nandum.

*Quid si pœnitentias iniunctas non adimpleant, & adimple-
 re omninò recusēt?* Ut impœnitentes iudicandi; & (nisi resipiscant) brachio seculari relaxandi.

Obligans se generaliter ad non faciendū contra abiurata, si contrafaciat censetur relapsus? Promissio, secundum Iuris regulas, intelligitur facta, nec operari potest amplius, quàm Ius permittat. Vbi ergo relapsus pœnam contrafacientibus præscripsit Ius, ibi & in eo casu tantum relapsi dicendi.

Ex Comment. CXLVIII.

Cur Ecclesia relapsos non recipit. Multis rationibus; præcipuè verò quoniam qui secundo labitur, non præsumitur prius verè conuersus. Ita in Concilio Narbonensi cap. 11. Adde pœnam augendam ex consuetudine delinquendi.

Ex Comment. CXLIX.

Relapsis cōuersis brachio seculari relaxatis conceduntur Sacramenta? Vtique, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ; si tamen veræ contritionis signa appareant; quibus Extremæ Vnctionis Sacramentum denegatur. D. Thom. 4. sent. dist. 23. q. 2. art. 2.

Ex Comment. CLII.

Vide Comment. 80. secundæ partis, & 40. tertiæ partis.

*Inquisitores possunt
penas pecuniarias
iniungere?*

Etiam, ad Ecclesias ædificandas, ad alendos pauperes, ad dotandas inopes virgines, vel Sanctæ Inquisitionis officio applicandas.

*A quo facultatem
obtinere?*

Ab Alexandro 4. rescripto incip. Super extirpatione.

*Quibus, & quando
iniungendæ pœnæ
pecuniariæ?*

Vehementer suspectis de hæresi, quum propter ætatem, valetudinem, vel aliam causam, nec torqueri, nec alia pœna puniri possunt. Iniunguntur etiam hæretica verba profertibus in ludo, ex ira, ex fatua simplicitate, vel ignorantia. Item diuitibus, & avaris redeuntibus, non autem pertinacibus, & relapsis, quorum bona confiscata censentur: cautè tamen imponendæ, ne fidei Iudices avaritiæ insimulentur.

*Clericis redeuntibus
iniungi possunt?*

Vtique, ratione patrimonij, vel fructus beneficiorum, quos suos faciunt.

*Quid si multa solvere
quis non possit?*

Salutaribus plectatur pœnitentijs.

Ex Comment. CLIII.

Petr. Cened. collect. 28. ad Decretum.

Vti-

Inquisitores accipere possunt esculenta, et poculenta? Vtique: non tamen à litigantibus at tutius erit si nihil accipiant, vel Reis, vel à consanguineis, vel Rorum amicis, vel à quibusvis alijs.

Inquisitores exigere possunt ab Inquisitis expensas? Vtique, etiam alimentorum; nec suo delicto commodum consequantur. Vide Innocentij IV. Bullam duodecimam.

Statuta salaria Inquisitionis officialibus in Hispania? Etiam, quæ statis temporibus ipsi soluuntur ex bonis publicatis.

Episcopi possunt expensas exigere in causis fidei? Minimè; cum habeant redditus ex Episcopali dignitate: & ideo proprijs stipendijs conuenit in hoc negotio laborare.

Ex Comment. CLIV.

Inquisitores rationem reddent Episcopis, de acceptis titulo expensarum? Minimè; cum sint delegati, Episcopis maiores; & multum confidat Papa de ipsis; nec verisimile est male dispensaturos bona. Vide Innocentij IV. Bullam duodecimam.

Ex Comment. CLVII.

A quibus Inquisitoribus providendum pro salario, & expensis? Ab Episcopis, vel Dominis temporalibus loci, vel de condensationibus, vel à Papa, assignando Inquisitionis Prætorio aliquod dire beneficium. Vide Innocentij IV. Bullam duodecimam.

Ex Comment. CLVIII.

Sententia declaratoria super bonorum confiscatione per quē ferenda? Per Episcopum, aut Inquisitorem: sæculari Iudice, non se intromittente, nisi per Ecclesiasticum requisito. Vide Innocentij IV. Bullam octauam.

Hæretici pœnitentes recuperant bona? Minimè; tanta enim benignitate indigni censentur; licet ex sola misericordia quandoque restituantur.

Hæreticus nondū accusatus, nec condemnatus, tenetur in conscientia fisco bona restituere? Nequaquam, vbi omninò occultus sit, nec signis exterioribus hæresim protulit; vel, si protulit, nullus audiuit. Idem dicas de hæretico emédato. Idem de hæretico Iudicialiter veritatem negante, & absoluto.

Condonanda ei bona, qui conuertitur postquam Curie sæculari fuerit relaxatus? Nullo pacto; quia tanta bonitate indignus; nec iustum videatur, ut duo priuilegia adeo insignia, vitæ scilicet, & bonorum, homini perditissimo conferantur.

In quibus casib⁹ hæreticis pœnitentibus bona cōdonari possunt. Quando pœnitent antequam brachio sæculari relaxentur; & quando carceris perpetui pœna remittitur.

Inquisitores cui rationem reddent bonorū confiscatorum? Non Episcopo, cui non sunt inferiores, c. Sanè, il 2. de offic. Iudicis delegati, sed Apostolicæ Camerae Præfecto, siue ei cui Summus Pontifex iusserit.

Principes peccantes puniri possunt à Papa? Etiam. cap. Ad abolendam de hæreticis. Glossa, & DD. in cap. Vergentis, de hæreticis.

Vbi non sunt Inquisi- Vtique, c. Ex eo, de hæreticis, & hæc

bona damna- hæc in vsus pios per Episcopos con-
zorum, spectant ad uertenda. Veldicas: Ad fiscum Ro-
Episcopos? manæ Ecclesiæ spectare.

Ex Comment. CLIX.

Iudices seculares cõ-
PELLI possunt ad exe-
quendam bonorum
confiscationem?

Vtique: immò, & hæredes, ani-
 ci, & consanguinei eorum, quorum
 fuerunt bona, si eadem relaxare no-
 luerint. Vide Innocentij IV. Bullam
 octauam, & nonam.

Ex Comment. CLX.

Vxor hæretico nup-
ta, perdit dotem?

Petr. Cened. collect. 169. ad de-
 cretales. c. Decreuit, de hæret. in 6.

Etiam, si à principio sciuit virum
 hæreticum; quia eius errori consen-
 tire videtur. At si contracto matrimo-
 nio hæreticū tunc esse intelligat,
 dotem non amittet, nisi, & ipsa pec-
 cato eius deinceps consentiat. Vide
 Comment. 78. secundæ partis.

Amittet si maritum
hæreticū Iudicibus
fidei non reuelet?

Minimè; quia ex ommissa rele-
 tione, non hæresis, sed hæresis suspi-
 cio contrahitur. Puniatur ergo mi-
 tiori pœna, quamuis excusari possit
 ob arctissimam coniunctionem, quæ
 est inter virum, & vxorem.

Quæ sit ergo resti-
tuenda dos vxori.

Ea tantum, quam verè maritus
 hæreticus ab vxore habuit; non
 illam, quam in Instrumentis dota-
 bus maritus se habuisse confite-
 tur.

Probabit igitur legitimè numerationem dotis viro factam.

Præter dotem recuperabit alia bona? Bona parapherna, & alia eiusdem propria tantum, vt arre, & alia munuscula à consanguineis mariti donata.

Acquisita constante matrimonio adiudicantur Fisco propter hæresim? Pars eorum dote cum vxori est restituenda.

Vxor maritum hæreticum receptas punienda? Nequaquam: quia potius id amore, & affectu maritali, quàm criminis affectu facere videtur. Vide Comment. 78. 2. par.

Ex Comment. CLXI.

Clarus §. hæresis n. 11. Farinac. q. 190. n. 82. & consil. 117. 118.

Clericorum bona confiscari possunt? Possessiones, & domus Ecclesie super quibus Clerici habent fundatos fructus confiscari non possunt: fructus verò, quos ex Beneficijs percipiunt, pro rata sibi assignata confiscari vtique possunt. Idem dicas de bonis acquisitis ex quotidianis Ecclesiastici beneficij distributionibus.

Bona confiscata cui applicabuntur? Standum erit Prouinciarum consuetudini, vel Supremus Inquisitionis Senatus consulendus.

Clericorū hæreticorū Vtique.

bona propria confiscari poterunt? Non confiscantur, sed ad directos Dominos reuertuntur: condemnato

Quid si bona feudalia habeant? N nato

nato tamen viuente succedet Fiscus in feudum, quo ad vsumfructum. Idem dicas de bonis restitutioni subiectis.

Clericis redeuntibus pecuniarię penitentia imponenda?

Vtique; quamuis patrimonium non habeant, fructus tamen beneficiorum habent, in quibus habent dominium. Habent insuper alia bona, vel proprio labore comparata, vel ab amicis, & consanguineis donata.

Ex Comment. CLXII.

Inquisitor tenetur Episcopum requirere, quę hereticos, fautores, defensores, receptatores, et eorū filios dignitatibus priuat?

Hęc priuationis pena habet locū in penitentibus, et conuersis?

Heretici sunt ipso iure priuati, an potius sententia declaratoria requiratur.

Quid de receptatoribus, defensoribus, et fautoribus.

Quid si Episcopus conferat sciēter Ecclesiastica beneficia hereticis?

Vide Comment. 24. primę partis. Nequaquam: quamuis tutius sit, & decentius, vt in priuatione secularium officiorum, & dignitatum Episcopi consensus adhibeatur. Vide Urbani IV. Bullam primam. Minimē.

Ipo Iure beneficijs Ecclesiasticis à die commissi criminis priuati censetur.

Per sententiam priuandi erunt.

Tanquam hereticorum fautor priuari debet, & collatio ipso Iure nulla.

Si

Clerici, et Religiosi ab hæresi reuertentes, sunt ad pristinas dignitates, & beneficia restituendi? Si Episcopi sint, aut maiores Prælati, summi Pontificis est videre, an, & quando expediat. Si Rectores animarum, & Religionum Præfetti fuerint, vbi subditos infecerint, nullo modo restituendi. Vbi verò peccatum eorum occultum fuerit, & seipsum detulerint, mitius cum eis agendum, consulto prius Supremo Inquisitionis Senatu. Si autem Religiosi, & Clerici simpliciter fuerint, & spontè reuersi, facilius ad beneficia restitui poterunt; suspendendi tamen ab ordinum exercitio per aliquod tempus.

Quid si post deprehensionē cardius reuertantur? Ad officia, & beneficia non tam facile restituendi, immò verbaliter degradati in Monasterium conijciuntur, ad condignam pœnitentiam agendam, nec ad aliqua beneficia obtinenda facile habilitandi.

Dispensari potest, cū in minoribus ordinibus constituti hæresim commiserunt; ut maiores recipiant ordines? Summus Pontifex consulendus.

Ex Comment. CLXIII.

Filij hæreticorū, credentium, & fautorum inhabiles sūt? Vtique, ad obtinenda officia quælibet publica, & Ecclesiastica beneficia, vsque ad secundam generationem. Id enim, & illegitimos comprehendit. Vide Iulij III. Bul-

lam primam, c. Statutum de hæreticis in sexto.

Pœna hæc comprehendit filios ante delictum, & post delictum uatos? Etiam; tam legitimos, quam illegitimos.

Filij hæreticorum priuantur beneficijs habitis ante Patris delictum? Minimè; neque per sententiam priuandi. Sacerdotio tamen, & beneficijs, quæ post parentum condemnationem fuerint consecuti, priuandi erunt.

Ex Comment. CLXIV.

Quomodo intelligitur inhabilitationis pœna? Vsque ad secundam generationem, per lineam paternam: per matrem verò vsque ad primam.

Explices hoc idem? Si pater est hæreticus, filius eius, & filia, & nepos ex filio censetur inhabilis. Si verò sit nepos ex filia, cum non sequatur familiam patris, non est inhabilis. Item si Mater est hæretica, Solus filius, vel filia, existens in primo gradu efficitur inhabilis.

Filij, et nepotes re ipsorum pœnitentiũ, sed Curie seculari traditorũ, infames erunt? Negant quidem, & mitior est sententia: affirmant alij, & hæc verior.

Filij suspectorũ propter fauoriam defensionẽ, & receptionẽ, erũt inhabiles? Vtique; cum eorum parentes tales decesserint.

Filij parentes hereticos Iudicibus fidei deferentes erunt infames?

Minimè.

Filij eorū, qui ob contumaciam damnantur erunt inhabiles?

Vtique: si tamen paternam abominentur iniquitatem, superioris auctoritate habitandi erunt. Ad sacros tamen ordines non facile promouendi.

Ex Comment. CLXV.

Hæretici priuantur omni dominio?

Vtique: naturali, quod habent in filios: ciuili, quod habent in seruos: politico, quod habent in quoslibet alios subditos; iure gentium, quo rerum suarum amittunt dominium.

Nequaquam.

Fautores, receptatores, & defensores, amittunt ius patrie potestatis?

Crimen heresis patris liberat statim filiū à patria potestate?

Vtique; nec pater hæreticus pro eo testamentum facere potest; cum eius bona à die commissi criminis, sint confiscata. c. Cum secun. leges de hæret. in sexto.

Ex Comment. CLXVIII.

Hæreticis obligati liberantur ob hæresim?

Vtique: nec depositarius tenetur depositum reddere hæretico. Idque verum est, quum in hæresim inciderint manifestè: & vxor liberatur à

N 3 debito

debito reddendo; & vassalli à iuramento præstito.

Quid si occultum esset delictum?

Si probari posset, non occultum, sed manifestum diceretur.

Domino hæreticantis serui fiunt liberi.

Si Christiani sunt liberati restituntur; si autem Christiani non extiterint, in fiscum transeunt.

Quid Domino ad Ecclesie gremium reuertente?

Non recuperatur Christianorum dominum: cathecumeni quoque sui iuris efficiuntur: quia iustum est, ut Christianorum priuilegijs gaudeant.

Serui infideles hæreticum dominum denunciantes, confiscandi?

Minimè; si veræ laudis studio id egerint; & propterea donandi libertate, spe concepta, quod facilius ad fidem conuerti debeant.

Ex Comment. CLXIX.

Heredibus suspectorum morientium, est aliquid iniungendum?

Minimè: cum vehementes suspensiones suspectorum, delinquentium, morte extinguantur: neque, si mortui fuerint lite pendente.

Quid si penitentia iniuncta, nõ personalis, sed in bonis exequenda fuerit?

Ad eam implendam compellendi hæredes defuncti: si quæ bona sua obligauit ad successorem cum isto onere transibunt.

Ex Comment. CLXX.

Admittendi excusatores eorum, qui morientes hæreticalia dicunt, vel faciunt?

Vtique, dummodo defuncti, uiuentes non fuerint de hæresi suspecti: Aut dum sanæ mentis essent, hæreticorum consolationem haud petie-

petierint. Vide Alexandri IV. Bul- lam tertiam.

Quid intelligis per hereticorum consolationem?

Manns impositionem secundum eorum ritum, & consuetudinem, vel spiritualem baptismum, vel alias ceremonias eius sectæ proprias.

Quid si prius de hæresi fuerint suspecti?

Defuncti, velut hæretici damnantur, ex hac præsumptione Iuris, & de Iure.

Vbi excusari possunt, quibus testibus?

Non domesticis, veluti vxoribus, filijs, & familiaribus: sed alijs omni exceptione maioribus.

Quot modis excusari possunt decedentes, consolationem petentes ab hereticis?

Duobus. Primus est, probando defunctum, dum viueret, non fuisse de heresi suspectum, vel diffamatum: Immò Ecclesiæ Sacramenta tempore debito, Christianorum more, recepisse; & cætera peregisse, quæ à catholicis viris fieri solent: Hæretica verò quæ dixit, aut fecit, nō animo deliberato, sed per doloris acrimoniã irrepisse, secundus est, quod sanæ mētis nō fuerit quādo talia fecit, aut dixit.

Qua ratione hæc probabuntur?

Factis probationibus, quod aliquando fuerit furiosus: nam eo in casu præsumitur, delictum tempore furoris factum, & durare. c. Indicas tertia q. 9. Quod si ante delictum furiosus non fuerit, tunc delictum præsumitur tempore sanæ mentis commissum: Quia semper quis præsumitur esse talis, qualis naturaliter esse debet. Clementina prima de

homicidio. Aliquando tamen iudicio priuantur homines ob grauissimos morbos; & ideò Medicorum iudicium adhibendum. Ætas etiam attendenda, ob quam aliquando delirant homines absque morbo.

Creditur notario attestanti testatorē sanę mentis fuisse? Communis sententia est, quod non credatur.

Ex Comment. CLXXII.

Menoch. de arbit. Iud. casu 548.

Quomodo tractandi fautores hæreticorum, & sacrum officium impediētes? Grauiſſimam contrahunt hæresis suspicionem, quæ anno elapſo transit in violentam, ex qua possunt, vt hæretici, condemnari. Hæreticis tantum fauentes, non impediētes tamen sacrum officium, non ita grauiſſe peccant; ideoque, nisi nominatim publicentur excommunicati, anno elapſo non videntur, vt hæretici cōdēnandi.

Ex Comment. CLXXIV.

Inquisitores possūt abſoluere eos, qui animo pertinaci per annum in excommunicatione durarunt? Vtique; quia audiuntur ad excusandum crimen; & misericordiam implorātes recipiuntur. Non audiuntur tamen ad recuperandum bona.

Ex Comment. CLXXV.

Inquisitores dispēsant super irregularitate, cum reſusibus? Vtique. Et Inquisitores mutuo secum dispensare possunt, per reſcriptum

scriptum Clement. VII. quod incipit: Cum sicut, quod tamen reuocatum fuit à Pio V. sexta Septembris 1567. ita vt non possunt Inquisitores habitare ad beneficia, nec ad ordines, nec ad altaris ministerium. Nauar. Man. cap. 27. num. 205.

Ex Comment. CLXXXVI.

Quoties actio fidei celebratur possunt Indulgentias concedere?

Etiam 20. vel 40. dierum. Et licet multi Pontifices Inquisitoribus concesserint, vt Indulgentias concedere possint, nō tamen est credendū, quod Indulgentias multiplicauerint, sed concessas confirmauerint. Vide Alexandri IV. Bullam sextam.

Ex Comment. CLXXXVII.

Officiales Inquisitionis lucrantur Indulgentias?

Socij, & Notarij Inquisitorum, Consultores, Fiscalis, & similes hæreticorū extirpationi incūbentes. Indulgentiam trium annorū consequuntur: atque in hoc ministerio moriētes plenam peccatorū remissionem assequuntur. Vide Alexandri IV. Bullā 6.

Ex Comment. CLXXXVIII.

Inquisitorum auxiliares consequuntur Indulgentias?

Etiam, trium annorum, non tantum semel in tota vita, sed in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerso.

EX

Ex Comment. CLXXIX.

Inquisitores quam Indulgentiam consequuntur?

In quolibet Inquisitionis actu, quando fit aliquis reconciliationis actus per eos, vel aliqua executio, durante tempore officij plenariam assequuntur Indulgentiam, & in morte eandem.

Idem credendum de officialibus, & auxiliantibus?

Idem: videlicet in quolibet actu perfecto, & ab alio diuerso, trium annorum Indulgentiam singulis vicibus lucrantur.

Finis Commentariorum Tertiae Partis.

DE VARIIS PROPOSITIONVM GRADIBVS.

Vide Alex. Pefant. 2. 2. q. 101. art. 1. disp. 1.

Propositionum in fide peccantium gradus varios enumeravit Pegna Comment. 28. Secunda Partis, quos tamen, breuitati addictus, nec explicauit, nec exemplis illustrauit, fontes nihilominus ex quibus hauriri possent explicationes insinuauit. Hinc factum, vt quæ ipse ommissit, ex Arnaldi Albertini q. 6. de agnoscendis assertionibus catholicis, & ex Simanca in Enchyridio violatae religionis tit. 24. mutuati fuerimus.

*Quid est propositio
haeretica?* Ea est, quæ contrariatur, vel articulis fidei; vel scripturis diuinis rectè intellectis; vel traditionibus, ac definitionibus Ecclesiae; vel Concilijs generalibus, legitime congregatis, & confirmatis; vel definitionibus Sedis Apostolicæ; vel communi sententiæ Doctorum Ecclesiae, in his, quæ ad fidem pertinent. Diccas breuius, ea est, quæ contrariatur veritati catholicae.

*Quid est propositio
haeresim sapiens?* Ea est, quæ prima verborum significatione sensum habet haereticum; quamuis piè intellecta possit ha-

habere catholicum sensum. Vel ea est, quæ asserit dogma peruersum, ex quo cum notorio vero, quod negari haud potest, sequitur hæresis propriè dicta. Ut si dicatur: omnis homo existens Romæ est in peccato mortali. Hæc, inquam, sapit hæresim, quia ex ea, cum aliquo vero assumpto, videlicet, quod infans nouiter baptizatus est Romæ; sequitur, quod idem infans sit in peccato mortali; quod est hæreticum.

Quid est propositio impertinens?

Ea est ex qua, nec directè, nec in consequentia euidenti, nec probabili, nec certa, sequitur quod repugnet veritatibus catholicis: vt exempli gratia: Quod Ioseph sponsus Virginis Mariæ, fuerit, vel non fuerit mortuus, tempore passionis Christi. Quia siue superstes, siue defunctus fuerit, nihil ad fidem pertinet, præcipuè cum inter catholicos vigeat super hoc discordia.

Quid est propositio temeraria?

Ea est, quando asseritur aliquid tanquam certum, quod nulla ratione, seu auctoritate efficaciter probari potest: vt quod mundus finietur intra centum annos. Hæc enim licet possit esse vera, id tamen asserens tanquam certum, temerarius dicitur. Vel ea est, qua temerè contra modestiam Ecclesiasticam aliquid asseritur.

Quid est propositio

Ea est, qua id asseritur, quod est fal-

De varijs Propositionum gradibus. 205

erronea, seu falsa? falsum. Vel quum asseritur aliquid contra veritatem ab Ecclesia nondum planè definitam, vel non omnibus manifestam, vel ab eo ignoratam, qui protulit. Dicas clarius: Illam esse, quæ continet errorem contra veritatem aliquam obscuram, nondum ab Ecclesia definitam.

Differunt propositio hæretica, & erronea? Vtique: hæretica enim est, cuius falsitas sit notoria, catholicæ veritati repugnans: erronea verò est, qua disceditur à via recta, & potest esse in quibuscunque scientijs.

Quid est propositio iniuriosa? Ea est, quæ detrahit statui alicuius fidelis, vel alicui notabili personæ, seu sancto. Inde dicitur: Iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre. Vel, si dicatur. Lex Moyfis suis umbris, & victimis, fecit hypocritas. Hæc enim assertio contumeliosa est legi Mosaycæ, & ipsi Deo, qui umbram, victimas, & ceremonias legis ad bonum inducentes instituit.

Quid est propositio scandalosa, vel male sonans, vel piarum aurium offensiva? Ea est, quæ ruinæ occasionem præbet auditoribus, idest cadendi facilitatem in hæresi: vt asserendo simpliciter, Patrem esse maiorem filio: & Deum in Incarnatione creaturam factum: quæ sunt exponendæ potius, quam extendendæ: quæ licet cum modificatione veræ sint, per se tamen, & absolute prolata, fauere videntur propositionibus hæreticalibus. Vel
ea

ea est, quæ licet nullum errorem fidei contrarium manifestè contineat, habet tamen nescio quid absonum, & hæresi affine, quod pijs auribus malè sonat. Piæ autem aures dicuntur, quæ penetrant intus auditæ propositionis sensum, & quæ de rebus fidei catholicæ, & optimis moribus benè sentiunt.

*Quid est propositio schysmatica, vel se-
ditiosa?*

Ea est, quæ in Ecclesia, vel populo Dei diuisionem, seditionem, & schysma induceret: vt asserendo, quod malo Prælato, seu Regi non est obediendum.

*Quid est propositio
impia?*

Ea est, qua asseritur pro animabus in Purgatorio existentibus non esse orandum. Vel Indulgentias à Papa illis concessas non prodesse. Hæc enim hæretica quoque est. Vel Impia propositio dicitur, quum est contra præcepta Dei. Nihil autem prohibet eandem propositionem varias simul habere qualitates: siquidem eiusmodi non sunt, vt se inuicem expellant, & concurrere nequeant.

*Quid est propositio
impia?*

Est irrogatio iniuriæ Deo facta: quod ei non conuenit tribuendo, quod est contra misericordiam, vt cum ab eodem, quod ei conuenit relegatur; quod est contra iustitiam. Vel cum creaturæ tribuitur, quod est proprium Dei; idque est contra maiestatem. Dicas pressius. Ea est quæ

quæ Deo, vel Sanctis iniuriam irrogat.

*Quid est blasphemia
hereticalis?*

Ea est, quæ pugnat cum articulis fidei; vel negat Christum, dictis, vel factis. Can. Aestimant, & Can. Non solum 11. q. 3. Farinac. q. 20. num. 29. & 30.

*Hæreticū est dicere,
quod sensus litera-
lis Sacrae Scripturae
sit aliquādo falsus?*

Vtique: nam ille verè, & propriè est sensus literalis, quem Spiritus Sanctus specialiter intendebat, quæ ex circumstantijs literæ trahi potest, & debet; vti Scriptores sacri fecerunt, & docuerunt: Alioquin soliditas omnis probationis à scriptura periret.

*Mendacia officiosa
admittuntur in Sa-
cra Scriptura?*

Nequaquam: nihil enim auctoritatis in ea remaneret.

PROPOSITIONVM

EARVMDDEM QUALITATES

Ab alijs Doctoribus explicatæ.

*Quid est propositio
hæretica?*

EST assertio contraria fidei; facta à Christiano homine: Quod si concurrat pertinacia, tunc talem asserens propositionem erit hæreticus. Pertinacia verò est consensus deliberatus in errorem, quem certò scit esse contra doctrinam Ecclesiæ.

*Quid est propositio
erronea?*

Est quæ continet aliquid falsum, non contra fidei veritatem, sed contra doctrinam Ecclesiæ. Vel, ea est, quæ in materia fidei, & morum est contra rectam rationem, licet non manifestè, & apertè; sed vehementi sapientum opinione pugnat cum veritate fidei. Vel, ea est, quæ communi Sanctorum, & Doctorum sententiæ aduersatur, Can. lib. 12. cap. 11. vt qui negaret orationes speciales alicui applicatas, non plus ei prodesse, quam generales. Vel qui negaret

garet licere Fratribus mendicare.
Sunt enim eiusmodi veritates, quibus negatis non subuertitur fides, sed quatitur.

Quid est propositio sapiens hæresim?

Est, quæ prima verborum significatione, & prima facie sensum habet hæreticum; quamvis piè intellecta possit habere sensum catholicum. Illa verò manifestam sapit hæresim, quæ prima fronte præsert saporem hæresis manifestè. Si autem eadem propositio consideretur ex parte subiecti, tunc illa dicitur; quæ cum duplicem habeat sensum, catholicum, videlicet, & hæreticum, indistinctè, & absolutè profertur ab homine infide suspecto; Vel eo tempore, quod de tali re existunt hæreses. P. Aragon. 2. 2. q. 11. art. 2. Adde propositionem hæresim sapientem posse quidem habere sensum verum; quæ tamen non debet esse confictus, aut commentitius, sed qui ab Ecclesia, & Sanctorum explicatione sit receptus.

Quid est propositio malè sonās, & piarum aurium offensiva?

Est quæ continet absonum aliquid & absurdum, & indignum pijs, & religiosis auribus. Illæ autem piæ aures dicuntur, quæ penetrant intus auditæ propositionis sensum; & quæ de rebus fidei, & optimis moribus catholicè sentiunt: Vt, si dicatur: Graduationes, & Magisteria vana gentilitate fuisse introducta: Plures

O coniu-

210 *Propositionum earundem qualitates*

Quid est propositio temeraria?

conjugatos saluari quam clericos. Quæ sine ratione vlla, aut auctoritate asseritur; Vel, Quæ insolenter nimium, & audacter sustinetur, contra Ecclesiasticæ modestiæ regulam. Vel, Quæ pugnat cum Decreto celebris vniuersitatis: Ut quod Beata Virgo non fuerit cum corpore assumpta: Quod Angeli sint corporei; vel quod non sint creati simul cum mundo corporeo: Diem iudicij ad certum diem vel annum certò futurum.

Quid est propositio scandalosa?

Quæ ansam, ruinæ, & erroris præbet pusillis, & præsertim pijs hominibus, licet aliquando possit esse vera: Ut enumeratio incommodorum auricularis confessionis ab Erasmo recensita, quæ magnum fuit toti Germaniæ scandalum. Item Indulgentias infrugiferas. Vitia Religiosorum in vulgus edere: Clerum vexare populum per Ecclesiasticas censuras. Dantes eleemosinam Fratribus Mendicantibus esse excommunicatos.

Quid est propositio schismatica?

Quæ diuisionem Ecclesiæ inducit.

Quid est propositio seditiosa?

Quæ in Ecclesia seditiois est occasio.

Quid est propositio blasphema?

Qua Deo, vel Sanctis irrogatur iniuria.

Quid est propositio iniuriosa?

Quæ alicui fidelium statui, illustri personæ, vel dignitati detrahit

quales,

quales, quæ contra Cardinales, & Monachos impij effutire solent.

Quid est propositio fauens hæreticis? Quæ personis, aut erroribus hæreticorum quoquomodo fauet; vt est hæc; Hæretici non sunt puniendi: & hæc hæretica quoque dici potest; nam hæreticos puniendos sanxere Concilia,

Quid est propositio periculosa? Quæ absolute, & generaliter dicit, licitum esse, & fieri posse id, quod non nisi vix ab aliquibus, & ex multis circumstantijs fieri potest: vt dicere, quod homo solus cum sola in lecto manere; aut diù cum mulieribus, conuersari licitè possit. Itē, quod sine ieiunijs homo potest esse perfectus.

Notandum, quod si quis ita inordinate loquatur, vt eius inordinatio sit contra modum loquendi Ecclesiæ, quæ cum limitatione in rebus fidei statuit esse loquendum; hic iam innuere videtur, Ecclesiam non esse normam certam, & nunquam errantem in definiendo modos loquendi circa res fidei.

Obseruandum etiam ex Theologorum omnium sententia; hæreticos omninò occultos, nec excommunicationem incurrere, nec exterioribus pœnis afficiendos, id, inquam, verum esse de hæreticis omnino primò, & per se occultis, cum nullo modo naturaliter sciri possit, nec

212 *Propositionem earundem qualitates &c.*

probari, nisi per confessionem propriam, & spontaneam. E contrario verò Canonistæ, & Iuristæ arbitrantur hæreticos omninò occultos esse excommunicatos. Id enim intelligendum, quando non primò, & per se, sed per accidens sunt occulti; qualis est ille, qui hæresim mente conceptam, ore, & voce expressit, quam nemo audiuit; immò nec moraliter audire potuit; propter quæ in iudicio probari nequit: quia per accidens est delictum occultum, licet primò, & per se probabile sit.

(§)
(§)(§)
(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)(§)
(§)(§)(§)
(§)(§)
(§)

INQUISITORES, AN PROCEDERE
possint contra Confessarios sollicitantes mulieres ad
libidinem in actu, vel circa actum confessionis, ante, vel
post; Praxis Archiep. Neapolitana cap. 81. Step-
hanus Quaranta in summa Bullarij, verbo Confessor, Ro-
driquez quæst. regul. tomo 1. q. 59. art. 4. & tomo 2.
q. 27. art. 3. Pegna 2. par. Comment. 81. Riccius decis.
369. Praxis Fori Ecclesiastici.

Quid est sollicitatio? **E**ST delictum patratum à Con-
fessarijs inducentibus, & in-
terpellantibus mulieres penitentes,
ad actus turpes, & libidinosos, per
verba, nutus, signa, facta, tactum; vi-
delicet osculis, & tactibus impudicis
in actu Confessionis Sacramentalis,
vel circa illum, ante vel post confes-
sionem. Atque certum est punien-
dos esse pro tactu & signis, ac si ad
effectum libidinis peruenissent.

Quando committitur? Tunc dicitur committi in actu
proximo confessionis, quando tali-
ter fit hæc sollicitatio, vt redundet in
iniuriam ipsius Sacramenti Confes-
sionis. Et quamuis Confessarius so-
licitaret mulierem ad alia peccata in
Confessione; talis sollicitatio non
pertineret ad Inquisitores; quia ad
carnalia tantum fuit Inquisitoribus
reservata.

Quo tempore incipit sollicitatio? Quando pœnitens incipit confi-
teri, scilicet quando per verba, nu-
tus, scripturam, vel per alia signa

Q 3 de regis

IN-

214 Confessarij sollicitantis &c. in confessione.

detegit sua peccata, ita vt possint in-
notescere Confessario, animo accu-
sandi se, & in ordine ad confessionem,
& absolutionem sacramentalem.

**Erit suspectus tantum
in ipso confessionis
actu?**

Henriq. lib. 6. c. 19. n. 8. Summæ mor.
Sanctum Officium habet suspe-
ctum Confessarium ad libidinem in-
ducentem penitentem in actu con-
fessionis, & similiter suspectum ha-
bet sollicitantem proxime confessio-
ni, ante vel post; cum reuera paria
sint aliquid fieri in actu Confessio-
nis, vel in continenti post. Et prop-
terea Bald. in l. r. n. 4. circa finem.
C. de opere libert. colligit, quod
quando aliquid debet fieri certo
tempore, intelligitur eo tempore
factum, quod est immediatè factum
ante, vel post. Et tunc dicitur actus
proximus confessioni ante vel post,
quoties ad alios actus extraneos non
recedit Confessarius; licet per ali-
quod temporis spatium duret solici-
tationis tractatus. Et quæ in conti-
nenti fiunt inesse videntur. L. Lecta
versic. dicebam. ff. de rebus credit.
L. Legem, C. de pact. Cap. præterea
de testibus cogend.

**Cur de hæresi suspe-
ctus?**

Sacerdos sollicitans mulierem mo-
tus ardore carnis; licet ex natura
huius actus, & sceleris carnalis; non
possit iudicari de hæresi suspectus,
tamen propter Sacramentum adiun-
ctum

Confessarij sollicitantis &c. in confessione. 215

Etum illi nequitiae sollicitationis, dignè præsumitur suspectus: quia malè videtur sentire de Sacramentis Ecclesiae; quod videlicet non fuerint instituta in medelam animæ: & quod licitum sit prophanare; prout fecerant Nouatiani, & Montanistæ, cum Sacramento Pœnitentiæ; Qui sanè confessionem iuebant, absolutio- nem largiebantur nulla pœnitentia iniuncta: & ideò pœnitentes, quia per locum, & ludum confessionem à se exigi intelligebant, graui peccata celabant, paucis & leuibus tantum confessis.

*Quo suspicionis gra-
du?*

Suspicio, qua vrgentur Confessarij leuis est, & modica. cap. Accusatus. cap. Vt officium, de hæretic. in sexto. Simanca, de cathol. & c. cap. 50. num. 24. Albertin. de agnoscend. & c. quæst. 34. num. 46.

Hodie tamen de stylo Urbis, & Orbis, immo Apostolico decreto Confessarij suspecti sunt vehemèter, hinc compelluntur ad abiurationem de vehementi, & transmittuntur ad Remum per quinquenniū, aut per septenniū.

*Sollicitans puerum erit
suspectus?*

Suspectus quoque Confessarius erit puerum sollicitans ad nephandum peccatum in confessione: cum eadem irreuerentiæ Sacramenti ratio militet in hoc casu. Crederem tamen Inquisitores fortassis procedere

Q. 4. ders

216 *Confessarij sollicitantis In confessione.*

dere non posse: quia id eis non competit Iure communi, vt patet; nec de consuetudine; cum in edictis nulla huius rei fiat mentio; nec ex priuilegio: cum in eo expressus sit tantum Confessarius foeminam sollicitans. Sed facta fuit per Sanctissimum Dominum Paulum Quintum declaratio, & extensio ad sollicitantes pueros, & ita practicatur vbique.

Quid ergo?

Utillimum tamen Reip. Christianae esset, vt a Sum. Pontif. postularetur edictum extendi ad Confessarios pueros in confessione sollicitantes, quia vbi est eadem ratio, & omnimoda similitudo, debet esse eadem Iuris dispositio, etiam in poenalibus; quia tunc non dicitur fieri extensio, sed quaedam declaratio. *Glos. in c. 1. de temp ord. in sexto. Panormit. in cap. Nihil. de elect. & cap. fin. de rescript.*

Ratio est, quia statutum in vno videtur statutum in altero, quando illa parificantur. *Glossa in cap. fin. de electione in sexto. Nauar. consil. 2. de purgatione vulgari, & de poenitentia dist. 1. Cap. poenae n. 2. & sequent.*

Quibus inter eris denunciare, & testificari?

Possunt mulieres hoc in casu, & denunciare, & testificari; quia actus iste sollicitationis aliter dignosci non potest, cum nullus interueniat praeter Confessarium, & foeminam:

&

& duæ foeminae plenè probant delictum. Neque inconueniens est, vt duorum vicem subeat mulier, accusatoris videlicet, & testis. Non enim hoc fit peruersè, sed Christianæ religionis impulsu, per tex. in cap. In omni negotio de testibus.

Cur ille?

Quia quando versamur in occultis negotijs, & difficilis probationis minor probatio requiritur. Alex. in addit. ad Bart. in l. fin. ff. de quaest. tex. in l. Consensu, C. de repud. At in hoc casu, non modo difficilis est probatio, verum etiam omninò occulta; tum respectu loci, & temporis; tum etiam respectu Sacramenti; & propterea Salycet. in l. Testium C. de testib. docet; quod, vbi agitur de certa specie hæresis, duo testes probant, licet loco, & tēpore singulares. Quod tamen verū est, vbi sint cōeordes integrè, & contestes in specie hæresis, licet in serie, & contextu verborum singulares.

Nonne ad silentium obligantur eorū que in confessione tractantur?

Obligat arctius præceptum de integritate confessionis, quam de reuelando Confessore inducente ad actum libidinis; verum ab integritate confessionis excusatur quis propter indemnitatem propriam, quam Deus, & natura homini concesserunt; quando periculum vitæ, infamiæ, vel ingentis damni timeatur; sed non tenetur filere peccatum alterius

alterius propter eius infamiam, quando cedit in ruinam conscientiae eius, & redundat in perniciem boni communis, & religionis. Et ita non est verum quod ex genere suo, mala sit detectio peccati confessionis; quia ordinatur in eius bonum.

Confessarijs & pœnitentibus præcipi potest, ut talia delicta reuelent? Superiores præcipere non possunt Confessarijs, ut pœnitentes detegant: Iubent tamen pœnitentibus, ut delictum sollicitationis Confessariorum manifestent; quia crimen hoc est contra reuerentiam, & puritatem Sacramenti; quia ad illius occultationem, pro bono nomine Confessarij non tenentur pœnitentes; cum illis non incumbat sub sigillo Confessionis Sacramentalis.

Cur ita, cur agatur de occultis? Sollicitationis delictum in actu confessionis, vel illi proximo, non est occultum per se, & ex natura sua, sed per accidens, & ratione loci secreti, & confessionis: Neque tantum inhaeret animæ, cum in opere externo exercetur; & ut delictum externum per testes comprobatum iuste punitur.

Cur idem in actu confessionis, & ante vel post? Quia in moralibus. Quod parum distat nihil distare videtur; Quare cum actus proximus confessioni, sit via & vltima dispositio ad ipsam confessionem; quod fit in illo actu proximo, factum censetur in ipsa confessione; Et quia eiusdem est ordinis,

Confessarij sollicitantis &c. in confessione. 219

ordinis, cum ea pari pœna meritò punitur delictū perpetrātū in actu proximo, ac si fuisset commissum in illa.

*Quæ requiruntur an-
tequā procedatur?*

Vt Inquisitores procedant contra Confessarios, prius constare debet de delicto per duos testes saltem fide dignos, qui deponant Confessarium in ipsius Sacramenti pœnitentię actu, vel proximo illi ante, vel post, filiam spiritualem verbis, vel tactu, aut factis impudicis sollicitasse.

Testes quales esse debent?

Qualitas testium maximè attendenda; an sint mulieres viles, & inhonestæ, reo inimicæ; iuxta tex. in cap. In literis de testib. de quarum vita & moribus, accuratè Inquisitores apud graues personas verbò tenus se informant, priusquam ad capturam, & Rei custodiam, cum voto Ordinarij, & Consultorum, qui vxorati non sint procedatur Rei qualitate, & delicti pensata.

*Quo pacto sententia
ferenda?*

Completo processu vocatis Consultoribus non vxoratis publicatur sententia coram Episcopo, Confessarijs, Parochis, ac Fratribus, & Religiosis personis.

Quomodo abiurabunt?

Debent Confessarij regulariter abiurare de vehemēti, & priuari confessionibus saltem mulierum: Et vbi relabantur, non pœna relapsorum puniendi, sed grauiori, cum eadem abiuratione vehemēti. Iuxta c.

Accus

Accusatus, de hæret. in sexto.

Quo iure proceditur? Inquisitores procedunt in hoc casu ex priuilegio Apostolico, videlicet Pauli IV. 1561. 16. Aprilis. Pij IV. 1564. 6. Aprilis. Clemen. VIII. 1592. 3. Decembris. Et ex Decreto Illustrissimorum, & Reuerendissimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium Generalium Inquisitorum Romæ 1597. Rodriq. vbi supra. 1612. de mense Aprilis, fuit Decretum à Santiss. D. Paulo V. monendos esse Inquisitores omnes, vt Confessarijs præciperent, quod cauerent ab omni, & quacūque sollicitatione, aliàs procederetur rigorosè contra quoscunque, ita apparet ex litteris Illustrissimi, & Reuerendissimi Cardinalis Arigonij, scriptis Reu. Patri Inquisitori Mediolani sub die quinta Maii eiusdem anni. Nunc autem extat Decretum felicitis recordationis Gregorij XV. vt infra.

(S)
-(S) (S)-
-(S) (S) (S)-
-(S) (S) (S) (S)-
-(S) (S) (S) (S) (S)-
-(S) (S) (S) (S) (S) (S)-

FLO

Extr
por
se a
adi
Lege
reti
bili
Est r
Lege
fuer
tem

FLORES DISPUTATIONIS

DE AVCTORITATE,

Et vtilitate Extrauagantium,

*Pro Officio sanctissimæ Inquisitionis
eiusdem Pagnæ.*

*Extrauagantes in cor-
pore Iuris non clau-
sæ contra hæreticos
editæ, sunt validæ?*

Tique; si tamen alijs Consti-
tutionibus in corpore Iuris
contra hæreticos registratis
non obuiet. Ita per Bonifac. VIII.
in c. vlt. de hæret. in 6. & Clement. J.
de hæret.

*Leges seculares in hæ-
reticos editæ inuola-
biliter obseruandæ?
Est recens inuētum?*

Etiam. Ita Innocentius IV. Rescri-
pto incipiente: Orthodoxus fidei.
Minimè: sed ab initio fermè na-
scentis Ecclesiæ, anno videlicet 430.
Theodosius, & Valentin. Imperato-
res hoc idem fanciuerunt.

*Leges abolentur de-
suetudine, aut longo
temporis intervallo?*

Minimè; & præcipuè quæ contra
hæreticam prauitatem sunt latæ. Si
enim

enim ab initio fuerunt receptæ, licet per mille annos in Iudicijs non sint allegatæ, non propterea in defuetudinem abibunt, nisi nominatim, & expressè aliæ ferantur leges illas, aut reuocantes, aut immutantes, c. Contra 25. q. 1.

Extrauagantes quando dicuntur decretis titulorum de hæreticis obuiare?

Quum manifestè, & expressè eisdem decretis contra dicunt, atque e diametro cum eis pugnant. Id enim significat verbum obuiandi: & in eadem tantum parte, in qua contradicunt, emendatæ sunt, in cæteris verò validæ semper remanent.

Afferas si lubet exemplum?

Si per Extrauagantes, aut alias quasuis Ecclesiasticas leges aliquid caueatur, quod alicui communi non sit prouisum, aut non plenè decisum, dummodò cum eo non pugnet expressè, siue id pœnas in hæreticos, & eorum complices augeat, siue modum inquirendi, interrogandi, excandendi, compellendi, torquendi, publicandi, aut simile quid præscribat, id omninò seruandum est.

Quid de generalium Inquisitorum statutis, ac institutionibus?

Si de omissis, aut parum explicitis à Iure communi agant, ubi facilitatem procedendi modum in causis fidei præscribant, vel pœnas in hæreticos rationabiliter adaugeant, inspecta locorum, atque personarum qualitate, proculdubio obseruanda erunt.

Quid de statutis in

Vim legis habent; si tamen fuerint

Flores extrauagantium.

*Concilijs Prouincia-
libus contra hereti-
cos latis?*

runt à Papa, vel à Sedis Apostolicæ
Delegatis confirmata; vt Tolosanum,
Narbonense, Biterrense. Ita Vrbanus
IV. Rescripto incipiente: Præcunctis.

*Quid de Episcoporu,
& Inquisitorum le-
gibus?*

Ibidem tantum seruandæ, dum ta-
men Iuri communi non repugnent.
c. 2. de Constitut. in sexto.

*Inquisitores aliarum
Prouinciarum pote-
runt ipsis vti?*

Maximè quando non discrepa-
bunt à Iure communi, nec rationi
erunt dissonantes; consideratis in-
super locorum, personarum, & nego-
tiorum circumstantijs.

*Consuetudo admitten-
da, & seruanda?*

Etiam, si tamen rationabilis, &
approbata. c. Cum contingat, de
foro compet.

*Consuetudinis quod-
nam robur?*

Legis, & canonibus præponderat,
vbi rationabilis fit, & legitimè præ-
scripta. cap. vltimo de consuet. Glos.
in c. Pastoralis, de fide instr.

*Quanta extrauagan-
tium auctoritas?*

Tanta, vt si authenticæ sint, &
indubitata constitutionem in cor-
pore iuris clausam tollant, eidem
præponderando. cap. 1. de constitu-
tione.

*Quid si dubitatur an
authentica?*

Si est Iuri consona secundum eam
iudicandum, quod si à Iure discrepet
Summus Pontifex consulendus. cap.
Pastoralis, de fide instrumentorum.

*Extrauagans ergo cõ-
stitutionibus Iuris
præualebit?*

Etiam; quotiescunque erit appo-
sita clausula: Non obstantibus qui-
buscunque constitutionibus in con-
trarium.

Sententia lata contra

Si contra extrauagantem in cor-
pore

*extrauagantem erit
valida?*

pore Iuris clausam, nulla; quia perinde est ac si contra legem. cap. 1. &c. Cum inter de re iud. Si verò non sit in corpore Iuris, valida. c. Pastoralis, de fide instrum. Ratio quia si est incognita, non vitiatur. Incognitas enim leges Iudex cognoscere non tenetur.

*Quid si lata sententia
contra legem Iudici
indicatam?*

Si Iudex, ob summam difficultatem, & obscuritatem, illam non intelligebat, nec putabat ad causam pertinere, summo Iure valet; & multò magis valebit contra dispositionem extrauagantis ignoratam, & non productam.

Quid ergo agendum?

Liquere debet Iudici, fidesque eidem facienda de valore, & robore extrauagantis, vt lata sententia contra ipsam sit nulla.

*Extrauagantium auctoritas quomodo
probanda extra Curiam?*

Pluribus modis; Primo per appensum plumbum cum fune canapis cum impressis ex vno latere Sanctorum Petri, & Pauli capitibus, & in altero cum nomine Pontificis receptum concedentis. Secundo, si repariatur in publico loci alicuius Archiepiscopi. Tertio Notarij publici subscriptione, & personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ sigillo.

*Rescripta Vaticana
bibliotheca plumbo
carentia erunt auctoritica?*

Etiã, cum in his registris nil describatur, quod non sit prius multo diligentia examinatum, præuisum summa auctoritate, ac veritatis sinceritate

ceritate munitum, iuxta Romanæ Curia: stilum.

Extrauagantes pro sano Officio, ubique seruanda? Maximè, quoniam hæretica prauitas, aduersus quam sunt condite, & feruor fidei, quem respiciunt, & Iudices eisdem vtentes, vbique eodem Iure censentur. Hoc enim deducitur ex persona statuentis. Cap. ult. de constit. in sexto. Nam Summus Pontifex generalem habet iurisdictionem super hæreticam prauitatem, & fidei negotia.

Extrauagantes intereunt cum conditore? Quandoque. At quæ sanctæ Inquisitionis respiciunt negotia, nunquam: nec aliquis ex canonistis aliquando dixit extinguere per mortem conditoris, sed eas seruandas esse; præsertim viuentem earum conditorem. Neque ad essentiam legis pertinet, quod sit perpetua; siquidem id positum est in manu, & potestate legislatoris: Neque ad vniuersitatem legis, quod sit temporalis, cum in hoc sola conditoris attendatur voluntas. Cap. Nobis de sententia excommunicat.

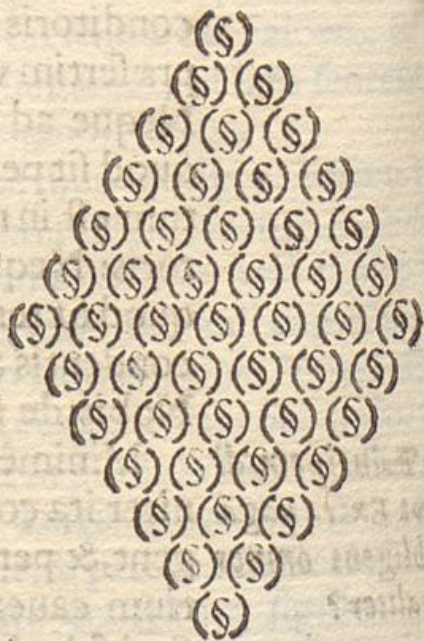
Refert Principem dicere, vt Extrauagantes obligent omnes generaliter? Minimè: quoniam leges communiter ita conduntur, vt omnes obligent, & perpetuæ sint; & nisi contrarium caueatur (quod communiter fieri solet) voluisse putandum est.

Extrauagantium que utilitas? Multiplex: sed ea præcipuè quoniam ex illarum notitia melius fortè, quam ex turbidis, & molestis in-

P. cer.

quia pe
. cap. i.
verò no
a. c. Pa
atio qui
ur. Ino
gnoscer
ifficula
m non ie
d causan
t; & mul
ispositio
e, & no
lesque ei
& robore
entia con
o per ap
e canap
e Sancto
us, & in
cis refert
o, si repe
us Arch
i subscri
iastica d
ris nil de
ius multa
æuisum
itatis in
ritate

interpretum quorundam commentationibus vniuersa Pontificum rescripta in titulis hæreticorum comprehensa intelliguntur, & interpretum errores facilius euitari possunt. Adde, ex notitia extrauagantium vniuersa Inquisitorum priuilegia luculentius in eis, quam alibi perspiciuntur. Paucissima enim oriri poterunt quæstiones, ac difficultates, quæ vel apertè per extrauagantes non declarantur; vel non inuita consecutione ex eisdem non deducantur.

SVM-

S V M M A R I V M B V L L A R V M

*Pro sacro Inquisitionis Officio ab Apo-
stolica Sede emanatarum, iuxta
Pegna seriem.*

*Quid Bulla Innocen-
tij III. prima con-
tinet?*

Mortatur Episcopos, vt hæ-
reticos omnes è suis Pro-
vincijs excludant, atque
reiecto appellationis re-
medio, eosdem rigorosè coerceant,
qui cum hæreticis commercium, aut
familiaritatem habent.

*Quid eiusdem Bulla
secunda?*

Vt hæretici ad nullas admittantur
dignitates, & consilia, nec actionem
alios eligendi habeant, Magistratus
sæculares ad id seruandum iuratoria
cautione compellantur; etiam per ex-
communicationis, & interdicti sen-
tentias, vbi opus fuerit.

*Quid eiusdem Bulla
tertia?*

Iubet eos coerceri, qui sacrorum

Quid Gregorij Noni
Bulla prima?

librorum vulgari translationi dabant operam: ac secreta conuenticula celebrabant; atque superioribus inconsultis prædicationis officium usurpabant appellatione reiecta.

Quid eiusdem Bulla
secunda?

Patarenos, & eorum complices persequitur, pœnas, & ordinem ipsos puniendi docendo. Hoc idem rescriptum, alij Pontifices, & confirmarunt, & ad alios hæreticos extenderunt.

Quid primi Innocen-
tij IV. Bulla?

Inquisitores iubet eligi, qui vni cum socijs causis fidei incumbant; in hæreticos, ac de hæresi infamatos inquirent; pœnitentes recipiant; in receptatores, defensores, & hæreticorum fautores, iuxta leges animaduertant: Quique prædicantes 20. dierum indulgentiam concedant; expugnatibus autem hæreticos, trium annorum; quæstuarios per censuram Ecclesiasticam coerceant.

Quid eiusdem Bulla
secunda?

Confirmat combustionem libri Talmudi, Gregorio nono iubente factam: illud addendo, vt Rex Franciæ cæteros libros inquireat, & comburat: atque prohibet, ne famulos Christianos, aut nutrices Iudæi habeant.

Vt Domini temporales exponant Banno quos Inquisitores notauerint & vbi non obediant compellantur per censuram Ecclesiasticam.

Quid eiusdem Bulla tertia? Vt Inquisitores Magistratus moneant, ac per Ecclesiasticam censuram compellant ad conscribendum in suis statuarijs, & obseruandū leges in hæreticos, & eorū complices latas.

Quid eiusdem Bulla quarta? Idem prorsus, quod Bulla secunda hoc solo variato; quod in secunda inquit; Moneantur Magistratus: in tertia verò, eisdem præcipiatur.

Quid eiusdem Bulla quinta? Constitutiones, ordines, & capitula, ad quæ conscribenda, & seruanda tenentur Magistratus sæculares ostendit.

Quid eiusdem Bulla sexta? Federici Imperatoris leges in hæreticos latas obseruari præcipit; Magistratus compellendo &c.

Quid eiusdem Bulla septima? Concedit Inquisitoribus, vt non obstante literarum Apostolicarum, contra hæreticos æditarum incorrectione, earum virtute procedant.

Quid eiusdem Bulla octava? Inquisitores hortatur, vt in hæreticos diligenter inquirent; in eosque, ac eorum complices, nisi conuertantur, iuxta canones procedant, inuocato sæculari auxilio: Impeditores Sancti Officij acriter coercendo; atque 20. vel 40. dierum Indulgentiam concedendo.

Quid eiusdem Bulla nona. Præcipit sæcularibus Principibus, & Magistratibus, vt bonis publicatis, Banno quoque supponant eos, quos Inquisitores, vel hæreticos, vel hæreticorum complices declarabūt.

Quid eiusdem Bulla
decima?

Principes, & Magistratus Inquisitoribus obediant, aliàs sententias in eosdem, ob hanc causam latas, Paparatas habebit.

Quid eiusdem Bulla
vndecima?

Inquisitores per Ecclesiasticam censuram compellant Magistratus, & latas in hæreticos leges seruare iurent.

Quid eiusdem Bulla
duodecima?

Inquisitores pecuniariam cautionem exigere, ab hæreticorum complicibus redeuntibus, de fide tenenda.

Quid eiusdem Bulla
tertiadecima?

Prouideant Episcopi Inquisitoribus in expensis de mulctis ab ijs exactis, qui data cautione pecuniaria Ecclesiæ mandatis stare promiserunt.

Quid eiusdem Bulla
quartadecima?

Iterum Federici leges in hæreticos, & complices æditas, seruari iubet, quibus multa Inquisitoribus priuilegia conceduntur, & plurima ad sacrum Inquisitionis Officium spectantia traduntur.

Quid eiusdem Bulla
quintadecima?

Quibus creandi Inquisitores facultas competat; quauè ratione semel creati deponi debeant.

Quid eiusdem Bulla
sextadecima?

Catholicam fidem tum per se, tum per alios prædicent Inquisitores. Audiensibus 20. vel 40. dierum Indulgentiam concedant; Cruce signatos, hæreticos insequentes recipiant. Hi enim plenariam adipiscuntur Indulgentiam.

Quid eiusdem Bulla
decimaseptima?

Hæreticorum, & complicum penas continet, & ordinem aduersus eos

Summarium Bullarum. 238

- eos in iudicio seruandum prescribit.
- Quid eiusdem Bulla decima octaua?* Prædicet Inquisitores Crucis verbum contra hæreticos, & complices: recipiant eos; qui Cruce signari voluerint: contra impediētes officium procedant velut contra defensores, & hæreticorum fautores: Cruce signatos à censuris absoluant; eorundem vota commutent, tempore Interdicti generalis, diuinis interesse possunt; cum Clericis Cruce signatis super Irregularitate dispensantes.
- Quid eiusdem Bulla decimanona?* Compellant Inquisitores Magistratus, vt Federici Imperatoris leges in hæreticos obseruent.
- Quid eiusdem Bulla vigesima?* Hæreticorum domus vnà cum Turribus contiguis destrui iubentur.
- Quid Alexandri IV. Bulla prima?* Procedant Inquisitores contra hæreticos iuxta Innocentij constitutiones, reliquis statutis in suo robore seruatis.
- Quid eiusdem Bulla secunda?* Ampliat, & declarat nonnulla capitula, in Bulla quarta Innocentij IV. Ad extirpanda &c. contenta.
- Quid eiusdem Bulla tertia?* Procedant Inquisitores iuxta Innocentij IV. ordinationes.
- Quid eiusdem Bulla quarta?* Constitutionum Innocentij IV. Ad extirpanda &c. ampliat tria capita, quæ ob nimiam terminorum breuitatem haud commodè poterant absolui.
- Quid eiusdem Bulla quinta?* Statuta quibus Inquisitionis officium directè, vel indirectè impedi-
- P 4 tur,

tur, moderari possunt Episcopi, & Inquisitores, Ciuitatum Magistratus compellendo.

Quid eiusdem Bulla sexta? Quinque articulos in Constitutione Innocentij IV. Ad extirpanda, & contentos explicat; & explicationem in statuarijs Urbium registrari precipit, & seruari.

Quid eiusdem Bulla septima? Fratribus Minoribus Verbū Dei in terris infidelium prædicantibus plurima confert priuilegia.

Quid eiusdem Bulla octaua? Plurimæ explicantur difficultates in fidei negotio sæpè contingentes.

Quid eiusdem Bulla nona? Hæreticorum filij non admittendi ad probandum parentes hæreticorum consolamentum petijisse post amissam mentem: si confiterit eodem petijisse dum sanæ mentis essent.

Quid eiusdem Bulla decima? Hæreticis, credentibus, fautoribus, receptatoribus, defensoribus, redeuntibus, sub certa pœna pecuniaria iniungatur; quod fidem catholicam teneant, hæreticis non faueant, Ecclesiæ obediant, contrafacientes promissam pœnam soluant.

Quid eiusdem Bulla undecima? Superioribus omnibus, tam secularibus, quàm Regularibus precipitur, vt in negotio fidei exequendo Inquisitoribus efficaciter assistant.

Quid eiusdem Bulla duodecima? Iubet obseruari leges Federici Imperatoris contra hæreticos, & eorum complices editas.

Quid eiusdem Bulla tredecima? Inquisitoribus plenariam Indulgentiam.

gentiam concedit: Socijs, Notarijs, & alijs negotio fidei incumbenribus, tres annos. Decedentes autem in huiusmodi negotijs plenam peccatorum veniam consequuntur.

Quid eiusdem Bulla quartadecima? Iubet Magistratibus secularibus, vt obseruent Constitutiones Innocent. IV.

Quid eiusdem Bulla quintadecima? Cogant Inquisitores Magistratus per excommunicationem, officiorum priuationem, & interdictum in terras; vt sententias ab Inquisitoribus contra Reos latus statim exequatur.

Quid eiusdem Bulla sextadecima? Inquisitores compellant brachio seculari inuocato, obligatos sub certis pœnis pecuniarijs, ad solutionem faciendam.

Quid eiusdem Bulla decimaseptima? Curent Inquisitores, vt scripturæ omnes contra hereticos, vel suspectos factæ, sibi consignentur.

Quid eiusdem Bulla decima octaua? Clerici, Religiosi, & Sæculares omnes tenentur sub pœna excommunicationis Inquisitoribus, & socijs prouidere de securo conductu de loco ad locum.

Quid eiusdem Bulla decimanona? Nobiles, Magistratus, & Communitates teneantur prouidere Inquisitoribus, vt in Bulla immediate præcedente.

Quid eiusdem Bulla vigesima? Præcipitur Prælati, & omnibus tam Ecclesiasticis, quam Sæcularibus, vt Inquisitoribus opportuni fauoris præsidio assistant.

- Quid eiusdem Bulla vigesima prima?* Magistratibus Sæcularibus sub excommunicationis pœna præcipitur, vt in immediatè superiore.
- Quid eiusdem Bulla vigesima secunda?* Aduersus Terras, vel Castrum ob hæresim damnatorum defendentes, tanquam contra defensores hæreticorum procedatur, nisi ab incepto desistant.
- Quid eiusdem Bulla vigesima tertia?* Commendatur Viterbiensis Communitas, quod Inquisitoribus promiserit exercitum congregare contra Capellum de Chia ob hæresim damnatum.
- Quid eiusdem Bulla vigesima quarta?* Vendant Inquisitores bona hæreticorum, fautorum, credentium, receptatorum, & defensorum: cōtradictores compescendo per censuram.
- Quid eiusdem Bulla vigesima quinta?* Contra quoscunque, etiam priuilegiatos, Inquisitores procedere debent: Notarijs sæcularibus deficientibus, Religiosos ad acta officij describenda assumant: hisque non habitis, duos viros idoneos ad scribendum eligant.
- Quid eiusdem Bulla vigesima sexta?* Inquisitores non tenentur obedire suis Prælati in concernentibus officium Inquisitionis.
- Quid eiusdem Bulla vigesima septima?* Excommunicati ob hæresim, vel alia de causa socij criminis, in fauorem fidei recipiuntur ad testificandum.
- Quid Urbani Quarti Bulla prima?* Procedant Inquisitore contra quoscunque priuilegiatos; non impedian-

pediantur ab Episcopis, nec è conuerso: redeuntes præuia abiuratione admittant: neminem absque Diœcesanorum consilio damnent. De Notarijs, idem quod supra: Testium nomina non publicentur: peritos aduocent; in absentes inquirant; in impeditores, velut contra fautores procedant, brachiũ seculare inuocantes.

Quid eiusdem Bullæ secunda?

Superiores Religionũ socios prudentes, & alios Fratres Inquisitoribus assignent.

Quid Clementis IV. Bulla prima?

Compellantur Magistratus, vt in suis Capitularibus conscribi faciant, & obseruari Constitutiones Innocentij IV.

Quid eiusdem Bullæ secunda?

Minister Prouincialis de consilio discretorum Inquisitores eligat, & vno amoto aliam de consilio eorundem constituat.

Quid eiusdem Bullæ tertia?

Federici Romanorum Imperatoris II. leges anno 1220. in hæreticos latas omninò seruari, mandat.

Quid Nicolai Tertij Bulla prima?

Feruntur multæ pœnæ in hæreticos, & complices; quæ continentur etiam in de hæreticis Decretalium, & sexti.

Quid eiusdem Bullæ secunda?

Prædicari iubet Euangelium Iudæis in terris Christianorũ commorantibus. Conuersis Prælatis, & Dominis sæcularibus commendantur; nec in personis, aut rebus molestantur: qui conuerti noluerint, Summo Pon-

- Pontifici denuncientur.
- Quid Honorij IV. Bulla prima?* Parmensis communitas coram Romano Pontifice se sistat, debitas receptura pœnas ob impetum in Inquisitorem factum, quòd hæreticam relapsam Curia relaxaret sæculari.
- Quid eiusdem Bulla secunda?* Docet, quid agendum cum filiis hæreticorum, credentium, receptorum, fautorum, reuerentium.
- Quid Clementis IV. Bulla?* Iubet Inquisitionibus, vt Templarios capere faciant, & eorum bona sequestrent, donec fuerit causa expedita, & sibi nuntient quid actum fuerit.
- Quid Ioannis XXII. Bulla prima?* Fraticellorum errores enumerat, confutat, & in eos maximè inuehitur.
- Quid eiusdem Bulla secunda?* Caueant Inquisitores, ne actus eorum scandalum pariant; pro familiari non nisi deuotum, & Ecclesiæ fidelem recipiant; atque deferendi arma familiæ suæ tantum licentiam concedant.
- Quid eiusdem Bulla tertia?* Procedant Inquisitores contra fœdera cum hereticis ineuntes, ac quoscunq; culpabiles, vel suspectos.
- Quid eiusdem Bulla quarta?* Citat, & damnat Michaellem de Cesena Generalem Fraticellorū Ministrum vnà cum suis complicibus.
- Quid Bertrandi Cardin. Legati litera?* Inquisitorem Auctoritate Apostolica instituit.
- Quid Gregorij XI. Bulla prima?* Iubet Archiepiscopo Tarracoensi, vt Raymundi Lulli libros omnes colligat,

colligat, & vbi heresibus sint resperfi,
comburat.

Quid eiusdem Bulla
secunda?

Officialibus Barcinonensis Episcopi precipitur, vt quendam Raymundi Lulli librum ad se quam primum transmittant.

Quid eiusdem Bulla
tertia?

Reprobantur articuli quidam Raymundi Lullis, libri eiusdem interdictis, donec per Sanctam Sedem fuerit aliud decretum.

Quid Martini V. Bulla?

Ioannis Vuichleff, & Ioannis Husz errores damnantur; de Sacramentis male sentientes coercentur; in hereticorum complices: poenae statuuntur: hereticos in terris suis habitare Principes non patiantur: Ecclesiastica sepultura hereticis denegetur; eorum bona a tempore commissi delicti confiscata intelligantur: suspecti de heresi, nisi se purgent, vt heretici condemnentur: purgationem negligentes excommunicentur, & vt haeretici damnentur: conuicti abiurent publice; recusantes coerceantur.

Quid Calixti III.
Bulla?

Extrauagantem Innocentij IV. Ad extirpanda &c. confirmat.

Quid Pij II. Bulla?

Quae in minoribus agens pro Concilio Basiliensi, & contra Eugenium IV. praedecessorem scripserat, omnino reuocat.

Quid Sixti IV. Bulla?

Responsa a daemonibus expectare haeticum esse adstruit.

Quid Innocentij IV.
Bulla prima?

Indulgetur, ac precipitur Inquisito

lico

- sitoribus, vt procedant contra se-
 ctam maleficarum.
- Quid eiusdem Bulla
 secunda?* Magistratus sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, exequi debet sententias contra brachio sæculari relaxatos latas.
- Quid Alexãdri VI.
 Bulla?* Soli Inquisitores cõtra maleficos & incantatores procedere possunt.
- Quid Leonis X. Bul-
 la prima?* Anima rationalis corporis formæ immortalis, multiplicabilis pro cor-
 porum multitudine asseritur: contra-
 riũ asserentes, vt hæretici puniuntur.
- Quid eiusdem Bulla
 secunda?* In Vrbe nullos libros imprimat, nisi Vicario Papæ, & sacri Palatij Magistro approbante: nec extra Vrbeni nisi de Episcopi, & Inquisitoris consensu: contrafacientes libros amittant, excommunicationis sententia innodentur.
- Quid eiusdem Bulla
 tertia?* Nullus prædicet, nisi à superiore approbatus: Euangelium iuxta sanctorum Patrum interpretationem explicetur; multaque alia à Prædicatoribus omninò obseruanda.
- Quid eiusdem Bulla
 quarta?* Inquisitores relaxare possunt brachio sæculari falsidicos testes.
- Quid eiusdem Bulla
 quinta?* Martini Lutheri, ac sequacium errores refert, ac damnat.
- Quid eiusdem Bulla
 sexta?* In Martinum Lutherum, illiusque complices, fautores, & sequaces & alios fidei inimicos iterum innodentur.
- Quid eiusdem Bulla
 septima?* Procedant Episcopi, & Inquisitores,

tores, contra maleficos, & sortilegos; compellendo Magistratus, vt sententias contra relaxatos latas omninò exequantur.

Quid Adriani Sexti Bulla prima?

Federicum Saxonie Ducem hortatur, ne Martinum Lutherum hæreticū in suū cliētem amplius retineat.

Quid eiusdem Bulla secunda?

Inquisitores vnà cum Episcoporum Vicarijs, si adesse voluerint, inquirant, in Lamas, & canonicè puniant.

Quid Clementis VII. Bulla prima?

Indulget Episcopo Brixienti, & Inquisitori, vt appellatione postposita procedant contra hæreticos.

Quid Clementis VII. Bulla secunda?

Inquisitores, & eorū Vicarij procedant contra quoslibet Religiosos, etiam priuilegiatos: occultos hæreticos absoluant, super irregularitate dispensent.

Quid Pauli III. Bulla prima?

Inquisitores procedant contra prædicantes propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, erroneas, hæresim sapientes, ac bonis moribus non conformes (Episcopis exceptis) grauitè coercendo impeditores.

Quid eiusdem Bulla secunda?

Quid cum Iudæis ad fidem conuersis agendum, plenè docet.

Quid supremorū Inquisitorū Decretum continet?

Ne Bibliopola, librorum impresores, vel Doanarum officiales publicè, vel secretè vendant, imprimant, relaxent libros de hæresi suspectos, & damnatos: pœnis additis

Quid Iulij III. Bulla prima?

tis contra quoscunque etiam legentes, communicantes &c.

De reuocatione hæreticorum ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ gremium, ac de recipiendi modo agit.

Quid eiusdem Bulla secunda?

Reuocat facultates legendi libros prohibitos, Inquisitoribus, & eorum Commissarijs exceptis: talesq; libros habentes realiter, & cum effectu eisdem Inquisitoribus consignent: contraditores, velut hæretici coercendi.

Quid eiusdem Bulla tertia?

Coercendi Hebræi libros retinentes fidei catholicæ, vel Deo detrahentes.

Quid eiusdem Bulla quarta?

Nullus, quauis occasione negotij Inquisitionis se immisceat, nisi per Inquisitores requisitus: contrafaciens excommunicatur per solum Romanum Pontificem, articulo mortis excepto, absolendus.

Quid supremorū Inquisitorum edictum eiusdem Iulij tempore emanatum?

Talmud Hebræorum, tam Hierosolymitanum, quam Babylonicum comburi fecerunt, grauib; additis pœnis, ne vel retineatur; ne ve a partibus infidelium adducatur.

Quid Pauli IV. Bulla prima?

Pœnam mortis statuit in negantes, vel Trinitatem, vel Iesu Christi Diuinitatem, vel de Spiritu Sancto Conceptionem, vel mortem, vel Virginitatem Mariæ virginitatem.

Quid eiusdem Bulla secunda?

Contra hæreticos, & schismaticos inuehitur.

Quid Pij IV. Bulla vima?

Eligendi Notarios in causis fidei facultatem concedit.

Summarium Bullarum. 225

Quid eiusdem Bulla secunda? Inquisitori Auenionensi committit, vt testium nomina, & cognomina nullo modo reuelet.

Quid eiusdem Bulla tertia? Inquisitoribus indulget, vt contra religiosos omnes, etiã priuilegiatos, procedãt, vbi à suis Superioribus non fuerint præuenti.

Quid eiusdem Bulla quarta? Supremis cõcedit Inquisitoribus, vt contra Episcopos, & Cardinales procedant: processu tamen Summo Pontifici relato.

Quid eiusdem Bulla quinta? Reuocat facultates legendorũ librorum prohibitorã concessas.

Quid eiusdem Bulla sexta? Approbat librorum prohibitorum Indicem, cum regulis per Patres à Tridẽtina Synodo delectos, confectis.

Quid Pij V. Bulla prima? Sentẽtias ab Inquisitionis Prætorio in Reos latas; in rem non transire iudicatam, statuit.

Quid eiusdem Bulla secunda? Beneficia ob hæresim vacãtia, Sedi Apostol. omninõ reseruat.

Quid eiusdem Bulla tertia? Præcipit Principibus, ac Magistratib⁹, vt supremis Inquisitorib. pareant, & reos pro alijs delictis carceratos, suspẽsa criminũ cognitione, ad Inquisitores deferant.

Quid eiusdem Bulla quarta, Si de prolegendis, &c. Penã mortis, publicationis bonorum, ac infamiæ perpetuæ statuit in impedientes, offendentes statũ, res, personas, accusatores, denũciatores, ac testes Sancti Officij, etiam effectu non sequuto.

Quid eiusdem Bulla quinta? Cõfirmat creationẽ, ac priuilegia

Q

legia

226 *Summarium Bullarum.*

*Quid Greg. xiiii.
Bulla prima?*

legia Societatis Cruce signatorum.
Dispositiones omnes beneficiales annulat, personis prohibitis propter genus, vel hæresim, aut apostasiam à fide factas.

*Quid eiusdem Bulla
secunda?*

Præcipitur Inquisitoribus, ut contra blasphemias, & flagitia Iudæorum procedant, in casibus tamen expressis in Bulla.

*Quid eiusdem Bulla
tertia?*

Quod ubique locorum semel in hebdomada, nimirum die Sabati, prædicetur Iudæis.

*Quid Sixti Quinti
Bulla?*

Inquisitoribus præcipitur, ut contra exercentes Astrologiæ Iudiciariæ artem procedant, nec non contra legentes, & retinentes libros consimiles, & de diuinatione tractantes.

*Quid Pauli Quinti
Bulla?*

Prælatos Regulares priuæ facultate procedendi contra suos subditos in causis fidei, & illam eandem, locorum Ordinarijs confert.

Summarij Bullarum finis.

IO. BAPT. PICCALEA,

Bibliopola, Lectori beneuolo.

HXpletis Commentariorum Floribus, non euasit illius magnitudinis Libellus uti opinabar: propterea, cæpi rogare M. R. P. Barriolam, ut pro folijs complendis præberet aliqua Floribus ipsis connectenda: intellexeram enim à fide digno viro, Patrem, uti Pœnitentiarium, pro foro conscientie aliquando consuluisse, atque Consiliorum exemplaria aliquot penes se habere. Renuit quantum potuit, excusationibus propositis, nimirum, quod nec numero plura, nec multum elaborata, nec prælo digna haberet in promptu. Tandem, & meis, & amicorum precibus victus, quæ tibi proponuntur, (minima quidem, & leuia, ut illius utar verbis) non sine animi molestia tradidit: In quibus si quid profuturum repereris, in Deum bonorum omnium largitorem referendum putes; ubi verò nullum ex his commodum senseris, studium hoc meum boni æquique consule, & Vale.

Q 2 CON-

CONSILIVM PRIMVM.

AN Confessarij Regulares approbati ab Ordinarijs locorum ad audiendas confessiones per annum tantum, anno elapso teneantur se iterum presentare pro confirmatione facultatis audiendi confessiones, vel potius attenda ipsa approbatione annuali possint audire confessiones, absque noua confirmatione &c.

ET primò loco dicendum videtur, quod non indigeant noua confirmatione, sed in vim approbationis ad annum sibi facte, possint Christifidelium confessiones audire.

Primò, quia Ordinarij locorum non possunt limitare iurisdictionem concessam à Papa. Syluest. ver. Confessor 2. quæst. 4. num. 5. Armilla verb. Absolutio num. 25. & cap. inferior. dist. 21. sed Regulares tamquam priuilegiati, non ab Episcopo, sed à Papa habent potestatem, & iurisdictionem audiendi confessiones. Iacobus de Graffijs in Appendice primi, & secundi tomi lib. 2. cap. 5. num. 15. in fine Henriq. in summa Theologiæ Moralis lib. 3. de pœnitentia cap. 6. num. 5. & 8. Aegidius Coninchus disp. de Ministro pœnitentiæ, dub. 6. num. 49. Franciscus Suarez de pœnitentia disp. 28. sect. 4. num. 22. & sect. 8. Gabriel Vasquez de pœnitentia quæst. 97. art. 3. dub. 3. num. 3. Emmanuel Rodriguez in expositione Bullæ Cruciatæ §. 9. num. 32. dub. 1.

dub. 1. Hyeronimus à Sorbo in Compendio Priuilegiorum Mendicantiũ verb. Absolutio quoad sæculares secundo circa finem annotationis. Ioannes Baptista Confectius in Compendio Priuilegiorum Mendicantium in summario materierum tit. 17. ca. 5. Bartholomæus Vgolinus de officio, & potestate Episcopi cap. 20. nu. 6. Ioannes de Cruce lib. 2. cap. 6. dub. 3. Ludouicus Beia par. 4. casuum &c. casu 10. ergo &c.

Secundò, quia approbatio facta ab Ordinarijs locorum reuocari non potest, nisi ob delictum, quia hoc est in odium, & iniuriam ipsius approbati Emmanuel Rodriquez in expositione Bullæ cruciatæ §. 9. cum alijs ibidem citatis. Emmanuel Sà in Aphorismis Confessariorum num. 4. Ioannes à Cruce lib. 2. cap. 6. dub. 3. Iacobus de Grassijs vbi supra, ita Confectius, & Coninchius. Suarez de pœnitentia. disp. 28. sect. 7. Reginaldus in sua Praxi Sacramenti Pœnitentiæ lib. 1. quæst. vltima. Rodriq. & Vgolinus locis citatis, ergo &c.

Tertiò, quia sacra Congregatio Concilij sess. 23. cap. 15. censuit Regulares ad audiendas in Ciuitate, & Diœcesi secularium confessiones semel ab Episcopo prauo examine approbatos, iterum ab eodem Episcopo non esse examinandos. Cœterum à successore posse vtique examinari iuxta Constitutionem Sanctæ memoriæ Pij V. Datam octauo Idibus Augusti, Pontificatus illius anno 6. quæ à Felicis Recordationis Gregorio XIII. non est reuocata per reductionem Priuilegiorum Regularium ad terminos Concilij Tridentini, ita attestante A. Cardinali Carafa, prout refert Stephanus Quaranta in summa Bullarij, verbo Confessor, fol. mihî 169. ergo cum semel Regulares Ordinarijs locorum

se præsentauerint, & ab eisdem audiendi confessiones facultatem obtinuerint, non poterunt iterum examinari, nec tenebuntur iterum se præsentare pro confirmatione facultatis obtentæ; quia quòd semel placuit, amplius displicere non debet, & eo magis, quoniam totum Ius, quod Ordinarijs competit supra Regulares approbandos ad confessiones audiendas, respicit tantum examen, respectu litteraturæ, & doctrinæ, quò peracto, & facultate confessiones audiendi obtenta, nihil Ordinarijs ipsis agendum superest cum Regularibus &c.

Quartò, quia in Clementina Dudum: de sepulturis, Clemens Quintus decernit, & statuit, quòd Ordinarijs recusantibus exhibere licentiam Regularibus audiendi Christifidelium confessiones, tunc intelligantur auctoritate Apostolica admissi, & approbati: Cum ergo Regulares Confessarij licentiam petierint, & obtinuerint audiendi confessiones ab Ordinarijs locorum, non tenentur singulo anno se præsentare pro confirmatione, quia Summus Pontifex hoc non dicit, sed tantum, vt petant; & vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; ergo &c.

Quintò, quia ita sentiunt multi Doctores, nimirum Stephanus Quaranta in Summa Bullarj verbo Priuilegia Regularium. Ludouicus Miranda in Manuali prælatorum Regularium quæst. 45. artic. 10. Bartholomæus Vgolinus de officio, & potestate Episcopi cap. 20. de gubernat. Regularium. Ioannes Baptista Confectius in Compendio priuilegiorum Mendicantium tit. 17. cap. 4. in fine. Et Petrus Martir in Summario Constitutionum Prædicatorum par. 2. cap. 64. &c.

Sed his non obstantibus contraria opinio vti
verior,

verior, ita communior, & tutior semper habitata fuit, nimirum, ut Confessarij Regulares non possint anno elapso Christi fidelium confessiones audire, quin prius ab locorum Ordinarijs obtineant suae facultatis confirmationem, & ducor.

Primò, quia concessum ad tempus censetur prohibitum, & denegatum post dictum tempus. Ludovicius decisione 75. num. 1. & decis. 159. num. 3. & decis. 567. num. 1. Angel. consil. 138. in principio, quia semper limitata causa limitatum producit effectum, l. in agris ff. de acquir. rerum domin. Corneus in l. admonendi nu. 4. de iur. iur. Geminianus consil. 15. num. 18. Petrus de Ancharano cons. 70. num. 8. Bald. consil. 25. lib. 5. Bolognet. in additione consilij 5. Ioannis de Annania vers. plus dico. Bartol. & ceteri communiter in l. cœpta. quæst. 1. ff. Si cert. pet. vbi Angel. & Alexand. Bart. consil. 95. lib. 2. & Bald. consil. 277. lib. 1. & facit lex prima, & lex fin. C. si non à compet. iud. Bald. cons. 339. lib. 1. Riminald. consil. 494. numero 2. Surdus decis. 75. num. 1. & 5. cum sequentibus, vbi ampliativè loquitur, etiam si corrigeretur ius commune, & ideo cessante licentia, cessat approbatio, & iurisdictio delegata: & ita docet Suarez tom. 4. de pœnitentia disp. 26. sect. 3. num. 2. & ratio est, quia licentia non excedit voluntatem concedentis; hinc potest imponere legem, quam vult. l. non quicquid ff. de iud.

Secundò, quia Ordinarijs locorum licet limitare facultatem audiendi confessiones Regularibus, prout docet expressè Vgolinus de officio, & potestate Episcopi parte 1. capit. 20. num. 6. vbi refert declarationem sacrae Congregationis. Emmanuel Rodriguez in summa parte 1. cap. 60. con-

Q 4 clusiones

clufione 4. Martinus Bonacina de Sacramentis difputat. 5. quæft. 7. puncto 4. §. 1. num. 7. Praxis Archiepifcopalis Neapolitana cap. 59. num. 15. & ibidem refert refcriptum Sacræ Congregationis Concilij Tridentini huius tenoris, videlicet. *Regulares poffe approbari ad tempus pro confeffionibus audiendis, quo elapfo indigent noua licentia.* Rodriquez quæftionum Regularium tom. 1. quæft. 59. art. 8. Suarez tomo 4. difp. 28. fect. 4. num. 22.

Tertiò, valdè vrget obseruantia præcipuè Mediolanenfis Diœcesis tot annorum fpatio confirmata, adeò patens, & manifesta, vt nulla egeat probatione: quæ fanè obseruantia; & acceptatio recipiendi fcilicet licentias limitatas, intelligitur cum fuis qualitatibus. Surdus confil. 150. num. 20. Suarez tom. 4. difp. 24. fect. 3. cap. 2. Gratianus Difceptationum Forenfium cap. 769. num. 25. communis autem obseruantia est optima rei interpret. Baldia l. 2. C. de fideicommissis libert. Menoch. confil. 32. num. 44. & 45. Socin. Sen. confil. 3. num. 4. & 5. Aretinus confil. 11. Menochius confil. 75. num. 56. & confil. 192. num. 12. Corneus confil. 93. num. 10. lib. 2. cap. cum dilectus, de confuetudine, vbi Butrius, & reliqui. Castren. confil. 347. lib. primo, Alexander confil. 5. num. 7. & 9. Si enim constat aliquid magis fuisse obseruatum attenditur illa maior obseruantia. Decianus confil. 12. num. 12. & confil. 215. Menochius dicto confil. 75. num. 76. & Decius confil. 441. num. 15. Menochius de arbitr. Iudic. casu 199. Quando vero super aliquo articulo contrariæ sunt Doctorum opiniones, illa amplectenda est, quæ fuit recepta à communi obseruantia, non obftante difpofitione Iuris communis. Latiffimè Cephalus confil. 220. nu. 31.

Quar-

Quartò, quia cum agitur de Sacramentorum administratione, & de proximi utilitate, illa opinio est præferenda, quæ magis certa, & tuta apparet. cap. vt animarum periculo, de Cõstitutionibus in 6. Vincentius Filiucius tom. 2. tractatu 21. cap. 4. nu. 138. 139. hic verò cum agatur, & de Sacramentorum administratione, & de utilitate proximi, fatendum est, Confessarios Regulares ad tempus approbatos noua indigere confirmatione, eo magis, quia in rebus ad factum pertinentibus certa, & tutior via semper est elligenda. Suarez tom. 4. disp. 26. sect. 8. num. 5. & deinceps, vbi tandem subiungit, Ego certè semper admonerem Ministros, vt cettiori via vterentur.

Quintò, quia absoluere à peccatis est actus iudicialius, per quem à Confessario tanquam à Iudice sententia profertur. Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 6. hinc nullius est momenti absolutio, quàm Sacerdos profert in illum, in quem ordinariam, aut delegatam iurisdictionem non habet. Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 7. Gaietanus tomo primo Opus. tractat. 3. quæst. vnica. Clementina prima de officio delegati. Adrianus 4. sent. de confessione, dubitat. 8. cap. Adijcimus, & cap. generaliter 15. quæst. 1. Martinus Nauarrus in Manuali cap. 4. num. 2. & cap. 1. num. 17. de pœnitentia, & in Manuali cap. 10. num. 1. Scholastici. 4. sent. lib. dist. 17. & cap. Omnis. de pœnitentijs, & remissionibus. cap. quem pœnitet de pœnitentia dist. 1. & cap. 2. de Constitutionibus in 6. Si ergo Confessarij Regulares non impetrata facultatis obtentæ confirmatione confessiones audirent, proculdubio absque auctoritate ordinaria, vel delegata sententiam proferrent in sibi non subditos, & hac ratio-

ne

ne ex defectu iurisdictionis, absolutio nulla effect: id quod clarius apparebit ex solutionibus, & responsionibus ad obiecta contrarię opinionis in principio proposita.

Ad primum respondetur, negando quod Ordinarij locorum non possint limitare iurisdictionem concessam à Papa, quando tamen iurisdictione concessa est à Summo Pontifice, cum aliqua conditione, & limitatione, prout in hoc casu; siquidem concedit Papa, & habilitat omnes Regulares, ut possint se præsentare locorum Ordinarijs ad imperandam facultatem audiendi Christifidelium confessiones, sed conditiones addit, quibus id fieri possit, nimirum, ut hoc fiat de licentia, gratia, & beneplacito Ordinariorum, Clementina Dudum, de Sepulturis. Item quod nullo pacto confessiones audire possint, nisi prævio examine, si ita Episcopo videbitur. Ex Concilio Tridentino sess. 23. cap. 15. ergo facultas concessa Regularibus audiendi confessiones limitata est ad hic, & nunc beneplaciti, & consensus Ordinariorum: & in huius veritatis confirmationem extat Decretum sacrę Congregationis Cardinalium negotijs Episcoporum, & Regularium præpositæ sub die 2. Iulij 1587. tenoris ut infra.

Regulares qui ad confessiones audiendas idonei generaliter ab Ordinarijs, eorumque Examinatoribus reperi, & probati fuerint, generaliter quoque, & indistincte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum admittantur in Diocesi propria. De cæteris verò qui non adeò idonei reperientur, si petierint se admitti arbitrio Ordinariorum relinquitur, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinarijs magis expedire videbitur, probare, & admittere. Qui autem in domibus laicorum

Confessiones ex causa audierint, statim Parochum admonere
teneantur, & fidem auditæ confessionis Medico adueniente
relinquere.

F. Michel Bonellus Card. Alex.

Georgius Pallearius Secret.

Hæc ex Stephano Quaranta in summa Bullarum ver.
priuileg. Regulatum fol. mihi 385. & ex Ioanne
Baptista Confectio in Compendio priuilegiorum
Mendicantium parte 2. tit. 17. cap. 4. & cap. 5. vbi
docet Regulares per examen approbatos, nec plene
idoneos repertos, posse ad libitum Ordinarij cum
aliqua limitatione loci, temporis, aut personæ
admitti, quo tempore lapsa, per eundem Ordina-
rium à Confessarij munere suspendi posse, & con-
cessam licentiam reuocari, & ita ab officio suspen-
sos remanere, cum iam amplius minimè approba-
ti censeantur, ac sint, purificata conditione sub
qua approbati, & admissi fuerunt, & ita Regularis
limitatè, & sub conditione approbatus, ea adim-
pleta, aut expirata, idoneitatem perdidisse dicitur,
& tamquam suspensus inunus Confessarij, neque li-
cite, neque valide amplius exercere potest. (Ver-
ba sunt eiusdem Confectij.) Habent ergo Confessa-
rij Regulares iurisdictionem à Papa, hoc est, habi-
litationem, & facultatem se præsentandi Ordina-
rijs locorum, quamuis beneficium Parochiale non
habeant, & hoc ius tolli, restringi, vel limitari non
potest per locorum Ordinarios; approbationem
autem, & potestatem audiendi confessiones obti-
nere

nerere debent ab ipsis Ordinarijs. Suárez tom. 4. de
 disput. 28. sect. 4. num. 9. 10. 21. 22. qui ex Decreto
 Illustrissimorum Cardinalium possunt illam referre,
 gere, & limitare, prout sibi expedire videbitur, &
 ita intelligendi, & explicandi sunt Doctores, in pri-
 mo hoc obiecto citati, & producti.

Respondetur secundo, Regulares ab Ordinarijs
 approbantibus habere, & recipere iurisdictionem
 delegatam, prout colligitur ex Concilio Tridenti-
 no sess. 23. cap. 15. de Reformatione, & ita docent
 in puncto Gutierrez Canoniarum quaestionum lib.
 1. cap. 27. num. 28. Bonacina de Sacramentis disp.
 5. quaest. 7. puncto 4. §. 1. num. 9. 16. & 29. Rodri-
 quez Emmanuel quaestionum Regularium tom. 1.
 quaest. 59. artic. 8.

Respondetur tertio, quod quando Doctores di-
 cunt Regulares Cōfessarios habere iurisdictionem
 à Papa, loquuntur de Bulla Cruciatæ, hac est eo ip-
 so quod ab Ordinarijs locorum sunt approbati, ha-
 bent iurisdictionem à Papa, nimirum absoluendi à
 casibus Papalibus.

Respondetur quarto, approbationem importare
 concessionem iurisdictionis. Gutierrez Canon.
 quaest. libro 1. cap. 27. num. 29. Suarez tomo 4. de
 pœnitentia disputatione 28. sectione quarta, num.
 2. & 3.

Ad secundum respondetur suspensionem, seu pri-
 vationem audiendi confessiones, esse quidem in
 iniuriam, & in odium ipsius approbati, quando
 fieret contra approbatum simpliciter, absolute, &
 in genere, prout cauetur Decreto sacrae Congre-
 gationis Concilij Tridentini, quæ fieri non possunt,
 nisi ob delictum, & ex noua causa ad confes-
 siones pertinente, prout cantat Decretum Illu-
 stris-

Illustriſſimorum Cardinalium negotijs Episcoporum,
& Regularium præpoſitorum, 20. Nouembris 1615.
prout alias ab eadem ſacra Congregatione reſcri-
ptum fuit Epifcopo Derthonæ 29. Ianuarij 1585. Si
verò ſuſpenſio, aut priuatio fiat ex cauſa purificatæ
conditionis, videlicet, quia tempus Confeſſario
præfixum, & limitatum elapſum fuerit; tunc ipſa ſu-
ſpenſio nec fit in odium, nec in iniuriam approbati,
ſed bonis artibus, iure ita ſuadente, prout continetur
in Decreto Concilij Tridentini, ſuperius allegato,
& in his terminis loquuntur Doctores pro con-
traria ſententia citati.

Ad tertium reſpondetur, Decretum ſacrę Con-
gregationis Concilij allatum, fuiſſe per eodem Il-
luſtriſſimos Patres interpretatum, & declaratum,
nimirum prout fuit dictum in reſponſione ad pri-
mum, quod ſemel admiſſus, & approbatus ſemper
habetur pro admiſſo, & approbato viuente eodem
Epifcopo, quando tamen fuit approbatus ſimplici-
ter, & in genere: Si vero fuerit approbatus ad limi-
tatum tempus, tunc expirat approbatio, & ita in-
diget noua approbatione, ſeu confirmatione, &
ita ſcriptum reliquit etiam Oldradus conſil. 250.
Gratianus Diſceptationum Forenſium cap. 264. nu.
35. tomo 2.

Ad illud autem quod ſubiungitur, quod ſemel
placuit amplius diſplicere non debet. Cap. quod
ſemel de regulis iuris in ſexto. Reſpondetur id ha-
bere locum in approbatione ſimplici generali, &
absoluta, non autem in approbatione limitata ad
tempus, in qua reprobatio, elapſo tempore, eo ip-
ſo reſoluitur, & pro non conceſſa habetur: regula
autem non vindicat ſibi locum in habentibus trac-
tum ſucceſſiuum, in quibus potest ex noua cauſa re-
pro-

probari, & impugnari semel placitum, & approbatum: Butrius consil. 22. num. 3. præcipuè vero in illis quorum ars est periculosa, vt in Medico, & alijs consimilibus: hi enim approbati, possunt quoque reprobari ex legitima causa, l. 2. C. de profess. & Medic. lib. 10. vbi Bart. idem dicit de Doctore semel approbato, qui male legit scholaribus &c. Verius ergo id dici poterit de Confessario legente, & opem ferente animabus ipsis magno pretio, hoc est Christi sanguine, emptis, & redemptis &c.

Ad quartum respondetur, Clementinam, Dudum de Sepulturis fuisse correctam, & reuocatam per Concilium Tridentinum, ita Suarez tomo 4. disp. 28. sect. 5. num. 5. & 6.

Respondetur secundo, Clementinam esse conditionalem, videlicet, in casu requisitionis ipsorum Regularium, & recusationis Ordinariorum, Suarez loco mox citato, quod non contingit in Mediolanensi Archiepiscopatu, quoniam anno elapso statim confirmantur licentiæ, absque nouo examine, & absque dilatione.

Ad quintum respondetur, Doctores omnes in argumento citatos loqui de Confessarijs approbatis simpliciter, & in genere, iuxta Decreta sacrarum Congregationum de Vrbe, non autem de ijs, qui fuerunt admissi, & approbati ad annum tantum, & ad tempus limitatum. Vt autem veritas ista firmitus credatur ab ijs, qui contrarium, vel dixerunt, vel scripserunt, vel adhuc etiam fortassis firmiter credunt, placuit hic subnectere nonnulla Decreta Illustrissimorum DD. Cardinalium materiam hanc respicientia.

Primum, Regulares pro confessionibus audiendis non approbandi ad tempus, sed generaliter, & ab-

& absolute. Vicario Camerini 7. Martij 1585.
Idem Archiepiscopo Avinionensi 1593. 22. Augusti.

Idem Patriarchæ VENETO 15. Martij 1594. sed in hoc decreto additur, si tamen sint idonei admittantur, absque præfixione temporis.

Secundum, Regulares Confessarij ob Pœnitentium multitudinem approbati, possunt ad tempus, non obstantibus rescriptis 15. Martij 1594 Archiepiscopo Neapolitano, & 4. Julij eiusdem anni, & 7. Junij eiusdem anni Patriarchæ VENETIARVM.

Tertium, Confessarij Regulares approbati, possunt iterum examinari, & rejici, si reperiantur minus idonei. 7. Septembris 1594. Vicario Apostolico Ciuitatis Castellæ.

Quartum, Confessarij Regulares approbandi sunt generaliter absque limitatione loci, temporis, & personarum; verum si attenda inhabilitate petierint approbati, id fieri poterit ad tempus. 7. Septembris 1598. Episcopo Derthonæ &c. Et ita censeo de Iure dicendum, & sustinendum, saluo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ infallibili iudicio, cui me ipsum, & scripta mea omnia ex toto corde subijcio &c.

CONSILIVM SECVNDVM.

Decessit Sempronius sine filijs : cupiens autem uxorem bonorum ferè omnium futuram hæredem , eandem vsufructuariam vniuersalẽ, & integram constituit . Item conuenit cum Titio, quod domum; vnã cum suppellectilibus eidẽ legabit, pacto , vt bona ipsa fideliter ac integrè vxori restituat , & consignet. Annuit Titius, & re ipsa fidẽ seruauit. Cũ autem ex statuto Mediolani p. l. c. 295. quartam tantum relinquere possit maritus vxori.

Queritur, an Sempronij vxor tutã conscientie percipere, ac retinere possit domum, & suppellectilia quartam excedentia; cum legatum, videatur Titio factum in fraudem legis, nec non in præiudicium hæredum , videlicet cuiusdam Hospitalis, & Societatis Sacratissimi Corporis Dñi nostri Iesu Christi. Petr. Cened. collect. 1. & 2. ad Decretum, & ad decretales, collect. 2.

Responderi posset affirmatiuè ob multas rones, quarum prima hæc est, leges, & statuta, quæ legem Diuinam, vel naturalem nõ inuoluunt, nõ obligant in conscientia. Nau. Man. conf. c. 23. n. 56. ac statutum de quo nunc agitur, est huiusmodi; ergo &c.

Secunda, Legislatores nullam fecerunt mentionẽ de culpa mortali, ergo non est credendum, eorum intentionem fuisse ad illam obligare.

Tertia, Imperatores Gẽtiles de pena æterna non cogitabant. immò quid culpa mortalis esset ignorabant, ergo &c. ita Nauarr. vbi sup. num. 55.

Quarta, vsus, & consuetudo habet, quod leges ciuiles, & statuta, non obligent in conscientia. Nauarr. vbi supra num. 55. 58. & 59. ergo &c.

Quin-

Quinta, quando duo iura concurrunt, illud omit-
tendum, quod est minoris entitatis. Panorm. in cap.
plerique de immunit. Ecclesiarum. At iure naturali
quilibet potest testari, & legare cui voluerit, ergo
istud ius naturale non poterit auferri per ius ciuile,
sive per statutum.

Confirmatur. Tenetur Titius seruare fidem Sem-
pronio accommodatam iure naturali, cui derogari
non potest per statutum ciuile, ergo &c.

Sexta, iure diuino, & naturali, quilibet dominus
est suæ voluntatis, & facultatum, ergo nullo pacto im-
pediri potest per legem ne relinquat quibus volue-
rit, sive per statutum.

Septima, finis, & ratio legis attendenda maxime
videtur, at finis statuti, de quo controuertitur, fuit
ne coniuges donantes filios hereditate fraudarent:
qui sanè finis hoc in casu cessat, cum Sempronius
non haberet descendentes, quibus relinqueret er-
go &c.

Octaua, Testatoris dispositio (vt tradunt omnes)
habenda est pro lege, ergo seruanda.

Nona, vbi nulla interuenit falsitas, cessare debet
dispositio legis ciuilis, & seruari æquitas, & obliga-
tio naturalis, quæ oritur ex dispositione defuncti. l.
cum amplius. §. is non debet. ff. de reg. iur. At in ca-
su nulla interuenit falsitas, cum non adsint descen-
dentes, qui fraudari potuerint, & testamentum ritè,
ac rectè fuerit stipulatum, ergo &c.

Decima: D. Greg. 13. q. 2. c. vlt. præcipit vt volūtas
ultima defuncti modis omnibus seruetur, ergo &c.

His tamen non obstantibus, dicendum est; nega-
tiuam sententiam veram esse, iuxta omnium ferè
Theologorum, & Canonistarum doctrinam, vt in-
fra dicetur.

R

Scien-

Sciendum ergo, vt lex ciuilis, siue statutum liget in conscientia, necesse est, vt sit iustum. ita Caiet. in Sum. verbo, lex. Tabie. in verbo, lex. nu. 24. Armill. in verbo, lex. num. 13. D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. & 2. 2. q. 186. art. 9. & 1. 2. q. 95. art. 3. in corp. Vt autem lex iusta sit, quatuor sunt necessaria, ex doctrina D. Thom. 1. 2. quæst. 96. artic. 4. & Summistarum in verbo lex.

Vnum est ex parte finis: debet enim institui in bonum commune. D. Tho. 1. 2. q. 90. art. 3. Alterum est ex parte agentis: vt lex instituat ab eo, qui habet superioritatem, & potestatem; ita vt non excedat limites suæ potestatis. c. 2. de constit. lib. 6. & l. fin. ff. de iurisd. om. iud. Tertium est, vt materia sit bona: idest, vt non præcipiatur res mala, vel prohibeatur bona. c. erit autem lex. dist. 4. Quartum est, vt forma sit bona, videlicet, vt lex seruet proportionem ciuium; non plus onerando eum, qui minus est onerandus. c. cum omnis, de constit. Requiritur præterea, vt sit promulgata: nam quamuis constet voluntas legislatoris, nihilominus obligandi vim non habet: vt probat Soto lib. 1. de iust. & iur. q. 1. art. 1. Requiritur insuper vt sit recepta, vt habetur Can. in istis dist. 4. & Felyn. in cap. de treg. & pace. Item quod per aliam contrariam legem, aut consuetudinem non fuerit abrogata. c. 1. de constit. in 6. Requiritur tandem vt non sit inuincibiliter, seu probabiliter ignorata. Ita Doct. omnes, & Card. Tolet. in tract. de septem peccatis c. 18. Nauarr. Man. conf. c. 23. num. 40. & 41.

Cum ergo statutum, de quo in casu factum fuerit ab habente auctoritatem, in bonum commune, sub bona forma, cum æqualiter omnes afficiat, & bonam, contineat materiam, videlicet, vt euten-

tur

ur lites, discordia, fraudes, cumque fuerit, & promulgatum, & receptum, & per contrariam legem, aut consuetudinem non abrogatum, nec inuincibiliter, aut probabiliter ignoratum, vt ex legatarij depositione: dicendum est, Statutum ipsum conscientiam verè afficere, atque ad sui obseruationem omninò ligare.

Confirmatur. Lex enim prohibere potuit, ne pueri bona sua, quantumcunque spontaneè, alienarent: ne per eorum imprudentiam malè dilapidarentur: adeo vt, si puer 10. aut 12. annorum ducentum scuta donasset vni, tutore inuito, non esset in conscientia talis donatio valida, vt patet. l. 1. de minor. C. si maio. fa. ra. ha. l. vlti. & l. Pupillus, ff. de acq. re. do. Tho. 2. 2. q. 32. art. 7. ad secundum. Quia cum partes sint propter totum, & quilibet sit Reipublice magis, quam suus; sicuti potest, ob vlciscenda maleficia priuare homines propria vita: ita ob æquitatis, & iustitiæ communis conseruationem, quæ de iure naturali est, potest translatione dominij impedire: tã cohibendo domini voluntatem, ne det; quàm adimendo alteri facultatem ne recipiat, vt colligitur ex D. Th. 1. 2. q. 95. art. 2. & 3. Potuit ergò Princeps, aut Respublica statutū facere, ne maritus vxori vltra quartã relinqueret; quod in conscientia ad sui obseruationem obligaret. Accedit quod lex iusta, & nõ nutriens peccatū debet seruari in foro cōscientiæ, quia edita est auctoritate Dei à suis ministris, vt concludit Abbas in c. 1. de constit. & de hoc est glos. in cap. quæ in Ecclesias, de cōstit. & idem Abb. concludit, in proemio decretalium in 2. q. & dicit singulariter Bal. in c. in omni negotio, colum. 1. de test. quod si leges nõ sunt contrariæ legi diuinæ sunt seruandæ in foro conscientiæ, & Feder. de Senis, conf. 21. multis

iuribus, & rationibus comprobatur quod quis teneatur magis, sequi legis dispositionem quam propriam conscientiam.

Adde; leges ciuiles, quantum est ex natura sua, obligare in conscientia, nisi aliud ex intentione legislatoris constet; cum & à naturali detinentur, constituentes in particulari specie virtutis, quod illa in vniuersali dicitur; & quietum Reipublicæ statum, in ordine ad sempiternam felicitatem, tanquam ad vltimum finem, intendant, vt docet D. Tho. 1.2.q.96. art.4. & 2.2.q.12.art.2.ad primum. Immò à Deo ipso potestatem habent Principes, & Reipublicæ condendi leges, & statuta faciendi: iuxta illud Prouerb. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Prædicat hoc idem D. Paul. Rom. 13. Omnis potestas à Deo est, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Cum ergo leges, & statuta ex sua natura obligent in conscientia, & potestas, qua utuntur Principes, & Reipublicæ sit à Deo; fatendum est necessario, cuiuscunque contrauenientis conscientiam ligare: & ita Sempronij vxorem absq; peccato non posse Domum, & suppellectilia sibi retinere. Quod autem sine peccato fieri non potest, omnino abrogandum est. c. quoniam, de præscript.

His accedit; legem accidentarios, & particulares cuiuslibet casus non respicere, sed communes, & ea quæ, vt plurimum contingunt, vt docet D. Tho. 1.2.q.84. & 85. art. 1. ad tertium. Quia iura (vt ff. de leg. Póponius ait) constitui debent in his, quæ accidunt, & vsu venire possunt; non tamen in his, quæ præter opinionem, & insperatò contingunt. Et ideò, cum ratio legis, & statuti fuerit, vt fraudibus, & vxorum dolis obuiaretur; neuè descendentes, vel cognati succedentes ex testamento, vel ab intestato, hereditati;

tatibus frãudarentur; ne uè bona ipsa in aliam tran-
sirent cognationem: Hinc fit, vt quamuis in aliquo
particulari casu ratio finalis legis, & statuti, aliqua
ex parte deficere videatur (vt in casu; cum descen-
dentes non haberet Sempronius) lex nihilominus
suum retineat vigorem. Vnde Theologicum est axio-
ma: finem legis non cadere sub lege, sed actiones,
quibus illuc tenditur, vt declarat D. Th. 1. 2. quæst.
100. art. 9. Sicut ergo puer 10. vel 12. annorum, sub
tutoris cura viuens, quantumcunque alias pruden-
tia, & iudicio valeret, si prædium aliquod, iusto etiã
pretio, vel vendidisset, vel liberè donasset cõtractus
huiusmodi inconsulto tutore factus, esset in con-
scientia inualidus ita, quamuis in legato, quartam
excedente, vxori relicto, nõ interfuerit dolus ex par-
te vxoris, sed libera, & certa defuncti voluntas; Lex
nihilominus, & statutum, quæ inualida facit talia le-
gata in suo permanebit robore, obligando in con-
scientia & vxorem, & alios ad sui obseruationem.
Nam quousque ratio, quæ Principem mouit, vel Rẽ-
publicam ad talem legem condendam non cessat in
toto genere, nec legis vis, & robur cessare debet.
dist. 6. cap. statuimus §. causas, vbi inquit Glos. quod
cessante causa cessat constitutio; verum est, quando
causa cessat actu, & exemplo: hoc est, vt non possit tra-
hi in perniciem exempli. Vel, cessat non omninò; &
ipso actu, sed ad hoc vt dispensari possit circa perso-
nam illam. Vel, Cessat quando hoc in iure exprimi-
tur, quod cessare debeat. Vel, quando omnis cau-
sa cessat, & impulsua, & finalis efficiens, & occa-
sionalis, tunc cessat constitutio ff. de postul. l. pri-
ma, §. sextum.

Nec obstat si dicatur: finem legis prohibentis pue-
ros bona sua alienare, ne per eorum imprudentiam

diffipentur, cessare cum puer prudens, & sagax venia didit rem iusto pretio: Quia etsi cessauit in illo euentu particulari, non tamen cessauit in communi.

Veluti, qui maceratione carnis non indigeret, qui est finis ieiunij, non propterea à ieiunando deobligaretur: Ita, quamuis in casu cesset finis iste, videlicet, legatum fuisse ab vxore, vel precibus, vel dolo à Sempronio extortū, nec in præiudicium sit descendendum, cum non adfit; lex tamen robur suū retinet.

Dico tandem: sicuti rem alienam bona fide prescribens tutus est in conscientia, nec tenetur illam verò domino rursus restituere: vt in ca. vigilant. & in c. fin. de præscript. & ratio est: Quia Principes, vt occurrerent litigijs, & concertationibus, poterunt pro bono communi subditorum bona, eisdem met inuitis, in alios traducere: vnde l. 1. ff. de vsucap. dicitur, quod pro bono pacis introducta est vsucapio. Ita cum eadem militet ratio in legibus testandi, seu legandi, & pro bono publico, & communi pacis, vtq; multarum concertationum, & litium absunderetur occasio, Principes, seu Respublicæ manifesta lege statuerunt, irrita, ac nulla legata quarta excedentia vxoribus facta, & propterea fatendum est necessariò, posse hæredem tuta conscientia illegitima legata non adimplere: Immò legatarium ipsum non posse tuta conscientia illa retinere; vt magis apertè inferius explicabitur. Vide Sotum de iustit. & iur. li. 4. quæst. 5. artic. 3.

Ex his ergo rationibus luce meridiana clarius apparet; Leges ciuiles, & statuta in materia graui (iusta tamen) obligare in conscientia ad sui obseruationem: quod tamen Reuerendus ille negabat in allegatione exhibitâ, cum haberet pro eius opinione, Mart. Nau. oppositum tenet, ibid. in Manual. confess. c. 23.

nu. 55. & Coronam confessio. i. reg. 3. Ut autem sciat omnes ferè Theologos, & Canonistas docere leges civiles in materia graui obligare ad mortale operæ pretium est libros, & tractatus, in quibus ita scripserunt, allegare. Canonistæ omnes in c. 1. de constit. vbi Felyn. num. 47. idem in capit. Nam concupiscentiam. eodem tit. num. 1. Abb. in proem. de cr. in verbo. Rex pacificus num. 4. Tex. est in c. 2. de maior. & obed. c. qui resist. i. q. 3. Glos. in cap. Quæ in Ecclesiarum, de constit. Archiep. Flor. in 1. par. tit. 18. c. vnic. Syluest. in verbo, lex q. 9. Tabie. in verbo, lex nu. 24. 28. 29. Alphon. de Cast. de poen. lib. 1. cap. 5. Sot. lib. 1. de iust. & iure quæst. 6. art. 4. concl. 1. Ifern. & Afflict. in proem. Constit. Regni in princip. Idem sentit glos. 3. in c. 2. de constit. lib. 6. & Felyn. loco supra cit. Calce. & Med. 1. 2. q. 96. ar. 4. Innoc. Abb. Imol. & alij Canonistæ in c. Quia plerique, de immun. Eccl. Ant. de Butr. in cap. venit. de iud. Bald. & Iason. in l. cum quis col. 4. C. de iur. & fact. ignor. Alex. cõf. 128. nu. 16. lib. 6. quos refert, & sequitur Cabal. cap. 2. l. Milleloq. 266. Nauar. in Man. cap. 23. nu. 48. Et vide complures, quos citat Pet. Cened. in colle. ad ius Canon. 2. par. collect. 2. nu. 2. & 3. Mich. Salon. Tomo 2. in 2. 2. D. Tho. q. 77. art. 1. controu. 7. & 8. Alex. Pesant. in 1. 2. D. Tho. q. 108. ar. 4. disp. 6. & 2. Fatentur multi quos refert, & sequitur Couar. in reg. peccatum, de reg. iur. in 6. 2. par. c. 7. §. 7. nu. 9. & in §. 5. nu. 2. & 3. vbi probat latissimè, legem penalem, præter ipsam poenam, semper ad culpam obligare, quandoq; mortalem, quandoque venialem. D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. Item 2. 2. q. 59. art. 4. ad secundum, & q. 66. ar. 6. Item 2. 2. q. 107. art. 3. & q. 108. art. 4. Sylu. in verbo, inobedientia in fine. Graf. par. 1. decis. Aur. c. 10. num. 1. & c. 2. nu. 48. eiusdem lib. Card. Tolet. in tract. de sept.

R 4 peccat.

peccat. mortal. cap. 20. num. 6. vbi dicit; Nam si leges humanæ, & pœnales præsertim, non obligant ad culpam multa sient mala contra bonum commune, nec ad affirmare est Doctoris, sed Principis, aut alicuius Concilij. Simus ergò in communi sententia. Hæc ille.

Verum, vt ad propositam facti speciem accedamus propius; Legamus, & attendamus, quæ tradit Graf. p. 1. decis. aur lib. 2. c. 2. au. 46. & 47. vbi sic habet. Ea lex, quæ impedit alicuius rei priuatam acquisitionem, eiusdemque dominij translationem in eum, qui antea nullum ius priuatum ad eam habuit; profectò in conscientia iudicio seruanda est, nec, hac lege constituta, poterit eandem rem retinere; quippè qui nullum dominium, nec ius in eam habeat, lege impediente eiusdem acquisitionem. Quæ quidem lex, & si pœnalis est, nullam requirit hominis executionem quoad pœnam ipsam; cum lege ipsa fiat plena, & integra executio. Hinc filius spurius, qui à lege humana, eademq; iustissima incapax iure ipso constituitur paternæ hæreditatis, non potest bona post obitum patris obtinere in animæ iudicio; non alia ratione, quàm quod lex humana constituens, efficiens aliquem iure ipso incapacem alicuius rei, eiusque acquisitionem impediens, siue id statuerit ad pœnam, siue ob aliam causam, in foro conscientia vim, & obligationem habet. Ita Couar. in reg. peccatum 2 p. §. 8. nu. 6. Hæc ille. Ex quibus apertissimè deducitur, Sempronij vxorem, nec recipere, nec retinere posse tuta conscientia, quæ sibi reliquit maritus contra formam statuti.

Sed dicet quispiam: Statuto cauetur, ne maritus ex se, & directè relinquat vxori ultra quartam, non tamè dicitur, quod id fieri non possit indirectè, & alio

me

mediante. Respondetur id falsum esse, & à iure reprobatum, l. oratio. ff. de spons. cum sex ff. de fidei, &c. Nauar. de senten. excommun. cons. 56. ea nimirum ratio, quia; Nemo potest plus iuris in aliū transferre, quàm sibi competere dignoscatur, per reg. 79. in 6. At ex statuto priuatus est Sempronius iure vxori relinquendi vltra quartā; ergò hoc idem haud poterit in Titium transferre: tum per reg. Nemo dat, quod non habet, tum etiam, Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia via non debet admitti, per reg. 84. in sexto, vbi dicit Glos. si in prohibitione habeatur respectus principaliter ad prohibitum, & nō ad viam, vel ad modum, quo prohibetur; tunc sufficit prohibitio vna via, vel modo facta, vt in eius fraudem alia via, vel modus admitti non debeat; vt in reg. Si autem prohibitio principaliter se habet ad viam, vel ad modum, & non ad rem, tunc alia via admitti debet. Vnde alteri Ecclesiæ alligatus Episc. nō eligitur sed postulatur. Verum cum ex statuto principaliter prohibeatur, res liquēda, deduci minimè potest, quod si Testator non potest relinquere vxori vltra quartam ex se, & immediatè, quod id facere possit mediatè, hoc est, alium instituendo, data fidei de re consignando illud vxori.

Accedit: Quia cum aliquid prohibetur, prohibentur, omnia quæ sequuntur ex illo, per reg. 39. in sexto, vbi, Dyn. Addit: quod Aliquo prohibito omne id prohibetur per quod peruenitur ad illud. Cum ergò Sempronio prohibitum sit ex statuto legatum vxori facere vltra quartam, prohibitum quoque erit omne id per quod peruenitur ad illud, alias, cum contra legis nitatur voluntatem, in legem ipsam peccare dicendus est, per reg. 88. in sexto.

Nec excusari potest Sempronij vxor dicēdo quod

do-

domum, & suppellectilia non receperit de manu Sempronij, sed de manu Titij legatarij. Nam respondetur, quod adhuc bonorum ipsorum illa est incapa. Couar. cap. 8. §. 5. num. 3. vsque ad 8. & cap. 6. §. 8. num. 16. Duen. reg. 366. & 367. Nauarr. de testamentis, conf. 8. Henricus Henriquez in summa Theologiae Moralis lib. 11. cap. 20. nu. 5. Imò ob fidem datam peccauit Titius, volens fraudare legem bonam & propterea rex. in l. Prædonis ff. de petit. hered. habet, talem heredem censendum Prædonis loco, & in priuari posse præfatis bonis.

Accedit eodem quod Nauarr. tit. vbi sup. conf. 2. disputando. An hæres teneatur credere Confessario dicenti, defunctum sibi imposuisse, vt quatuorcenta scuta eidem soluantur ad illa faciendum, quæ sibi secretò commiserat testator, præsertim cum in testamento adiecerit, vt hæres illa faciat, quæ Confessarius ei dixerit pro satisfactione obligationum, quibus tenebatur. Respondit Nauarr. quod cum testator videatur tacitum fideicommissum in fraudem legis relinquere. l. Lucius, §. fin. ff. de legat. primo, non teneatur hæres ei credere, nec in foro cōscientiæ obligatur ad quatuor illa centum scuta soluenda: Cum tacitum fideicommissum instituerit Sempronius in fraudem legis, non tenebuntur hæredes illud adimplere. Hæc eandem sententiam tuetur Henr. Henriquez, in summa Theologiae Moralis lib. 11. cap. 20. num. 5. vbi sic habet. Si pater Presbyter sub pacto taciti fideicommissi relinquat amico, tanquam hæredi, ingentem pecuniam, vltra quintum, vt post mortem ipsius patris teneatur reddere ea bona spurio, tam clericus, quam amicus pacto consentiens peccat mortaliter. Couar. c. 8. §. 5. n. 8. ver. 3. Perez li. 8. pag. 307. Anchar. cap. fin. de eo, qui dixit. Quia in re graui agit in fraudem

dem legis nouæ Taur. quæ est iusta, vt fatentur Iurif-
periti, & Theologi, & peccat spurius si inducat pa-
trem, vel amicum in eam fraudem.

Addit secundò: spurium in foro conscientie re-
nera esse incapax, vt ex vi pacti, & paternæ dona-
tionis factæ sub expresso, aut tacito fideicommissio,
accipiat bona illa per interpositam personam ami-
ci. Ita Couar. cap. 8. §. 5. num. 3. vsque ad 8. & cap. 6.
§. 8. num. 16. Anton. Gom. Soto, Duen. reg. 366. &
367. Et perinde est, ac si ea bona immediatè donarè-
tur a patre. Quodque amicus fidem ac commodans
sit incapax, tradit Bern. Diaz pract. canon. c. 58. Ant.
Gom. lib. 9. nu. 23. & 28. cum Bart. Segur. Idem Trou-
uamalla, verbo, filius, §. 6. & Boscl. §. 6. ob. 1. dil. 1010.

Addit tertio, probabilius esse amicum accepan-
tem tacitum fideicommissum in fraudem legis, non
posse sibi retinere. Bernard. Diaz pract. canon. c. 58.
Greg. lib. 13. tit. 7. par. 6. Ant. Gom. lib. 9. cap. 23. & 28.
cum Bart. Segur. Idem Trouuamalla, verbo, filius §.
6. Boscl. §. 6. Vide Graf. parte 1. decis. aure. cap. 2.
num. 48. 49. 50. 51.

Cum ergò æquè incapax sit vxor ex statuto, sicut
spurius ex l. 9. Taur. & spurius tuta conscientia reci-
pere non possit de manu amici, nec retinere præfata
bona: ita Sempronij vxor citrà peccati mortalis la-
bem, nec recipere, nec retinere poterit domum, ac
suppellectilia à Titio legatario, taciti fideicommissi
complice tradita; non tenetur tamen ea restituere
fisco antequam cognita fraude per sententiam dam-
netur, quia statutum pœnale est pro foro exteriori.

Quibus sic stantibus, reliquum est, vt rationes pro
affirmatiua sententia in principio adductæ dissol-
uantur.

Ad primam igitur dicitur: falsum esse, quod leges,
& sta-

& statuta, diuinam, vel naturalem legem non inuoluntaria, non obligent in conscientia, etiam ex ipsius Nauar. sententia, qui cons. 2. & 8. de testam. mutauit sententiam: immo in Manu. capit. 23. num. 40. asserit transgredientem legem humanam, iustam, promulgatam, receptam, non abrogatam, etiam secularem, mortaliter peccare, iuxta Glos. receptam in capit. quæ in Ecclesiarum de constitut. & confirmat. hoc idem in eodem cap. num. 48.

Respondetur secundò, reiecta Nauarri opinione, quod omnis lex, quæ absolutè fertur, hoc est, quæ contrarium non explicat, obligat ad culpam venialem, vel mortalem, secundum pretium operis. Domin. Soto lib. 1. de iustit. & iure quæst. 6. artic. 4. Hoc idem tenet Grass. parte 1. decis. aur. lib. 2. cap. 10. nu. 11. Idem docet Tolet. in tractat. de sept. peccat. mortal. tit. 20. nu. 3. & Couar. in reg. peccatum 2. parte §. 5. num. 4. inquit: quod, etsi non necessariò tamen plerumque colligi potest mens legislatoris, quod transgressorem velit obligare ad culpam, ex eo quod penam infert pro eo, quod alia lege, nec prohibitum est, nec præceptum. Quid enim si id quod fiat, vel committatur, non modo est simpliciter utile communitati, cuius legis conditor cura gerit: sed & maxime interest ob bonum commune id fieri? tunc à ratione alienum non videtur, legislatorem in hac coniecturæ speciem intendisse, vt ad mortalem culpam transgressorem obligaret.

Ad secundam dicitur: quod ex eo, quod non explicat se nolle obligare ad mortale, credendum, et tenendum est, obligare ad mortale (cum tamen reus grauis est) nam eo ipso, quod aliquid graue præcipitur, includitur intentio obligandi ad mortale; nisi contrarium exprimat, vt in Constitutionibus Dei

mini;

minicanis, & aliorum Regularium, in quibus explicatur, quod nullo pacto obligant ad mortale. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 186. artic. 9. & Caiet. ibid. Sot. lib. 1. de iusti. & iur. q. 6. art. 4. Card. Tolet. in tract. de sept. pecc. mortal. c. 20. num. 3. Graf. par. 1. decis. aur. libr. 2. ca. 10. num. 12. & 18.

Ad tertiam dicitur: Et si non constat præcipientis intentio, quod, videlicet, obligare intendat ad mortale: cum tamen usus Ecclesiæ, & omnes ferè Doctores Theologi, & Canonistæ soleant interpretari de obligatione ad mortale tendendum est obligare. Cardinalis Tolet. vbi sup. cap. 19. n. 7.

Respondetur secundò, quòd quamuis Imperatores gentiles ignorarent quid esset culpa mortalis respectu legis diuinæ positivæ, quæ data est à Deo, nec lumen humanum eam distinguit, nisi prius per reuelationem aliquam eidem manifestetur; cuiusmodi fuerunt in veteri testamento leges ceremoniales, & iudicales multæ; in Euangelio autem sunt præcepta Sacramentorum, & fidei incognita secundum naturam, quæ haud innotescunt, nisi per diuinam manifestationem. Card. Toletus in tract. de sept. pecc. mort. cap. 17. numero 5. Non tamen id ignorabant respectu legis diuinæ naturalis, quæ sic à Deo data est homini, quod rationi hominis illam insculpsit naturaliter; ita vt ratio hominis eam dicat: huiusmodi sunt præcepta Decalogi; ita enim Deus ea ordinavit, vt naturale rationis lumen attingat, & cognoscat talia præcepta esse, & esse obseruanda. Vnde infideles, qui nihil audierunt de Euāgelio, nec credunt Christo, non peccant peccatum infidelitatis in non credendo; excusantur enim ob ignorantiam legis diuinæ positivæ; Damnantur nihilominus propter alia peccata, quæ committunt contra ius diuinum

num naturale, quod obligatur observare, Lex enim naturalis nunquam ignoratur inuincibiliter, sed crasce, Syluest. in verbo, Præceptum §. 7. Card. Tolerus ubi supra, c. 18. num. 7. & 8. Et contra hanc legem diuinam naturalem peccabant Imperatores gentiles, scientes quid nomine culpæ mortalis intelligatur. Tolet, ubi supra.

Sed esto, quod forsan, nec meminerint, nec aduerterint quædam de intentione mortalis, vel venialis culpæ, sed solum intenderent velle obligare; nihilominus dicendum est obligare ad mortale. Quamquam autem sit obligatio relinquitur, grauitati materie Tolet, ubi supra c. 20. num. 3.

Ad quartam. Respondetur primò, negando talem usum, & consuetudinem ab Ecclesia, eiusuè ministris tanquam rationabilem, & culpæ mortalis ex parte tolerari: quin potius Confessarij scientia, conscientia, ac pietate insigniti, hanc eandem poenitentibus detestantur.

Respondetur secundò, peccandi consuetudinem non excusare à peccato. D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. de Caiet. Nauar. Man. c. 23. n. 42. ibi; & præcipuè quoad forum interius, ubi sola veritas consideratur, c. Tuas de spons. Ea propter timorata conscientia viri Doctores Theologos, & Canonistas consulunt, quæ ratione in consimilibus se gerere debeant. Confessarium ergo consulere tenebatur Sempronius, an id iuxta conscientia agere posset.

Ad quintam, & sextam. Respondetur falsum esse, quod lex civilis, siuè statutum iustum, & pro bono communi factum, dicatur repugnare iuri naturæ, sed ipsum ius interpretatur, & moderatur: quia lex naturæ non cogit seruare fidem contra ius civile. Grat. par. 1. de cil. aut. lib. 2. cap. 11. num. 48. Et propterea iure

iure optimo àfferuit Panorm. in c. Quæ in Ecclesia-
rum, de constit. Constitutionem Principis, siuè Rei-
publicæ ex rationabili causa factam, contra aliquid,
quod est de iure gentium, vel de iure naturali, tene-
re, & illam obseruantem non peccare. Videmus
siquidem per præscriptionem inductam à iure posi-
tuo, priuari dominum proprio rei suæ iure; sicut
propter delictum confiscantur tuta conscientia bo-
na alicuius, vt cap. vergentis, de hæret. & c. quorun-
dam. de Iudæis, vbi Summus Pontifex inducit serui-
tutem contra libertatem, quæ est de iure naturali.
Quare, cum statutum prohibens ne maritus vxori
relinquat vltra quartam, iustum sit, & in bonum cõ-
mune ordinatum; fatendum est illud iuris naturæ
esse interpretatiuum: & cum natura ipsa pro com-
muni bono conseruando, particulare aliquando re-
linquat, & destruat. Et quamuis de intentione, cõ-
sensu, & defuncti voluntate plenè constet; non ta-
men ita constat, vt ad rerum suarum alienationem
sit satis: quemadmodum de pupillo diximus; quod,
& si constet voluntatem suam esse; vendere, seu ami-
co donare; hæc tamen alienatio non est licita; quia
lex huiusmodi naturalem consensum est interpre-
tata, & moderata; non valere ad alienandum sua,
nisi concurrente tutoris voluntate. Vtrumque enim
factum est, non modo in alienantium fauorem, sed
multò magis in publicum commodum; quod est iu-
sta causa ad statuendum in præiudicium cuiuscunq;
priuati, l. Item si verberarum, ff. de rei vendic. Et
notatur in l. Antiochensium, ff. de priuileg. cred. Et
propterea quantumcunque constet de volutate de-
functi, & sit dominus suæ voluntatis, & facultatum,
quando non constat modo à lege præscripto, vt in
casu, non est eius intentio, & voluntas exequenda.

Neque

Neque obstat quod Titius teneatur accommodatam seruare fidem: tum quia in malis promissis rescindenda est fides, 22. quest. 4. can. 5. tum quia promissio, & iuramentum contra bonos mores praestitum non est obligatorium, per reg. 58. in 6. vbi glos. subdit. Iuramentum contra bonos mores in testamento est nullum, sicuti turpe pactum, etiam quod agatur de moribus à iure civili reprobatis (Philip. ibidem) cuiusmodi fuit pactum à Titio cum Sempronio initum.

Ad septimam dictum est superius, quod quamuis cesset finis legis, vel statuti in aliquo particulari; non propterea cessat vis, & robur eius, sed requiritur, vt ratio, quae mouit Principem, seu Rempub. ad faciendum statutum, cesset in toto genere; id est, actu, & exemplo; & vt cesset causa impulsua, efficiens, & finalis.

Ad octauam conceditur testatoris dispositionem pro lege habendam: vt in Auten. de nupt. §. Disponat testator, & erit lex &c. cum esset de testam. Id autem verum esse intelligitur, cum eiusdem dispositio iusta est; vt ibidem habetur: & fallit quando est contra legem, l. filius §. de condic. instit. Nauar. lib. 3. consil. 3. de testam. Cum autem Sempronij dispositio in vxorem medio Titij facta, sit contra statutum, non erit pro lege habenda.

Ad nonam negatur, quod nulla in casu interuenit falsitas: nam facta fuit fraus statuto iusto, & in conscientia (vt repetitum est centies) obliganti. Siquidem promissum, & iuratum fuit, quod seruari nec potuit, nec debuit; quia nullum iuramentum contra iustitiam factum est seruandum. D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. pro quo habetur casus in cap. Animaduertendum 21. q. 2. vbi dicitur: Vt licitum sit iuramentum

mentum requiritur, vt iustitiam contineat, & quod promissum est, licitè possit sine peccato seruari, c. quamuis peccatum, de pact. in sexto.

Ad decimam responderetur. Vltimam hominis voluntatem modis omnibus seruandam, vbi rationalis existat. Ita glos. ibidem. Cum ergo Sempronij voluntas, nec iusta, nec rationalis extiterit, seruari nullo pacto debet. Et propterea existimo eiusdem vxorem non posse tuta conscientia retinere domum, & suppellectilia, Titio mediante, sibi relicta quartam excedentia, vbi fraude cognita per Iudicem in illam fuerit pronunciata sententia. Salua que iustior fuerit &c.

CONSILIVM TERTIVM.

Illumina Domine oculos meos ne vnquam obdormiam. Psal. 12.

TITIVS mercator, cum esset debitor Sempronij occasione mercimonij aureorum octocentum, & ad solutionem debiti cogereetur, vt se ab ea eximeret molestia, constituit censum super fundo suo, qui erat vltimum pignus sui patrimonij, quem creditori vendidit pretio aureorum bismille, in instrumento dictum fuit integrum pretium fuisse in pecuniã numerata, licet reuera mille ducantum nummi aurei tantummodo fuerint numerati, & octocentum chirographo debiti, fuerint compensati, seu dati insolutum debitori: quod per testes in iudicio fuisse plenè probatum, supponitur, &

S inter

inter partes cōtrahentes expressè conuentum, nol-
le aliter contrahere quam iuxta Pij V. constitutio-
nem, quæ dat formam constituendi censum, cum ali-
ter &c. ad eam omninò se referentes: data est vlti-
mus in contractu fideiussio de soluendo censu, & pro-
fundi manutentione.

Quæritur, an is contractus quoad omnia, aut sal-
tem pro ea parte, qua fuit numeratum pretium in
vtrouque foro subsistat, an vero sit totus fœneraticius
ex quo integrum pretium nõ fuerit vere in pecunia
numeratum, & consequenter totus corruat, & cen-
sus soluti sint in sortem computandi, fideiussioq; pa-
riter ruat, corruente principali vsuræ vitio. Consti-
tutionis verba sunt huiusmodi, quæ conditionem es-
sentialem important. Rursum (suple quod supra in
alijs dixerat conditionibus) statuimus censum crea-
ri constituiuè nullo modo posse, nisi &c. Rursum ni-
si verè in pecunia numerata, præsentibus testibus,
ac Notario, & in actu celebrationis instrumenti,
non autem prius recepto integro, iustoque pretio,
& infra additur contractusque sub alia forma post
hac celebrandos fœneraticios iudicamus. Supponi-
tur præterea constitutionem hanc esse omninò vsu
receptam in ea Prouincia, etiam quoad vtrumq; fo-
rum, & inter laicos ad vngumq; omnino seruari, se-
cundò, contractum esse celebratum post hanc constitu-
tionem, 3. Vnicum esse contractum, & sub vna for-
ma, re, pretio, & obligatione compactum, & pro-
pterea esse individuum ex sua substantia. Vltimo
plenè esse probatum pecuniam integrè non fuisse
numeratam, sed fictè fuisse positum in mensa acer-
num innumeratæ pecuniæ, fuisseque dictum Nota-
rio, & testibus esse totum, & integrum census pre-
tium, scilicet aureorum bis mille, & verè summam
illam

illam pecuniã nõ fuisse vltra aureos nũmos mille dũcentum, reliquum vero pretij fuisse illud chirographum, & compensationem, & nominis sui debiti, quod erga emptorem habebat, quodq; in solutum ipse recepit.

Si fœneraticius contractus iudicabitur, dicatur vltorius, an quoad eam partem solum vitietur, quã non est numerata pecunia, an vero quoad totum, non obstante doctrina Feliciani à Sole, qui in suo tract. de censib. tom. 2. lib. 1. c. 4. num. 6. ex regula vtile per inuile non vitietur, firmat conclusionem, etiam in materia vsurariã prauitatis, & in simili casu, etiã post Bullam Pij V., & in materia Sacrorum Canonum, contractum pro parte valere, pro parte vituari, quam etiam videtur tenere Salas, de contract. tit. de censib. dub. 8. sub nu. 3. §. an vero, cum è contra in materia vsurarum, & vbi forma non seruetur integrè totus corruat contractus, qui ea ratione indiuiduus reputatur.

Attenta serie facti, prout in casu videtur dicendum, contractum non esse fœneraticium, sed iustũ, & legitimum, supponendo tamen quod debitum sit verum, iustè, & legitimè contractum, quodque in Constitutione census, nulla vis, dolus, aut fraus intercesserit, etiam quod illa octocentum scuta non fuerint præsentialiter coram Notario, & testibus actu numerata: quia Lex fundata in præsumptione non obligat in conscientia, quando veritas est in contrarium cap. Is qui, & cap. Tua de spons. Nauarr. in Man. Conf. c. 17. nu. 381. At Constitutio Apostolica præcipiens totum prætium exhiberi in pecunia numerata, hoc solum intendit, nimirum occludere viam dolis, & fraudibus &c.

Non redolet vsurariam prauitatem, quia non au-

getur debitum ob morosam solutionem, nec aliquid exigitur ultra sortem, sed verum iustumque debitum confertur in precium.

Nec continet iniustitiam, quia debitum est verum, & iustè contractum, & realiter datur iustum pretium.

Neque solutio anticipata facit ut sapiat usuram, nisi quando est in causa, quod venditor compellatur ad venditionem, vel quod vilius vendat: hisque rationibus ductus, sentio contractum esse iustum, & nullo pacto damnandum, sed tanquam legitimum sustinendum.

Verum, cum à viro fide digno acceperim octocentum scuta nequaquam fuisse in pecunia numerata exbursata, sed fuisse quoddam collarium aureum datum venditori census, loco, & scontro octocentum aureorum, hinc præsumenda fraus, & dolus, quoniam in venditione ipsius collarij prout fuit dictum ipse venditor census, multum perdidit de precio, & propterea existimo hunc contractum iniustum, & ita nullum in utroque foro. Molina de Contractibus disp. 390. Salonius tom. 2. de Contractibus vbi de Censibus art. 3. contr. 8. Navar. comment. de Usuris nu. 88. 121. Bonac. de Contractibus q. 4. puncto vnico num. 21. Farin. decis. Rotæ decis. 132. 189. 190. & ita fuit decisum in Sacra Cōgregatione Penitentiarie Mediolani die 16. Novembris 1621.

CONSILIVM QVARTVM.

Oculi mei semper ad Dominum. Psal. 24.

Empronio Mediolani mercaturam auri, argenti, & serici filati exercenti, Titius dedit ad societatem duodecim mille libras Imperiales cum affecuratione capitalis, & lucri inde prouenientis, interueniente triplici illo contractu, de quo pluri Doctores. Ex qua negotiatione, cum ex testimonio peritorum proueniant singulis annis duodecim pro centenario, ex dicto autem ipsius Sempronij proueniant quatuordecim, conuenerunt inter se (vt constat instrumento superinde confecto) vt Titio quotannis septem pro centenario darentur, ipsi autem Sempronio duo remanerent pro affecuratione capitalis (quæ quidem duo tantum dari solere iisdem periti testati sunt) residuum autem remaneret eidem Sempronio, pro affecuratione lucri, & pro eius labore, & industria.

Quæritur igitur, An hic contractus licitus sit, & iustus, & an in perceptione septem pro centenario sit aliquis excessus.

Certum est apud Theologos licitè iniri posse societatem, vt pecunia salua sit ei, qui illam apposuit, & tot in eius periculum subeat ille qui ponit operam, vel industriam. Idque fieri posse eodem tempore per vnum contractum virtute continentem duos vel tres, nempè contractum societatis, contractum affecurationis fortis, aut etiam, contractum venditionis lucri expectati pro certo pretio. Reginaldus par. 2. lib. 25. nu. 396. Praxis fori peni-

tentialis post Maiorem, Nauar. Couarruuiam, Petrum à Nauarro, Angelum, Syluest. Gabrielem, Lessium, & Gregorium de Valentia, assèrentem difficultate hac Romæ in nobili Theologorum confessorum agitata in hanc omnes fuisse sententiam.

Nec obesse potest si dicatur in contractu isto non seruari equalitatem, siquidem Sempronio assècuranti, & capitale, & lucrum remanent quinque tantum solutis Titio singulo anno septem pro quolibet centenario, nam

Respondetur, quod in contractu societatis diuidendum est lucrum ad equalitatem proportionis, idest pro quantitate partium collatarum, videlicet pecuniæ operarum, & industriæ, ita Caiet. Syl. Nauarr. Couarruuias, Molin. & alij omnes, ratio est quoniam equalitas quæ in contractu societatis requiritur non consistit in indiuisibili, sed habet latitudinem aliquando maiorem, aliquando minorem, quod relinquitur prudenti iudicandum ex concurrentibus circumstantijs, & ita quando arbitrio prudentis contingeret egredi totam latitudinem equalitatis quam iustitia exigit, contractus cõsensus est iniustus, & inducens obligationem restituendi, quantum est opus, vt is ad equalitatem reducatur, Reginaldus vbi supra sub nu. 387. Ludouicus Molin. de contractibus, disput. 415. num. 3. Et ad hoc propositum exemplum adfert Caiet. 2. 2. quæst. 78. art. 2. in responsione ad quintum. Ponat vnus mille ducatos, alter operas extimatas mille item ducatis, & tertius industriam extimatam quingentis, ita vt communis summa sit duorum millium, & quingentorum ducatorum. Dum fiet diuisio, siue lucri, siue damni ex societate secuti, primus, & secundus partem portionem accipient, & tertius partem medio

dio minorem alioquin erit inequalitas: Quamuis ergo Titius exposuerit capitale duorum mille aureorum per Sempronium assecuratum, & eandem, vel maiorem recipiat Titius partem lucri, credendum tamen, & præsupponendum est id euenire, eo quod labor, & industria Sempronij non commensuretur, & proportionetur capitali Titij; tum quia Sempronius erat vir prudens, & prouidus in arte negotiandi, nec contractum sibi damnosum iniisset, tum etiam quoniam eadem via, & ratione, qua multa alia negotia actitabat, & exercebat, illa eadem pecunias Sempronij negotiabatur.

Addo, quod si quis ex liberalitate pati velit inequalitatem, siue quia socius sanguine, aut amicitia ei coniunctus est: Siue quia vult remunerare obsequia sibi exhibita: siue quia vult eleemosinam facere, nulla iniustitia committitur quia volenti, & plena libertate consentienti nulla fit iniuria, & ita nulla iniquitas censetur in tali contractu. Molina de Contractibus disput. 415. num. 3. Reginaldus ubi supra num. 387. Quis prohibet ergo quin Sempronius vno ex supra dictis titulis ductus voluerit remittere, & donare Titio partem lucri sibi debiti etiam quod eius labor, & industria esset equalis capitali per Titium exposito, quod tamen vsque modo non constat, tum quia merces non erant per mare (ubi maius periculum) traicienda, tum quia in facto non videtur verosimile, quod industria vnus solius hominis possit commensurari capitali duorum mille aureorum.

Adde ex eodem Molina de Contractibus, disput. 417. nu. 7. & 8. concl. 1. Si quis operas prestiturus dicat, da mihi tantum pecuniæ ad talem negotiationem, & ego in me suspiciam periculum capitalis, & insuper tibi dabo quotannis tantum lucri certi, mi-

hique reliquum lucri relinque. Et hæc omnia solent magis optare mercatores, qui similes pecunias ad negotiandum accipiunt, utilioraque ipsis esse solent quam si ad solum contractum societatis eis tradatur, hinc inquam contractus iustus est, & licitus, ita Molina ad litteram. Adde lucrum ex hac negotiatione proveniens, teste Sempronio cum fit quatuordecim pro singulo centenario, septem erunt pro Titio, & alia septem pro Sempronio.

Neque contractui nostro aduersatur Bulla Sixti Quinti, quæ incipit *Detestabilis*, &c. in qua, damnat societatem initam cum pacto de saluo capitali, intelligenda enim est cum tale pactum fit ex vi ipsius societatis, non autem cum sit ex vi alterius contractus ei admixti, ut Toletus qui ei à consilijs erat, Respondisse fertur, & ratio esse potest, quia per hoc non tollitur ratio, & iustitia licitæ societatis: per illud autem tollitur: est enim manifestè in iustitia, si quis eo solo nomine quod in societatem tradat alteri pecuniam, velit ut se faciat de ea securum, namque ex vi solius societatis ad nihil aliud socij tenentur ex iustitia, quam ad iustam distributionem damni, & lucri periculo sortis vniuscuiusque remanent apud vnumquemque, immo ut Caiet. notat loco præcitato ex vi solius societatis socius, non potest alium socium cogere ad ineundum secum assicuracionis contractum, quia id onus est, quo ipse grari non potest, nisi vltro suaque spontè velit illud subire: Reginaldus loco memorato sub nu. 400. *Lesius de iustitia, & iure, lib. 2. cap. 25. dub. 3. de Contractu societatis*, Mart. Bonacina de Contractibus q. 3. pun. 11. *Nauarr. consil. 20. de vsuris*.

His igitur attentis dico, & existimo contractum per Titium, & Sempronium initum nullum continere,

nere excessum, posseq; Titium iuste exigere, recipere, & retinere alia septem pro centenario non obstante assecuratione capitalis, & lucri per Sempronium facta.

CONSILIVM QVINTVM.

Iustus Dominus, & iustitiam dilexit.
Psalm. 10.

TITIVS decoxit in longinqua quadam regione, ideo admonet Sempronium suum creditorem secreto de infortunio, & transmittit illi Notulam quandam debitorum, vt procuret exigere credita sibi debita, vt se seruet indemnem.

Sempronius hoc audito conuenit statim debitores Titij, & in specie Petrum, qui illi promittit certo se omnia facturum, vt illum seruet indemnem quoad id, quod Titius illi debebat, seq; illi soluturum, vel se debitorem illius constituere si id tuta conscientia facere posset, Sempronius acceptat promissionem.

Sequenti die comparent alij Titij creditores, qui etiam medio Iudicis sequestrant omnia Titii in manibus Petri existentia.

Sed antequam Sempronius adiuisset Petrum, Antonius nomine alterius creditoris preuenerat Petrum, ab illo petens, an ipse esset debitor Titij, cui cum respondisset Petrus se nihil debero Titio, statim nulla alia adhibita diligentia discessit, volens forte Petrus magis gratificari alteri creditori sibi

sibi amico, quod postea præstitit, promittendo Sempronio, vt supra dictum est.

Quæritur primò, an Petrus tuta conscientia possit soluere debitum promissum Sempronio vero creditori non obstante sequestro, quod postea sequutum est, illi inthimatum à creditore fortè etiam anteriore ipsimet Sempronio ipso sequestrante posthabito.

Secundo, an sub illa hora, qua promisit prædicta Sempronio Petrus posset se inscribere creditorem Titij, & debitorem Sempronij, & sic respondere Iudici sequestranti se nihil debere Titio, & hoc etiam adhibito iuramento.

Tertiò, an Petrus possit soluere prædictum debitum Sempronio posthabito Antonio, qui vt supra dictum est prior illum adierat.

Ad primum, suppono tanquam certum, vt mihi narratum est creditores istos prætendentes esse eiusdem, & paris conditionis, & personales, nec habere hypotheccam, vel priuilegium prælationis, nisi ratione temporis anteriores, vel posteriores: nam licet qui sequestrauit dicat se titulo depositi esse Titij creditorem, fecit tamen depositum illud ad negotiandum, & vsuras ex illo recipiendum, in quo caluaniunt Nauarr. in Man. cap. 17. num. 51. & l. si hominum §. fin. ff. Deposit.; & l. si ventri. ff. de priuil. creditor., Valentia 2. 2. disp. 5. q. 6. puncto 10. versic. 6. ex debitis, Ludonicus Molina tom. 2. de Contract. tract. 2. disput. 536. & alij non gaudere huiusmodi depositum priuilegio prælationis, esseque potius mutuum quam depositum. Hoc supposito.

Dico, potuisse Petrum tuta conscientia promittere Sempronio se illi soluturum debitum, quod Titio debebat, & tunc potuisse de facto illi soluere, si possi-

posita promissione, & Sempronij acceptatione teneri Petrum in conscientia seruare promissum, non obstante sequestro, quod postea superuenit, immo tunc contractum initum esse inter Petrum, & Sempronium per quem Petrus se obligauit Sempronio, nam licet contractus fuerit conditionatus, nempe si id tuta conscientia fieri potuerit, purificata nunc conditione, & sciens nunc se tuta conscientia facere potuisse, obligatio incipit ab ipsomet tempore promissionis, & tunc se constituit debitorem Sempronij mutata persona Titij primi creditoris in personam Sempronij, & hoc ut dixi non obstante sequestro creditoris, etiam in tempore anterioris.

Ratio huius est, quia licet ordo restitutionis verè obliget in conscientia, cum statuatur à legibus, & habeat fundamentum in natura, & qui hypotecam habent, vel priuilegium præferri debeant alijs non habentibus, & inter creditores non habentes priuilegium, vel hypothecam, qui prior est tempore, potior sit in iure, iuxta sententiam multorum Doctorum, vel iuxta alios Doctores credita decocti debeant ad ratam diuidi inter huiusmodi creditores, nulla habita ratione anterioritatis in tempore.

Tamen eademmet leges concedunt, ut inter huiusmodi creditores, qui est diligentior in petendo suo credito antequam sub Iudicis veniat potestate posset illud exigere, & totum sibi retinere etiam in aliorum creditorum anteriorum præiudicium, ut expressè habetur, l. qui autem, §. quod Labeonem, & §. Sciendum, & l. Pupillus ff. quæ in fraudem creditorum, & alijs iuribus quæ ibi citant Glosæ, quæ leges id optimè statuerunt, cum enim reuera id iam sibi esset debitum, suaque diligentia, & vigilantia merue-

meruerit alijs præferri, accedente etiam affectione Titij, & Petri debitorum potius erga ipsum, quam erga alios, voluit ius concedere actionem rescissoriam, aut reuocatoriam eius, quod ita esset acceptum, quemadmodum eam concessit, quando scienter factus est de nouo contractus onerosus in fraudem creditorum. Nauar. Man. cap. 17. nu. 52.

Quod in foro conscientia etiam omninò valet, quia lex ista non est censenda iniusta, quæ ita disponit volens hoc modo præmio afficere diligentiores creditores, & eum cui magis creditor gratificari scilicet voluerit, & quia leges quæ præscribunt ordinem restitutionis leges humanæ scilicet, & vim habent ex iure humano, & positiuo, limitari possunt per alia iura, vt in casu nostro.

Hæc omnia in terminis Ludouicus Mol. tit. 2. de Contract. tract. 2. disp. 536. versic. hoc loco est obseruandum.

Eandem rationem affert Leon. Less. l. 2. c. 15. de ordine restitutionis dub. 5. nu. 36. quia diligentia posterioris fecit eum potiores, sicut hypoteca, vel priuilegium, vnde ait, sequitur, creditorem posse petere integrum debitum, quando tenet debitorem non fore omnibus soluendo, & retinere vbi acciperit.

Hoc idem afferunt Hostiens. Monal. & Verul. apud Vigner. V. restit. 7. q. 8. quos ipse refert, & sequitur Nauar. in Man. c. 17. num. 52. in terminis eosdem citant DD Valentia 2. 2. disp. 5. q. 6. punct. 10. Azor. Inst. Mor. p. 3. l. 4. cap. 36. q. 6. Cosmus Scella in 2. 2. D. Thom. q. 62. dub. vlt. de ordine restitutionis dicto 5. & hæc sententia reddit tutum in conscientia Petrum, cum non solum habeat optimum fundamentum, sed tot egregios DD. pro se, nec vllas

contradicat. Nam licet aliqui DD. ponentes ordinem restitutionis in genere dicant obligare in conscientia, tamen non descendunt ad hunc punctum, nec huic doctrinæ contradicunt.

Ad secundum patet responsio ex dictis ad primum dubium, nam cum Petrus potuerit promittere, potuit etiam eodem modo, ac momento, & hora, qua promisit seruare promissum, quod non præstitit donec fuerit certioratus de securitate conscientia, & tunc præstitisset, si tunc id sciuisset. Constituit ergo ex tunc se Sempronij debitorem, & deinde cum fuerit interrogatus à Iudice tuta conscientia respondere potuit se nihil debere Titio, ex quo cum nunc sciat, se tunc potuisse tuta conscientia ea facere, optimè potest se tunc inscribere in libro rationum Sempronij debitorem; Nam verba quæ Petrus se obligando dixit. *Io farò tutto quello, che potrò fare con coscienza*, in hæc resoluuntur. Si nunc me possum tuum facere debitorem, ex nunc facio, & pono te loco Titij creditoris mei, modo mihi cõstet posse me id facere tuta conscientia, liber ergo erit à periurio, & à quauis obligatione restituendi Petrus, si ut supra iurauerit, & debitum Sempronio soluerit; nec Petrus etiam posito sequestro potuit sibi timere in foro exteriori, cum nulla concedatur à Iure actio cæteris creditoribus reperendi quod fuerit solutum, vel promissum modo supra dicto ante sequestrum, tunc enim est virtualiter debitum solutum.

Ad tertium, Respondetur posse Petrum tuta conscientia soluere integrum debitum Sempronio, omisso Antonio, qui nomine alterius creditoris, prior illum adierat, inquirens, an ipse esset debitor Titij, cui ipse respondit se nihil debere Titio.

Ratio

Ratio huius est, quia licet concedatur creditori prius accedenti, ut possit exigere creditum sibi debitum, & exactum retinere, & negetur actio repetendi alijs creditoribus, non tamen præcipitur debitori, ut prius illud soluat prius accedenti, sed potest illud soluere alteri, qui habebat ius illud exigendi, vel expectare iudicis sententiam, vel etiam ad ratam omnibus credentibus illud diuidere, vel anteriori in tempore soluere.

Secundò, diligentia creditoris non tantum consistit in temporis prioritate, quod ipse prius accesserit, nihilque præterea gesserit audita Petri responsione, cum præsertim Petrus non teneretur se manifestare debitorem Titij, nec teneretur credere Antonium, qui præuenit esse verè illius creditorem, sed in multis alijs circumstantijs; nam primo voluissent Titius, & Petrus gratificari Sempronio, qui ob diuturnitatem temporis, quo negotiatus est cum Titio, & ob multa merita illius id merebatur, sciebat intercedere negotia inter Titium, & Sempronium, quod non sciebat de Antonio; Præterea Antonius audito responso nihil aliud præstitit, Sempronius institit, diligens fuit in elicienda promissione, adhibuit media, ostendit Petro enixam Titij voluntatem ex litteris, & notula debitorum.

Accedit ultimo ad tollendum omne dubium, quod Sempronius est anterior in tempore ipsi Antonio.

Tandem sic fuit decisum in Prætorio Rotæ Romanæ, ut testatur Prosper Farinacius decisione 110. voluminis decisionum, quæ numero sunt 372.

Et hæc vera esse in foro conscientie censeo, polleoque supradictis non obstantibus Petrum soluere in te.

integrum debitum tuta conscientia Sempronio.
Saluo &c.

CONSILIVM SEXTVM.

Vronica, & filij, quorum duo erant minore 25. annis, cum dispensatione Senatus per instrumentum vendiderunt Procuratori Gabriellis, quædam bona immobilia, pretio ducat. 18. pro pertica, quod ascendit ad summam ducat. 13509.

Ex quibus soluti fuerunt præsentialiter solummodo ducatonum quinquaginta. Pro alijs verò ducatonum quinque mille venditores dilationem emptori statuerunt inde ad annum. Et pro restantibus ducat. 8459. inde ad annos vndecim.

Hac dilatione durante, venditores nullo reseruatō a dominio, nec iure fructuum, sed immo eo cum effectu, ac ex integro translato, pacti sunt, vt emptor soluat interesse pro parte non soluta in rationem quinq; pro centenariō capitalis dicti pretij in duobus terminis singulo anno.

Facit decisio Romana quam refert, & sequitur Antonuc. in sua Cathed. Beato Carolo dedicata cap. 2 1. vsq; ad cap. 32. Vgolin. de vsur. §. 1. cap. 39. num. 1. vers. quid igitur. Summ. Corou. confess. tit. de empt. & vendit. Corrad. cas. conse. quæst. 32. Reuer. Beia. cas. 19.

Alio etiam pacto adiecto, quod emptor eos reuelet, & indemnes seruet ab omnibus melioramentis, expensis, & damnis, quæ eorum fictabilis ab eis prætereundere posset, itaut ipsi venditores nihil pati haberent occasione præmissorum, & ab alijs præten.

ventionibus, salvo à solutione onerum Cameralium super ipsis bonis occursum, & impositorum à die celebrati dicti contractus retrò, pro quibus voluerunt teneri, & obligatos esse ad releuandum ipsum emptorem.

Uterius in narratiuis dicti instrumenti, ac in dispensatione memorata Senatus, leguntur etiam infrascripta per ipsos venditores enuntiata, vtz.

a S. Bona vero nunc locata *b* sunt pro fisco l. 4. s. 5. d. pro pertica, & vellent ipsi mater, & filij debita trium dotium sororum sanare, & se eximere à solutione fistorum, seu interesse. Si vero vendant tantum bona pro concurrenti quãtitate debitorum iam contractorum, omnes eligunt meliorem *c* partem bonorum, quod supplicantibus non expedit. Reperuerunt autem vnum emptorem, qui contentatur ipsa bona cum edificijs, & iuribus etiam aquarum in pertica acquirere, ideo decreuerunt pro eorum etiam maiori beneficio *d* dicta bona eidem vendere dicto pretio: Exbursando de presenti in summa ducat. trium mille, conuertendorum in sanandis dictis tribus dotibus, & alijs debitis, ac succurrendo eorum necessitatibus, & reliquum relinquere in manibus dicti emptoris, & interim, ne emptor gaudeat re, & pretio quod soluat loco fructuum, seu fistorum partis non solutæ, prout magis concordantes esse poterunt. *e*

b Venditores fatentur bona locata nisi pro fisco lib. 4. fol. 5. d. computatis oneribus, & periculis, ac alijs de quibus supra, & nihilominus conuenerunt de interesse ad rationem quinque pro centenario, quod importat lib. 5. fol. 2. d. 6. p. singula pertica, sine oneribus, & vt supra.

c Pretium meliorum erat eorundem ducat. 18. pro pertica, & tamen omnia, & vniuersa bona vendiderunt eodem, & equali

equali pretio, contemplatione dilationis, & sic duplicem
 usuram consequuti fuere, scilicet in pretio cariori, quia bona
 ipsa non erant eiusdem bonitatis, & in pensione, quia non fuit
 commensurata vero valori bonorum, nec quantitati fructuum
 locatorum, sed stipulata ultra sortem. Lupp. Gemin. in
 rep l. curabit comm. 1. §. 7. num. 145.

d Ergo pro suis gerendis negotijs, & non ad instan. alicuius
 amici, ut consideravi ipsa decisio Romana.

e Detegetur venditores noluisse metiri interesse ad fructus
 locatos; sed solum ad pecunias, & ad tempus.

Hæc sunt quæ resultant ex facto.

Verum quod obstare videtur est potissimum;
 quia in præsentī Ciuitate Mediolani, sicut
 plurimum consueuerint celebrari similes contractus
 venditionum cum translatione domini; habita fide
 de pretio, & taxato interesse à principio loco fru-
 ctuum in rationem quinque pro centenariio.

f Ex statutis Mediolani non possunt allegari aliqua consue-
 tudines contraria scripta, & ex binis decisionibus Sacre Cu-
 riæ Romanæ sancitum est, pacta usuraria, & illicita non
 adiuuari aliqua consuetudine, etiamsi in foro alias corrobo-
 rata per rescripta Pontificis dici possent, ut per Farinacium
 conf. crimin. 15. in fin.

Contractus est usurarius; tum quia vult extor-
 quere pensionem, & fructus, ex re non sua, cum in
 ipsum emptorem fuerit translatum dominium etiam
 quò ad fructus: tum quia ratione temporis, & so-
 lius dilationis ad soluendum capitale pretendit in-
 terusurium: tum quia subiacere non vult oneribus
 & periculis; tum denique, quia bona ipsa locantur
 solum ad rationem lib. 4. sol. 5. pro pertica, & ita

T

habe-

habetur respectus, & principalis intentio non ad fructus ex fundo verisimiliter colligendos, sed ad capitale ipsius pecuniæ (quæ de se infructuosa est) exbursandum. Ideò rescindendus contractus, & fructus accepti in sortem computandi, & ita fuit decisum in Sacra Congregatione Penitentiariæ Mediolani.

CONSILIVM SEPTIMVM.

Veritur vtrum ille, qui pro suis tantum gerendis negocijs, & non ad instantiam alicuius amici, vendit domum, aut fundum mille aureis, aut huiusmodi, & non valens accipere in præfenti nisi quingentos, data dilatione ad triennium, aut eo amplius, conuentionem facit cum emptore, vt interim ratione fructuum det sibi tot pro centenariis, committat vsuram in foro conscientiæ, necne, si tamen verè transferat dominium dictæ domus, aut fundi in dictum emptorem, ita, vt illis interim pereuntibus, pereant tantummodo, & corruant emptori, non autem venditori?

Et item, quod idem est cum superiore quæstione. Vtrum opinio tantummodo vera (in foro tamen conscientiæ) ea sit, quam tuetur Gab. Biel. 4. sent. distin. 15. q. 11. conf. 4. cas. 3. Summ. Silu. ver. vsur. 2. q. 11. & Aur. Ros. in 9. impr. cas. 27. & Rosel. v. 1. §. 47. diuus Bernard. in suis Sermon. de contract. ferm. 42. cap. primo, cas. 4. sub finem. Diuus. Anton. 2. part. tit. 1. §. 20. cap. 7. Plot. in repet. l. si quando, nu. 45 1. C. vnde vi. Abb. conf. 5. & alij Theologi, ac

Docto-

Doctores quos refert, & sequitur Silu. vbi supra.

Et primo quidem hic casus fuit transmissus ad RR. PP. Iesuinos Pœnitentiarios S. D. N. Papæ apud Sanctum Petrum, vt eum examinarent, ac deciderent, qui quidem post maturam habitam considerationem, post multos dies, sic congregati responderunt.

Præfatus casus propositus est vsurarius, & bene sentiunt præallegati Doctores, secundum doctrinam S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. ad septimum.

Alius sic respondit. In proposito casu puto venditorem vsuram committere, & in foro conscientia ad restitutionem teneri, cum supponatur dominium rei esse translatum in emptorem, & periculum eiusdem rei ad eundem emptorem pertinere, & nullam considerari posse moram in emptore, neque vllum interesse lucri cessantis, vel damni emergentis in venditore, cum venditor spontè vendiderit, & spontè terminum ad soluendum emptori concesserit, per ea quæ tradunt Doctores allegati, cum quibus etiam concordant Summ. Rosell. ver. vsura primo, §. 47. & 16. Addit nu. 48. vers. 6. & Armill. ver. vsura, §. 15. Idem Iacobus Vngarellus in add. ad Angelicam vsura. 1. §. 18. verbo, & de his patet. allegat Alex. Lombard. in 4. dist. 15.

Martinus Nauarrus Vir insignis post multos dies sic respondit.

Ad primam quæstionem respondeo in casu proposito vsuram committi, quia ratione dilationis accipit aliquid ultra sortem, quod est peccatum vsuræ committete, cap. in Ciuitate, de vsur. cum concord.

Ad secundam respondeo, primò quod vt responsio ad primam quæstionem sit vera, non oportet,

T 2 quod

quod opinio Angeli prædicta sit falsa; quoniam Angelus loquitur in casu in quo emptor à principio constituitur in mora, & consequenter, quando non datur dilatio ad soluendum. In casu autem proposito palam est emptorem non esse in mora à principio, quia datur ei dilatio ad soluendum.

Secundo, quod illæ duæ opiniones possunt conciliari, vt opinio Angeli procedat in casu, quo res venderetur præsentè pecunia, nulla dilatione data, & transfatis dominio, & possessione per clausulam constituti, quo casu emptor à principio incipit esse in mora soluendi, vt ait Angel. Opinio contraria, quando expresse faciendo pacto, vt res detineatur à venditore, donec solvatur præteritum, tacite datur ei dilatio ad soluendum, data in pignus re vendita, & fructibus pro solutione dilata, saluo saniore iudicio.

Plautius I. V. D. Vir celeberrimus, qui Romæ in Sapiëntia publicè legit, post multos dies sic respõdit.

Hanc puto tutiorem pro salutæ animæ, & magis receptam, quam etiam approbat Ambros. Vign. in tract. de vsur. nu. 265. & Corn. conf. 59. lib. 3. Soc. conf. 130. lib. 4. Dec. conf. 119. col. 3. & in cap. cum venerabili, col. 6. de except. Cagnol. in l. curabit, nu. 52. vers. quinto limita, C. de action. empt. Laur. Rodul. in tract. de vsur. q. 55. tutiorem putat Socin. conf. 103. nu. 26. lib. 4. communem dicit Idem Soc. conf. 88. nu. 19. eodem lib. 4.

Item non potest ab initio taxari interesse certum, etiam data mora irregulari, Cagnol. in d. l. cau sali, nu. 54. vers. sed restat.

Franciscus N. Doctor Canonista Egregius post plures dies sic respondit.

Visis, & diligenter discussis illis, quæ hinc inde
per

per Doctores adducuntur vtrinque attestantes de communi, casus iste valde redditur dubius ex equitate, l. Curabit, C. de action. empt. propter quam Didac. Couarruu. Vir doctissimus in proprijs terminis voluit pactionem, de qua supra in dubio sustentari posse. lib. var. resol. 3. c. 4. nu. 5. quam opinionem communem dixit additio, licet mali auctoris ad conf. Dec. 114.

Ego tamen contrariam opinionem, & veriorum, & magis communem, & in foro conscientiarum iudicio. Nec enim video, quomodo tolerantur illa obiecta, quod quis ex re non sua fructus capere possit, adeo ut ipse fructus percipiat, & rei periculum ad alium spectet: Ipse verè omnino sit certus de pretio sibi soluendo, præsertim nulla emptoris mora interueniente post habitam fidem de pretio, verè enim videtur solummodo contemplatione dilationis temporis, illa tot pro centenario percipi, & hoc eo magis, quia in facto præsupponitur venditionem factam fuisse pro suis gerendis negotijs, non ad alterius instantiam: & verisimile est emptorem vendidisse, data dilatione, quia non inuenit qui emeret pecunia numerata, sicque dilatio non esset facta principaliter ad commodum emptoris, nec aperitur etiam an venditor sit solitus negociari. Ideo contrariam opinionem quòd contractus sit usurarius post alios plures tenuit, & communem dixit Plot. de in lit. iur. §. mihi 11. num. 15. Summ. Sylu. in ver. usur. §. 2. num. 11. Abb. conf. 5. lib. 1. Dec. conf. 119. nu. 7. Aymo. conf. 189. nu. 3. Cagnol. in l. curabit n. 52. C. de action. empt. cum alijs latè adductis per supradictos.

Et hoc præsertim in foro animæ, in quo tutiorem semper opinionem amplecti debemus. Felyn. in c.

in presentia. nū. 18. De probation. Alciat. De præsumpt. reg. 3. in princip. & semper in dubio in foro animæ iudicari debet contractum esse usurarium. Bald. conf. 453. in fin. lib. 3. Arm. conf. 48. vers. 8.

Primo, ut si fiat pactum, quod loco fructuum quos sibi venditor intendit retinere ex re vendita, debeant dari ab emptore quatuor, aut sex, aut decem numeri aurei, aut tot (secundum quantitatem fructuum retentorum) eo casu non debeat pecunia excedere valorem fructuum communiter percipiendorum, alias illicitus esset contractus, quia haberetur respectus ad pecuniam, non autem ad fructus, quod quidem esset usura. Unde si quis vendat domum valentem mille aureis, & consueverit eam ad summum locare viginti quinque, aut triginta aureis, & huiusmodi, non licebit venditori petere pro usu domus ad rationem quinque pro centenario, quia haberetur respectus tantummodo ad pecuniam, & non ad dictam domum, & ita esset usura, quia usus domus tanti non valet, sed quanti locatur, debet peti ab eo.

Secundo, ut hoc pactum fiat à contrahentibus in ipsa traditione rei, puta domus, agri, silvæ, aut huiusmodi, non autem post habitam fidem de pretio, alias fœneratitius esset contractus, & ratio est, quia res ipsa sic affecta transit cum tali onere, quod quidem non esset si post traditionem fieret.

Tertio, ut venditor subiaceat periculis omnibus si quæ eueverint circa dictos fructus, quamdiu eorum ratione recipit singulis annis dictam pensionem pro rata parte agri non soluti. Quocirca, si vno anno tempestas, aut turbo omnes fructus destruxerit, aut si pruina eos decoxerit, aut si repentinus casus belli, pestis, aut fluminis, aut huiusmodi ingruerit, aut

gene-

generaliter quibus cœlo inquietior status acciderit, propter quem fructus prædicti extinguantur, non poterit licitè illo anno, dictus venditor aliquid pensionis pro fructibus recipere: cum nulli extent fructus: At si procella, aut grando non in totum, sed in parte fructus tollat etiam ad ratam debent fructus venditori perire. §. Qui vero oppositum faceret, usuram committeret, quia signum est, quod ad ratam prætij non soluti, & non ad dictos fructus respectum habet, quod quidem omnes abhorrent Doctores, & hæc opinio plurimum mihi arridet, & neminem vnquam talium sic contrahentium condemnarem cum valdè rationi, & æquitati consona esse videatur, sed nescio an sic consueverint homines inter se contrahere, & utinam saltem de cætero hunc in modum suos discat mundus celebrare contractus.

Qua eo casu venditur res, seu proprietas, non autem fructus, quia propter non solutam pecuniam retinentur in ipsa traditione rei apud venditorem, & separari possunt à proprietate secundum Diuum Thomam 2. 2. q. 78. art. 1. in corp. & secundum Tabien. in ver. Usur. Nam res, & ius in re possunt separari, & ita alterum sine altero emi, ac vendi potest, ut patet in l. censibus, & in usufructu. Prædicti autem fructus retenti possunt locari emptori pro tali, ac tanta pensione, ac præstatione pecuniæ usque ad tot, vel tot annos, quandiu durauerit dilatio concessa à principio, & propterea obligatus erit talis venditor ad exonerationem mercedis, si res locata periret, vel aliter (ut dictum est supra) conductor damnū pateretur, & non posset fructus illo, vel alio anno percipere, ut l. si vno. §. item cum quidam, & ibi plenè per Bart. & Doct. ff. locati, & in l. ex con-

ducto. § si vis tempestatis, & in §. fed, & si labeo;
& in l. si merces, §. vis maior, eod. tit. &c. propter
sterilitatem extra de locat. & ibi per Canonistas
cum similibus.

*Quibus magis standum sit in decisione casuum usurarum
Theologis, an Canonistis.*

Respondet Diuus Thomas in quolibetis, quod
Theologi priore loco, & magis propriè pro foro
conscientiæ habent decidere casus usurarum, &
concordat Syluester in verbo Usura 1. Tabiena in
verbo Usura in principio. Sanctus Anton. secunda
par. tit. 1. cap. 7. §. 4. & Anton. de Butr. Canonista.
Quicquid dixerit Ancharanus, & post eum alij,
quia magis credendum est Diuo Thomæ, cuius do-
ctrinam Vrbanus V. veridicam, & catholicam ef-
se dixit, & item cui Christus oranti dixit. Bene
scripsisti de me Thoma, quàm mille Ancharanis,
aut huiusmodi alijs. Caue ergo ne decipiaris candi-
de, ac Christiane lector, & præ omnibus tanquam
Venenum dictum, Caphali in conf. 227. nu. ultimo
euita. Hic enim, ibi non erubescit asserere, quod
non appelletur usura, illa, quæ communiter repu-
tatur licita.

Quod tamen falsissimum est, erroneum, ac scan-
dalotum, ne dicam Hereticum.

CONSILIVM OCTAVVM.

Vidam creditor iudicialiter protestatus est eius debitori moroso tam per lapsu diei, quam per interpellationem hominis de omnibus, & quibuscumque damnis, & interesse ob tardatam solutionem patiendis simplici iuramento creditoris iuxta contenta liquidandis. Debitore vero perdurante in mora, coactus fuit creditor vendere eius frumentum viliori ad eius urgentissima debita soluenda.

Quæritur, an prædicta protestatio generalis sufficiat ad hoc, ut creditor possit à debitore moroso, consequi refectionem damni passi in venditione frumenti, An vero debitori fuerit specificè denuncianda frumenti venditio.

Videtur, quod fuerit necessaria specifica denuntiatio per l. primam, §. licet ff. de pericul. & com. ubi deciditur, stante mora emptoris non posse per venditorem effundi vinum, nisi in specie vini effusio emptori moroso denuntietur.

Secundò probatur, quis creditor non potest sumere pecuniam sub vsuris damno debitoris morosi, nisi de eo in specie admoneatur debitor, sic Angel. verbo Usura nu. 20. quem sequitur Plot. de in lite iur. §. 12. nu. 6. in fin.

Tertiò probatur, quia ubi agitur de maximo præiudicio semper est facienda interpellatio debitori etiam aliàs per lapsum diei moroso; Sic Aretinus l. si ex legari causa colum. fin. ff. de verb. obligatione, & ibi Iason. n. 14. Gab. de solut. concl. 9. n. 13. Amb. de Vignat. c. salubriter de Usur. n. 264. Menoch. de Arbitr. Iud. casu. 119. n. 23. vers. Verù à prædictis in add.

Ex

Ex aduerso verò contrarium de iure Ciuili deciditur l. nummis depositis, ff. de in lit. iur. l. si penam l. cum stippulatus, §. cum venderet, l. fundum, ff. de verb. obligatione, cum similibus, quibus simpliciter habemus debitorem morosum ad omne interesse passum per creditorem teneri, nulla iniuncta obligatione creditori de admonendo debitorem de qualitate specifica damni futuri, & quòd à lege non exprimitur, neque nos exprimere debemus, l. de pratio ff. de publ. in rem act. Hinc communiter firmant Doctores creditorem data mora debitoris, absq; alia monitione posse accipere pecuniam sibi debitam sub vsuris, vel cambijs damno debitoris morosi, Inn. c. 1. nu. 2. Ant. de Butr. Abb. ibidem, las. in l. nummis ff. de in lit. iur. Curt. iun. in l. vnica C. de sent. quæ pro eo. Rom. conf. 101. & conf. 517. num. 13. Alexander conf. 221. lib. 2. & conf. 141. lib. 5. Nat. conf. 490. nu. 10. vol. 3. Præt. de interpretatione vlt. volunt. lib. 5. interpret. 2. dub. 2. num. 247.

Secundò probatur, quia debitor morosus dat causam efficacem damni per creditorem passi, Conrad. de contract. tract. 2. q. 30. concl. 2. proinde tenetur ad refectionem eiusdem, ac si fur esset, qui certè non est admonendus de damno futuro in specie, cum detentio iniusto habeat eandem malitiam, quã habet ablatio iniusta, ex D. Thom. 2. 2. q. 66. art. 3. Greg. de Valent. tom. 3. disp. 5. q. 6. de restit. punc. 2. vers. tertio probatur, Lessius de iust. & iur. lib. 2. cap. 17. dubit. 3. num. 16. & iniquam detentionem in conscientia verè reputari furtum, firmat singular. Salon. q. 66. art. 3. vers. ad vltimum respondeo tom. 1. maximè cum præceptum restitutionis vim negatiui præcepti habeat, in quo nulla admonitio requiritur,

quiritur, sed obligat ad semper quando potest, Ita
 D. Thom. l. c. art. 3. ad secundum, Sotus de iustitia,
 & iur. lib. 4. q. 6. art. 7. Salon. q. 62. art. 2. controuer.
 1. An restitutio sit in præcepto concl. vnica, versic.
 Dico 2. tom. 1. Rebell. de oblig. Iustit. parte 1. lib.
 2. q. 17. sect. 1. num. 2. quam sententiam sequitur
 etiam ex Iuristis Natt. conf. 591. num. 11. vol. 3.

Proinde expressè nullam requiri admonitionem
 in specie faciendam debitori post moram, secus
 ante moram docuerunt Riminal. Iun. conf. 69. num.
 19. vol. 1. Honded. consil. 41. nu. 26. vol. 2. Menoc.
 de arbitr. Iud. casu 119. num. 20. in addit. Nauar.
 in Comment. de vsur. nu. 55. vers. sed neque prius
 maximè in credito pecuniario, mora per solum diem
 lapsum inducente obligationem ad reficienda om-
 nia damna, etiam in foro conscientie, Lessius de
 Iust. & Iure lib. 2. cap. 20. de mutuo dubit. 10. num.
 69. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 4. cap. 34. vers. se-
 cundò quæritur.

Tertiò probatur, quia si metu reuerentiali cre-
 ditor abstineret non modo à specifica intimatione
 damni futuri, sed etiam ab omni interpellatione,
 vbi tamen debitor ex coniecturis cognosceret cre-
 ditorem optare sibi satisfieri, teneretur debitor ad
 refectionem damnorum ex mora prouenientium,
 sic ex Theolog. Ricard. in 4. dist. 35. artic. 1. q. 2.
 Ang. verbo Mora, §. 1. Salon. q. 88. art. 2. tit. Con-
 stituciones requisitæ ad damnum n. 17. tom. 2. Azor.
 l. c. vers. 2. quæritur in fin. ex Iuristis Barth. & Ale-
 xander in l. si quis mihi bona, §. sed quid si manda-
 uit, ff. de acquir. hæred. Iason. in l. vinum, ff. si cert.
 pet. Dec. ibidem num. 12. Caphal. consil. 51. nu. 15.
 vol. 1. Menoch. referens D. Thom. de arbitr. Iudic.
 casu 220.

Quartò,

Quartò probatur, quia si mandans non dederit mandatario pecuniam ad mandatum explendum, potest mandatarius suscepto mandato etiam nulla mandantis mora præcedente, aut pecuniam sumere sub usuris, aut quas ipse habet vberrimas extinguere ad mandatum susceptum exequendum nulla prævia monitione de prædictis mandanti facta, idque ex sola obligatione mandati susceptionem consequente, & mandans nihilominus tenetur ad restitutionem tam usurarum, quam alterius damni mandatario, quòd multò magis poterit mandatarius post moram mandantis præstare l. si verò, non §. si mihi mandaueris ff. mandati, ergo idem licebit creditori facere post moram debitoris, maximè præcedente d. protestatione generali de qua in casu proposito.

Quintò probatur, quia si dederò pecuniam Titio, vt soluat creditori meo, non teneor Titium admonere de damno futuro, si promissa non præstiterit, sed tenetur ad interesse in casu moræ, l. Si verò, §. dedit tibi ff. mandati, ergo pari ratione si ergo reperam à Titio pecuniam, vt ergo immediatè soluiam meo creditori, non teneor Titium admonere de damno futuro, nisi soluerit, cum eadem sit ratio mediata, ac immediata solutionis, l. quod iussu, ff. de reg. iur. l. i. §. si iusserim ff. de acquir. poss. præfertim cum dans operam rei illicita, teneatur etià vltra eius intentionem, c. fin. de homic. in 6. quod ad casus etiam fortuitos ex mora prouenientes extendit Glos. ibidem, verbo culpa in addit. per iura ab ea relata.

Sextò probatur, quia si à debitore obligato ad statam diem soluere, pignora receperim nulla eadem distrahendi facultate in pactum deducta, possum

sum nihilominus elapsa die pignora distrahere nullo-
latenus debitore admonito de pignorum venditio-
ne, l. si conuenerit, ff. de pignor. act. ergo multo
magis potero meas res vendere, non admonito de-
bitore de venditione mearum rerum.

Nec valet si obijcias prædictam legem correctam
esse de iure Cod. l. fin. in principio C. de Iur. dom.
impetran. quò loci deciditur præcedere debere
unicam denuntiationem, quia Respon. dictam l.
loqui in casu quando dies adiecta non fait; Nos
verò sumus in casu vbi dies præfixa erat solutioni,
sic dictam legem limitat Rebell. de obligat. iust.
part. 2. lib. 10. q. vnica de oblig. pignor. nu. 13. Soa-
res de communi attestans in suo Thesaur. verbo Pi-
gnus vers. 1.

Secundo respondetur, dictam legem Codicis re-
quirere unicam denuntiationem, vt soluat, non ad-
monitionem de vendendo pignore, Glos. in dicta
l. fin. verbo denuntiatio, referens se ad casum, l. si
conuenerit, vbi requiritur trina denuntiatio vt sol-
uat, non trina monitio de vendendo pignus, quæ
denuntiatio, vt soluat etiam in foro conscientie
sufficere ad hoc, vt pignus vendi possit, docet Azor.
par. 3. lib. 7. cap. 10. de distract. pignor. vers. quintò
si nihil conuenerit.

Tertiò, Respondetur dictam legem fin. non esse
extendendam ad casum, quo quis vendit res pro-
prias, cum finis in diuersis, ex quibus inuicem il-
latio fieri prohibetur, l. Papinianus exuli, ff. de mi-
nor. & ius correctiuum non extenditur contra ius
commune, l. si verò, §. de viro, ff. solut. matr. Rot.
diuers. 1. par. decis. 475. nu. 6. etiam ex maiori parte
rationis. Ripa l. si constante, nu. 57. 59. ff. solut.
matr. Grammat. decis. 27. nu. 11. proinde facultas
quia

quæ antea de iure communi competebat unicuique creditori vendendi res proprias absque vlla denuntiatione debitori facienda, non censetur correctæ, aut reuocata per dictam l. fin. de sola pignorum distractione disponentem.

Septimò probatur, quia si ex conventionione data fuerit facultas creditori vendendi pignora, nisi ad statam diem solutio fiat, potest creditor absque vlla denuntiatione debitori facienda distrahere pignora, tam ex iure Digest. d. l. si conuenerit, quam de iure Cod. d. l. fin. Glos. in l. creditor hypothecæ, verb. testato, C. de distract. pignor. communiter Summistæ verb. pignus, sed per dictum pactum nihil aliud consequitur creditor, quam solam facultatem vendendi pignora, quæ aliàs citrà pactum eidem non competebat; sed hæc facultas de iure communi competit creditori vendendi res proprias; ergo sicut primò casu creditor non tenetur admonere debitorem, Idem in secundo dicendum erit, cum nulla ratio differentiæ assignari possit, proinde eadem iuris decisio, l. illud, ff. ad l. Aquiliam l. à Titio, ff. de verb. oblig. Cephal. consil. 413, nu. 27. lib. 3. Riminal. iun. conf. 67. nu. 16. vol. 1.

Octauò probatur, quia fideiussor conuentus non tenetur intimare debitori principali se distracturum esse vtz. frumentum proprium, nisi creditori soluat; sed nec requiritur protestatio generalis de omnibus, & quibuscunque damnis; verum fideiussori quæcunque damna etiam extraordinaria veniunt per debitorem principalem morosum reficienda absque alia denuntiatione, c. peruenit de fideiuss. ergo idem statuendum est in creditore respectu eius debitoris morosi, maximè præcedente protestatione generali, cum eadem sit ratio fideiussoris,

ac creditoris respectu eorum debitorum; Innoc. c. 1. num. 2. de vsur. Rom. consil. 517. num. 17. Salon. quæst. 78. art. 2. controuers. 8. nu. 5. tom. 2.

Nonò probatur, quia mandatarius suscepto mandato, si illud adimplere non possit, tenetur mandantem monere se non posse explere, aut sub conditione posse explere, l. si quis alicui, §. qui suscipit, ff. mandati: ergo etiam tenebitur admonere mandantem si nollet explere, vel sub conditione nollet, cum paria sint nolle, & non posse, c. prudentiam, §. adijcimus, extra de offic. deleg. Quod multò magis statuendum in debitore moroso, cum mandatarius obligetur solùm tit. gratuito; l. 1. ff. mandati; debitor verò morosus obligetur tit. oneroso ex contractu inito inter creditorem, & debitorem. Ergo multò magis tenetur admonere creditorem generaliter protestantem se esse soluturum, quotiescunque damna ab eo prætenfa, & protestata sint ascensura ad tantam summam.

Decimò probatur, quia ratio cur in specie sit facienda inthimatio debitori moroso, est ad hoc, vt debitor eius indemnitati prouidere possit, & excitetur ad solutionem faciendam, sed protestatio generalis plura damna continet, cum extendatur etiam ad inopinata; Menoch. consil. 38. nu. 42. vol. 1. & specialia in generalibus insint, l. generalibus. ff. de reg. iur. Ergo in conscientia magis operari etiam debet, quàm specialis protestatio venditionis frumenti, quæ poterat etiam debitori non fore damnosa, cum prætium frumenti posset crescere, aut saltem non crescere.

Ad obiecta facillimo negotio respondetur, ad l. 1. ff. de pericul. & com. dicimus effusionem vini, ideo in spetie intimandam esse emptori moroso,
quia

quia continet inhumanitatem, effusione cedente in
 damnum manifestum emptoris, sine commode
 venditoris, cum melius sit vendi vinum, & pretium
 emptoti restitui. In casu verò proposito non potuit
 melius creditor providere eius indemnitati, quàm
 vendere eius frumentum; Vnde si stante mora em-
 ptoris potest venditor distrahere vinum, absque
 denuntiatione facienda in specie emptori moroso,
 multò magis poterit creditor vendere res proprias
 absque vlla denuntiatione in specie facienda debi-
 tori moroso, maximè præcedente protestatione
 generali, vt habetur in d. l.

An Angelum, & Plotum, præterquam quod sit
 eorum dictum contra communem, vt patet in pri-
 ma ratione supra allata; adhuc dicitur, eosdem
 non loqui, vbi præcesserit interpellatio hominis,
 vel protestatio generalis creditoris facta debitori,
 prout est in casu proposito. Adde dictam doctri-
 nam Angeli singulariter limitari à Molina disput.
 315. num. 4. vers. quando item, ad casum quando
 sperandum erat intimationem specificam effectu-
 ram, vt debitor solueret, secus vbi non erat speran-
 dum, prout in casu proposito, in quo præcesserat
 generalis protestatio omnium, & quorumcunque
 damnorum simplici creditoris iuramento liquidando
 rum iuxtà conuenta, quæ magis excitare debebat
 debitorem ad soluendum, quàm specialis intima-
 tio vendendi frumentum, vt supra dictum est.

Adde, quòd creditor offert stare debitoris iura-
 mento quòd soluisset, si sibi in specie venditio fru-
 menti denuntiata fuisset.

Ad Aretinum, Ias. Ambr. de Vignat. Gab. Me-
 noch. ex aduerso allatos, Respondetur eosdem lo-
 qui in casu, vbi præcessit sola mora ex lapsu diei
 proin:

proinde dixerunt requiri interpellationem hominis, ubi agitur de maximo præiudicio debitoris, quæ in casu proposito fuit pluries facta; nihil autem dicunt de denuntiatione in specie facienda debitori de damno futuro, prout in præsentî casu quaeritur.

CONSILIUM NONVM.

Decis. 86. 102. 120. Congreg. Concilij Trid.

Rota Rom. vol. 4. ex Prosp. Farin. Prax.

Curie Archiep. Neap. cap. 86. 87.

Cap. Si fortè. distin. 63. Riccius collect. 1602.

Piscopus Ciuitatis N. moritur extra suam Diocesim, Attilius Canonicus, Vicarius Episcopi demortui conuocat Capitulum pro electione Vicarij Capituli, sede vacante; renuit Præpositus cum quatuor alijs Canonicis, eò quòd certum adhuc nuncium non habebatur de morte Episcopi. Hoc tamen non obstante Attilius cum quatuor Canonicis procedit ad electionem à quibus ipse Attilius elligitur in Vicarium Capituli. Habito autem mortis Episcopi certo nuntio, Præpositus vocat, inuitat, & rogat Canonicos omnes, vt ad electionem Vicarij conueniant. Attilius cum illis quatuor Canonicis noluit conuenire; tunc Præpositus cum alijs quatuor Canonicis (erant enim numero

tantum decem) elegerunt in Vicarium Britium Archiepresbyterum oppidi N. Quæritur vtra istarum electionum sit admittenda, & sustinenda.

Dominus illuminatio mea.

PRæmissa Diuini Nominis inuocatione, Fateor me eum non esse, vt tantæ difficultatis punctum attingere valeam; altioris enim, ac perspicacioris hoc est ingenij. Dicam tamen liberè in Domino, ac sincere quæ certiora mihi videbuntur, ac veriora. Vt igitur negotium aperiatur dilucidius, in duas secabitur partes. In primâ namq; examinabitur electio Vicarij Attilij à quatuor illis Canonicis Priori loco facta. In altera verò, an idem Vicarius Attilius ritè, ac rectè citauerit, vocauerit, & pro excommunicato denūciauerit Dinum Locum tenentem Vicarij Britij ab alia parte Capituli electi. Et vt primum ingrediamur; procul dubio dicendum electionem ipsam, nec legitimè, nec canonicè fuisse celebratam. Tum quia non fuit facta à maiori parte Capituli, sed tantum à quattuor Canonicis, quorum tres agnati erant præfati Attilij Vicarij, & alij quinque deerant; qui licet vocati fuerint, non tamen dicendi sunt fuisse in mora, quoniam qui potest exceptione legitima se tueri, non dicitur esse in mora: per reg. 61. & Glos. in sexto. Tum quia Capitulum, prout par erat, non fuit per Superiorem, (hoc est, per Dominum Præpositum) legitimè congregatum, sed per Canonicum quendam Sacristam, cæteris Concanonicis minorem. Tum etiam ob mortis Episcopi incertitudinem; Licet enim aliqualis in Ciuitate rumor esset de mor-

te

re Episcopi, nullus tamen illam prædicare asseueranter ausus fuerat, præter Dominum Vicarium Attilium, qui interrogatus de mortis certitudine; Respondit se literas à tali Ciuitate super hoc recepisse, quas tamen nec Præposito, nec alijs Canonicis ostendere voluit. Cum ergo vnus dictum tantum (illius inquam, de cuius interesse agebatur vti probauit exitus) super illo tunc haberetur, nullo pacto dici potest, Præpositum vnà cum alijs quatuor Canonicis, de morte Episcopi, satis superque fuisse certioratos.

Sed esto, quod Vicarij Attilij dictum, & assertum, pro certo habuissent, non propterea in illo instanti ad electionem cogi poterant. Primò quidem quoniam in te grauissima, diuina prius suffragia expetenda, & impetranda vti fieri consuevit in toto terrarum orbe. Secundò quia nullibi legitur, quod in eodem instanti in quò mors Episcopi nunciatur, fuerint aliquando Canonici ad electionem coacti. Et ista consuetudo Vrbi, & Orbi notissima erat omninò seruanda, vt distin. 8. de consuetudine. Eò præcipuè cum non sit contra, aut præter, sed iuxta diuinum Ius, & positium; Itaut in Concilio Tridentino Sess. 24. cap. 16. octo dierum terminus præfigatur, intra quem liberum est Canonicis Cathedralibus Vicarium pro sede Vacante eligere, Stephanus Quaranta, in Summa Bullarij, in verbo Blasphemia prope finem. Si ergò, & de iure, & de inueterata consuetudine, fieri consuevit electio infra octo dies, à die certæ scientiæ mortis Episcopi, cur ad illam adeò festinanter venire fuit necesse? Succedit igitur reg. 64. in 6. vbi dicitur. Quæ contra ius sunt pro infectis haberi debent. Ex his enim luce meridiana clarius apparet, electionem

Electionem ipsam tanto fuisse conatu aditatum, ut Vicario Attilio, Vicariatus officium relinqueretur, prout relictum. Certus enim erat, quod si ad electionem in illo instanti procedebatur, cum ex illis quatuor Canonicis tres essent eiusdem affines agnati, & consanguinei, ut attestacionibus fide dignorum clarè constat, Vicarij electio in eiusdem personam necessariò fuisset facta. Quamvis de iure subsistere non poterat, uti non facta à maiori parte Capituli, iuxta Glos. communiter receptam, in cap. Quia propter de elect. Nam quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet per reg. 29. in 6. ubi Glos. subiungit. Ab omnibus approbatur, quod à maiori parte fit. Et tex. in c. Apostolica distinct. 56. docet: electionem illam esse canonicam, quæ fit à maiori parte Capituli. & l. fin. C. de auct. præst. Et ff. de eden. l. Si quis ex argentarijs, & ff. de pac. l. Suum heredem §. Hodie. Cum ergo Vicarij Attilij electio, non à maiori parte, sed à quatuor tantum, (alijs quinque Canonicis absentibus) fuerit celebrata, viribus carere omninò dicenda est. Id quod D. Vicarius Generalis Metropolitanus subodoratus est, immo pro certo, & constanti credit; siquidem in literis patentibus, quibus uti Metropolitanus, eundem Vicarium Attilium in Vicarium Capituli (sede vacante) elegit, sic habet ad literam, ut in processu fol. 50. Cum nulla per Rever. D. Canonicos, & Capitulum Cathedralis Ecclesie N. hætenus facta deputatione, saltem legitimè (quæ verba attendenda) Officialis, seu Vicarij &c. En Dominum Vicarium Metropolitanum apertè confitentem, præfati Vicarij Attilij electionem haud legitimè factam; nec propterea exinde sequitur, quod eo tempore electio iam esset denoluta ad

Vica-

Vicarium Metropolitanum. Quia esto, quod certum mortis Episcopi nuncium fuisset habitum die 15. Ianuarij; dies tamen 23. eiusdem mensis, in qua Vicarius Metropolitanus eundem Vicarium Attilium elegerat in Vicarium, erat dies octava privilegiata, uti notorium est, & à Trid. Synodo indulta; Indultum autem à iure beneficium non est alicui auferendum per reg. 17. in 6. Concludendum igitur præfatum Vicarium Attilium, neque per electionem à quatuor Canonis factam, neque per deputationem, seu Institutionem à D. Vicario Metropolitanò habitam, fuisse verè, ac legitimè Vicarium. Hoc enim virtualiter, & æquipollenter sensisse visus est Beatissimus Pater Paulus Quintus, quippè, qui audita facti specie mandavit Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Cardinali Gallo, Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium Præfecto, ut reiectis cum Capituli, tum Vicarij Metropolitanì, electionibus, tanquam illegitimis, alius in Vicarium eligeretur, seclusis tamen duobus illis ab vna & altera parte Capituli electis. Sed de primo hoc capite satis. Quamuis non ineptè subiungi posset Vicarij Attilij deputationem in Locumtenentem noui Episcopi N. factam fuisse, & esse contra Sanctissimi D. mentem. Si quidem ordinauit expressè Illustrissimo Cardinali Gallo, ut nouus eligeretur Vicarius, seclusis tamen duobus illis ut supra. In id enim incubuisse visus est Sanctissimus, ut hoc in negotio, neuter eorum fungeretur officio, quoniam si vni, vel alteri gubernandæ Diœcesis cura tradebatur perturbationes, & scandala oriri necesse erat; itaut mirum non sit, quod defraudata Sanctissimi intentione, tot audiantur inconuenientia.

Alius superest punctus examinandus, videlicet, An Dinus Locumtenens Vicarij Brittij fuerit canonicè, ac iuridicè citatus, vocatus, & pro excommunicato publicè denunciatus per Vicarium Attilium. Negativè respondendum arbitror: quoniam ratio totalis, & fundamentalis citationis, vocationis, & excommunicationis, ea nimirum esse dignoscitur, quod Dinus edictum pro ieiunio Quadragesimali seruando Ecclesiæ Cathedrali de mandato Vicarij Attilij affixum dilacerauerit: quod tamen sonare delictum nullo pacto potest. Id enim fecit Dinus non in odium sanctæ Fidei, vel in Ecclesiasticæ iurisdictionis impedimentum, & contemptum, sed vt iura sua tueretur, cum esset Vicarij Brittij Locumtenens, & vt contradiceret auctoritati per Vicarium Attilium, ne tanquam Vicario eidem consentire, & adherere videretur. Et reuera credebar probabiliter id sibi licere; immò cum publicè, & palam hoc idem egerit, & ad vnius Notarij præsentiam, quem, vt se rogaret de Edicti laceratione, interpellauit; non est asserendum, quod aliquatenus deliquerit; iuxta vulgata iura: Quæ palam fiunt, licitè fiunt; Quæ verò clam fiunt non carent præsumptione doli, & fraudis. Præterquam quod addi posset: Dinum id egisse de mandato Vicarij Brittij, itaut quod Iudicis mandato facit quis, dolo facere non videatur, cum habeat parere necesse, per reg. 24. in 6. & l. Non videtur, §. Qui iussu. ff. de re iur. & ff. ad Sicillæ, l. Si quis quasi.

Sed esto, quod Edicti laceratio aliqua ex parte pro delicto recipi posse, id tamen non est vsquequaque certum, sed dubium, ac controuersum, vt liquet rationibus superius allegatis. In dabo autem vbi de pœnis, & delictis agitur, benignior semper

per est interpretatio facienda, vt delictum exclu-
datur, & pœna; reg. 29. in 6. Et eo magis, cum
Iura partium obscura sunt, Reo fauendum esse tra-
dit reg. 11. in 6. Cum ergo, An Edicti laceratio de-
lictum importare possit, ac debeat, obscurum sit,
ac dubium; pronuntiandum necessariò in fauorem
Dini, videlicet, quod Edictum lacerando nullo
modo deliquerit, neque de manibus Nunciij Cle-
rici illud abstrahendo deliquit, quoniam excom-
municationis sententia 17. q. 4. Canone. Si quis
suadente & c. ligat facientes iniuriosè, non autem
iuridicè, ita Doctores ibidem: vbi Glos. Excipiun-
tur illi, qui leuem iniuriam fecerint Clerico. Cum
ergo, leuis fuerit iniuria (si tamen iniuria,) & iu-
ridicè id egerit dicendum est Dinum præfata non
ligari censura. Nam quòd legitimè factum est nul-
lam meretur pœnam. C. ad leg. Iulian. in adult. l.
Gracchus.

Nec sententiam hanc nostram illud officit, si di-
catur, quod Dinus cedere tenebatur Vicario Atti-
lio, eò quòd in Vicarium fuerat electus, ante ele-
ctionem Vicarij Britij, iuxta reg. 54. in 6. Qui prior
est emptore potior est Iure, l. Potior. ff. Qui pot.
pign. hab. quia regulæ allatæ altera obijcitur, 18.
nempè in qua dicitur: Non firmatur tractu tem-
poris, quod de Iure ab initio non subsistit, & ff. de
reg. iur. l. Quod ab initio, & ff. de pac. l. Si tibi de-
cem. §. Si Pactus, electio enim Vicarij Attilij de Iu-
re ab initio, vti superius probatum, non subsistebat.

Eodem accedit, quod Glos. super reg. Qui prior
est tempore & c. veram esse illam autumat, vbi cæ-
tra sint paria. At in casu nostro, licet Vicarius At-
tilius temporis prioritatem pro se habuerit. Vica-
rius tamen Britius potiora habebat Iura, vt ex fa-

et serie apertè deducitur. Nimirum, quod per Capitulum legitimè congregatum scilicet per Dominum Præpositum fuerit electus; Per Canonicos sibi nec affines, nec consanguineos, & de morte Episcopi verè certioratos: Infra octo dies à Tridentina Synodo indultos; re prius examinata, ac benè præmeditata, Spiritus Sancti gratia per aliquot dies iam inuocata, Canonicis omnibus ritè citatis, rectè vocatis, ac competenter expectatis. His igitur rationibus Dinus Locumtenens Vicarij Britij, potiora habebat iura, & propterea temporis prioritati haud cedere tenebatur.

Neque obstat, quod à Vicario Attilio asseritur, videlicet, Incidisse Dinum in Cas. 16. Bullæ Cænæ Domini; eò quod Ordinarij iurisdictionem impedierit, Edictum lacerando. Nam præterquam, quod Doctores omnes Casum exponunt de Magistratibus secularibus, iuxta literæ tenorem (incarcerare, seu molestare Ordinarios, eorundem consanguineos, domesticos, ac familiares,) Graff. par. 1. decis. Aurea lib. 4. cap. 18. habet: Quod si quis dilaceraret, vel sordibus macularet Edictum Ecclesiæ affixum; his non diceretur impedire Iurisdictionem: peccaret quidem, non tamen in Bullæ excommunicationem incideret. Et Nauar. in Manuali cap. 27. num. 70. hanc eandem Bullæ excommunicationem exponendo, inquit: Quòd in hanc excommunicationem non incidunt, nisi qui auctoritate Iudiciali, & laica, hic verita, faciunt lege, Nauar. in cons. 25. alias 1. de foro compet. & in cons. 32. alias 2. de immun. Eccles. idque rationabiliter; nam secundum omnes excommunicatio non debet extendi de vno casu ad alium, secundum Glos. receptam in Clement. 1. de sepult. & in Clement. 1. de consanguin. eò quod

pœnæ

pœnæ sunt restringendæ, l. pœn. ff. de pœn. & cap. Pœnæ. de Pœnit. dist. 1. Quid hoc clarius, aut dilucidius in re nostra, aut legi, aut desiderari potest.

Neque Vicario Attilio proderit, si dicat: Dinum non in 16. Bullæ excommunicationem incidisse, sed in comminatâ in Edicto sub illis verbis; Non amoveatur sub pœna excommunicationis. Hinc enim obijcitur primò sententiæ suæ tenor; vt in processu fol. 100. in quo asseueranter dicit: Dinum in ipsam Bullæ Cœnæ Domini 16. excommunicationem omninò incidisse. Verum quod non in comminatam in ipso Edicto incidit, apparet duplici ex capite; Tum ex defectu Iurisdictionis, & potestatis; siquidem vti centies repetitum est, legitimè, ac canonice non fuerat electus Vicarius; Tû quia dato, sed non concesso, quòd verè fuisset Vicarius, excommunicatio tamen Edicti erat tantum comminatoria, & non lata sententiæ; Nec ipse Vicarius Attilius ad sententiæ fulminationem, aut poterat, aut debebat tam celeri passu properare: Tum quia sententia non precipitanda; vt in Canone. Deus omnipotens. 2. q. 1. Tum quia ante latam sententiam appellauerat Dinus ad Sanctam Sedem; cuius appellationis vis ac robur est; sententias, ac censuras suspendere, ac impedire ne feriant, per tex. cap. Venientes. de Iureiurando, & Glos. Solemnis, & recepta 11. q. 3. Canone. Sententia Pastoris, dicit; Timenda est nisi in duobus casibus: scilicet, quum sententia est post appellationem lata; & quum continet intollerabilem errorem. iuxta tex. Per tuas. de sent. excommunicat.

Et ex his omnibus colligo Vicarium Attilium, nec electum legitimè; nec potuisse, ac debuisse citare,

rari, & pro excommunicato denunciare, Dinum
locumtenentem Vicarij Britij.

Verum expediret, iudicio meo, vt vir doctrina,
pietate, ac dexteritate insignitus, controuersias;
& prætensiones istas dirimere studeret; vnionem
ac pacem Atilio, & Britio suaderet; id quod in
gloriam Domini nostri Iesu Christi crederet, nec
non in maximum animarum vtriusque beneficium:
ne ex lite ad iram, ab ira ad odium, quod animam
faciat homicidam, diutius progrediantur. Dum
enim inuicem mordemus (Apostolo teste) inuicem
consumamur. Hæc ex tempore scripsisse volui, non
vt aliquid videret esse, cum nihil sim: sed vt rogan-
tibus obtemperarem correctioni tamen paratus;
vbi malè sensisse me, peritiores dijudicabunt, ac
apientiores.

Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium
irritauit electionem Vicarij Capitularis Bisliæ fa-
ctam, quia electus in Vicarium non erat laureola
doctoratus insignitus 1597. 25. Februarij.

CONSILIVM DECIMVM.

MILES aduena incola tamen Diocesis
Derthonensis data opera in fraudem
proprij Parochi ad Alexandrinam: Dio-
ces. accedens coram Parocho Alexan-
drino, de licentia tamen eius Ordina-
rij Matrimonium contraxit cum Berta.

Quæritur, an Matrimonium sit validum.

Quæstio hæc multa patere videtur.

Primum, an Miles dicatur vagus, vel potius fo-
rensis, siue alienigena.

Secun-

Secundum, quis Parochus Forensium, siuè alienigenarum Matrimonio assistere possit.

Tertium, an valeat Forensis, siue alienigena sibi eligere domicilium, & contrahere Matrimonium etiam si id data opera in fraudem proprii Parochi præster.

Quartum, an possit Parochus alienigenarum, siuè Forensium Matrimonio assistere non adhibita diligentia Conc. Trid. sess. 24. cap. 7. de Matrimonio præscripta.

Quintum, an dato quod Parochus Forensium, siue alienigenarum Matrimonio assistat, non adhibita decreti Tridentini diligentia tale Matrimonium teneat.

Ad primum videtur, quod talis Miles careat firmo habitationis domicilio, modo hic, modo illic Superiorum iussu hospitando; & ideò vagum reputari posse; Verùm existimo militem hunc in præsidio, ac comitina militantem vagum appellari minimè debere, nam vagus dicitur, qui nullibi constantem sedem, ac certum domicilium obtinet, huc, & illuc vagando; ita Tho. Sanch. de Matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 25. nu. 1. & 2. vbi docet, qui propriè vagi dicantur, & cum iste Miles in decreto præsidio viuat, certam sedem, donec aliud sibi iniunctum fuerit habere dicitur. At ille licet vagus appellari ratione allata non possit, dicitur tamen Forensis, & alienigena, cum nobis ignotus existat, & alibi originis domicilium teneat, quare ob rationis identitatem æquiparatur vago, Sanch. vbi supra disp. 25. nu. 8.

Ad secundum dubium, quinam Parochus possit Forensium, siuè alienigenarum Matrimonio assistere. Respondetur eum Parochum illorum Matrimonio

monio

monio de iure assistere, qui illorum Forensium confessiones audire poterit, & cum quilibet Parochus, in cuius Parochiales tales forenses reperiuntur illis Sacramentum Penitentię ministrare possit, & non sit maior ratio de hoc Sacramento quàm de Matrimonio, quilibet Parochus illorum interesse Matrimonio poterit; ita Martinus Bonac. de Matrimon. quæst. 2. punct. 8. prima Prop. nu. 4. quodque aperte affirmat Sanch. d. disp. 25. num. 2.

Ad tertium, an forensis elligere valeat domicilium, & Matrimonium contrahere possit, etiamsi in fraudem proprij Parochi id faciat. Sanch. cit. disput. 25. num. 11. hæc præcise habet, si verò domicilio relicto, quamvis in fraudem proprij Parochi facti essent vagi, possunt coram quocunque Parocho Matrimonium inire, sicut mutantes Parochiã in fraudem Parochi possunt Matrimonio copulari à Parocho noui parochiæ. Hæc ille. Quæ confirmat Bonac. loco cit. num. 2. de alienigenis præcipuè loquens, etiamsi data opera id præstent, neque enim id docet in fraudem factum, neque fraus dicitur illi patrocinari, quia iure suo ille utitur sicut tradunt illi prædicti DD. de eo, qui in locum ubi non est receptum Conc. Trid. se confert, ut ibi Matrimonio contrahat, absque Parocho, & Testibus, & validè illum contrahere docet Bonac. punct. 7. vnica prop. nu. 2. & Sanch. extra dentes tradit, etiam si eo se conferat per modum transitus, & in fraudem Concil. Trid. disp. 18. nu. 28. & 29. ex quo inferri potest, dato quod miles iste alienigena in Diocesi Derthoneñ. degens transire ad Alexandrinam uoluerit, ut ibi Matrimonium contraheret, etiamsi per transitum, & in fraudem proprij Parochi id fecisset re suo utens, condemnandus non esset.

Ad

Ad quartum respondetur nullo iure potest Parochus assistere Matrimonio forensium, non adhibita Tridentini præscripta diligentia, eamque omit- tens peccat mortaliter, ita cit. disp. 28. nu. 16. do- cet Sanchez, & ratio est quia violat decretum Con- cilij in re gravissima, & valde necessaria, & ille Parochus suspendendus erit per triennium.

Ad ultimum respondetur absolutè, quod valet Matrimonium vagorum siuè forensium, siuè alieni- genarum, qui dicuntur ignoti coram Parocho, abs- que dicti decreti Tridentini diligentia contractum, quia pro Matrimonij essentia solum desideratur Pa- rochi, & Testium præsentia, ita loc. cit. num. 16. Sanchez ex communi DD. sententia.

His habitis propositæ quæstioni respondetur, quod hic miles, qui ut ex primo dubio ignotus, & forensis dicitur, iure suo utens, ut per tertium patet, recedere à Dioces. Derthonen. potuit etiamsi per transitum id fecerit, ut cum muliere Dioces. Der- thonen. Matrimonium contraheret, dummodo id de licentia Ordinarij Alexandrini præstiterit, uti per quartum dubium præsertim adhibita diligentia Tridentini præscripta, cum per informationes debi- to modo sumptas illum liberum, nec habere impedi- mentum quò minus contrahere posset, atque ita de licentia Ordinarij Alexandrini id præstitum con- stet. Quod verius dicendum erit, si per easdem in- formationes iudicialiter habitas Alexandrino Or- dinario constet, ut in actis illius Curiz, tunc tem- poris in sua Dioces. habitasse, nam tunc omnis ra- tio dubitandi cessaret.

Et si dicas quod mulier illa non erat forësis, idcir- co ad Alexandrinâ Dioces. accedere non potuit, ut cum viro alienigena Matrimonium contraheret.

Ref.

Respondetur cum Bonac. cit. quæst. 2. punct. 8. prima propos. nu. 5. quod in paretia viri, vel mulieris potest celebrari Matrimonium, quare cum Miles hic in Diœces. Alexandrinam, ac in tali paretia habitare probauerit, ideò potuit illa fœmina eo accedere, vt vbi contraheret, nempe in Parochia viri; Ita Sanchez cit. lib. 3. disp. 19. nu. 4. & Rebel. lib. 2. q. 16. cit. à Bonac. vbi supra tradit, ita Sacram Congregationem Cardinalium declarasse.

Et si validum iudicatur Matrimonium à D. Bonac. pun. 8. quæst. 2. num. 1. cuiusdam Amasiæ, quæ se ad domicilium concubinarij transtulit, ibique coram Parocho illius domicilij Matrimonium contraxerit, non cum Amasio, sed cum alio extraneo, quare validum non erit hoc Matrimonium.

Dices informationes falsas fuisse, quia per testes falsum deponentes habitæ fuerant; respondeo ex doctrina in vltimo dubio allata, prædictas informationes falsas fuisse super eo, quod esset Diœcesis Alexandrinæ, non autem quod esset vxoratus, aut quod haberet impedimentum dirimens.

Quod si obijcies omissas fuisse in Parochia mulieris Derthonen. denuntiationes, responderi poterit primo hoc ad Parochum spectare, quem aliqui DD. asserunt non peccare mortaliter illas omittendo, præsertim quando adhibuit sufficientem diligentiam ad inquirendum an aliquod adesset impedimentum. Ita Sor. dist. 28. quæst. 1. art. 2. ad primum. Secundo responderetur ex doctrina Sanch. vbi supra. disp. 7. nu. 7. qui precisè concludit, quod Prælatus alterius contrahentis, potest cum vtroque dispensare in denuntiationibus, quia eo ipso, quod dispensat cum suo subdito, vt absque denuntiationibus ineat Matrimonium censetur consequenter dispensare cum

Cum alio, cum denuntiationes hæ, & dispensatio illa ordinetur ad Matrimonium, quod individuum est constans ex duplici extremo, ita Sanch. ibidem, & cum iusta esset causa dispensandi in huiusmodi denuntiationibus, cum dicti essent in concubinato, vellentque Matrimonium inire, ut in bono statu se constituerent, & periculum esset, ut dum denuntiationes præmitterentur de nouo inter se commiserentur, quæ causa traditur à Sanch. ubi supra, dif. 9. nu. 17. ideò Ordinarius Alexandrinus dispensans dictum militem, qui probauit illi subditum esse, cum muliere consequenter dispensare censetur.

D. Martinus Bonacina propositæ difficultati sic respondit. Validum esse Matrimonium, si Miles cum Amasia se transtulit ad Diocesim Alexandrinam, intentione ibi habitandi, seu commorandi maiori anni parte: Secus si ad illam Diocesim accessit animo solum contrahendi Matrimonium, non enim ibi Paretiam acquisiuit, ut cum Sanchez, Conincho, Gutierrez, Riccio, & Menochio, docuique 2. de Matrimonio pun. 8. nu. 1. in secunda editione.

Adde D. Bonacinae sententiam illam eandem esse, quam habet, & sustinet Pater Sanchez tomo 1. de Matrimonio lib. 3. disp. 23. quæst. 2. num. 11. & 12. quamuis Emanuel Sà Afforis. Confes. verbo Matrimonium nu. 2. referat ex voto Sacræ Congregationis Concilij, quod qui alicubi habitat animo non permanendi sufficit illi illic habitare dum Matrimonium contrahit: sed ni fallor hæc decisio non militat in mutante domicilium fraudulenter, prout in hoc casu.

Quod si vrgeas ex doctrina eiusdem Sà, ver. Paterochus, nu. 2. modicam habitationem sufficere ad Matrimonium contrahendum; Respondetur id ve-

rum

rum quidem esse de vago, & non de alienigena, & fraude cessante; Vel dicendum cum Sanchez loco citato num. 15. decisionem Concilij intelligendam si contrahatur in loco domicilij per multum tempus retenti, etiam quod animus sit ferè statim recedendi post Matrimonium contractum.

CONSILIVM VNDECIMVM.

Petrus contracto per verba de presenti Matrimonio cum Lucia antequam illud consummaret, se absentavit, & in aliam provinciam se contulit, vbi Matrimonium cum Cæcilia de facto contraxit, & consummavit, sed secundo Matrimonio nullo judicialiter declarato, Cæcilia alteri viro à decem annis, & ultra nupsit carnali copula, & prole suscepta.

Successivè, Lucia nullitatem Matrimonij inter eam, & Petrum tanquam per vim, & metum, vt præ tenditur contracti coram Iudice Ecclesiastico, intentavit, & declarari obtinuit.

Quæritur an Petrus, qui tempore contracti cum Cæcilia Matrimonij nullã de nullitate prioris matrimonij per Luciam prætenfa notitiam habebat, & consequenter se priori Matrimonio ritè, & rectè ligatũ credebat, vnde nõ poterat secundò Matrimonio consensum præstare, & dum illum præstitit nulliter etiam in foro conscientie præstitit, stante iam declaratione nullitatis prioris Matrimonij per Luciam obtenta, teneatur redire ad Cæciliam, vel potius possit de eius persona, sicut sibi in Domino expedire iudicaverit, disponere.

Si

Si Petrus, vt supponitur existimabat prius matrimonium esse validum, cum non potuerit ignorare ius, ac proinde deberet credere secundum matrimonium non valere, non videtur potuisse validè cum Cæcilia contrahere, quo fit, vt hoc posterius coniugium censendum sit nullum, ac prorsus irritum iuxta l. 15. qui putat de acquir. hæred., & ea, quæ tradunt Angel. impedimentum, tertio impedimento 13. num. 5. Syluest. Matrimonium 8. q. 13. dicto 5. in fine vbi contrariam sententiam cum hac conciliat Armil. verbo matrimonium num. 44. Nauar. in Sum. cap. 22. num. 56. in fine, Domin. Sot. 4. d. 37. q. vnica art. 5. concl. 3. Angles. in Flor. 5. par. de matrimonio q. 11. de impedimento Ordin. art. 3. dub. 3. & ex Canonistis Vincentius cap. cum in Apostolica de sponsal. & ibi Io. Andr. num. 9. Butr. num. 9. Anchar. num. 5. Panorm. num. 6. & alij, quibus etiam videtur fauere Ostiens. ibidem, si attentè legatur; Neque obstant, quæ in contrarium adducit Sanch. lib. 2. de matrimonio disp. 33. num. 2. & deinceps, quia tam ipse, quàm Couar. & alij ab ipso citati loquuntur, cum contrahens est dubius de impedimento secundi matrimonij, & alioqui quantum in ipso est, validè intendit contrahere: hic autem supponitur Petrum fuisse certum de impedimento, adeoque mala fide contraxisse, cum non posset ignorare se validè non contrahere, atque idcirco, vt benè loco citato monet Sotus non potuerit habere consensum necessarium ad validè contrahendum, vt ante ipso loco item citato benè monuerat Syl. qui videtur omnium optimè quæstioni respondere, & reuera si benè legantur auctores contrariæ sententiæ non videntur loqui in casu nostro, quia vt dixi, loquuntur de eo, qui dubitat.

Ilius Pater sine causa Sempronium filium exheredare tentavit; Sempronius tamen poterat multis iam annis Patrem priuari facere tota ferè substantia, eo quod contrauenerat cuidam fidei commissio in graue præiudicium Sempronij, & eius descendendum. Verum filius Sempronius paterna reuerentia ductus tacuit. Nunc autem decreuit litem contra Patrem mouere, & iustitia mediante dicta bona à Patre auuocare, quibus auuocatis intendit Patrem honorificè tractare. Quæritur an sine peccato Sempronius id agere possit, tum quia præcepto naturali Diuino teneatur parentes honorare, tum quia ex hoc facto Parris existimatio fortassis iacturam patietur, & præ dolore posset ab humanis excedere.

Certum est, quod iure naturali Diuino Filij tenentur honorare parentes; qui sanè honor aliud non est, quàm protestatio quædam reuerentiæ, & præminentia exhibita ab eo illi, qui honoratur, per aliquem actum interiorem, vel exteriorem. S. Thom. 1. 2. q. 2. art. 2. & 2. 2. quæst. 63. art. 3.

Honor autem parentibus debitus in quatuor consistit, nimirum in amore, reuerentia, obedientia, & sustentatione. Sayrus lib. 7. cap. 5. num. 1. Clavis Regiæ.

Hinc ergo deducunt omnes, filium accusare non posse parentes de aliquo crimine, quamuis graui, excepto crimine læsæ maiestatis, vel Diuinæ, vel humanæ. Sayrus post alios loco præcitato.

His iam non quæritur, an Sempronius Filius tuta
con-

conscientia Titium patrem accusare possit; sed an iustitia mediante, & Iudice auctore, reuerentia paterna seruata, ac retenta, possit suam, & filiorum suorum vexationem redimere, quam sibi minatam, & paratam intuetur à Patre.

Respondeo igitur Sempronium filium litem instituire posse contra Titium Patrem. Primò, quia id non est contra amorem parentibus debitum, quoniam Sempronius, nec parentem odio habet, nec malum alicuius momenti eidem optat; quinimmo amoris signa, & exhibuit, & exhibebit perpetuò. Azorius par. 2. Instit. moral. cap. 2. art. 2. post Angel. Syluest. Tabien. Armil. & Nauar.

Secundò, quia hoc non est contra venerationem, & cultum parentibus debitum; nam Sempronij mens non est in parentem maledicta conijcere, contumelia laceffere, grauiter increpare, durè, & asperè passim tractare, notabiliter lædere, vel manus eidem inferre. Azorius post multos loco præcitato.

Tertiò, quia filius ex præcepto ad tria dumtaxat tenetur erga parentes. Syluest. in verbo filij quæst. 25. Primò ad dilectionem præcipuam, signis aliquando offensam. Secundò, ad obedientiam circa rem familiarem, & multò magis in necessarijs ad salutem, citra contemptum, idest obstinationem, & pertinaciam animi. Tertiò, ad subueniendum in necessarijs, & eis potius, etiam infidelibus, quam extraneis fidelibus.

Quartò; quia si filius coram Iudice potest contra patrem alimenta petere (ita omnes, & præcipuè Syluester in verbo Filij, quæst. 24. num. 28.) Cur non poterit Sempronius iudicium instituire, & litem agere contra Titium patrem, cum id ferè aliud non

fit, quam sibi, & Filijs suis prouidere de alimentis in futurum, ne deterioris conditionis ignauia patris, & incuria aliquando euadant.

Quintò, filius potest tuta conscientia, etiam in iudicio, parentibus alimenta negare, in ijs tamen casibus in quibus parentes alimentis Filios priuare possunt. Azorius par. 2. Instit. moral. lib. 2. cap. 3. q. 6. ergo filio licebit Iudice auctore litem mouere contra Patrem, vt bona ab ascendentibus relicta, & iure naturali sibi debita conseruare, & obtinere possit, nè à Patre vulnerata, seu dilapidata aliquando reperiantur.

Sextò, quia (secluso extremè necessitatis articulo) filius tenetur magis prospicere, & auxiliari filijs suis quam Patri. Syluest. in verbo Filij quest. 22. num. 25. Azor. par. 2. cap. 2. q. 16. Sayr. post omnes cap. 5. num. 16. Clauis Regiæ. Cum autem Titius pater (vt mihi supponitur in facto) nec reperiatur, nec lite durante reperiri possit in extrema necessitate, ergo &c.

Dico tandem cum Syluestro in verbo Filij, quest. 24. num. 28. Filium litem instituere posse, & agere contra patrem. vbi citat Panorm. Glos. & alios.

Ad illud, quod postremo loco subiungitur, nimirum, quod occasione litis, Titij patris existimatio iacturam patietur. Respondeo, id verisimiliter non timendum. Tum, quia filius piè, & reuerenter aditabit iudicium. Tum, quia hoc idem contra parentes fuit alias tentatum: neque hac ratione parentum existimatio fuit imminuta. Tum deniq; quoniam hac via dirimentur expeditius prætensiones, quæ morte patris sequuta, immortales fortasse euadent, cum dispendio corporis, & animæ; nec non cum maximo filiorum Sempronij damno.

Nec

Nec facile credendum Titium patrem, præ litis dolore mortem corripendum, quoniam nullus adhuc legitur, aut traditur, talem ob causam extremum diem clausisse; præterquam quod vigent iam diu inter Titium, & Sempronium lamentationes; nec hucusque auditum, quod hac occasione aliquali morbo laborauerit. Et ita sentio &c.

CONSILIVM DECIMVM TERTIVM.

Initium à Domino.

AN Ordinarius possit citra notam Irregularitatis tradere Iudici Seculari instrumenta ad falsam monetam crudendam inuenta in domo Parochiali, vbi habitabant quidam Laici falsas monetas crudentes, qui tandem per Iudicem Laicum fuerunt carcerati, & suspensi.

Respondeo non teneri Ordinarium tradere instrumenta ipsa Iudici. Primò, quia parochialis domus gaudet immunitate per textum in cap. Quisquis 17. quæst. 4. præcipuè si propè Ecclesiam sit constructa domus per triginta passus Ecclesiasticos, prout in casu nostro.

Secundò, quia ex hoc facto videretur Iudex secularis aliquod ius, aut placitum habere, & exercere in domibus Ecclesiarum, quod est contra textum in cap. vt placita Laicorum de immunit. in 6.

Tertiò, quia licet de iure communi delicta enormissima reddant delinquentes incapaces Immunitatis Ecclesiasticæ, teste Remigio de Immunitate

fallert. 28. nihilominus falsam monetam cudere non est delictum expressum in Bulla Gregorij XIV. de Immunitate.

Quartò, quia in Capitulo diffiniuit 17. q. 4. statuitur ne confugientibus ab Ecclesiis aliquid nocibilitatis, damni, aut spolij inferatur, si ergo restituerentur hæc instrumenta per Ordinarium Iudici Laico, hoc esset aliquid nocibilitatis inferre confugientibus ad ipsas Ecclesias.

Nec obijciatur Immunitatem concessam fuisse locis, & personis, non autem rebus, quia respondetur id verum esse; sed vt res ipsæ non possint extrahi per Iudicem Laicum, sufficit quod reperiantur in loco exempto.

Si dicatur delinquentes data opera propè Ecclesiam animo confugiendi ad illam puniendos esse Immunitate, ex Nauarro in Man. cap. 25. num. 121. Respondetur Reos istos deliquisse non propè Ecclesiam, sed in propria domo Parochiali, & ita reos esse priuandos Immunitate Ecclesiæ; hoc idem seruatur, quando offendunt existentem propè Ecclesiam, aut in Ecclesia ex insidijs, & proditoria; præterquam quod in argumento fit transitus à rebus ad personas.

Hinc non potest Ordinarius citra notam Irregularitatis tradere Iudici Seculari instrumenta ipsa, & ratio est, quia traditio posset esse causa proxima deformationis, mutilationis, vel mortis: causa vero proxima est dictum, aut factum directum sufficienter ex sui natura, aut ex spetiali intentione in defformitatem, inde secutam. Nauar. in Man. cap. 27. num. 121. instrumenta igitur, apud Iudicem facerent inditium ad grauem torturam per quam si veritas haberetur, mors indubitanter Reis infligeretur.

Neque

Neque protestatione, quod non procedatur ad pœnam sanguinis posset Ordinarius se tueri, quia de Iure Canonico hæc fuit adinuenta in fauorem querelantiũ tantum, & denuntiantium, qui vel propriam, vel suorũ iniuriã prosequuntur. Nau. in Man. c. 27. n. 213. & 226.

Obijcient quidam oppositum sentientes, Cap. tua nos de Homicidio, vbi Summus Pontifex declarauit, Clericum Scolare Irregularitatem non contraxisse, quia tradiderit Prætori inter signia funis, scilicet, cultellum, & fortulloria cui furi satellites eruerunt oculos, abscindentes virilia, & hac ratione excessit ab humanis.

Respondetur cum Panormitano ibidem, mortem furis non fuisse adscriptam Scolari, quia non commisit homicidium factõ, præcepto, vel testimonio.

Respondetur, secundo quòd fur iste se ipsum occidit, videlicet, non sumendo cibum, & potum.

Sed adhuc instant scolarem posse immunem esse ab Irregularitate ratione mortis, non tamen excusari potest ob deformationem, cum fuerit in causa, quod apparitores, & oculis, & virilibus priuatum reddiderint furem, & ideo.

Respondetur tertio, quòd propter insignia tradita Prætori non fuit fur conuictus de furto, & ita excusatus fuit Clericus scolaris ab Irregularitate.

Sed contra, Scolari saltem dedit causam morti. Respondetur quarto, Clericum scolarem fuisse immunem ab Irregularitate, quia de Iure huic furto non debebatur pœna mortis, nec abscissionis alicuius membri, proinde, si excessit Prætor, non est mors scolari adscribenda. Hostiensis verò contrarium sentit, eò quòd fur intrauerat cum armis, & sic debebat decapitari, Respondent alij, quod

pro tam modico furto sequi non debebat pena mortis.

Respondetur quintò, quod Scola-
ris dedit inter-
signia, vt recuperaret res sibi furto sublatas, & sic egit
modo ciuili. Cap. Prælati de homic. in 6.

Respondetur sextò, quod dedit inter-
signia, vt
fieret sibi iustitia de vulnere sibi illato, non autem,
vt fur ille moreretur, & ad propriam iniuriam pro-
sequendam cum protestatione &c. de iure ita facere
potuit.

Respondetur septimo, cum Hostiense, quod sco-
laris Clericus non accusauit, nec testimonium per-
hibuit, nec aliquo modo præcepit homicidium, sed
tantum requisitus à Præatore reddidit illa signa, & sic
causa ista fuit multum remota, & insufficiens, ex qua
non sequitur irregularitas. Sayrus de censuris lib. 6.
cap. 18. num. 8.

Respondetur tandem cum Felino super hunc tex-
tum, quod scolaris egit modo ciuili tantum ad recu-
perationem rerum suarum, & quamuis textus habeat
multos intellectus, nullum tamen vidit meliorem
isto: quamuis Innocentius per hunc textum dicat li-
cere Clerico tradere inter-
signia latronis; id tamen
verum est, quando inter-
signia, & ex sui natura, &
respectu delicti, cui inserviunt, non sunt idonea ad in-
ferendam mortem, vel mutilationem.

Illud tandem constitutissimum sit euentus secu-
tos ex aliquo opere, non præcogitatos ab operante,
sed præter eius intentionem contingentes, im-
putari operanti si illi euentus per se, & necessario
sequuntur ex priori opere, aut saltem vt in pluribus
euenire solent ex illo. S. Thomas 1. 2. quæst. 20. art.
3. hinc fit, quod restituendo Ordinarius hæc instru-
menta licet non præcogitet mortem, aut mutilati-
onem,

nem, sed præter illius intentionem contingat, per se, nec necessario hæc subsequantur, ex instrumentorum traditione, tamen cum possint esse causa confessionis delicti (ob grauem torturam) cui de Iure debetur pœna mortis, abstinere debet ab instrumentorum restitutione.

Non vrget aliquorum dictum nimirum, ad incurrendam Irregularitatem semper necessariam esse causam immediatam, & propinquam, quia respondetur sufficere aliam causam non omninò remotam arbitrio boni viri. Couarruias Clem. Si furiosus 29. per refectionis §. 4. num. 9. Glosa in cap. is qui, de homic. in 6.

Confirmatur, quia Clericus erit Irregularis, si consilio, aut auxilio erit in causa, vt lis criminalis terminetur citius, vel notabiliter acceleretur executio mortis, aut mutilationis. Henriquez Theol. moral. lib. 14. cap. 12. §. 7. Sayrus de censuris lib. 6. cap. 18. num. 22. ergo instrumentorum traditio poterit esse auxilio, vt lis criminalis citius terminetur inter Fiscum, & Reos, cum acceleratione mortis, vel mutilationis.

Confirmatur secundo, quia Clericus Irregularis erit si videndo furem fugientem cum rebus sibi sublati, clamans vicinos vocando, qui furem occidant, etiam contra clamantis protestationem; quia debuit aduertere ita clamando priuatos homines concurrentes vix ab occisione Rei posse se temperare: eadem ratione aduertere debet Ordinarius, quod ministri Regij obtentis huiusmodi instrumentis solent ad grauissima tormenta procedere, quibus veritatem extorquentes Reos damnant ultimo supplicio.

Adde Innocentium III. declarasse Irregularem

Mona-

Monachum, qui pietatis causa tumorem ferro aperierat cuidam mulieri, quæ mortua est, quia vento se exposuerat contra præceptum Monachi, & tamen non euasit Irregularitatem, quia dederat operam chirugiæ prohibitæ ob periculum homicidij, quod frequenter solet exinde sequi. Innocen. cap. Tua nos, de homicid. Sayrus de censuris libro 7. cap. 6. num. 9.

Adde Princeps cui defferuntur litteræ, quibus continetur, vt aliquem ad mortem damnet, vel mutilet, ignarus eorum quæ continentur, dat eas Clerico sibi assistenti, iubendo vt eas aperiat, & legat, quibus apertis, & lectis si mors sequatur, aut mutilatio Irregularis erit Clericus. Maiol. de Irreg. lib. 2. cap. 6. num. 9. Henriquez Theol. moral. libro 14. cap. 12. num. 2. & ratio est, quia ex lectura sua sequutum fuit homicidium, & præstitit auxilium ad mortem. Innoc. Host. Marianus in cap. Sententiam. Ne Clerici, vel Monachi.

Adde tandem, qui non consulit homicidium, sed aliquid aliud vnde sequi potest, si verisimiliter potuit opinari, quod inde sequeretur mors, est Irregularis. Sayrus de censuris lib. 7. cap. 4. num. 14. Glos. in cap. is qui, de homicidio in sexto.

Hinc factum est, vt negotio isto semel, & iterum proposito Dominis Consultoribus Pœnitentiariæ Mediolani, ex sexdecim Consulentibus, duodecim fuerunt in voto, non posse Illustriss. Ordinarium citra notam Irregularitatis tradere instrumenta hæc Iudici seculari illa enixè petenti, & ideò non fuerunt tradita.

CONSILIVM DECIMVM QVARTVM.

Sacerdos obtinet Capellaniam, de cuius fundatione nullo modo constat, sed illud tantum certum est teneri ad celebrandum, quotidie in tali Ecclesia, & in tali Altari cum stipendio conuenienti.

Quæritur an Sacerdos teneatur applicare valorem Missarum pro fundatore Capellaniam.

Respondetur, Sacerdotem teneri applicare valorem Missarum pro fundatore Capellaniam; tum quia fundator censetur voluisse sibi consulere, & prodesse omni meliori modo, vt communiter testantur Doctores cum Syluestro, verbo Missa primo num. 5. 7. & 11. Tum quia Capellaniam consueuerunt institui cum onere, vt Capellanus applicet Sacrificium Missæ pro fundatore, & fortissima præsumptio desumitur ex consuetis, & communiter accidentibus. Sanchez in Dialog. lib. 4. cap. 1. num. 13. & Menochius lib. 1. de præsumptionibus quæst. 18. num. 1. & Syluester verbo Missa, 1. quæst. 11.

Tum, quia priorum Legatorum interpretationem, a mente, & voluntate legantium petendam esse præcipiunt viri excellentes iuris Diuini, ac humani. Comitolos responsorum Moralium lib. 7. quæst. 5. num. 2. & quando ex casu superueniente colligitur præsumptio quod si testator cogitasset, ita disposuisset, talis mens debet attendi per textum in l. tale pactum in fin. & in l. acutissimi, C. de fidei commissis iuncta glossa, & in l. generaliter, C. de institutionibus, & substitutionibus sub conditione factis, Syluester verbo testamentum 1. quæst. vlt. conc. & Comitulus responsorum Moralium lib. 7. quæst. 8.

nu. 4. Tum quia testatoris voluntas dicitur evidens quando colligitur ex coniecturis. L. licet Imperator ff. de leg. 1. & leg. non ad ea, de conditionibus, & demonst. Abbas consil. 68. 2. par.

Tum quia testatoris voluntas coniecturata idem operatur, quod expressa. L. si feruus plurium. §. fin. de legat. præsertim quando illam interpretamur coniecturis non captiosis. Comitulus respons. Mor. lib. 7. quæst. 13. nu. 4. post Syluest. Couarruuiam, & Nauarrum, ibidem citatos.

Tum quia pium est, voluntatem testatoris piè interpretari, Comitulus respons. Moral. lib. 7. q. 14. nu. 9.

Tum quia illa interpretatio semper facienda est, quæ fauet animæ. Constan. Roger. de iur. interpr. ver. 8. videamus nu. 2. immo cum de fauore animæ agitur, verba latè semper sunt accipienda, vt notat Bart. in authent. Sacramenta puberum. C. si aduer. vend. Galarat. renuntiat. 23. nu. 4.

Tum denique quia cum tractatur de commodo, & utilitate animæ recurrendum est ad verisimilem testatoris voluntatem, quæ licet aperta non fit, est tamen omninò seruanda. l. cum res. in prin. ff. de leg. 1. l. sicut ceteri. C. de testament. Mantica de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 19. nu. 1. & 2. Vbi probat in testamento si quid dubium, vel ambiguum scriptum sit, illud benignè interpretandum, & seruandum, id, quod credibile est cogitatum. L. cum in testamento ff. de reb. dub. Bald. in l. fin. in vlt. not. C. de Hæred. instit.

Et licet verisimilitudo non probet per necesse, probat tamen necessario bono viro. Aret. conf. 126. col. pen. & conf. 84. col. 3. versic. & hoc maxime dicendum, quia quælibet dispositio extenditur ad eum

casum

Decimumquartū, & Decimumquintū. 325

casum de quo verisimiliter fuisset dispositum, si testator cogitasset. Dec. consil. 227. n. 11. & consil. 189. versic. ad hoc facit. Signorol. consil. 183. n. 10. & consil. 206. n. 3. & ita in hoc casu interpretatio institutis Missam quotidianam est intelligenda, ut verisimile sit intellexisse de Sacrificio sibi applicando, quia id prouenit à ratione naturali, cū verisimilitudo dicatur cognata naturæ, & veritatis. Bald. cons. 363. lib. 3. & cons. 380. n. 3. eodem lib. Oldradus cons. 13. & c.

CONSILIVM DECIMVMQVINTVM.

Ad subleuandam inopiam B. eius mariti vendidit cum dispensatione Senatus vltimum pignus dotale. C. fratri B. hac tamen lege, ut pecunia consignaretur B. marito suo, quò posset iuxta literas Senatus mercimonium exercere: factum fuit Instrumentum venditionis, sed pecuniæ remanserunt apud C. emptorem, & fratrem B. qui nunquam voluit pecunias tradere B. eo prætextu, quod fideiusserat pro illo, & tamen pro soluendis fideiussionibus receperat à B. ducatonos quingentos, nec ideo voluit persolvere prætium pignoris dotalis empti, ita ut A. fuerit coacta mouere litem contra C. ut posset consequi prætium pignoris dotalis eidem venditi: Nunc

Quæritur primò an A. tuta conscientia potuerit mouere litem contra C.

Secundò, an C. in foro conscientia teneatur ad omnes expensas, & damna, quæ verè passa est ipsa A.

Potuit, immo debuit A. salua honestate, & conscientia mouere litem contra C. quando alia via, scilicet

scilicet vrbauitatis, & humanitatis non potuit consequi pretium pignoris dotalis eidem C. venditi, quinimmo tenetur C. in foro conscientiae ad omnes expensas, & damna.

Quia debitor morosus tenetur de damno, & lucro cessante. Syluester verbo Moral. 4. Emanuel Sa Aphorif. Confes. ver. Debitum n. 12. morosus autem est debitor cum non soluit in termino constituto aduertens explicitè, vel implicitè creditorem velle sibi fieri solutionem. Salonius 2.2. q. 78. art. 2. controu. 8. n. 18. Reginaldus lib. 25. n. 77. in sua Praxi fori Penitentialis, Lessius de iustit. & iure lib. 2. cap. 20. dub. 17.

Et tenetur ad omnes expensas, & damna. Molina post Couar. & Bartolum disp. 3. 12. n. 6. Rebellus de obligat. Iust. lib. 11. quaest. 15. n. 6. Reginaldus vbi supra num. 183.

Idque magis verum est, quando creditor iniuste passus est ob culpam creditoris. Nauar. in Manu. Confes. cap. 17. num. 24. Petrus Nauar. lib. 4. cap. 1. dub. 3. n. 4. Rodriquez in Sum. part. 1. Cap. 151. n. 4. Clavis Regia lib. 10. tract. 2. cap. 3. n. 9. & tract. 3. cap. vnico art. 1. & 2.

Siue morosus fuerit ob culpam latam, aut leuem. Rebellus, Lessius, Molina, & Reginaldus locis supra citatis.

Et ante Iudicis sententiam tenetur in foro conscientiae ad expensas, & damna omnia, Nauar. in Man. cap. 17. n. 184. Azorius parte 3. Infit. moral. lib. 7. de commodato cap. 7. Lessius de iust. & iure lib. 2. cap. 27. dub. 9. Molina disp. 294.

His adde, quod quando res accepta cedit in utilitatem debitoris, restitutio facienda est expensis ipsius debitoris. Bonacina post alios, de contractibus

libus disp. 1. quæst. 5. puncto vnico propos. 3. n. 10.

Hinc qui scienter retinet alienum inuito Domino, & potest data opportunitate restituere manet in statu peccati mortalis, quâdiu non restituit. Vasquez part. 2. tom. 1. disp. 75. cap. 2. & in Opusc. cap. 5. §. 1. dub. 3. Aragonius 2. 2. q. 62. art. 8. Clavis Regia l. 10. tract. 5. cap. 4. n. 13. Ratio est, quia præceptum restitutionis obligat sub mortali data opportunitate restituendi.

Nec excusari potest C. allegando, quod retinebat apud se pecunias, vt posset indemnem se conseruare ob fideiussionem factam pro B. fratre, & ita intendebat satisfacere creditori sui creditoris, quod licitum videtur in vtroque foro: quia

Respondetur primò, id esse licitum quando debitum est liquidum, & fit ex iuxta causa, nec tuus creditor ex hoc patitur detrimentum, Bonacina post alios de contract. disp. 1. q. 4. puncto 3. propos. vnica, sed quis non videt quantum damnum fuerit passa A. ob dilationem solutionis istarum pecuniarum.

Respondetur secundò, B. vt mihi relatum, dedisse C. quingentos ducatonos, quibus solueret fideiussionem pro se factam.

Respondetur ergo C. in actu celebrationis Instrumenti iurasse iuxta dispensationem Excellentissimi Senatus, videlicet pecunias istas ad alium effectum non destinandas, quam vt ijs ipsis exerceretur mercimonium per B. fratrem, quoniam hæc erat mens, & voluntas A. vxoris.

Respondetur quartò, quòd cum istæ pecuniæ sint dotales, de iure poli sanari non possunt ijs ipsis debita mariti, etiam quod protestaretur se multum impendisse in alenda, vel ornanda vxore. Nauar. Man. cap. 17. num. 155.

Et

Et ex his omnibus censeo in foro conscientia A. potuisse, & debuisse mouere litem contra C. ipsumque C. in foro conscientia teneri ad omnes expensas, & dāna. Salua qua iustior fuerit sententia, & ita sentio.

CONSILIVM DE CIMVMSEXTVM.

AN vidua tuta conscientia petere, & recipere possit alimenta ab heredibus mariti premortui, iuxta dispositionem Statuti Mediolani 312. etiam, quod heredes non sint in mora restituendi dotem.

Respondetur affirmatiue, tum quia Statutum fuit factum in fauorem Viduarum, quæ si non haberent optionem recipiendi alimenta, potius quam dotem ipsis non prodesset. Tum quia verba Statuti, si dotem non susceperit explicantur à Carpano ibidem hoc pacto, idest si mulier spontè dotem non acceperit; Tum quia heredes possunt iure communi post annum eximere se à præstatione alimentorum, at stante statuti dispositione, non possunt, vt docet Carpanus ibidem. Tum quia vidua dotem non habens esset melioris conditionis, quoniam illa potest semper petere alimenta: Tum quia statutum ex ordine Excellentissimi Senatus est in viridi obseruantia. Tum quia hoc statuto reficitur damnum viduis illatum per statutum 296. per quod tollitur viduis beneficium iuris communis, nimirum petendi aliquam partem bonorum mariti. Tum quia alimenta dantur, & debentur non intuitu dotis, sed intuitu bonorum ipsius mariti, quia cum vxor fuerit

rit

rit illi viuendo indiuidua comes, eidem in seruiendo, voluit statutum, vt præmortuo marito aleretur vxor de bonis mariti, iuxta sui status decentiam, & præcipuè dum mariti lectum honestè, & castè custodierit; & ita fuit decisum in Sacra Congregatione Pœnitentiariæ Mediolani.

Fuit etiam dictum, quod ex causa potest statui in præiudicium singularium personarum, & quod lege, statuto, & consuetudine potest licitè, & tuta conscientia, iuri priuatorum derogari ob bonum publicum, quodque Respublica pro bono publico, & communi potest rem vnus alteri dare.

Nec obstat quorundam Canonistarum opinio, in Cap. Salubriter de Vfuris, & in Clementina prima tit. eodem, damnantium huiusmodi statuta, quia Summus Pontifex damnat ibi statuta taxantia certam quantitatem alimentorum, quod non militat in casu nostro; siquidem non vult statutum, nec determinat, quod omnibus viduis dentur tot pro alimentis, sed tantum decernit quòd viduæ alantur, & alimententur de bonis quon. mariti sui.

Respondetur secundò, textus præcitatos intelligendos esse attento Iure communi, cuius virtute, poterant viduæ petere aliquam partem bonorum mariti, quo attento Summus Pontifex damnat statuta taxantia alimenta viduis; quoniam hac ratione nimis grauarentur hæredes, & hoc esset iniustum, & iniquum; vt viduæ haberent partem bonorum mariti, & alimenta.

CONSILIVM DECIMVMSEPTIMVM.

Vperioribus annis erecta fuit in quibusdā Ciuitatibus societas, quæ vulgo nuncupatur accomunita, in qua plures in vnum conferunt pecunias ad lucrum pro licitis negotiationibus exercendis, & vnum ex ipsis, vel alium negotiationi præficiunt, designata ei aliqua sperati lucri parte. Huius societatis natura est, vt omnes omnium, & quorumcunque fructuum, & lucrorum sint participes iuxta ratam capitalis, damnis autem, & futuris euentibus nolunt subesse insolidum, sed vnusquisque tantum pro rata sui capitalis, ita quod si negotiator exponat summam capitalis societatis maiori periculo quam sit ipsum capitale, & damnum eueniat, nullus eorum intendit pati maius damnum quam sit proprium capitale, & ad ratam sui capitalis: Si verò non eueniat damnum, & fiant lucra magna, volunt omnes participare iuxta ratam sui capitalis tantum.

Quæritur primò, an hæc sit vera societas, an pura participatio lucri.

Quæritur secundò, an sit licita, & iusta.

Ad primam quæstionem respondetur, quod est vera societas. Probatur ex diffinitione societatis, quæ est duorum, vel plurium conuentio suas pecunias, operas, & industriam in vnum conferentium ad vsum, & lucrum, vt videre est apud Summistas v. Societas. Nauar. in Man. cap. 17, n. 251. Molina tract. 2. disp. 411.

Ad secundam quæstionem. Respondetur, quod est licita, & iusta. Probatur primo, societas illa censetur licita, & iusta quæ in commune bonum Ciuium, tum diuitem, tum pauperum resultat, D. Th.

2. 2. q. 77. art. 4. Sed hæc talis est; nam inuenta est, vt patet ex intentione instituentium, vt Ciuitas abundaret magnis mercibus: vt diuites absque periculo perdendi omnia bona sua pecunias suas in commune ad mercaturam conferre possent, & vt pauperes haberent vnde cibum sibi pararent.

Secundò, sicut in societatibus apponi possunt pacta, quod negotiationis præfectus non negotietur cum talibus personis, non tali tempore, non in talibus mercimonijs pro bono societatis, ita quod non exponat summam capitalis maiori periculo quam sufferre possit, & si exposuerit, & euenerit infortunium, luat de suo, ergo pactum istius societatis non est iniquum.

Prima pars antecedentis amplectitur ab omnibus. Molina vbi supra disput. 414. Graphius de societate.

Secunda vero pars iusta est, quia negotiatores frequenter sunt pauperes, ne ergo indiscretè se gerant, & imprudenter, apponitur tale pactum contra, quod si venerint tenentur de suo. Rodriquez 1. part. Sum. cap. 46. concl. 8.

Nec obstat, quod velint esse participes lucri, & non damni &c. Primo, quia sicut pro rata sui capitalis volunt esse participes lucri, ita pro eadem, & damni; secundo distinguitur accomunita ab alijs societatibus, quod in alijs tenetur vnusquisque sociorum insolidum pro alijs, in accomunita vero tantum pro rata sui capitalis.

Non obstat secundò, quod negotiator non possit perdere, nisi suas operas, verum est quando ipse non est vnus ex socijs deponentibus capitale, quoniam tunc non potest perdere nisi operas. Corradus tract. 6. quæst. 88.

AD primum quæsitum respondeo esse contractū verè societatis; quia negotiatio iusta est, & licita; quia capitale lucratur, & perit conferenti, quia seruatur æqualitas, & quia contrahitur societas quædam certæ rei, quæ circa peculiaria negotia, & ita satisfactum censeo etiam secundo quæsito.

Verum duo hic examinanda; primū, an pactū, quod amisso capitali aliud damnū subire nō intendūt socij quā ipsius capitalis, an inquam pactū istud sit iustum.

Alterum est, an ipso capitali exposito maiori periculo possint socij esse participes maioris lucri quam requirat ipsorum capitale in societatem collatum.

Ad primum, pacta lueri, & damni incerti seruanda esse, si tamen rectæ rationi, & æquitati non repugnent: clamant enim iura omnia nihil naturalius esse, aut æquius, quam vt honestæ conventiones & pacta, mutuo, & libero contrahentium consensu inita seruentur: aliàs rueret humana fides, quæ præcipuum est fundamentum in omnibus iustitiæ, & æquitatis contractibus. Pactum autem in præsentī contractu positum, nec rectæ rationi repugnat, nec æquitati: quia recta ratio dicit, & æquitas suadet, vt nullus negotietur vltra vires suæ facultatis, & auctoritatis, ne sibi, vxori, & filijs, vel alicvi tertio, graue damnū inferat, quod sustinere nequeat. Neque socius negotiationi præfæctus excedendo facultatem à confocijs sibi concessam, aut potest, aut debet eosdem maiori ia cturæ exponere, quam inter eos fit conuentum: cum eisdem licuerit pacisci, ne tali, aut tali mercimonio; nec in tali, aut tali loco, aut tempore, cum tali, aut tali homine, negotietur.

Etfi

Et si rebus, loco, aut tempore, aut persona pacto exclusis negotiatus fuerit, iactura eius periculo erit, qui contra pactum fecit. Ita post Sanctum Anton. Nauarrus in Manual. Confess. cap. 17. n. 259.

Respondetur secundò, quòd licet socij teneantur aequaliter ad sananda debita contracta per societatem; id tamen debet intelligi de damnis, quæ ex societate, tamquam ex causa proxima oriuntur. Damna enim quæ contraxerit aliquis eorum alia via à societate diuersa, & aliena non efficiuntur communia. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 9. cap. 5. q. 4. Michael Salon. tom. 2. de contractu societ. art. 2. num. 10.

Respondetur tertio, culpam latam, & leuem obligare transgredientem, & delinquentem, non autem consocios, ybi in ipsas culpas non consenserint; igitur negotiatorum, & mercium præfectus exponendo se maiori periculo, quam possit sustinere capitale societatis, ob talem culpam tenebitur de suo, ad refectionem damni excedentis ipsum capitale.

Nec iuuat si dicatur, eueniente maiori damno quàm sit capitale ob culpam leuissimam iure communi teneri omnes socios. Nam respondetur, quod socius negotiorum præfectus non debebat expendere, & implicare, nisi summam totius capitalis societatis.

Addo, quod socius recipiens pecuniam ad negotiandum, potest illam socio conferenti assecurare; non quidem ex vi contractus societatis (id enim vetitum per Bullam Sixti Quinti, Detestabilis auaritiæ &c.) sed ex vi contractus assecurationis certo prætio sibi constituto pro onere, & periculo, atque lucro magno incerto vendito pro minori certo. Nec hoc modo transit pecunia in mutuum; quia non recipitur ad vtendum yti libuerit, quod proprium

est mutui, sed tantum ad negociandum. Azorius Instit. Moral. par. 3. lib. 9. cap. 4. post medium. Mich. Salon. tom. 2. de contractu societ. controuer. 2. n. 14. & 21. Cur ergo non poterunt socij inter se pacisci, vt socius negotiorum præfectus non possit maiori damno eisdem afficere, quam amissione totius capitalis? Eò magis cum damnum, aut lucri maius non intendant, quam oriri possit ex proprio capitali.

Dico tandem ex receptiori Doctorum sententia; quod sicuti in fine societatis euenire potest, vt nullo existente lucro, capitale sit saluum, & socius, qui operas, & industriam posuit illam amittat; nec ideo socius pecuniæ dominus, tenetur ad aliquam refectionem erga illum: Tum, quia sic pacti sunt ab initio contractus; Tum, quia pecunia res est permanens, & manere potest sine lucro, industria verò cum sit res quædam fluens, & successiua in motu consistens non potest esse sine lucro, quin pereat: Ita nullum erit inconueniens, si socius negotiorum præfectus maius damnum, quam alij consocij sustinuerit: Tum, quia sic à principio inter eos conuentum: Tum, quia huic maiori damno, citra sociorum consensum sponte se exposuerit. Et ita sentio, Ego infrascriptus, saluo &c.

Ad secundum dicitur, quod cum socij nolint esse participes maioris damni (si euenierit) præter capitale expositum, nec maioris lucrum ex hoc periculo prouenientis consortes esse debent, quia non seruaretur æqualitas necessario requisita in omnibus contractibus. Nec tale lucrum sustineri potest titulo pœnæ conuentionalis; tum quia ex cõmuni DD. sententia, hæc imponitur tantum in mutuo, vel in compensationem damni emergentis, aut lucri cessantis,

fantis, vel saltem, vt per pœnam istam debitor sit diligentior in soluendo mutuo, quæ non militant in nostro casu. Michael Salon. tit. 2. de contractib. q. 78. art. 2. controu. 11. vbi monet assuetos vsuris, & de tali vitio infamatos, apponentes hanc pœnā alicui mutuo, magnam afferre occasionem suspicandi, quod in fraudem vsurarum ab ipsis apponatur, & propterea iisdem consulendum, vt in suis contractibus huiusmodi pœnis non vtantur. Dico ergo contractum istum iustum, licitum, & honestum, ita tamen, vt socij nec exigant, nec recipiant partem lucri prouenientis ex maiori periculo, cui expositum fuit capitale societatis per negotiorum gestorem pecunia numerata, vel credita.

CONSILIVM DECIMVM OCTAVVM.

AN Titius Cartusianus ob delicta grauiā, præsertim ob fugam, & Apostasiam cum fractione carceris sæpe repetitam, possit à Religione expelli, & habitu priuari.

Vt difficultas ista examinetur legitime, & discutatur, tria sunt explicanda.

Primum, an quilibet Regularis possit à Religione expelli. Secundum, à quibus expelli debeat, nimirum à Generalibus, à Prouincialibus, seu à Priore Conuentus de consensu Capituli. Tertium, quibus de causis expelli possit.

Ad primum respondeo, Regularem quemcumque posse ab ordine suo expelli, & habitu priuari. Cap. Cum ad Monasterium, de statu Monachorum, &c. Relatum ne Clerici, vel Monachi. Cap. vltimo de

Regular. iuncta Glosa cum Panormitano. Alexander sextus, prout legitur in lib. qui intitulum Monumeta ordinum primæ impressionis fol. 56. conc. 65. Pius V. anno 1566. 19. Septembris, Ordini D. Hieronymi in Hispanijs, prout in compendio priuilegiorum eiusdem Ordinis, verbo Condemnatio. Nauar. consil. 50. de Regularibus, & Commentario 2. de Regular. n. 33. & Comment. 3. de Regular. n. 52. Syluester verbo Abbas 5. n. 6. Menochius de arbitrarijs Iudicium, casu 546. n. 43. 44. Emanuel Rodriquez quaestionum Regularium tom. 1. q. 30. ar. 5. & 14. & tom. 2. q. 2. art. 5. Graffius decisionum Aurearum par. 1. lib. 2. c. 24. n. 19. Eman. Sa lib. Aphorif. verbo Religio num. 40.

Ad secundum, facultas expellendi Regulares ab ordine non competit Prælati omnibus Regularibus, sed Generalibus, & Prouincialibus tantum. Generalibus per semetipsos dumtaxat, Prouincialibus vero cum consensu maioris partis Capituli. Ita Alexander. 6. Ordini Minorum rescripto superius citato. At Pius V. Ordini Diui Hieronymi concessit, vt in Capitulo generali, aut priuato tantum, diffiniri possit, an Regularis sit expellendus; sed in alio rescripto, concessit eidem ordini, vt Generalis de consilio tamen Fratrum Monasterij, possit indignos expellere, ita in Bulla in responsione primi dubij citata: & quamuis Syluester verbo Abbas 5. num. 6. docet Abbatem, vel Prælatum expellere non posse Monachum è Religione, subdit tamen id fieri posse in vim Regulæ, aut priuatæ Constitutionis per Summum Pontificem confirmatæ, & ita sentit Nauar. consil. 50. de Regular.

Ad tertium respondeo, quod idem Pius V. eodem rescripto primo loc. cit. decreuit Regulares expellen-

dos

dos pro delictis grauioribus tantum, aut grauissimis, nimirum inobedientia, contumacia, aut incorrigibilitatis. Sed Alexand. 6. praecitato rescripto concessit Generalibus Minorum, vt possint incorrigibiles habitu expoliare, & ab ordine eijcere: ij autem sunt qui notorie, & delicta committunt, & incorrigibiles se ostendunt, ita Sanctus Bonauen. q. 14. super Regulam Minorum. Verum apud Patres Dominicanos, vt legitur in Constitutionibus eiusdem Ordinis Romae impressis anno 1566. dist. 1. causa 19. ille declaratur vere incorrigibilis, qui culpas comittere non timet, & poenas ferre recusat, vel ex eorum saepius repetita inflictione cognoscitur discretorum iudicio non proficere. Apud Minoritas vero ille dicitur incorrigibilis, vt habetur in Ordinationibus generalibus Toletanis cap. 6. titulo de incorrigibili, qui ter iuridice conuictus fuit, & punitus de eodem graui crimine, nec se correxit, vel saltem incorrigibilis dicatur iuxta eorundem Ordinationes in Capitulo generali Valisoleti anno 1593. factas, qui ter conuictus fuit, & punitus de grauibus delictis, etiam distinctis, nec aliquando se emendauit.

Sed apud Patres Augustinenses, vt legitur parte 6. cap. 22. Constitutionum Ordinis, ille dicitur incorrigibilis qui grauissimas culpas non veretur committere, & tamen poenas ferre recusat; vel de cuius correctione, & emendatione non est spes aliqua probabilis.

Sed dicamus cum Panormitano in cap. Cum non ab homine, de Iudicijs. Tribus modis dicitur quis incorrigibilis: primo, quando perseuerat in criminibus, nec ab illis vult desistere; secundo, & si ter monitus non desistit. cap. Contingit el 1. de sentent. ex-

com-

communic. Tertiò, quando penitentiam iniunctam non facit, & se occultat. Cap. Vt famæ de sent. excommunicationis. Titius autem culpas grauissimas committere non timuit, penas inflictas ferre recusa- uit, ex penis repetitis minimè se emédauit, Discretorū iudicio non profecit, frequenter per euidenciam facti iuridicè fuit conuictus, & punitus, ob iteratas fugas, & Apostasias, effractis carceribus: cum autem de il- lius correctione, & emendatione nulla adfit spes pro- babilis, quoniam perseuerat in Apostasijs, quinimo pluries monitus resipiscere noluit, hinc necessariò di- cendum est Titium verè fuisse, & esse incorrigibilem, prout ex processu contra illū fabricato liquidè cōstat, & ideo habitu priuandū, & ab Ordine expellendum.

Nec multum releuat, quod Titius non fuerit iuri- dicè ter conuictus, quia de illius criminibus, & Apostasijs fortè processus non fuit instructus, quia responderi potest, per euidenciam facti, & delictor- um nottorietatem ab eo patratorem pro conuicto habendum esse, nam Clericus tunc incorrigibilis iudicandus est, ad effectum, vt degradatus possit tradi brachio seculari, quando venia bis fuit sibi data, ita declarauit parlamentum Parisiense referen- te Claro §. finali quæst. 36. & Salzedo in sua Praxi criminali canonica cap. 40.

Accedit tandem, quod in pœnam fugæ cum fra- ctura carceris repetitæ potest ad remum damnari. Prax. Archiepiscopalis Neapolitana cap. 50. quam- uis Farinaicus quæst. 30. n. 8. dicat huinsm odios pœnis arbitrarijs coercendos esse, loquitur tamen de ijs, qui semel tantum fugam tenuerunt effectū non secuto. Eman. Rodriquez, quæstionu in Regul. tom. 2. quæst. 25. art. 1.

Neque

Neque obest, quod Cardinalis Clementina prima, §. quia vero, quæst. i. de statu Monachorum, secutus Mathæum ait, pro nullo crimine Monachum iuste à Monasterio posse eijci, quia respondetur id esse contra regulas, & instituta Regularium, & contra stylum Urbis, & Orbis. Cap. ultimo de Regularibus. iuncta Glossa penultima cum Panormitano ibidem. Nauar. comment. 2. de Regularibus num. 33.

Immo ex Carthusianorum Constitutionibus, & decretis part. 2. nouæ Collectionis de anno 1582. cap. 25. de Criminosis, & fugitiuis n. 28. sic legitur. Verum tamen non obstantibus præmissis decernimus, at declaramus Apostates criminosos post tertiam apostasiam non esse amplius requirendos, sed nec in ordinem recipiendos.

Hinc non est audiendus Syluester, nec Armilla. Ille verbo Religio 6. §. 17. Hic ver. eodem ultimo, asserentes Regularem nullo pacto ab ordine reijciendum, quandiu se emendare voluerit; tum quia expulsio iuxta doctrinam Sancti Thomæ quolib. 12. in fine, est sicut excommunicatio, quæ non nisi in contumaciam ferri debet, tum quia toties deliquit Titius, vt nulla supersit spes emendationis, ita vt non possit habere locum Armillæ doctrina, & sententia, nimirum quod loco expulsionis incarcerationetur, & ibidem puniatur, quæ sanè militare possunt, cum arbitrio prudentis Viri, adhuc supersit aliqualis correctionis, & emendationis spes probabilis, & ita sentio &c.

AN Monialis illegitimè nata possit eligi, & assumi in Vicariam Monasterij.

Respondedò affirmatiuè, quoniam omnis irregularitatis macula per Religionis ingressum abstergitur, nec non per subsequentem professionem. *Glos. in auth. de Monachis, & præcipuè quæ oritur ex natalium defectu. cap. 1. de filiis præbit. Nauar. comm. 2. de Relig. num. 6.*

Confirmatur hoc idem neruosius, quia si natalium defectus obstat, ne possit eligi in Vicariam, vel prohibitio ipsa continetur in iure Canonico, vel in extrauagantibus Summorum Pontificum, vel tandem Constitutionibus, & Decretis peculiaribus sui Ordinis, ita cautum reperitur; sed quod tale non reperiatur in iure Canonico probatur.

Qui a non in titulis de Regular. transeunt. ad Religionem de Relig. domibus, vel de Regularib. non de statu Monachorum, & Canonicorum Regularium de electione, & electi potestate, nec in cap. Indemnitatibus in 6. tit. eodem, vbi Summus Pontifex longa verborum serie in illud præcipuè incumbit, vt eligendarum Monialium qualitates describat, nec non electionis faciendæ modum statuit, & decernit, nec tamen de natalium defectibus verbum facit; immo nec *Glos. nec Canonistæ super eisdem tit. & cap. 4.*

Quod autem non deducatur ex Summorum Pontificum extrauagantibus probatur, nam aliæ allegari non possunt præter binas Sixti V. 27. Nouembris 1587. & 21. Octobris 1588. At bullæ ipsæ, vt luce meridiana clarius apparet de solis viris religiosis

gios Regularibus, non autem de Monialibus disponunt, & loquuntur, neque aut potest, aut debet extendi ad Moniales, cum lex sit pœnalis, & odiosa. Cap. pœnæ de pœnit. dist. 1.

Confirmatur ex Moderatoria Greg. XIV. idibus Martij 1590. in qua sub initio aperte dicit. Quamplures viri, & litteris, & pietate insignes à Sancto proposito vitam ducendi regularem adducti, eò quòd honorum, & dignitatum incapaces redditi fuerint Constitutione Sixti V. non enim dicit mulieres, fœminæ, seu Moniales, sed Viri.

Adde Alphonsum à Sorbo Capucinum, in compendio priuilegiorum mendic. in verbo Nouititiis fol. 252. referentem Sixti V. Bullas, vna cum moderatorio Greg. XIV. & afferentem in ijs ipsis Bullis sermonem haberi de Viris tantum regularibus, non autem de Monialibus. Idem habet Io. Baptista Confectius in Compendio priuilegiorum Mendic. par. 2. cap. 4. de qualitate ad religionem recipiendorum fol. 329. & in calce eiusdem 2. partis quæ ad Moniales spectant tradit accuratè, nec tamen verbum, quod natalium defectus impedire possit talem electionem; Ita Stephanus Quaranta in summa Bullarij verbo Monasteria, & Conuentus Regularium virorum; Immo Gregorius XIII. prima Ianuarij 1583. præcipit Abbatissas, & alias Monasteriorum officiales eligi debere per triennium, nec tamen verbum vnum de natalium defectibus.

Sed neque ex Doctoribus, Monialium materiam, examinantibus id deduci potest, nam Summistæ in verbo Illegitimus, Monialis, Abbatissa, professio, Vicarius, Officialis, electio, nec verbum quidam de tali impedimento.

Adde Nauar. tam in Commen. de regular. quam

in Consilijs de regul. adde Alphonsum à Sorbo Capucinum in verbo Abbatis, Electio, Monialis, Professio. Adde Confect. in Compen. priuilegiorum, Mendic. locis præcitatatis &c.

Sed iniquies fortassis tale impedimentum habetur in eorum Constitutionibus.

Respondeo primò, me id difficillimè credere, quia nulla est, quod ego sciam, Regularium vtriusque sexus Constitutio, quæ talem prohibeat electionem.

Respondeo secundò, Patrem quendam eiusdem ordinis, & instituti peritissimum, ac prudentissimum oretenus mihi retulisse, Moniales de quibus in casu, non habere Constitutiones, & decreta, talem electionem respuentia.

Cum ergo, nec ex Iure Canon, nec ex Constitut. Pontificis, nec ex Doctoribus, nec ex eorundem Constitutionibus inualidari possit talis electio, concludendum est, quod legitimè, & canonicè possit eligi, & assumi ad officium Vicariatus, & præsertim cum habeamus consuetudinem fauorabilem, videlicet, quod Moniales illegitimæ fuerint semper electæ ad dignitates, & officia, & consuetudo est optima legum interpret. cap. Cum dilectus, de consuetudine, & dat iurisdictionem. Cap. Cum contingat de for. compet.

Quinimò consuetudo rationabilis, derogat Iuri positivo humano, Cap. Cum tanto, de consuetud. & quando est generalis ab omnibus seruanda est. C. Contra morem dist. 100. Ratio est, quia consuetudo est altera quædam lex, cap. Consuetudo dist. 10. Et cum est immemorabilis mutari non potest, Nauar. consil. 1. de restitut. spoliat. nec lege humana tolli potest. Cap. super quibusdam de verbor. signific. Nauar.

Nauar.

Cu

aliàs r

enim

lūs scr

illegit

ergo c

nibus

Ad

Medic

dam fr

lium c

Ad

lani pa

exercu

fuerit

Tan

rium,

eligi

Episc

tonæ

tij 15

Qu

tius r

stitue

ris ip

ris ip

Nauar. comment. 4. de Regularib. numero 42.

Cum ergo ista consuetudo, & sit rationabilis (nam aliàs non tandiù perseuerasset) & sit generalis vbique enim practicatur, & sit immemorabilis, siquidem nullus scribentium aliquando insinuauit, quod Moniales illegitimæ non potuerint eligi ad dignitates, & officia, ergo consuetudo ista retinenda, amplectenda, & omnibus modis seruanda erit.

Addo etiam, quod in Monasterio Monialium S. N. Mediolani, Ordinis Sancti Benedicti Monialis quædam fuit per multos annos Abbatissa, & tamen natalium defectus patiebatur.

Addo finaliter Abbatissas quamplures N. Mediolani patientes defectus natalium officia cum regimine exercuisse, nec aliquando dubitatum, an id illegitimè fuerit factum.

Tandem Sac. Congreg. Episcoporum, & Regularium, multoties decreuit Moniales illegitimas posse eligi in superiores, non obstante Bulla Syxti V. ita Episcopo Spoleti 3. Ianuarij 1594. ita Episcopo Cortonæ 4. Octobris 1594. ita Episcopo Catari 21. Martij 1594. & ita sentio &c.

CONSILIVM VIGESSIMVM.

Retrus Laicus vxoratus, vellet pro filijs suis, & successoribus in propria domo Ius patronatum instituere ex pecunijs tamen Regularis Sacerdotis.

Quæritur an tuta conscientia id agere possit, an potius teneatur pecunias ad hunc effectum receptas restituere Religioni, cuius filius, & professus est Regularis ipse.

Respon-

Respondetur, quod indubitati Iuris est, Petrum omninò teneri ad restitutionem omnium pecuniarum sub hoc titulo receptarum, quia per professionem Ius disponendi, ac dispensandi, tum alia quacunque bona siue mobilia, siue immobilia acquiritur Prelato Religionis. Cap. non dicatis. 12. q. 1. & ibidem Canonistæ. Cap. Monaci de statu Monac. & cap. Quidam eodem titulo. Concil. Trid. sess. 25. cap. 3. Cap. Abbates 18. q. vltima. Et quãuis Regularibus liceat habere aliquid cum licentia Prælati, id tamen intelligitur quò ad vsum simplicem facti, prout fuit declaratum in Concilio Lateranense. Cap. Monachi, de statu Monachorum & cap. insinuante, qui Clericum, vel Monachum: Obstat quoque Bulla Clem. VIII. de Largitione munerum, Nauar. de hoc abundè comm. 2. de Regularibus. Neque sub titulo eleemosinæ sine Prælati licentia potest Regularis aliquid elargiri. Nauar. vbi supra num. 8. & ita sentio &c.

CONSILIVM VIGESIMVMPRIMVM.

AN Regularis Sacramentum Eucharistiæ ministrans Laicis absque licentia Parochi, sit eo ipso excommunicatus.

Videtur dicendum, quod sic primò, quia sic statuitur in Clementina prima de Priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum. Secundò, quia huius sententiæ videtur Martinus Nauarr. in Manuali Confessariorum cap. 21. num. 52. Attamen contrarium tanquam certum credendum est; quia licet in Clementina recitata excommunicentur eo ipso Regulares

gulares Sacramentum Eucharistiæ sine licentia Parochi ministrantes; nihilominus intelligitur de ijs, qui hoc non habent ex priuilegio sanctæ Sedis: at Mendicantes omnes id agere possunt ex priuilegio Leonis X. Pauli IV. & Pij V.; nimirum, vt quotidie sacram Communionem dare possint Christifidelibus solo die Resurrectionis Domini Nostri excepto. Ita Nauarrus loco supra citato. Ita Capuccinus in Compendio priuilegiorum Mendicantium, ver. Communicare, cum eiusdem annotatione.

Nec dicatur Mendicantium priuilegia per Gregorium XIII. fuisse reducta ad terminos Concilij; nam responderetur Concilium super hoc puncto, nihil, aut statuisse, aut innouasse; sed tantum Christifideles monuisse ad tanti Sacramenti frequentationem, prout habetur sess. 13. cap. 8.

Accedit, quod stilius Urbis, & Orbis ita docet, & suadet; nec aliquando fuit dubitatum, an id Regularibus ipsis liceret; siquidem non est credendum, quod Ordinarij locorum, vsque ad hæc tempora siluissent.

Adde, quod ad incurrendam censuram Clementinæ huius requiritur præsumptio, & dolus, quia si quis ex ignorantia, credulitate, aut bona fide id ageret credendo, quod Parochus bono animo id acceptaret saltem quo ad forum conscientia, pro vt mihi supponitur in casu, non incurreret: Ita Cardinalis in recitata Clement. quæst. 38. & ita Nauarrus in Manuali Confessariorum cap. 27. num. 101. saluo &c.

DVO Monachi loquebantur ad inuicem, & vnus dixit alteri tu dixisti, & Patri N. retulisti me tale quid commisisse, & altero negante id esse verum, hoc autem replicante id certissimum esse, ille tandem qui grauabatur tale quid retulisse indignatus eleuando manum contra alterum, reiecit illum aliquantisper de loco in quo morabatur. Queritur an iste Monachus ob talem actionem inciderit in excommunicationem maiorem.

AD quaesitum mihi propositum respondeo. Quòd vbi supponamus D. Consulentem incidisse in Censuram latam 17. quaest. 4. Canonis. Si quis suadente & c. benè potuit per Multum Reuer. Dominum Abbatem absolui: tum iure communi, C. Monachi, & c. Cum illorum de senten. excomm. Tum rescriptis favorabilibus ad fauorem Mendicantium à S. Sede Apostolica emanatis, quibus potiuntur Monachi Benedictini: vt testatur Io. Baptista Confectius in Comp. Priuileg. Mend. par. 2. fol. mihi 308.

Non poterit tamen per D. Abbatem dispensari super Irregularitate: quia sic ligatus diuinis (non in contemptum clauium) se immiscuerit; quoniam facultas concessa Praelatis Regularibus à Pio V. vt habetur ex Confectio libro supracitato, mihi fol. 226. dispensandi cum suis subditis, super Irregularitatibus quomodolibet contractis, se extendit dumtaxat ad Irregularitates non publicas, & ad forum contentiosum deductas, sed occultas, & ex delicto occulto prouenientes, cuiusmodi non est ea de qua in casu.

Neq;

Neq; obstat, quod Bonifacius IX. prout in Bulla apud Confectium fol. mihi 27. indulgeat Prælati Regularibus, vt possint dispensare super Irregularitate, quam subditi Censuris innodati contraxerint Diuinis se immiscendo, non tamen in contemptum clauium: Tum, quia ibi loquitur Summus Pontifex de interiori foro tantum, & non de exteriori, prout in casu: Tum, quia huic Bullæ fuit derogatum per Concil. Trid. Si quidem eandem tribuit Pius V. facultatem Prælati Regularibus, dispensandi super Irregularitate cum suis subditis, quam habent Episcopi cum suis Dicecesanis, virtute Concilij Trident. sess. 24. cap. 6. De reformatione, vbi dicitur, quod Episcopi dispensare tantum possint super Irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus.

His tamen non obstantibus existimo D. Consulentem non incidisse in excommunicationem, de qua supra, & propterea, nec absolutione, nec dispensatione indigere arbitror.

Primò, quia percussio tam subita, & tam parua, quod Laico illata non esset mortalis, excusat ab incurssione Censuræ. Ita Caietanus in Summ. ver. Excommunicatio. capit. 10. iuxta doctrinam omnium. Et ita Nauar. in Man. Confes. c. 27. num. 85.

At quis non videat percussione, de qua in casu, adeo subitam, & modicam, quod re vera Laico illata, nec magnifieret, nec attenderetur.

Secundò, quod magis vrget est; quia excommunicatio maior non incurritur, nisi ob peccatum mortale. cap. Nemo. c. Nullus 11. q. 3. Hæc autem actio, cum fuerit imperfecta, & inaduertenter producta, nullus sanæ mentis, aut potest, aut debet, illam tanquam mortalem interpretari.

Z 2 Tertiò,

Tertiò, quia si senex percutiat principaliter non ex odio, malitia, aut ira, sed vt corrigat tantum, non incurrit censuram de qua supra. c. 1. & c. Cum voluntate, de sentent. excommun. iuncta Glossa. Idq; eò certius asseritur, quo percussio moderata est, saltem iuxta propositum percutientis. Nauar. in Man. Confes. cap. 27. num. 82.

Neque obstat, quod D. Consulens absolutionem petierit à Prælo, & tanquam excommunicatum se gesserit; quia petens absolutionem ab excommunicatione ad cautelam, nec sibi præiudicat, nec dicitur confiteri delictum: quoniam bonarum mentium est culpam timere, vbi culpa non est. cap. Ad eius. dist. 5. Et Panormit. ibidem post omnes. Glossa singularis in c. Venerabilem de electione, in ver. Postulauit. & Nauar. consil. 5. de emptione, & venditione num. 13. & consil. 1. num. 3. Ne Clerici, vel Monachi.

Si dicatur in foro conscientie tutior pars est eligenda. C. Tua. de sponsalib. & ita tutius est confiteri incidisse, quam non incidisse.

Respondeo id verum esse, quando vtraque pars est æquè dubia: at quando vna est altera probabilior, & certior: fallit regula. Modo ex serie facti, maiores habentur præsumptiones, quod D. Consulens non incidit, quam quod incidit: præterquam, quod indubio pronuntiandum potius ad fauorem Rei, quam contra: cum in pœnis, & delictis, benignior interpretatio sit semper facienda. Per regul. 49. Bonifacij VIII. in 6. Etsi quamplures velint regulam veritatem obtinere in foro exteriori, & contentioso tantum, non autem in foro Poli, & interiori.

CONSILIVM VIGESIMVMTERTIVM.

N Prior Regularis duos Frâtres ex Dominio interdicto aufugientes recepit quos in sua Ecclesia celebrare permisit, eò quod asserabant interdictum non violasse.

Quæritur, an præfatus Prior, ex tali permissione censuram, aut pœnam aliquam incurrerit.

R Espondeo, præfatum Priorem, nec excommunicationem maiorem, nec irregularitatem aliquam contraxisse. Non irregularitatem; hæc enim non contrahitur, nisi in iure expressè habeatur. c. Is qui, de senten. excomm. in 6. at tale quid in corpore iuris non reperitur. Nam in Clemen. 1. de sepulturis, & in Clement. 1. de senten. excomm. in 6. in quibus agitur, de violentibus interdictum, non habetur, quod admittens aliquem ad celebrandum, vel censuram, vel pœnam aliquam incurrat. Nec est dicendum præfatum Priorem excommunicationis maioris sententiã incurrisse, eò quòd communicauerit cum eo, qui interdictum (dato, & non concessio) violauit. Nam ubi quis, vel pro excommunicato, vel pro interdicto publicè denunciatus non fuerit; vel ubi in crimine cum tali non participauerit cum eodem communicare licet; nec excommunicationis maioris sententia contrahitur. Ita Martinus V. in Extrauag. ad euitanda, &c. Nuper. &c. Si concubinæ, de sentent. excommunicat. Cum ergo prædicti Patres ex Dominio Interdicto reuertentes, nec pro interdictis, nec pro excommunicatis tunc temporis fuerint declarati; nec præfatus Prior cum eisdem in crimine communicauerit; dicendum necessariò nullam propter hoc excom-

municationis maioris sententiam contraxisse. Accedit, quod nulla excommunicatio maior à iure, vel ab homine lata regulariter incurritur sine peccato mortifero. Cap. Nemo. c. Nullus 11. q. 3. & nulla in præfato Priore apparet peccati mortiferi labes, &c. Accedit eodem, quod in hoc casu quæstio facti, & non iuris tantum agitur, An videlicet præfatus Prior sciuerit, aut scire potuerit supradictos Patres interdictum violasse; cum autem omni diligentia, arbitrio boni viri adhibita, id scire haud potuerit; & ignorantia facti excuset. de reg. Jur. in 6. ergo &c. quini-
mò præsumitur ignorantia vbi non probatur scientia. per reg. 47. in 6. ergo præsumendum præfatum Priorem ignorasse prædictos Patres interdictum violasse, si tamen fortè constiterit illos eosdem in loco interdicto aliquando celebrasse.

CONSILIVM VIGESIMVM QVARTVM.

N Conuentu N. Regularium afferuabantur Sacra Reliquia in quadam capsula parum decente, sub quatuor clauibus à Priore, & alijs tribus Patribus retentis. Placuit Priori partem Reliquiarum extrahere quò decentius aptarentur, & in vno Altari statuerentur, prout factum fuit.

Quaritur an præf. Prior ob dictam sacrarum Reliquiarum extractionem, censuram aliquam, aut pœnam incurrerit.

R Espondeo: nullam propter hoc præfatum Priorem contraxisse censuram, aut pœnam. Quia licet

licet in l. 1. & vlt. C. de relig. & sumpt. fun. habeatur corpus perpetuæ sepulturæ datum sine Principis licentia non esse transferendum, absque causa, neque cum illa, absque Præsidis licentia; in casu tamen non agitur de translatione corporis Sancti, sepulturæ perpetuæ traditi, sed de aliqua particula, & de Reliquijs, quæ sepulturæ perpetuæ ibidem traditæ non fuere. Et ita intelligi debet. c. Corpora. de cons. dist. 1. vbi dicitur; Corpora Sanctorum, de loco ad locum non sunt transferenda sine Principis licentia. Nauar. de reliq. & vener. Sanctorum. cons. 2. Ar. mil. in verbo Reliquiæ, num. 3. & 4.

Nec obstat, quod in Concil. Prouinc. 6. tit. de cultu Sanctorum, Mediolani habito legatur: Quicumq; sine Episcopi concessu scripto sacras Reliquias extra Diocesim asportarit; Qui item Reliquias vnus Ecclesiæ, alteri Ecclesiæ, etiam si particula tantum sit, concesserit, donarit; Qui item acceperit, excommunicationis pœnam ipso facto incurrat. Tum, quia Regulares ab Episcoporum iurisdictione exempti, cœsuris eorundem ligari non possunt. c. Quanto, & c. Cum capella. & c. Quoniam, de priuil. Tum, quia Reliquiæ de quibus in casu, nec extra Diocesim asportatæ, nec alteri Ecclesiæ donatæ, nec ipsi Priori applicatæ fuere. Cum ergo id egerit Prior non occultè, sed palam, ad Patrum deputatorum præsentiam; hinc vel dolus, vel fraus in ipso præsumi haud potest: & propterea nullam meretur pœnam, cum ritè, rectè, ac legitimè id fuerit factum. l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. l. Sancimus. C. de pœnis. cap. 2. de constit.

Petr. Cened. collect. 12. ad Decretales. Praxis Curia Archiep. Neapol. cap. 71.

352
CONSILIVM VIGESIMVM QVINTVM

CVM elemosina pro societate Laicorum in Ecclesia Regularium erecta quaritari sole-
rent per Quastorem Laicum ab ipsis Con-
fratribus laicis institutum; Prior Conuen-
tus iussit quaritari per fratrem Conuersum sui Con-
uentus (vt tamen in eosdem vsus, in quos prius ex-
penderentur,) eò quòd videret dictos Confratres non
soluere Monasterio, quæ debebant pro Missis, & alijs
inter eos conuentis, & quia non seruabant leges, &
constitutiones dictæ Confraternitatis.

Quæritur, an Prior incurreret excommunicationem
latam contra vsurpantes bona, & iura Ecclesiæ, seu
piorum locorum.

Respondeo; præfatum Priorem nullam propterea
contraxisse censuram: tum, quia nulla hic
adest vsurpatio; siquidem vsurpare (iuxta Caiet. in
Summ. verbo Excommunicatio, cap. 48.) est fraudi-
bus exquisitis, siue coloribus aliquid sibi appropriare;
iste autem Prior, nec fraudibus, nec coloribus, nec
sibi, sed Monasterij indemnitati de consensu discre-
torum consuluit: Tum, quia casus 17. Bullæ Cænæ
excommunicat tantum vsurpantes, & sequestran-
tes fructus Ecclesiasticos, vt Ecclesiasticos, sine
licentia Papæ, vel alterius ad quem spectat dare
licentiam: & Bulla pœnalis ad alium casum ex-
tendi non debet. c. Pœnæ, de pœnit. dist. 1. Nauar.
de senten. excommunic. consil. 34. Cum ergo ele-
mosynæ per Quastorem Conuersum de Prioris man-
dato colligendæ, nullo pacto dici possint fructus,
siue redditus Ecclesiastici, quoniam non ex fundo,
seu

Vigesimum quintum, & Vigesimum sextum. 353
feu beneficio aliquo Ecclesiastico, sed ex laicorum
crumenis Ecclesiæ donantium liberaliter deducan-
tur; sequitur præfatum Priorem excommunicatione
in Bulla Cœnæ contenta nullo pacto ligari.

Sed esto, quod eleemosinæ huiusmodi possent ali-
quo pacto, fructus Ecclesiastici, siue redditus ap-
pellari; non propterea ligaretur præfata censura:
siquidem easdem non cœpit, nec colligere fecit Prior
auctoritatiuè, vsurpando auctoritatem tanquam
Dominus, vel persona publica, sed tanquam credi-
tor, qui putauit sibi licere capere tantum de bonis
sui debitoris, quantum sibi debebatur. Nauar. de
sentent. excomm. consil. 35. & Caiet. in Summa in v.
Excommunicatio. cap. 27.

Adde per impossibile, quod si pecunias illas, tan-
quam fur, & latro accepisset, ac sibi retinisset, non
tamen Bullæ censuram contraxisset. Nauar. & Caiet.
vbi supra, quia non auctoritate publica laica, sed pri-
uata, & ita sentio ego.

CONSILIVM VIGESIMVMSEXTVM.

MONASTERIVM N. Regularium est
in pacifica possessione supra centum an-
nos cuiusdam Oppidi, & consecutiuè cau-
ponæ, & Clibani, vt Conductores pos-
sint ad libitum fabricare panem, ac vendere car-
nes, & vinum. Oppidum existit in vna Plebe
cuius Feudatarius est Titius, & propterea (vt ip-
se asserit) Dominus Datij panis, vini, & carni-
um omnium locorum dictæ Plebi subiectorum. Titius
nunquam se opposuit præfato Monasterio, & Con-
ducto-

ductoribus quin carniū panis, & vini venditionem non exercerent.

Titius tandem vendidit Feudum Sempronio, qui per decem annos, nec Monasterio, nec Conductoribus contradixit, quò minus panem, vinum, & carnes venderent. Idem verò Sempronius prætextu Privilegij à Titio sibi venditi, & collati prætendit nouissimè Conductoribus non licere panem, vinum, & carnes fabricare, & vendere, & ideò (Monasterio, & Conductore non citato) associatus Prætor, famulis, & alijs suæ Plebis, accessit ad præfatam Oppidi cauponam, panemque, & vinum ibidem repertum aliò transtulerunt, Pistorem in ipsius Feudatarij carceres conijcientes.

Quæritur, an Feudatarius, Prætor, famuli, & alij cooperatores inciderint in aliquam censuram, & præcipuè in 17. Bullæ Cœnæ Domini.

Feudatarium de quo in casu verè incidisse in casum 17. Bullæ verè existimo: tum, quia fructus redditus, proventus, iurisdictiones, & bona ab eo vsurpata non sunt profana, sed Ecclesiastica, & ad personas Ecclesiasticas verè spectantia; tum quia, id egit auctoritatiuè, & potestate vsurpata; tum quia sine licentia Papæ, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium; tum quia censura ista verè, & directè fuit lata contra Dominos temporales, qui Bona Ecclesiæ vsurpant, aut sequestrant, aut Ecclesias illis spoliant, & in proprium vsu conuertunt. Caietanus in Sum. cap. 27. Cardinalis Toletus in explicatione Bullæ Cœnæ. cap. 9. n. 12. Nauar. in Man. cap. 27. sub n. 70. Graffius p. 1. decisionum Aurear. lib. 4. cap. 18. n. 144. Gregorius Saurus in Thesauro Casuum cōscientiæ lib.

3. cap.

Vigesimum sextū, & Vigesimū septimū. 355

3. cap. 2 1. Franciscus Suarez tomo 5. de Censuris in explicatione Bullæ Cœnæ, casu 17. Adde præfatum Feudatarium in aliam censuram incidisse nimirum in illā, quæ habetur in Concilio Tridentino sess. 22. cap. 11. de Reformatione. Prætor autem famuli, & alij cooperatores non videntur incidisse, quia excommunicatio lata contrafacientes aliquid non includit procurantes, consulentes, aut mandantes, nisi per alia iura id declaratur; & præcipuè, quia dispositio Bullæ est pœnalis, quæ non debet extendi de vno casu ad alium. cap. pœnæ, de pœnit. dist. 1. Sed contrarium verius est de iure, videlicet, quod Prætor, famuli, & alij cooperatores in eandem excommunicationem inciderint. Ita Syluest. verbo excommunicatio n. 73. Tabiena eodem verbo sexto. n. 12. Toletus vbi supra n. 15. Gregorius Saurus vbi supra cap. 18. n. 3. rationibus, vt ibidem.

CONSILIUM VIGESIMUM SEPTIMUM.

AN Decuriones teneantur obedire Principi si aliquando præciperet aliquid præiudiciale Ciuitati, & repugnans Priuilegijs Ciuitati concessis ab Imperatore, vel à Rege.

Respondetur negatiuè, & pro veritate conclusionis videndus.

D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 4. in corp. Item 2. 2. quæst. 96. art. 10. circa finem, & quæst. 12. art. 2. ad primum, & quæst. 43. art. 8. 0. & quæst. 66. art. 8. ad secundum, & quæst. 96. art. 4. circa finem. Item quæst. 104. art. 6. 0. Item 2. sent. distinct. 44. quæst. 2. art. 2. 0. Item quolib. 2. artic. 9. Docet enim Christianos teneri obedire

Prin-

Principibus secularibus si habeant iustum dominium, & si licita præcipiunt, idem habetur 11. quæst. 3. Can. Non semper, & de Sim. cap. Ne Dei, Monaldus in summa ver. Obedientia. D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 5. & in cap. 13. ad Rom. tradit, quod multa sunt, ad quæ superior subditum obligare non potest: quale est, cum præcipit contrarium præcepto Superioris iubentis, scilicet Dei, Papæ, Ecclesiæ, aut alterius Superioris, & hoc idem habetur C. Si Dominus, cap. non semper 11. quæst. 3. Navar. in Manual. Confess. cap. 23. num. 38.

Accedit, quod 11. quæst. 3. Can. Qui resistit, habetur, quod cum duo Iudices præcipiunt contrarium, maiori semper est obediendum. Hoc idem adstruit D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 5. & quæst. 105. art. 2. & 2. sentent. distin. 44. Item 2. 2. quæst. 69. art. 3. ad primum, & 2. sent. dist. 25. quæst. 2. art. 1. Cardin. Toletus in Instit. Sacerd. tract. de septem peccatis mortal. cap. 15. Ita Panormit. in cap. Inquisitionis, de senten. excommunic. & Io. Andr. cap. Cum à Deo, de rescript. Ad vulgatam illam Regulam, quod omnia sunt Principum. Respondet D. Thom. quolib. 12. art. 25. in fin. intelligendam quoad dandum alijs, vel sibi, siquidem leges, & decreta Principum, quibus subditorum facultates, vel pro se, vel pro alijs extorquent, sunt leges tyrannicæ, nec absoluunt in conscientia, art. 8. Adde illud, quod colligitur ex D. Thom. Opuscul. 20. lib. 3. cap. 11. & ad Roman. cap. 13. lect. 1. in fin. sub litera G. Princeps non potest auferre bona subditorum, nisi ratione delicti, aut ratione communis boni.

CONSILIVM VIGESIMVM OCTAVVM.

AN Regulares Mendicantes teneantur ad refecti-
onem Viarum, Murium, Pontium &c.

Respondetur negativè. Videndi Iuristæ in l. ad
Instructiones. C. de sacrosanct. Eccles. Cyn. &
Salycet. in auth. cassa, & irrita. C. de Sacrosanct.
Eccles. Bald. in l. cunctos populos. C. eodem Socin.
consil. 55. lib. 1. Alexand. consil. 209. lib. 2. Socinus
consil. 55. lib. 1. cap. vnico, de religios. domibus in
6. cap. Non minus, & cap. aduersus, de immun. Ec-
cles. cap. 1. & 3. de immunit. Eccles. Canonistæ ibid.
cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constitut. Innocentij
III. cap. Quæ in Ecclesiarum de constitut. Clement.
1. & 2. de censibus, cap. Conquestus, de foro compet.
cap. fin. de rebus Ecclesiæ non alienandis. cap. vt
dilecti filij. cap. Quanto de priuilegijs. cap. Quam-
quam de censibus in sexto, cap. Decernimus de Iu-
dicijs, distinct. 10. & 96. Syluest. verbo Immun. cap.
1. quæst. 5. num. 19. 20. Tabien. verbo excomm. cap.
5. casu 18. num. 3. Angel. verbo Immun. num. 38. En-
riquez in summa Theologiæ moralis lib. 10. cap. 15.
num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. Michael Salon. de Iust. & Iur. tom.
2. q. 78. art. 5. controuers. 1. fol. 176. Praxis Curia Ar-
chiep. Neap. cap. 92. Graffius de arbitr. Conf. cap. 24.
Azorius par. 1. lib. 5. cap. 19. q. 8. instit. mor. Item p. 3.
lib. 5. cap. 19. q. 10. Couarr. pract. q. cap. 33. n. 7. Fran-
cis. Sarmient. lib. 7. sentent. cap. 14. Item Lopez in re-
petit. c. Per vestras, de donatione inter virum, & vxor.
Anastasius. Germon. Assertio libert. & immun. Eccl. c.
7. fol. 62. Ioan. Beltr. Propugnac. libert. Eccles. §. 1. n. 8.
11. 22. & §. 5. n. 28. & §. 6. n. 57. 58. Bulla Cænæ cum
Eposit.

Exposit. casu 14. 15. 17. 18. Riccardus de Media Villa quolibet. 2. quæst. 30. art. 5. Menoch. consil. 800. Surd. consil. 301. Marta, de iurisdictione vol. 1. par. 4. cent. 1. casu 9. Petr. Cened. in Collect. ad Ius Canon. Collect. 153. Camil. Borel. de tit. & regal. Regijs, cap. 7. n. 20. cap. 19. n. 82. c. 20. n. 46. 47. 48. cap. 63. n. 48. 49. 50. 52. 53. c. 71. n. 252. 293. Quaranta in Summ. Bullar. ver. Priuilegia Regular. Io. Baptista Confect. in compend. priuileg. mendic. fol. 361. Venetijs 1603. Purpurat. consil. 485. Molina de iust. disp. 670. & 672. tom. 3. cap. Clericis de Immun. in 6.

Si Bulla Pij V. Dum ad vberes &c. non habet locum in hoc casu, ergo malè citatur in hunc locum à Michaelè Salono, à Quaranta, & à Confectio vbi supra, à Candelabro Aureo parte 2. in excommunicationibus 56. 57. 58. Episcopis reseruatis, & à Sorbo Capuccino in Compendio priuil. Mendicant. sub finem primæ partis.

Si dicatur: Dispositio Iuris Ciuilis amplectenda quando contrarium non habetur in Iure Canonico, cap. 1. de noui operis nunciatione.

Respondetur id verum cum Iuris Ciuilis dispositio non grauat Ecclesiam, nec Ecclesiasticos; tunc enim non tenet, nisi approbetur specificè ab Ecclesia. Ita DD. in c. fin. de for. compet. & c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constit. & c. fin. de reb. Ecclesiæ non alienand.

Adde Conseruatores non posse recusare electionem de ipsis in Conseruatores factam sub pœnis excommunicationis, & suspensionis à diuinis, ipso facto incurrendis; atque sub eisdem pœnis officium exercere tenentur debite, & plenariè, itaut quouis prætextu, a nullo impediri possint, quo minus officium

Vigesimooctauū, & Vigesimūnonū. 35
ficium adimpleant; Et à supradictis censuris non nisi
à Summo Pontifice, aut in mortis articulo absolui pos-
sunt. Ita Confect. vbi supra fol. 210. & 350. Leonar-
dus Duardus in Bullam Cœnæ lib. 2. can. 15. q. 19. n.
116. & can. 18. q. 12.

Regulares non tenentur ad refectionem viarum,
&c. Ita Sacra Congregatio Episcoporum, & Regula-
rium 18. Nouembris 1583. Episcopo Ferrariæ.

CONSILIVM VIGESIMVMNONVM.

*De vultu tuo Domine iudicium
meum prodeat. Psal. 16.*

Onsuevit Augustiniana Religio à quibus-
dam annis infra eligere, & deputare in
Regentes studiorum non Magistros, &
Doctores, sed Baccalaureos, qui titulo,
& prætextu officij præcedere volunt alios
Baccalaureos non Regentes, ipsis tamen Regentibus
habitu, professione, & Baccalaureatus gradu priores.
Quæritur, quid Iuris?

Respondetur, de iure nullo modo deffendi posse,
quod prior locus debeat Regentibus Bacca-
laureis supra alios Baccalaureos non regentes.

Primò, quia ab initio Religionis, vsque ad hæc
tempora ita fuit obseruatum, vt nullum locum ra-
tione officij habuerint Regentes, sed illum tantum,
qui ratione gradus illis erat debitus, & à practica,
antiqua numquam est recedendum. Bal. in L. illud
vfitat-

vsitatissimum ff. de excess. iur. ad L. Si quis donaturus in fin. ff. de Vsufruct. & ratio est, quia communis obseruantia tamquam lex seruari debet, nec sunt mutanda, quæ certam interpretationem semper habuerunt. L. Si de interpretatione. L. minimè ff. de Legibus, & sic argumentatur Baldus de Feud. sine culp. non amitt. dicens, quod ita seruat practica, quæ est vera intellexit Legum. Cap. Cum dilectus de consuetud.

At verò consuetudini claræ nihil est addendum. L. ille, aut ille, C. Cum in verbis de L. 3. L. non aliter in primo illo tit. L. 1. §. Si ijs, qui nauem ff. de exerc. L. quod constitutum, & ibi Bart. ff. de testam. militis, nec debemus addere ad textum, nec requirere plusquam litera requirat. Tex. in L. Gallus §. Videndum est, vbi hoc not. Bald. not. 5. ff. de lib. & posthum. & ibi sequitur Angelus vterque, immo, & Bald. in L. 1. in fin. ff. de Cur. fur. in L. Omnes Populi col. 1. & col. 7. versic. dico ergo, ff. de Iustitia, & Iure, & hoc maximè peculiare est in statutis, & consuetudinibus, quod eorum verbis tenaciter est inhærendum, nec licet illis addere, nec detrahere, nec aliàs interpretari, quàm loquuntur, vt pulchre Bald. in L. maximum vitium col. pen. versic. in contrarium C. de liber. præter. in Cap. significante de appellat. in cap. 1. in fin. de alien. Feud. & in tract. status verbo citatio in fin. Albert. in 1. par. stat. quæst. 1. & alibi plura vide per Tiraq. in repet. L. Si vnquam verb. Libentis num. 4. quæst. 5. C. de reuocan. donat. & vbi habemus textum consuetudinis, vel statuti non est inquirenda ratio, inquit Bald. in L. 1. col. 4. C. Si plur. vna sent. in L. si infanti col. 5. C. de Bon. delib. in L. executores col. 3. C. de excessu rei iudic. Cum autem in casu nostro habeamus clarissimam

mam

nām consuetudinem, nec non statutum, hoc est Constitutiones Ordinis, nullum locum assignantes Regentibus ratione officij, ergo &c.

Secundo, de his quæ non apparent, & nulla lege probantur absurdum est iudicare, præsertim contra id quod est lege satis expressum C. de cola. L. Illa Lapis alleg. 101. num. 9. Sed nulla L. apparet, nec vnquam probabitur locum peculiarem, siue eundem locum, qui debetur Magistro Regenti deberi Regenti Baccalaureo, quia diuersa sunt Magisterium, & Baccalaureatus, & à diuersis non fit illatio, L. Papia ff. de minorib. cap. ad audientiam tit. de decimis, ergo &c. Immo contrarium decernitur in Constitutionibus Ordinis, vt infra diceretur.

Tertio, consuetudo immemorabilis habetur pro titulo, & tituli probatione, cap. Super quibusdam §. præterea de verb. signif. & L. hoc iure §. Ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiu. Nauar. de censibus conf. 7. At consuetudo immemorabilis semper fuit, vt Regentes haberent locum iuxta suum gradum, & non iuxta officium Regentis, præsertim cum in Constit. Ordinis parte 5. ca. 4. Baccalaurei censeantur digni, & officio Regentis, & publica sacre Scripturæ lectione, nec tamen ibidem assignatur illis locus supra quoscumque Baccalaureos.

Quarto, quia consuetudo rationabilis, & legitime præscripta habet vim priuilegij, & legis, Cap. fin. de consuet. Mart. Nauar. de præbend. conf. 36.

Nec dicatur constitutiones Ordinis de solis Magistris Regentibus sermonem habere, quia Respondetur ex eo, quòd Baccalaurei non nominantur, pro Regentibus actualibus, non propterea debent esse melioris conditionis, quam sint Magistri Regentes cum expressum fortius sit, & extensibilis,

Aa quam

quam tacitum. Not. in L. precibus C. de Imperator. & alijs in L. pen. ff. in quibus cau. pig. tac. contra in cap. quod à te de Cler. coniug. Abb. in cap. Dilecto de foro compet. Dec. in cap. Clerici col. fin. de Iud. Cum ergo Magistri Regentes expressi in Constitutionibus maiorem locum non habeant, quam sui gradus, ergo neque Regentes Baccalaurei ratione officij regentis habere debent maiorem locum sui Baccalaureatus, quia eadem est vis, & idem iudicium fieri debet taciti, & expressi L. ijs solis C. de reuoc. donat. in L. Gallus §. si ijs. ff. de lib. & posth. Cur. Sen. conf. 25. nu. 13. Cur. Iun. conf. 63. nu. 13. Alex. conf. 30. lib. 2. conf. 24. num. 33.

Dicitur secundò, constitutiones ordinis generaliter loqui de Regentibus, & ea omnia explicare quæ illorum officio competunt, & Magistros illos appellant, quia in iisdem Constit. parte 5. cap. 1. Suadetur Generalibus, vt Regentes sint Magistri sacre Theologiae, nec ibi (vt alias dictum est) locus peculiaris illi assignatur, ratione huius officij, & cum verba sint generalia, generaliter etiam operantur. Butr. in cap. Olim de verb. signific. Cald. consil. 1. de consang. & affin. Dec. cap. 16. col. 2. de rescript. Et hoc etiam verificatur in odiosis, & penalibus simul, Glos. vlt. in cap. contra Christianos, de Hæreticis in 6. ergo Baccalaurei Regentes nullo modo fundare possunt intentionem suam super constitutiones Ordinis.

Sed examinemus Baccalaureorum regentium sortem, vt aiunt, Achillem; dicunt enim quod a 15. annis infra ceperunt esse Regentes in Religione, & proinde toto hoc tempore locum habuerunt vbi que ferè, supra Baccalaureos non Regentes.

Respondetur primò, quod Baccalaurei non Regentes

tes

res toto hoc tempore urbanitatis, & ciuilitatis causa locum illis cesserunt, exploratissimi autem iuris est, ea quæ fiunt ex ciuilitate, & urbanitate quantocumque tempore non præiudicare iuri publico, aut priuato, nec in petitorio, nec in possessorio. L. Qui iure familiaritatis, & ibi per Barr. Imol. Paul. Alex. ff. de acq. poss. L. & habet §. Hospites, ff. de præca. L. si mulier ff. Quibus modis usufruct. admittatur. not. Innoc. Abb. in ca. Cum Eccl. Sutrina de cau. poss. & propriet. & in cap. Abbate Sancti Siluani de verb. signific. Anchar. in repet. cap. sine possess. col. 21. de reg. iur. lib. 6. Pau. consil. 179. in cau. col. 2. ver. item non obstat lib. 1. vbi etiam dicit non præsumi derogatum iuri semel quæsito, si ex gratia, & ciuilitate sit factum, nisi probetur tamquam ex necessitate, vel ex debito esse factum, per tex. in L. fin. ff. de itin. actuque priua. l. 1. §. an ita de aqua, quinimmo in dubio actus præsumitur factus ex verosimiliori, ac minus præiudiciali. Rot. Roman. decis. 613. num. 3. parte 1. nouissimarum.

Respondetur secundò, consuetudinem annorum quindecim allegatam non esse veram consuetudinem, sed illam veram esse quæ capit à principio Religionis, & ferè semper perseuerauit, quæ quidem nullo tempore tolli potest per simplicem non usum, vt not. Petr. Cened. in l. 11. C. quæsit. Io. Conf. Albert. in rub. C. eodem, Bald. Angel. in l. hæc autem iura, per illum tex. ff. de seruit. urb. præd. Io. And. Butr. Immol. Abb. in cap. Io. de Cler. coniug. vbi docent abstinentiam, vel obseruantiam certi, & determinati modi quantumcumque diuturnam non censi implicare communem usum, nec inducere disuetudinem, & præsumptionem, & ita tenet Cal-

der. conf. 1. & 3. in fin. sub tit. de consuet. & in cōf. 19. de præben. & sequitur Rocc. Cur. in repet. cap. fin. col. 66. versic. redeundo ad primam in fin. de consuetud.

Respondetur tertio, quod ista consuetudo quindecim annorum si alicubi reperitur derogat consuetudini generali in loco illo particulari tantum. Bald. in L. & Prouinc. ad fin. C. de seruit. vbi dicit hoc esse tenendum quando est fauor Ecclesiæ, quod tamen non militat in casu nostro. Bald. in l. Sed si Lege §. de eo in fin. ff. de pec. hæred. & in L. Nemo §. temporalis ff. de rep. iur. Bald. in c. 1. §. Notandum, qui feud. dar. poss. dicunt quod consuetudo posterior tollit priorem, quando est præscripta, quia præscripta intenditur per non præscriptam. Bald. in cap. 1. col. 1. de feud. cog. Io. And. in cap. Cum Ecclesiam de elect. notat id verum esse maxime in petitorio, non autem in possessorio, cum autem Regentes Baccalaurei spatio quindecim annorum præscribere minimè potuerit, iuribus vulgaris ergo &c.

Respondetur quartò, consuetudo quindecim annorum debet recipere vt sit bona; interpretationem à iure communi, L. 2. C. de noxa, cap. cum Dilectus de consuetudine. Jas. plenè in auten. nouissima col. 6. C. de innovat. test. Alex. consil. 19. & consil. 29. lib. 1. & debet esse iusta, & rationalis, vt dicit Alex. consil. 80. col. 3. ita vt excludatur prauus sensus Bald. L. quicumque col. ante pen. C. de ser. fug. Socin. consil. 31. col. 1. lib. 1. allegata enim consuetudo caret huiusmodi conditionibus, & iure nostro hoc est Constit. Ordinis non confirmatur, & proinde in materia præcedentiæ consuetudinem attendendam esse docet expresse Rot. Rom. dec. 438. n. 1. par. 1.

Ref.

Respondetur quintò, quamdiu possidetur aliquid sub aliqua qualitate à iure reprobata numquam etiã per mille annos præscriptio incipere potest not. in L. cum notissimi §. illud, & ibi Io. Fab. Bald. C. de præscript. 30. ann. Abb. & Bald. in cap. Quoniam consequenter de præscript. Corn. consil. 166. lib. 3. qualitas autem à iure hoc est à Constitutionib. Ordinis reprobata est, vt nullus locus peculiaris assignatus reperiatur Regentibus, vti Regentes sunt, sed locum teneant sui gradus tantum.

Nec dici potest Constitut. Ordini hac in re correctione aliqua indigere, quæ fieri debeat per aliquod statutum, nam correctio iuris communis induci non debet per statutum, nisi quatenus expresse in eo dicitur Ias. in L. Omnes populi in 2. lect. col. pen. ff. de iust. & iur. & in L. fin. §. In computatione in fine C. de Iud. del. nec in Constitutionib. Ordinis expresse dicitur quod possint corrigi per statutum.

Respondetur sexto, quod possessio prætensa à Baccalaureis Regentibus cum præscripta non sit, non dat ius alicui toto titulo de causa possess. vt autem præscripta dicatur requirit spatium quadraginta annorum numquam intermissum. Nauar. de præb. consil. 6. cap. fin. de consuetud. cum latè adnotatis per Roccam, Panormit. communiter receptus in cap. final. de consuetud. numero 11. Nauarrus de consuetud. consil. 36. & de statu Monachorum consil. 4. vbi concludit Prouincialem Aquitanæ ordinis Minorum debere præcedere Prouincialem Lugduni eiusdem Ordinis, eo quod præscripsit, & pacificè vsu caput locum supra Prouincialem Lugduni per annos quadraginta, & amplius.

Et in huius veritatis confirmationem, Canonice Ecclesiæ Collegiata si sit Vicarius Episcopi sedendo

Uendo in choro cum alijs Canonicis eos tantum præcedit, qui Canonicatum post illum sunt adepti, non autem eos qui ante illum facti sunt Canonici. Nauarr. consil. 3. de Maioritate, & Obedientia. Decanus quoque, siue Archidiaconus præcedit suum Episcopum, quando Episcopus interest capitulo, vt Canonicus. Glos. in cap. à collatione de appel. in 6. Nauar. de maiorit. & obed. cons. 4. idque fieri dicunt Canonistæ præcitato tit. quia Episcopus ibidem sedens, nihil agit vt Episcopus, cum ergo regentes Baccalauri in Choro, Capitulo, Refectorio, Processionibus, nihil agant quod spectet ad eorum officium Regentis, ergo tenere debent locum, sui gradus, & professionis, non autem officij, & ita fuit decisum multoties per sacram Congregationem Episcopis, & Regularibus præpositam 6. Iunij 1589. Episcopo Veroli 7. Martij 1592. Archiepiscopo Aui gnioni 27. Augusti 1593. Episcopo Ferrariæ 24. Augusti 1594. Episcopo Sutriano.

Respondetur septimò, Regentes Baccalaueros rationibus supradictis fuisse possessores malæ fidei, quia sciebant, vel scire debebant, vel saltem dubij erant rem quam possidebant non esse suam. Dominicus Soto lib. 4. de iust. & iur. quæst. 5. artic. 4. & ita possessores malæ fidei numquam præscribunt. c. Vigilant. de præscript. cap. possess. de reg. iur. lib. 6. & Nauar. de Decimis cons. 1.

Respondetur octauò, quod locus supra omnes, qui Magistri non sunt solis Magistris est de Iure debitus, vt cantant Constitut. Ordinis part. 3. & 5. qui si Baccalauereis Regentibus assignaretur procul dubio aliud non esset quam facere ipsos Magistros re saltem, & si non nomine, quod tamen vetitum est, & Generalibus, & toti Religioni, tñm Edicto Gre-

gorij

gorij XIII. tum declaratione viuæ vocis oraculo facta à Clem. VIII. tum reuocatione exemptionum Magistralium à Reuerendis. Magistro Alexandro Senense Generali, publicis literis facta, etiã de mandato D. Cardinalis Saulij Protectoris, & vt iisdem literis asseritur etiam de mente Sanctissimi Domini. His addi potest nullã esse Religionem, quæ suis Regētibus, aut Lectoribus maioribus locum assignet supra aliquos, qui nō sint de corpore sui studij.

Respondetur nonò, quòd vigore Constitutionum Ordinis non dantur modo Baccalaurei præsentati, siue licentiati, eò quòd facultas licentiandi ad Magisterium fuerit Generalibus sublata per Diploma Gregorianum, ibique statuitur Baccalaureos, quæ iuxta diplomatis dispositionem concursum fecerint, nullam ex ipso concursu, aut prærogatiuam, aut utilitatem sortiri posse. Quod si de facto Baccalaureis locum præcipuerunt, & usurparunt, à loco isto debent expelli, & vltèrius post alios poni. C. præcipimus 93. dist. & L. Neminem C. de officio Magistrorum officiorum, Bart. Cassan. in Catal. Gloriz Mundi part. 1. consid. 39. Riccius in Praxi Aurea resolut. 103. possessio enim nulli est auferenda ante causæ cognitionem. cap. 1. de causa, & propriet. cap. In literis de restitut. spol. & cap. Conquerente tit. eodem. Mart. Nauar. conf. 1. de Decimis, & Primitijs, & ad hoc facit, cap. Iulianus, & cap. Resistit 11. q. 3. Nauar. conf. 1. vt lite pendente, & Diuus Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 1. & ita sentio saluo &c.

Tandem negotio hoc in Capitulo generali 1602. Recineti proposito, & examinato coram Reuerendissimo Patre Magistro Hippolito Rauennate ibidè Generali electo, & coram Multum Reuerendis Patribus Diffinitorij fuit dictum, & decretum, quod

Regentes Baccalaurei locum haberent supra omnes Baccalaureos illius Conuentus tantam, in quo sunt actu Regentes, in alijs autē Cenobijs locū haberent prioritatis, & antiquitatis, sui Baccalaureatus tantū.

Io. Antonius Massobrius in tract. de Syn. Diæces. c. 4. dub. 6. Vinc. Grilenzonius conf. 50. 58. 121. Vinc. Francus dec. 48. 4. par. Andreas Molfesius consil. 15. Aloys. Riccius Prax. fori Ecclesiastici dec. 578. 579.

CONSILIVM TRIGESIMVM.

Franciscus de anno 1580. dedit scuta mille auri menſæ Antonij, & Martini ſociorum numulariorum tenenda ſuper cambijs in modum, & formam infraſcriptæ appodiſſæ.

Confeffiamo per la prefente noi Antonio, & Martino effer veri, & reali debitori de ſcuti 1000. d'oro di Franceſco, quali eſſo ne le dà, acciò le teniamo ſopra cambijs reali di Biſenene, ouero doue ſi faranno le fere à quella raggione del conto, che farà ſtabilita per generalità de Mercanti, così quà, come in fera, tutto à noſtro riſchio, ſenza ch'eſſo ne patifca alcuna ſorte di ſpeſa, ne di ſenſaria, nè di altro, eccetto che haueremo da leuargli ogni fera la prouiſione del luogo oue ſi farà la fera à raggione d'vn terzo per cento, come ſi ſtila vniuerſalmente; & auanzando mobili, declaramo ch'eſſo Franceſco non ne habbi da ſentir danno alcuno delli contanti ſe ſi mandaffero à Milano, ò altroue, & come è detto, vogliamo che il tutto ſia ſopra di noi, & ſi oblighiamo, à reſtituirgli ad ogni ſuo piacere sì il capitale, come li vtili foſſero ſopra ciò ſeguiti, con dargli diſtinta, & particolar ragione di quanto

quanto sarà sopra questa causa negotiato in danari contanti, & non in altra cosa, & questo sotto obbligo, & hipotheca di noi insolidum, talmente, che siamo insol. tenuti con le rinontie delle N. C. & d'ogni altra legge, obligandoli noi, nostri beni, heredi, presenti, & futuri pegno al detto Francesco presente, & che accetta, & in fede &c.

Quarum omnium pecuniarum vsuram sub specie lucri in fine cuiusque ferie dictus Franciscus à dictis Numularijs exigebat, & in fine anni, seu in alio sibi commodiori tempore cumulata vsura cum aliquibus alijs pecunijs capitale constituebat, quasi nouum. Iterumque dabat dictis Numularijs vt supra, & pro cautione fiebant aliæ appodissæ ad formam vt supra, ex quibus pecunijs exigebat Franciscus pariter similem vsuram prouenientem ex ipsamet vsura.

Anno postea 1583. factis calculis summæ contentæ in prioribus appodissis fuerunt reductæ in vnã summam, & facta fuit sola appodissa tenoris vt supra, qua confessi sunt dicti Numularij se debitores dicti Francisci de summa librarum 59. mil. & anno 1584. ex asser to lucro exacto post aliam supra scriptam appodissam confessi sunt recepisse alias libras 3000. & anno 1586. alias libr. 3000. vt constat ex duabus appodissis tenoris vt supra.

Anno vero 1587. defuncto dicto Francisco.

Papirius eius filio suo, & nomine aliorum fratrum omnium eius heredum voluit dictos Numularios facta prius per eos recognitione appodissarum in eo insertarum se obligari per instrumentum, & computatis, vt ipsi appellant vtilibus tunc solutis retrocursis, & etiam pecunijs per dictum Papirium suo, & vt supra ab ipsis socijs exactis, quarum summa ascen-

debat

debat ad libr. 13273. 11. de quibus factis calculis assertum creditum dictorum Papij, & fratrum remansit in summa lib. 60. mil. pro qua summa se obligarunt dicti Numularij per instrumentum rogatum die 26. Nouembris dicti anni 1587. cessionemque fecerunt dictis heredibus Francisci de nonnullis effectibus societatis exigendis contra Annam N. & prout in eo instrumento.

Euenit casus quod dicti Numularij defecerunt in credito, & heredes Francisci instabant solutionem, quibus se obtulit Antonius vnus ex socijs eos cautos facere pro medietate dicti crediti, dum tamen diuideretur solidum, & terminus ad soluendum daretur, & acceptata oblatione per heredes Francisci fuit rogatum instrumentum sub die 2. Decembris 1589. in quo per ipsum Antonium fuerunt promissa lib. 340300. soluendæ termino quinque annorum, pro quibus etiam fuit præstita fideiussio, ea conditione, vt pro alia medietate crediti pertinetæ ad Martinum socium liberaretur, in qua summa adsunt etiam asserta vtilia cursa ab anno 1587. vsq; ad dictum diem 2. Decembris 1589. licet non fuerit negotiatum.

Quo instrumento explicato incontinenti sub iisdem hora, & loco, & coram iisdem testibus, & Notario dicunt heredes Francisci fuisse factam appodissã ab ipso Antonio cum eadem fideiussione, in qua confessus fuit recepisse ex causa depositi veri, & realis lib. 8639. quæ summa calculando interesse termini illorum quinque annorum ad rationem quinque pro centenario ascendebat ad notatam summã in fine termini, & vltterius promisit singulo fine anni ratam portionem soluere.

Postque dictum instrumentum, & dictam appodissam

Missam de anno 1592. adhuc non maturato termino dato ad soluendum dicti heredes Francisci exege- runt à debitore dictorum sociorum lib. 20060. qua- rum medietatem posuerunt ad partitam Martini, & aliam ad partitam Antonij, cuius partem com- putatur in causam dictæ ultimæ appodissæ, exege- runtque alias libr. 7000. & post alias lib. 26. mil. & hoc apparet ex instrumentis.

Quibus omnibus computatis, & etiam compu- tatis utilibus habitis per quitantias resultant in summa lib. centum vnus mille, ultra etiam eas pe- cunias receptas à Martino alio socio, & eius fide- iussore, quæ sunt notabilis summæ, nuncq; etiam prætendunt lib. 28. mil. à fideiussoribus dicti An- tonij vnâ cum interesse curso à dicto anno 1589. citra.

Hinc quisque iuditij non expers colligere potest quam exorbitans prætensio hæc sit, & quam leprosi sint isti contractus.

Iuris Allegationes.

VT propositi contractus natura penitus in- spici possit, tria videntur enucleanda. Pri- mum ad quam contractus speciem redu- cendus sit. Secundum sit ne aliqua in eo iniusti- tia. Tertiò, an vsuraria labe sit infectus. Ex qui- bus manifestè patebit, sit ne obnoxius restitutioni, qui pecuniam Campsario contulit Franciscus, & in hoc contractu examinando breuiter, & resolu- toriè agam.

Quo ad primum caput spectat, res aperta vide- tur, atque extra omnem controuersiam contractum
hunc

hunc esse contractum societatis; Siquidem à Francisco collata est pecunia ad cambiorum negotiationem, quod manifestum apparet ex verbis illis chirographi, *le quali esso me le dà, acciò le tenga sopra Cambij reali di Bisanzone, &c.* Certum est autem cum pecunia numeratur mercatori, ut ea negotietur, & lucrum quod inde fit diuidatur inter pecuniæ Collatorem, & Mercatorem iuri societatis contractum. Siquidem societas est duorum, vel plurium conuentio contracta ob commodiorem usum, & vberiore quaestum, ut ex Marco Tullio tradit Azol. in sum. in Rubr. pro socio, nu. 1. cui communi consensu Doctores, tam iuris, quam Theologiæ periti subscribunt glo. instit. de societ. in Rubr. Bal. in rubr. C. pro socio num. 4. Petr. Navar. lib. 3. de restitut. cap. 2. nu. 436. Ioseph. Ludou. in suis commun. tit. de societ. concl. 1. Capic. decis. 174. nu. 2. Corn. conf. 134. nu. 6. lib. 1. latè Petr. Nicol. Mozzius de contract. tit. de societ. §. venio ad alium contractum nu. 4. Angel. de Clauas in sum. verb. Societas 1. in prin. Mart. Nauarrus in summa cap. 17. sub nu. 251. Ludou. Molin. de iust. & iur. Tom. 2. disp. 411. num. 1. & colligitur, probaturque hæc societatis definitio ex l. si non fuerint 29 §. ita Coiri. ff. pro socio, estq; communis hominum animi conceptio, rationem huius contractus in eo sitam esse, ut aliqui in toto pacto, & coniunctis suis quibuscunq; rebus, quæ ad lucrandum idoneæ sint, ut pecunia, industria, & opera, velint per negotiationem aliquam facere commune aliquod lucrum inter se diuidendum, ita eleganter Greg. de Valent. comm. in S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad quintum, disp. 5. quaest. 24. ponet. 1. col. 1. vers. Ratio huius. Estque contractus hic de quo agimus societatis illa species, in qua ex

socijs vnus pecuniam confert, alter industriam de qua inst. de societ. §. de illa ita inquit Imperator, Nam, & ita coiri posse societatem non dubitatur, vt alter pecuniam conferat, alter non conferat, & tamen lucrum inter eos commune sit, quia sepe opera alicuius pro pecunia valet. Idem docet Vlpianus l. societates §. societas ff. pro socio, late Ambr. de Vignate tract. de vsur. num. 163. & seq. Ludou. Lopez de contract. lib. 1. cap. 63. vers. tam vero.

Quo ad secundum pertinet censeo contractum hunc societatis illicitum esse, & iniustum, & iniustitiam hanc ex multiplici capite patere, & multis iisque fortissimis argumentis posse conuinci.

Primo, ex pacto illo apposito de capitali saluo, quod illis syngraphæ verbis continetur. *Tutto à mio rischio &c.* siquidem iniquus est, & iniustus contractus societatis, in quo alter contrahentium pecuniam, alter industriam apponit, quoties qui pecuniam confert paciscitur sibi saluum capitale ex vi societatis, nullo pro tali assecuratione iusto pretio persoluto; nam pecunia societati exposita periculo conferentis stare debet quod pro communi axioma recipitur à Theologis, Summistis, & Iurisperitis. S. Th. 2. 2. q. 78. ad 3. ad S. Domin. Soto lib. 6. de iust. & iur. q. 6. art. 2. Greg. de Valent. d. pun. 1. col. 4. vers. circa tertium, Ludou. Molin. de iust. & iur. Tom. 2. disp. 417. sub nu. 7. vers. Alio modo, & sub nu. 9. Conrad. de contract. quest. 97. Michael Salon. comm. in S. Th. d. q. 78. de contract. societ. art. 3. controu. 2. S. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 7. §. 37. Francisc. Garz. de contract. cap. 41. num. 3. Ludou. Lopez lib. 1. de contract. cap. 63. & cap. 64. vers. circa tertiam, Nauar. in sum. cap. 17. num. 252. Astens. in sum. 1. par. lib. 3. tit. 12. art. 5. quest. 2. Angel. de

Clauas

Clauas verb. Societas 1. nu. 7. Syluest. eod. q. 2. Ar-
mil. eod. nu. 6. Tabien. in verbo Usura 3. nu. 3. Cos-
Philiar. de offic. Sacerd. Tom. 2. lib. 5. cap. 9. vers.
vt societas. Francisc. Tolet. in instruct. Sacerd. lib.
5. cap. 41. vers. Primum est, Caietan. in sum. in ver-
Societas, Iacobus de Graff. decis. Aurear. par. 1. lib.
2. cap. 119. num. 35. Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 2.
num. 3. post Petrum de Perusio, Ioann. de Lignano,
Cardinalem Abbatem, Panorm. Baldum, Romanum,
Ancaranum, Salyetum, Laurentium de Ridolphis,
Decium, quos citat, & communem fatetur cum Lu-
pio, in cap. Per vestras 7. de donat. inter virum, &
vxorem §. 11. notab. 6. sub num. 6.

Nec valet pactum, vt pecunia in societatem col-
lata periculo stet accipientis non conferentis, cum
pactum eiusmodi sit contra naturam, & æquitatem
societatis, Capol. conf. 39. num. 2. in ciuilib. Alex.
de Neuo conf. 96. art. 2. vbi latè Petr. Nicol. M. in
d. tract. de societ. §. venio ad quintam, sub num. 6.
Crauet. conf. 173. nu. 1. lib. 1. & hoc pactum, vt ini-
quum est reijciendum, Ioseph. Ludou. in suis com-
mun. tit. de societ. col. 3. vers. sed quid si quis: &
in vniuersum pactio societati apposta ex qua inæ-
qualitas sequitur non valet, vt communis est Do-
ctorum Theorica in l. si pascenda 8. C. de pact. quos
congerit Couar. d. cap. 2. nu. 3. Et horum omnium
ea est ratio, primo quia in societate sicuri in quo-
libet alio contractu seruari debet æqualitas ex com-
muni lege iustitiæ, quod cum Aristotel. lib. 5. Ethic.
cap. 3. & 4. docent Philosophi omnes, & Theologi
cum S. Th. 2. 2 q. 61. at cum industriam apponens
grauatur onere pecuniam receptam saluam præ-
standi alteri socio nulla mercede, nullaque compen-
satione, manifestè violatur iustitiæ æqualitas, onus
enim

enim illud, cum sit pretio estimabile non alia ratio-
 ne socio recipienti imponi potest, quam iusto etiam
 pretio pro eodem onere persoluto, quod tamen
 non fit in præfato contractu, in quo nihil emolu-
 menti recipit socius periculum capitalis suscipiens
 quo dictum onus recompensari possit, ita docent
 Ioann. Maior. 4. distin. 15. quæst. 48. & 49. Couar. d.
 num. 3. & 4. Nau. d. cap. 17. num. 253. Lud. Molin. d.
 disp. 417. sub nu. 1. & Tolet. d. cap. 41. vers. Alterū
 est, Michael Salon. d. controu. 2. reliquiq; auctores
 supra relati. Atque eiusmodi societas ea est, quam
 iura Leoninam appellant, & damnant l. si non fue-
 rint 29. ff. pro socio, Ludou. Roman. cons. 520. nu.
 6. Rot. Genuens. decis. 183. nu. 4. Io. Petr. de Ferrar.
 in pract. Papiens. in form. libell. in caus. societ. §.
 societatem num. 10. nam socius pecuniam confe-
 rens, securus est hoc modo de suo capitali, confe-
 rens verò industriam omni periculo expositus, &
 operarum si nullum sequeretur lucrum, & capitalis
 si fortuito casu periret, quodquam si iniquum ne-
 mō videt Alex. de Neuo d. cons. 96. num. 7. Se-
 cundò pecuniæ in societatem collatæ dominium
 manet p̄enes conferentem, atque hæc est ratio cur
 ex pecunia societati exposita lucrum possit repor-
 tari, non autem ex pecunia mutuata, nam rei mu-
 tuatæ dominium cum periculo in mutuatariū trans-
 fertur, at rei in societatem collatæ dominium apud
 conferentem manet S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad Sanct.
 Nauar. d. cap. 17. nu. 251. Petr. Nauar. de rest. lib. 3.
 cap. 2. num. 440. Angel. de Clauasio verbo Societ.
 1. nu. 4. in fin. & habetur l. si tibi rem. 13. §. Iulian.
 alias citari solet l. si tibi atq; ff. de præscript. verb.
 Nemō, inquit Iulianus societatem contrahendo rei
 suæ dominus esse desinit, Bald. in d. l. 1. q. 1. C. pro
 socio

socio Ioann. de Anan. in cap. nauiganti 19. col. 3] de vsur. Tobia^r ver. Vsur. 3. num. 1. Ludou. Lopez d. cap. 63. vers. secunda autem, atque adeò si casu fortuito perit domino suo, perire debet vulgatis iuribus.

Verum possent obijci duo.

Primum eiusmodi contractum si non valet iure societatis sustineri posse iure pactionis, cum contractus ex conuentione legem accipiant, C. Contractus 85. de reg. iur. lib. 6. vbi gl. lit. C. iura concordantia accumulatur, idemque docet Vlpianus l. contractus 23. ff. de reg. iur. & l. 1. §. si conuenti ff. deposit. nisi conuentum sit de non praestando dolo; hæc enim conuentio inquit Vlpianus in d. l. pri. contra bonam fidem, contraque bonos mores est, & ideo reijcienda, quod idem repetit de summa Celsi in d. l. contractus. Ac in alijs contractibus apponi potest pactum vt damnum spectet ad suscipientem, vt de commodato est casus in cap. vnic. de commodit. & in alijs contractibus, idem confirmat multis, Albericus cuius verba refert Hostien. in sum. tit. de vsur. sub num. 8. §. in alijs autem casibus vers. sed quamuis talis societas: Idemque probare videtur Ludou. Molin. d. disp. 417. num. 2. & de hoc, casum esset censet Alberic. inst. de societ. §. de illa sanè conuentione; vbi ità posse iniri societatem dicitur vt vnus ex socijs nullam partem damni sentiat, lucrum verò commune sit. Atque ità societati posse pactum apponi de saluo capitali, eiusmodique societatem sustineri de rigore iuris defendere videtur Alberic. cuius opinionem refert gl. in d. l. si non fuerint, consentit Gulielm. referente Azon. in sum. rub. pro socio num. 9. & accedit Roman. conf. 475. num. 5. nec dissentire videtur Hostien. d. versic. sed

quam

quamuis talis societas, placuitque eadem sententiam Ioann. de Lignano præceptoris Laurentij de Redolphis, ut ipse testatur in tract. de usur. par. 2. quæst. 19. num. 64.

Sed hæc obiectio multipliciter tolli potest, primo quicquid sit de iure civili, de iure Canonico, & secundum Theologos pactum eiusmodi de saluo capitali in societate appositum est iniustum, cum sit contra societatis naturam, in qua tam lucrum, quam damnum debet esse commune ut supra, tum ratione, tum auctoritate probatum est, confirmatque Joseph Lud. in suis commun. tit. de societ. concl. 1. vers. & in omnibus, & lex Iustitiæ manifestè conuincit, cum societas ius in se fraternitatis habeat l. verum 63. in princ. ff. pro socio. ita huic obiectio satisfacit Angel. de Clauas. verb. Societas primo, nu. 5. Jacob. Vngarell. in addit. ad Angel. d. nu. 5. lit. C. Syluest. eodem quæst. 2. Casar Ursill. ad Afflict. decis. 58. num. 4. Nicolaus de Ausm. Ord. Min. in summ. quæ dicitur Supplementum verb. Societas 2. §. sed an possit pacisci de sententia Angeli de Perusio. Secundò dicimus, nec iure civili posse eiusmodi pactum defendi, ut patet ex iuribus citatis, l. si non fuerint l. verum ff. pro socio, l. si paciscenda, C. de pact. Rom. consil. 520. nu. 6. Carr. Capol. consil. 39. num. 2. in civilibus; & si tale pactum addatur, societas est Leonina, ut patet ex supra citatis auctoribus. Nec obstat d. §. de illa sanè: cui multipliciter respondent DD. Hostien. d. vers. sed quamuis talis societas, & Laurent. de Ridolph. d. quæst. 19. num. 62. Intelligendum aiunt esse de damno, & lucro mercimonij, non de capitali. Verum nisi aliud addatur hoc quoque videtur esse iniquum, ut quæque ad societatem conferunt inæqualiter de lu-

cro participant, cum vbiq̄ue eadem ratio inæqua-
littis militet. Abb. verò in cap. Nauiganti 19. nu.
13. de vsur. aliter d. §. de illa explicat, quem sequi-
tur Couar. d. cap. 2. num. 2. vers. sexto poterit, nimi-
rum quod loquatur de recipiente pecuniam, & ope-
ram tantum ponente, quia tunc fieri potest, vt ip-
se damni pecuniæ si quod contingeret sit expers, cū
satis sit si damnum sentiat operarum; at si pecuniam
conferens illud apponi vellet pactum, iniquè age-
ret, & contra naturam societatis. Etenim pecuniam
recipiens duplici esset periculo expositus, & capi-
talis, cuius periculum in ipsum esset reiectū, & ope-
rarum amittendarum; pecuniam verò conferens
nullum sentiret damnum cum eam ex pacto integrā
haberet; sed acutius reliquis omnibus videntur le-
gislatoris mentem in d. §. de illa introspexisse. Co-
uar. d. cap. 2. lib. 3. var. resolut. num. 2. vers. sed, &
pactum Ludou. Mol. d. disp. 417. nu. 2. & Petr. Nau.
lib. 3. de restit. cap. 2. num. 446. & sententiam Ser-
uij Salpitij contra Mutium, de qua in l. Mutius 30. ff.
pro socio, & in d. §. de illa, longe melius declaraf-
se nimirum fieri posse, vt vnus ex socijs damni nul-
lam partem sentiat, lucrum verò commune sit, cum
is, qui nullum sentit damnum, tantum plus vel ope-
ræ, & industriæ, vel pecuniæ conferat in societatem,
vt excessus ille iure sufficere possit pro pretio affe-
curationis, siue certi lucri, siue capitalis, quòd fal-
ua iustitia fieri posse, mox docebimus. Nec aliud
sibi voluisse videretur. Rom. d. conf. 475. num. 5. vt
se ipsum idemmet Rom. explicat conf. 520. sub nu.
6. si inter socios inquit conueniat, vt nullam partem
damni alter sentiat, lucrum verò commune sit non
aliter ea conuentio valet, quam si tanti si opera
quanti damnum est, tex. in l. si non fuerit 29. §. ita
coiri

cōdiri ff. pro socio, & instit. eod. §. de illa, & eodem
 modo explicanda sunt, dicta Alberici, Gulielmi, &
 Ioann. de Lignani, vt liceat pacisci saluum capi-
 tale, cum nimirum opera siue industria mercato-
 ris non tanti esset, vt ex æquo lucrum diuidi posset
 cum pecuniam conferente; quia exigua sit opera,
 & pecuniæ vis societati exposita ingens; tunc enim
 propterea ad lucrum æquis portionibus admittere-
 tur, nam lucri ea parte, quam non meruit industria,
 compensaretur periculum quod subit mercator de
 præstando saluo capitali, hanc fuisse Alberici sen-
 tentiã non inficiabitur qui eius dicta rectè ponde-
 rabit, nam ea videtur fuisse motus ratione, quod pro
 maiori parte mercatores lucrantur, quasi velit lu-
 crum ex alterius pecunia reportatum esse iustã mer-
 cedem periculi suscepti eiusdem pecuniæ. At verò
 in nostro casu tantum abest, vt lucro camporis
 compensari possit periculum capitalis, vt nec dupli-
 cem quidem prouisionem recipiat, quod passim fie-
 ri solet, sed vnã tantum, & quicquid lucri fuit
 collectum totum id conferenti pecuniam persolue-
 rit. Nec obstat quod ex conuentione legem acci-
 piant contractus, & quod in commodato, & simi-
 libus possit apponi pactum de salua re commoda-
 ta, nam responderetur eiusmodi pactum non esse con-
 tra naturam commodati, esse verò contra naturam
 societatis, vt socius velit sibi saluam pecuniam in
 societatem collatam, cum societas quoddam ius
 fraternitatis habeat d. l. verum 63. ff. pro socio, cui
 fraternitati repugnat pactum illud, at verò alij con-
 tractus sicut non habent ius fraternitatis admit-
 tere possunt pactum de salua re commodata, & si-
 milibus, ita Hostiens. in sum. tit. de Vsuris sub nu. 8.
 §. in alijs autem casibus col. 3. Laurent. de Rodul.

d. quæst. 19. sub nu. 62. Azo. in sum. in rubr. pro socio nu. 9. Quamuis aliter etiam posset responderi cum Ludou. Molin. d. disp. 417. num. 2. sicut cum in contractu commodati apponitur pactum de salua re commodata eius periculo in commodatarium reiecto debet hoc onus aliqua iusta mercede commodatario persoluta compensari; nec potest salua iustitia ex vi commodati tale pactum adijci; ita nec in societate potest ex vi societatis pactum apponi de saluo capitali, posset tamen iusta compensatione facta eiusmodi periculi in socium reiecti, quod tamen in nostro casu præstitum non est, in quo Franciscus saluam suam pactus est ex vi societatis nulla facta socio compensatione, vt infra pluribus fiet manifestum. Breuis respondet Syluester verb. Societas 1. quæst. 2. d. cap. contractus, & cætera iura quæ ex conventionione aiunt contractus legem accipere, intelligi debere de pactis, & conventionibus, quæ non sunt de se illicita, & contra ipsa iura cuiusmodi est pactum in societate de saluo Capitali ex vi societatis, ab Hostiensi verò etiam damnatum eiusmodi contractum patebit infra.

Secundò obijci posset. Quamuis Dominicus Soto lib. 6. de iust. & iur. quæst. 6. art. 1. quem sequitur Albornocius lib. 1. de contractibus tit. 14. & post Bullam Sixti V. quæ incipit, Detestabilis. Cosm. Phil. de offic. Sacerd. tom. 2. lib. 5. cap. 9. neget iniuri posse contractum assecurationis capitalis etiam iusta soluta mercede cum eo, qui pecuniam recipit ad negociandum; communior tamen, & verior sententia est posse eiusmodi assecurationem capitalis iniuri cum ipsomet Socio. ita Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 2. concl. 3. Navar. in sum. cap. 17. nu. 156. quod iure probati vult in cap. per vestras 7. de do-

nat.

nat. inter vir. & vxor. Lud. Mol. d. disp. 417. per totam, Greg. de Valent. d. disp. 24. p. 2. Syluest. verbo Societas 1. quæst. 2. vers. & idem est, Tab. ver. Usura 3. num. 3. vers. quod potest. Petr. Nauar. d. cap. 2. num. 445. & alij communiter, non ergo pactum de saluo capitali tanquam iniustum, & iniquum est reijciendum. Respondetur enim, vt iisdem Doctores citati docent, duobus modis posse pactum fieri de saluo capitali cum socio; Primò, ex vi societatis nulla compensatione facta eiusmodi periculi in socium reiecti, nullaque mercede pro tali asssecuratione persoluta, quod contingit quando ita societas inita est, vt industriæ vnius, & pecuniæ alterius habita ratione, lucrum esset ex æquo partiendum, & tamen pecuniam conferens paciscitur sibi à socio capitale saluum. Et modus hic societati repugnat eamque reddit Leoninam. Secundò, modo cum pro asssecuratione capitalis, vel certum quid persoluitur, vel tanta pars lucri socio relinquitur; quanta iustum possit esse pretium asssecurationis, & de hoc casu loquuntur citati auctores, qui societati posse apponi pactum asssecurationis capitalis tradunt, & hac ratione Nau. d. cap. 17. num. 257. post Abbat. in cap. Conquestus 8. de Usur. num. 6. & Ant. de Butr. in cap. per vestras 7. de donat. inter vir. & vxor. num. 5. tuetur contractus illos Viduarum, & pupillorum, qui mercatoribus pecuniam tradunt ad negotiandum pacti saluum capitale, non vi societatis, sed asssecurationis, atque adeo minorem lucri recipiunt partem quam recepturi essent, si ipsorum periculo staret capitale, quam lucri partem mercatori relinquunt tanquam asssecurationis mercedem, vt egregiè declarat Angel. de Clauf. d. v. Societas 1. nu. 7. omninò videndus, & Syluest. ead.

quæst. 2. Io. Baptista Lup. de Vlur. com. 3. §. i. n. 24. vbi plures alios congerit. At in casu nostro tantum abest, vt iustum affecurationis pretium sit persolutum Campsori, vt etiam ex duabus prouisionibus quæ passim solui solent Campsoribus, alteram pro loco in quo nundinæ, seu feriæ celebrantur, alteram pro loco in quo morantur Campsores, & artē exercent Campsoriam vna tantum Campsori concessa sit, quæ quidem prouisiones Campsoribus soluuntur, non pro affecuratione capitalis, sed pro expensis quæ fiunt à Trapezitis in nundinis, & itineribus quod manifestè patet, nam si Franciscus suo periculo pecuniã cambiorum negotiationi exposuisset, nihilominus eandem duplicem prouisionem exsoluere debuisset Campsori; si salua iustitia contractum inire voluisset, vt communi vsu fori receptum est, quod quidem notius est, quam vt pluribus probari debeat quare bis à socio pecuniã conferente peccatum est; primo quod nullo pretio onus affecurationis in socium reiectum compensarit; deinde quod parte mercedis iustæ laboribus, & industriæ socij debitæ vna scilicet prouisione eundem defraudarit. Deinde iustum pretium affecurationis non est tertia pars aurei, tantum enim stat vna prouisio pro singulo centenario, sed vel quatuor procentum, vt inquit Nauar. d. cap. 17. num. 255. & Salon. d. controu. 2. §. conditiones secundæ, vers. vltima est, vel etiam amplius, vt Tolet. lib. 5. instruct. Sacerd. cap. 33. vers. tertio. Ex quibus omnibus constat nulla posse ratione sustineri pactum, quod adiectum est à Francisco saluo capitali, quin iniquum sit, & contra naturam societatis.

Secundo huius item contractus iniustitia patenter fit ex alio capite, & pacto adiecto, quo conueni-

uenti

uentum est, vt expensæ omnes quæ in pecunia cambienda necessariae essent non ex corpore societatis fierent, sed à ratione Antonij, & Martini socijs industriam conferentibus de proprio; quod patet illis verbis; *senza ch'esso ne patisca alcuna sorte di spesa, ne di sensaria, ne d'altro &c.* & tamen indubitati iuris est expensas quas in societate facit industriam apponens esse faciendas de corpore societatis, tex. expressus in l. cum duobus § 2. §. quidam Sagariam, & §. si quis ex socijs, ff. pro socio. si quis ex socijs inquit Vulpianus propter societatem profectus sit velut ad merces emendas, eos dumtaxat sumptus societati imputabit, qui in eam pensati sunt, Viatica igitur, & meritorium, & stabulorum iumentorum, carrulorum vecturas, vel sui, vel sarcinarum suarum gratia, vel mercium rectè imputabit. Bal. l. 1. quæst. 7. num. 9. C. pro socio, citans in eandem sententiam Iacobum de Aretio, & Cynum, Angel. de Perusio tract. de societ. num. 10. Corad. de contract. quæst. 94. col. 1. vers. quarta conclusio, Angel. de Clauasio verbo Societas 1. nu. 12. & 15. Syluester eod. q. 12. Bart. in l. socium 60. §. socius num. 1. pro socio. Armil. verbo Societas nu. 6. Petr. Navar. d. lib. 3. c. 2. nu. 465. & 466. quod ita verum esse docet sic auctor, vt num. 467. velit etiam moderatas eleemosynas, quæ pro bono societatis erogatae fuerint ab vno ex socijs, esse illi ab alijs ex communi lucro compensandas ad ratam societatis, ratione sanè firma, vt ibi per eum Lud. Mol. d. tom. 2. disp. 418. per totam. Ambros. de Vignate tract. de Vsur. nu. 176. vers. alia conclusio Lud. Lopez de contract. lib. 1. ca. 63. vers. quoniam de refarciendis. Nec obstat limitatio Angel. de Perusio d. tract. de Societ. par. 1. nu. 16. vt refert Angel. de Clauasio d. nu. 12. nisi consuetudo

inquit haberet, vt expensæ non de corpore societatis, sed de proprio fieri deberent ab eo, qui ponit operam. Nam respondetur primo non esse eiusmodi consuetudinem hic Mediolani, quod in societate expensæ debeant fieri à mercatore pecuniam recipiente nomine proprio, immo contrariam vigere consuetudinem, vt est notorium. Secundo dictum Angeli de Perusio intelligendum esse, nisi consuetudo iniquitatem, & iniustitiam contineret cap. fin. de consuet. Angel. de Clauasio dicto nu. 12. Syl. d. quæst. 12. Tabien. Usura 3. num. 3. ac pactum hoc quod expensæ fieri debeant à Camplore apertam continet iniustitiam; est enim onus pretio æstimabile, & tamen nullo pretio compensatur, & in terminis quod consuetudo non valeat, vt expensæ non sint communes, tradit Petr. Nau. d. num. 466. nam sicut si contractus sine consuetudine iustus est, consuetudo iniustum facere non potest, ita si sit usurarius, & iniustus consuetudine non iustificatur; hæc enim iustitia videlicet, & iniustitia in contractu non sunt iura positiua, sed naturalia, quæ consuetudine mutari non possunt d. cap. fin. de consuet.

At verò posset hic obijci. Nullam in hoc pacto inesse iniustitiam, cum enim à recipiente pecuniam liberè ita sit conuentum, videtur intercessisse donatio, vel remissio eius pretij, quo eiusmodi onus compensari poterat: sicut in simili ferè arguit Crauet. consil. 173. lib. 1. cum pacto statuitur, vt æqualis fiat diuisio lucri licet ab initio in societatem fuerit inæqualis allegata portio. Nam respondetur, vt respondet Cæsar. Ursill. ab Afflict. decis. 58. sub nu. 4. & 5. eandem semper militare inæqualitatis rationem, nec præsumi donationem, siuè remissionem liberè, & spontè factam: est enim certi iuris in dubio

bio nunquam præsumi donationem l. cum de indebito 25. ff. de prob. c. super hoc 5. de renunc. Rom. consil. 520. sub nu. 1. Crauet. consil. 142. num. 26. lib. 1. Menoch. de arbitr. ind. cas. 88. in princ. lib. 2. cent. 1. latè Ioseph. Lud. in suis com. tit. de donat. concl. 1. quod ita verum est, vt præsumi potius fatuitatem quam donationem, ibidem doceat idem Iosephus post Baldum, Menochium, Crauetam, & alios, quos adducit, Sicut in venditione facta cum læsione etiã si addantur illa verba, & si quid plus valet donat, non propterea tutus censetur qui emit, vt his non obstantibus agi non possit de læsione, Dec. consil. 181. & quamuis contrarium doceat cum Bartolo, & communi Cagnol. in l. 2. nu. 123. & seq. C. de rescind. vendit. si vendens rei sciebat æstimationem; hoc tamen nihil contra nos facit, nam in contractu nostro nullum est verbum, quo eiusmodi remissio possit præsumi, vt ex syngrapha liquet, & in terminis nostris de socio qui pecuniam recipit cum aggrauantibus pactis, non esse eiusmodi pacta voluntariè inita tradit Thom. Mercat. de contract. ca. 8. num. 4. sed, à necessitate extorta. Hac eadem ratione pactum non valet de vsuris non repetendis per cap. Ad nostram 20. de iureiur. traditque pluribus Feder. de Sen. consil. 184. qui enim promittit non petere, & de hoc pactum facit non omninò libere id facit, sed metu potius, nisi aeger tale pactum vel mutuum non detur, vel datum repetatur. Ita Vgol. in d. tract. de Vsur. cap. 13. §. 3. vers. Verum cur. vbi addit aliam rationem Ancar. in cap. fin. q. 3. de Vsur. lib. 6. quam sequitur Lup. de vsur. comm. 434. num. 62. cur vsuræ futuræ remitti non possint, quia materia inquit delinquendi daretur, quæ rationes omnes in casu nostro illi pœne gemello militant, nã

remissio

remissio hæc facta præsumitur ex eo quod initio cãp-
 for cum eo pacto pecuniam recepit, & sic metu ne
 pecunia negaretur, & cum pactum illud de saluo
 capitali ex vi societatis, quo remissio facta præsu-
 mitur seges sit, & materia delinquendi, vsuramque
 committendi specie societatis nullum esse debet,
 omnisque remissio quæ inde fingitur orta panitus
 concedere.

Addo ad extremum si hæc præsumptio locum
 haberet nullum fore contractum vsurarium, in om-
 nibus enim donationem, & remissionem intercede-
 re facîle fingi posset, quod tamen nemò, vt arbi-
 tror affirmare audebit Crauet. d. consil. 173. loquitur
 non de societate particulari inita alicuius negotia-
 tionis causa, sed de societate omnium bonorum,
 in qua potest sustineri pactum aliquando, vt diui-
 sio societatis æqualiter fiat, licet partes in socie-
 tatem collatæ sunt inæquales, non quidem ea ratione
 quod remissio præsumatur, siue donatio, sed quia
 in eiusmodi generali societate, cum omnia vnde-
 cunque obuenientia debeant communicari, læsio
 pretendi non potest ratione inæqualitatis, fieri enim
 potest, vt socio qui minus immisit maius quid obue-
 niat durante societate, quod Cornei auctoritate cõ-
 firmat consil. 187. col. 3. & consil. 266. col. 2. lib. 3.
 & consil. 310. col. penult. lib. 4. quamuis idem Cra-
 uet. contrarium tandem firmet etiam in societate
 omnium bonorum, in d. consil. 173. dub. 1. num. 1.
 in fine, quod sanè multò magis dicendum est in
 societate particulari, in qua fieri nequit, vt qui
 inæqualiter conferunt æqualiter participant, nisi
 pars illorum qui minus conferunt aliunde iusta æ-
 quetur compensatione.

Tertiò, & illud quoque pactum contra ius fasque
 adie-

adiectum videtur pro campfor pollicetur in munē se pecuniam conferentem seruaturum à quocunque damno, quòd ex bonis mobilibus contingere posset, illis verbis. *Et auanzando mobili, declaro ch'esso Francesco non ne habbi à sentir danno alcuno*, finita enim societate quicquid reliquum est diuidi debet pro rata societatis, non modo pecuniæ, sed, bona alia quæcunque suppellectilia, & vasa. Syluester societas 1. quæst. 13. Angel. de Perusio d. tract. de societ. sub nu. 10. At verò si pacto firmetur, vt socius quod in bonis alijs mobilibus habere deberet, in pecunia præsentis habeat, negari non potest quin hoc pacto huius conditio melior, fiat, & per consequens alterius socij deterior, quod onus nulla compensatione reponitur, atque adeo non æqua lance, & fraternitatis iure onera societatis diuiduntur; Thom. Mercat. d. cap. 8. num. 12. in quo societatis contractum, vt sæpe dictum est, pactum nulli apponi potest quod inæqualitatem contineat. Ambr. de Vignate tract. de Usur. num. 183. Afflict. decis. 58. num. 5. Vrsill. ibidem nu. 3. Corn. consil. 242. viso supra scripto Themate lib. 1. in lit. G. Tabien. v. Usura 3. num. 2.

Quarto, probatur auctoritate eorum Doctorum qui in terminis nostris agentes de eo contractu scilicet in quo aliquis mercatori pecuniam numerat, vt cum ea negotietur eo pacto, vt conferenti semper salua sit, & si aliquid lucretur partem habeat lucri, affirmant hunc contractum iniquum esse, & iniustum, ij verò sunt permulti tum Theologiæ, tum iuris vtriusque consultissimi.

1 S. Thom. Opusc. 173. cap. 11.

2 S. Antoninus in sum. Theolog. 2. par. tit. 1. cap. 7. §. 37.

3 S. Ber-

3 S. Bernardinus Senens. Ord. min. to. 2. tract. de Contract. usurariorum ser. 39. cap. 3.

4 Thomas de Vio Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 31. respons. 17. in 1. art. ubi ex professo probat contractum esse illicitum, & iniustum.

5 Dominicus Soto, de iust. & iur. lib. 6. quæst. 6. art. 2. col. 1. vers. quæstio licet.

6 Conrad. de contract. quæst. 94. col. 5. vers. primus casus, quod si quæst. 97. col. 4. vers. contra secundum modum, videatur impugnare sententiam Azonis, & Baldi afferentium esse illicitum contractum societatis cum pacto de saluo capitali, quia sit contra naturam societatis; attamen id sibi tantum vult Conrad. d. quæst. 97. non ita esse contra naturam societatis pactum illud de saluo capitali, quin aliqua ratione iustificari possit, nimirum si eiusmodi onus in socium reiectum iusta mercede compensetur, quod & nos supra in responsione ad secundam objectionem concedimus cum sententia communi; sed eiusmodi iustam compensationem nullam esse in casu nostro satis ibidem probatum est.

7 Riccardus de Media Villa 4. Sen. dist. 15.

8 Io. Maior. 4. dist. 15. q. 48. & 49.

9 Ludouic. Molina de iust. & iur. to. 2. disp. 417. per totam.

10 Gregor. de Valentia tom. 3. par. 2. dif. 5. quæst. 24. punct. 2. col. 7. in respons. ad secundam objectionem, vers. esset enim.

11 Gabriel Biel. 4. distinct. 15. q. 11. art. 3. dub. 10. coroll. 2.

12 Barthol. Salon. comment. in S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3. de contract. societ. controu. 2.

13 Petrus Nauar. de restitut. lib. 3. c. 2. sub n. 440.

14 Franciscus Tol. in instruct. Sacerd. lib. 5. c. 31.

versific.

versic. aliquando occurratur.

15 Ludouic. Lopez de contract. lib. 1. ca. 65. vers.
questio hæc.

16 Iosephus Angles in floribus lib. 4. sentent. q.
de contract. societ. vers. qui dat pecuniam.

17 Franciscus Garzia de contractibus cap. 41.
nu. 5. vers. quanto alla prima.

18 Thomas Mercatus de contract. cap. 8. num. 4.

19 Astensis in summa lib. 3. tract. 11. art. 5. que-
stiuncula 3.

20 Nicolaus de Ausmo Ord. min. in sum. quæ dici-
tur, Supplementum verb. Societas 2. §. sed an pos-
sit pacisci.

21 Summa Rosella verb. Societas 1. nu. 4. & 9.

22 Pacificus de Nouaria Ordin. min. in summa
quæ dicitur Pacifica, c. 17. pag. mihi 237. vers. s'egli
hà fatto.

23 Angel. de Clauasio v. societas 1. nu. 5. & 7.

24 Iacobus Vngarell. in addit. dicto nu. 5. lit. C.

25 Syluester de Prierate in sua summa col. 1. q. 2.

26 Io. Tabien. ver. vsura 3. nu. 3.

27 Bartholomæus Fumus in sum. Armill. verb.
Societas num. 6.

28 Martinus Natiar. in Manual. cap. 17. sub n. 252.
& in cap. si teneraueris 14. q. 3. nu. 32. & seq. & cons.
13. nu. 2. lib. 5. tit. de vsur. vbi contrarijs respondet.

29 Antonius Maria Venustus in institutione
mercatorum cap. 18. pag. mihi 71. vers. & se colui,
che mette.

30 Ludouic. Carb. de restit. q. 54. versic. qui ponit
pecuniam.

31 Iacobus de Graffijs decis. Aurearum par. 1.
lib. 2. cap. 119. num. 35.

Sequuntur nunc iuris vtriusque periti, qui eundem

contractum, vt minimum iniustitiæ damnant.

32 Glos. in c. plerique lit. E. 14. q. 3.

33 Hostiensis in sum. tit. de vsur. sub nu. 8. §. in alijs autem casibus vers. sed quamuis talis societas, vbi licet disputando videatur adherere sententiæ Alberici, eam tamen refellit tandem, & societatem cum pacto, vt capitale saluum sit, non esse æquam concludit, vt illum etiam explicat Couar. l. 3. varia. resolut. cap. 2. nu. 3. vers. Hoc item asserit.

34 Abbas Panormitan. in c. per vestras 7. de donat. inter virum, & vxorem sub nu. 8. & in c. nauiganti 19. num. 11. & 12. de vsur. & consil. 77. per totum lib. 1.

35 Petrus Ancaran. in c. Usurarum 1. quæst. 3. n. 8. de vsur. lib. 6.

36 Laurent. de Ridulph. tra. de vsur. par. 2. q. 19. sub nu. 61. & seqq. vbi latè quæstionem disput.

37 Ioan. Calder. in c. nauiganti q. 2. de vsur.

38 Ambrosius de Vignate in ca. Salubriter num. 166. versic. quarta conclusio, & num. 171. versic. octaua conclusio de vsur.

39 Ioannes de Anania in d. cap. nauiganti.

40 Ioannes Lupius in cap. per vestras, §. 11. notab. 6. sub num. 6. de donat. inter virum, & vxorem.

41 Io. Baptista Lupius tra. de vsur. comm. 3. §. 1. nu. 24. vers. quinimò.

42 Azo. in summa rub. pro socio nu. 9.

43 Bald. in l. societatem 1. quæst. 9. c. pro socio

44 Salicet. in d. l. pri. c. pro socio.

45 Angel. de Aretio instit. de societ. §. de illa col. 2. vers. quando partes.

46 Decius in l. si pascenda col. 2. C. de pact. & cōsa. 23. col. 1. & cons. 116.

47 Angelus de Perusio tract. de societ. par. 1. n. 11.

- 48 Aym. Crauet. consil. 145. numero 13.
- 49 Paulus Castren. consil. 330.
- 50 Ludouicus Romanus consil. 238. nu. 7. & consil. 500. sub num. 11. omninò videndus, & consil. 530. num. 6.
- 51 Alexander de Neuo consil. 96. ar. 2. n. 7. vbi late.
- 52 Antonius Gomes. to. 2. var. resolut. cap. 5. n. 5. vbi conclusionem hanc dicit ligandam digito, ne in ea erretur.
- 53 Didacus à Couar. lib. 3. var. resolut. c. 2. nu. 2. vbi fuse.
- 54 Ioseph. Ludouicus in suis commun. opinio tit. de societate col. 3. vers. sed quid si quis, vbi dicit communem.
- 55 Petrus Nicolaus Mozzius tra. de societ. §. venio ad quintam sub nu. 6.
- 56 Bartholomæus Vgolinus tract. de vsur. c. 55. num. 1. & seqq.
- Quo ad tertium verò caput, an contractus hic, de quo quærimus sit etiam vsurarius. Couar. d. ca. 2. sub num. 3. solum esse iniustum affirmat non autem vsurarium, & communem dicit cum Socin. consil. 265. lib. 2. videtur etiam eiusdem esse sententiæ; Thom. de Vio. Caiet. in d. tract. 31. respons. 11. art. 3. Franciscus Garz. d. cap. 41. nu. 5. Hostiens. d. nu. 8. Perr. Ancar. d. c. vsurarum num. 8. & ratio esse potest, quia nullum hic interuenit mutuum, nec explicitum, vtpa tet, nec implicitum, nam licet pecunia periculo stet recipientis, non tamen dominium est in illum translatum, quare nec ea vti potest ad libitum suum, sed omnino in ea negotiatione est implicandâ, cuius gratia est collata, vt contra Dominicum Soto probat Martin. Nau. in c. si fœneraueris num. 33. 14. q. 3. Greg. de Valent. d. 9. 24. pun. 2. ferè per totum.

Verum communis opinio est in contrarium, ni-
 mirum quòd in hoc contractu non solum in-
 iustitia, sed etiam usuraria prauitas, vel vt alij lo-
 quuntur in fraudem usurarium sit celebratus, nã per-
 inde esse videtur pecuniam conferre in societatem
 reiecto in socio onere eam præstãdi integram quo-
 cunque euentũ, vt in nostro casu, atque eandem
 mutuare: quod sanè confirmari potest, ex eo, nam
 vbi semel pecunia mercatori numerata est, cum
 eiusmodi pacto nihil planè curat, qui eam contulit,
 an socius in conuenta negotiatione implicet, an in
 alia re impendat, nimirum quòd eam, non pro sua
 amplius habeat, sed pro aliena, atque ita contra-
 ctum hunc non solum esse iniustum, sed etiam usura-
 rium docent plerique ex citatis Doctoribus, S. Th.
 S. Bernardinus, Dominicus Soto, Conradus, Ric-
 cardus, Gabriel, Petrus Nauarrus, Syluester, Ar-
 milla, Franciscus Toletus, qui planè loquuntur in
 nostris terminis d.l.5. cap. 31. vers. aliquando occul-
 tatur sub titulo usura est talis inquit, idest sub titulo
 societatis occultata, cum aliqui dant pecunias cam-
 biatori petentes lucrum, sed nolentes exponere se
 vlli periculo capitalis pecuniæ sequuntur alij, Tho-
 mas Mercatus, Armilla, Baldus, Salycetus, Am-
 brosius de Vignate d. nu. 171. Angelus de Clauasio
 d. nu. 7. Iacob. de Graffi. d. c. 119. n. 35. Lud. Lopez d.
 lib. 1. contr. c. 64. vers. quam probat, vers. sed conse-
 quens, approbans rationem S. Bernardini asserentis
 in hoc contractu esse mutuum implicitũ, & sic lucrũ
 usurarium, quæ ratio inquit Lopez, hoc planè con-
 nincit Dominic. Sot. d. art. 2. Syluester d. ver. Socie-
 tas 1. quæst. 5. & quæst. 6. vers. sed S. Bernardinus Mi-
 chael Salon. d. art. 3. controu. 1. concl. 2. & tract. de
 Cambijs quæst. 4. controu. 9. vers. immediatè dam-
 nante

nantur ubi probat contractus hocce siue depositi, siue societatis, ut ipse appellat Lupinæ tanquam usurarios damnari in Constitutione Pij Quinti, quæ incipit in eam lata anno 1575. nam hic nil aliud esse videtur quam mutuum societatis nomine palliatum eundem contractum tanquam usurarium damnat. Thomas Caiet. in sum. ver. usura implicite commissæ vers. sextus casus. Roman. d. conf. 500. num. 6. & seqq. & d. consil. 238. num. 7. Alexander de Neuo d. conf. 96. num. 8. Crauet. conf. 95. num. 13. & 16. li. pri. ubi ex iniqua pactione quando vnus ex socijs damni nullam partem, sed lucri tantum habere vult, argui usuram in societate probat multis adductis, & Ant. Gomes. qui d. cap. 5. nu. 5. propriam usuram appellat, Io. Baptista Lupius in d. nu. 24. cum Abbate, & alijs quod adducit, & hanc opinionem communiter receptam à Theologis testatur, non enim propriè societas est, ex quo qui pecuniam contulit eius periculum non suscipit, sed mutuum, & sic lucrum quod inde fit usurarium sequitur qui auperri- mè scripsit Vgolinus d. cap. 55. num. 1.

Nec contrarium sentit Couar. imò d. c. 2. 3. versic. huic conclusioni fatetur apertè in societate inita altero ex socijs pecuniam conferente, altero industriam si periculum capitalis reiiciatur in socium ponentem operas pactionem eiusmodi usuram sapere, cum præsumatur inquit pecuniam illam mutuo dari, & ultra sortem mutuans partem lucri recipiat, & ità etiam Couaruiam intellexit, Ioannes Baptista Lud. dicto §. primo, numero 24. Quare quando Couar. dicto num. 3. in princ. negat contractum esse usurarium, de eo contractu loquitur societatis, in quo non vnus pecuniam alter industriam apposuit, sed de eo in quo vterque sociorum

pecuniam posuit, in quo non ita præsumi mutuū,
& usuram faretur dicto n. 3. vers. Ego vero, & ita de-
clarat Lup. d. num. 24.

Thomas de Vio Caiet. licet in d. art. 1. solum di-
xerit contractum esse illicitum, at in sum. d. versic.
sextus casus aperte faretur esse usuram nomine so-
cietatis commissam.

Francisci Garziæ opinio, ex falso fundamēto pro-
cedit, quod non possit esse societas conferente vno
pecuniam, altero operam, quod falsum est, & contra
aperta iura, vt probatum est, & communem ho-
minum sensum, & Garziam abundè refellit, Lud.
Lopez dicto lib. 1. de contract. cap. 63. versic. iam
verò.

Hostiensis, & Ancaranus si attentè legantur com-
muni opinioni non aduersantur. Et licet contra-
rium demus sensisse, eorum nomen, & auctoritas
reliquorum omnium auctoritate obtueretur. Adde
eos scripsisse ante Constitutionem Sixti Quinti, de
qua mox dicemus, sed verè non repugnant, &
sententiam Hostiens. interpretat. Lup. dicto §. 1.
num. 24. vers. hæc tamen opinio, vt locum habere
possit, quando industria non est æqualis pecuniæ
expositæ, & tamen conuentum est, vt lucrum ex
æquo diuidatur, vt ibi per eum.

Martinus Nauarra, & Greg. de Valent. citatis
locis loquuntur de ea societate in qua capitale saluū
reddendum est, non ex vi societatis, vt in nostro ca-
su, sed virtute affecurationis adiectæ, pro qua af-
fecuratione certa merces persoluitur, quod in hoc
casu non fit, vt sæpe iam dictum est.

Non obstat ratio, nam falsum est, nullum esse
mutuum implicitum, patet enim ex dictis, & com-
muni opinione pacisci capitale saluum in societate

nihil

nihil aliud esse. quam capitale illud socio dari mutuum, atque adeo quod ultra sortem recipitur usurarium lucrum est &c.

Sed rem hanc extra controuersiam ponit Constitutio Sixti Quinti, incip. Detestabilis auaritiæ, in qua Pontifex eiusmodi contractus, in quibus pecuniam conferens paciscitur sibi à socio saluum capitale, tanquam fœneraticios damnat, sic enim inquit.

Damnamus, & reprobamus omnes, & quoscunque contractus, conuentiones, pactiones post hac ineundos, seu ineundas, per quos, seu quas cauebitur personis, pecunias, animalia, aut quasilibet alias res, societatis nomine tradentibus, vt etiam si fortuito casu quamlibet iacturam, damnũ, aut ammissionem sequi contingat, fors ipsa, seu capitale semper saluũ sit, & integrum à socio recipiente restituatur, &c. statuimusque huiusmodi contractus, conuentiones, & pactiones, usurarias, & illicitos post hac cense-ri debere &c. Decernentes si qui contractus, conuentiones, & pactiones in futurum contra nostram huiusmodi prohibitionem de facto initi fuerint, nullam ex eis tanquam per hanc constitutionem nostram damnatis, & reprobatis, etiam si iuramento, aut in forma Camera Apostolicæ, vel alias quomodolibet roborati fuerint obligationem civilem, aut naturalem oriri, nullamque actionem realem, aut personale, nec Iudicis officium, neque aliud quodcunque ius cuiquam competere, neque quoad sortem, seu capitale integrum recuperandum, quod casu fortuito perierit, aut ammissum erit, neque quoad certas summas, & quantitates in singulos annos, aut menses lucri socialis nomine promissos.

Si qui vero in posterum sub prædictis conditionibus, & pactis contrahere temere præsumperint,

Et aut

aut pre textu similitum contractuum, conuentionum,
& pactionum societatis nomine initorum, qui huc-
usque durant, ad exactionem dictæ fortis, seu ca-
pitalis, siue illius pratij, & valoris postquam illud
in toto, vel in parte casu fortuito perierit, aut am-
missum sit procedere ausi fuerint, eos vniuersos, &
singulos in pœnas contra manifestos vsurarios, &
fœneratores à Sacris Canonibus, & Concilijs ge-
neralibus latas, & promulgatas eo ipso incurrere;
& contra illos, vti manifestos vsurarios, & fœne-
ratores via iuris, alijsque opportunis remedijs pro-
cedi posse, & debere.

Lata fuit hæc constitutio die 21. Octobris anni
1586.

At verò duo videntur posse opponi.

Primum est, eiusmodi constitutione non affici,
nec comprehendi contractum nostrum, qui cele-
bratus fuit de anno 1580. prout in facto, & consti-
tutio lata est de anno 1586. & expressis verbis solū
contractus, siue pactiones comprehendit, qui post
eam sunt in iti; vt patet ibi, post hac ineundos, &
ibi si verò in posterum, & legis natura est, vt ad fu-
tura tantum trahatur, l. leges 7. C. de legib. c. Quo-
niam 13. de constit. vbi glo. lit. 9. concordant addu-
cit, estq; communis theórica, tum ibi scribentium
tūm ad l. omnes populi 9. ff. de iust. & iur. quod mul-
tò magis habet locum quando in ipsa lege expri-
mitur, vt ad futura trahatur, sicuti in hac constitu-
tione exprimitur Bart. in d. l. omnes populi sub nu.
43. non ergo nostrum hunc contractum compre-
hendit, qui sex annos ante illam constitutionem ini-
tus est.

Sed respondetur quàmuis hic contractus de quo
querimus fuerit celebratus de anno 1580. & sic ante
latam

latam constitutionem duravit tamen etiam post ipsam constitutionem ad annum vsq; 1589. immo, & hodie durare censetur cum vi antiquæ illius pactionis, & capitale, & interesse decursi tēporis repetant hæredes illius, qui ab initio pecuniam contulit, quo casu nemini dubium quin hic contractus ea constitutione comprehendatur, vt patet ibi, qui hucusq; durant, non solum enim prohibet Pontifex pactiones quas enumerat de saluo capitali in posterum fieri, sed etiam prætextu similibus contractuum conventionum societatis nomine iuitarum, quæ inquit hucusq; durant ad exactionem dictæ sortis, siue capitalis in futurum procedere, Deinde respondetur contractum hunc damnari tanquam usurarium etiam in citata cōstitutione Pij Quinti in eam lata an. 1575. ita Michael Salonnius dicta quæstione quarta de camb. controuers. nona, col. quarta, vers. alter est iniqua vbi de secundo contractu quem dicit in d. constitutione damnari agens, sic inquit. Alter nimirum contractus, qui in ea Bulla damnatur, est in qua quædam, & lupina societas, in qua Petrus pecuniam suam confert Ioanni, quasi apud illum eam deponens, ea lege, vt possit quidem Ioannes cum ea negotia aliqua, vel commercia exercere, sed ita vt debeat statutis temporibus aliquod lucrum, vel interesse ipsi persolvere, manente tamen sorte illa, seu capitali, saluo semper, & illæso ipsi Petro, & post multa tandem concludens cōtractū hūc esse usurarium affirmat. Verba aut Bullæ Pij V. quibus dictum cōtractum damnari vult, Salon. ea sunt: Cui malo simile etiā illud est, cum pecuniæ, siue depositi, siue alio nomine ficti cambij traduntur, vt postea eodem in loco, vel alibi cum lucro restituantur hæc ibi, quibus sanè verbis noster sic contractus

videtur planè describi, ac depingi suis coloribus.

Secundum est, posse defendi contractum hunc de quo est controuersia non esse societatis, sed vel depositi, vel potius locati, quo pecunias recipiens non societatem contraxerit cum conferente, sed eisdem suas operas locauerit in cambijs, cum illa pecunia exercendis quod iure fieri posse tradidere. Angel. de Perusio d. tract. de societate par. pri. num. 18. Angelus de Clauasio verbo societas pri. num. 6. Syluester eod. quæst. 3. Armill. eod. num. 17. Martin. Nauar. in d. cap. 17. sub nu. 257. latè Petr. Nauar. d. cap. 2. num. 441.

Sed respondetur primò, non posse hic assignari propriæ depositum, nam in deposito idem in specie ad nutum deponentis reddi debet, l. 2. in princ. ff. si cert. petat. l. Lucius 24. ff. Deposit. at verò in casu nostro conuentum est, vt non idem specie, sed tantundem redderetur quod depositi fines egredi ait, tex. in d. l. Lutius, & nullo modo dici posse depositum multis probat Michael Salon. d. cõtrou. 9. col. 4. vers. hoc genus societatis.

Secundo, quando deponitur pecunia facta facultate, vt ea ad libitum depositarius vtatur, tunc transit depositum in mutuum, Nau. in cap. 17. num. 180. in fin. & cum depositum mutui naturam induat de eo, vt de contractu mutui iudicandum est, Roman. conf. 500. sub num. 7. & qui ex tali deposito in mutuum transeunte, & in numero, pondere, vel mensura consistente lucrum percipit, cum re vera mutuum sit, lucrum ex mutuo habet, & sic vsuram committit. Nauar. d. cap. 17. nu. 181. Rom. d. conf. 500. num. 10.

Tertio, nec dici potest contractum hunc esse operarum locationem, nam licet verum sit quod Angelus

lus

lus de Perusio, & alij auctores citati dicunt, posse ita conueniri, vt non sit societatis contractus sed locationis, hoc tamen fit, vt ijdem declarant, quando qui pecuniam recipit, & operam pollicetur paciscitur de certa mercede in menses, vel annos singulos; sed tunc capitale periculo stat conferentis, si casu fortuito pereat, licet secus sit si culpa recipientis periret, vt Syluester, Angelus, Petrus Nauar. notatis locis declarant, at in nostro casu, nec iusta merces laborum, & operarum soluitur, cum Campsor vnā tantum retineat prouisionem, & periculo recipientis stat capitale, quare ad nullum aliud genus contractus potest reduci nisi ad societatem, cumq; societatis contractus nequeat esse licitus si ineatur, vt conferenti saluum sit capitale, & cum ratio iniustitiæ consistat in hoc quod collatio illa pecuniæ censeatur esse mutuum, & ratione mutui nihil capi possit ultra sortē sine labe usuræ, necessario consequens est, vt contractus eiusmodi societatis sit vt usurarius, ita in terminis Nau. conf. 13. nu. 1. lib. 5. tit. de usur. qui consuluit in eo casu, in quo capitale conferens voluit pro dimidia parte sibi saluum præstari, responditq; Nau. contractum quoad dimidium esse usurarium ob illud pactum adiectum, atq; eandem esse rationem in hoc casu partis ad partem, quo totius ad totum manifestius est quam, vt probari debeat, & habetur disertis verbis in l. quæ de tota 76. in princ. ff. de rei vendic. & in l. qui scit 25. ff. de usur. & in terminis nostris tradit Bartholom. Vgolin. tract. de usur. capitulo 55. in princ. nu. 2. vers. quarto usura, usuraria etiam labe in hoc contractu conuinci potest ex alio pacto adiecto, & in illis verbis, *mi cōten- to & m' obli- go à restituirli ad ogni suo piacere si il capitale &c.* ostendit enim hoc pactum pecuniā non in so-

Societatem fuisse collatam, sed mutuo datam, nam pecunia in societate posita, & negotiationi exposita non potest repeti quodcumque; vni ex socijs placuerit, sed finita tantum societate, & societas alicuius negotiationis contracta eatenus durat quousque; finis negotio fuerit impositus per tex. in l. actione 65. §. Item si alicuius ff. pro socio, Instit. eod. tit. §. ite si alicuius, cum ergo predicta societas fuerit contracta ad cambiendum finiri non poterat, nisi cambijs ferix perfectis, non ergo capitale repeti potuit, quocumque tempore socio illud conferenti placuerit quid enim si quo tempore voluisset capitale repetere Franciscus Campsori illud ad cambium pro ferijs proximis dedisset, sane cum cambium non nisi ferijs perfectis possit, nec pecuniam suam iure Franciscus tunc eo tempore ab eo, qui ad cambium recepisset repetere potuisset, & tamen ex pacto in syngrapha appposito necesse fuisset Campsori capitale Francisco numerare, quod sane conuincit, totum hoc negotiationis genus mutuum esse nomine societatis palliatum, & verè usurarium.

Ex his etiam patere potest ad id quod obijcere quis possit in dubio non præsumi contractum usurarium in foro contentioso, nisi quis solitus esset feneratori, vt per Crauet. conf. 48. nu. 8. li. pri. nam responderetur, non esse nos in dubio cum planè constet prædictum contractum esse usurarium, vt probatum est, patetque ex ipsa contractus forma, cui standum esse docet ib. Crad. cu Abb. in conf. 15. in fin. & in conf. 49. col. 2. lib. pri. & plenius idem Crau. conf. 95. nu. 6. lib. pri.

Præterea illud instrumentum anni 1589. die 2. Decembris quod dicitur esse usurarium propter originem, & radicem infectam procedentem ex instrumento

mento anni 1587. 26. Nouembris, ex alio etiam capite arguitur de usuraria prauitate nempe propter sequentem appodissam incontinenti celebratam, Nam usura tam ex subsequenti, quam ex precedentiibus, & consecutiuis praesumitur l. si qui C. de adult. Bal. conf. 311. n. 14. lib. 5. in qua appodissa dicunt Francisci haeredes obligatos fuisse haeredes Antonij ex causa depositi pro summa lib. 8639. 16. enuntiatum in instrumento anni 1592. celebrato per N. uti procuratorem Antonij principalis debitoris, & ut dicitur recognita per eundem N. & quia dicta appodissa ex aduerso negari videtur, Ideo respondetur quod aut verum est, quod realiter, & in effectu fuerit facta dicta appodissa vel non.

Primo casu ubi vera sit, apparet eam fuisse factam eadem hora die, & mense, ac coram eisdem testibus, & Notario quibus fuit celebratum instrumentum dicti diei 2. Decembris, & ideo propter vicinitatem actus oritur praesumptio fraudis not. Ias. in conf. 33. vol. 3. arguit etiam simulationem, ut per Bal. in l. per diuersas num. 19. in fine versic. 2. querit. C. mandati, Fulgos. conf. 98. col. 1. versic. ex ciuitate labemq; usurariam denotat, ut per Bal. in cap. officij versic. & est argumentum de electione Ripa in l. si ventri §. fin. versic. sexto facit de priuileg. credit. not. Menoch. praesumpt. 194. lib. 3. Rol. à Valle consil. 47. nu. 13. vol. 4. Ratio quam adducunt Doctores est quia actus factus incontinenti post alium censetur inesse l. lecta ff. si cert. pet. & quod vni inest alij inesse creditur, ut per Ias. dicto consil. 33. nu. 14. Bero. in rub. de usuris nu. 79. & in materia usuraria hoc est indubitatum, attenta hac aetate corrupta in qua charitas est mortua, & usura solet committi, ut tradit Lupus Gemin. in c. nauig. §. 4. nu. 89. fol. 119.

Et

Et eo magis quia pecunia enuntiata in illa appo-
dissa non fuit presentialiter numerata sine qua obli-
gatio, & actio non oritur l. non omnis si cert. per.
Ratio est clara cum actus verus ubi requiritur sola
confessio non sufficit. Ias. cons. 172. n. 6. lib. 2. sed ad
faciendum contractum depositi requiritur res præ-
sentialis, qua cessante non potest in plus contrahi
obligatio, quam sit datum l. rogasti ff. si cert. per. &
per Mozum tit. quæ veniant appellatione rei col. 2.
Imo ex confessione de recepto inducitur fraudis
præsumptio l. 1. in fine, & l. sequitur ff. quæ in fraud.
credit. Bart. l. post contractum ff. de donat. Acce-
dat, & illa coniectura inevitabilis, quod scilicet de-
bitori, qui non habet modum solvendi, voluerit cre-
ditor ingentis summæ postea deponere apud debi-
torem impotentem ad solvendum, & petentem di-
lacionem tam egregiam pecuniarum summam, hoc
enim est inuerisimile, & ideo arguit hoc depositum
manifestissimam usuram, Alb. cons. 512. nu. 56. lib. 3.
Quinimo alia etiam vrget præsumptio usuræ, ex quo
datur dilatio debitori ad solvendum, nam istud pa-
ctum est contra naturam depositi, ut scilicet resti-
tui debeat ad dilacionem depositarij concessam
cum debeat ad voluntatem deponentis restitui, &
ita arguit Caphal. consil. 603. num. 33. lib. 4.

Dicendum est igitur ubi de ea constet fictam, &
simularam, ac nullam esse ipsam appodissam sub no-
mine depositi contractam, loco interesse illius ter-
mini quinque annorum dati ad solvendum quod in-
teresse computando ad rationem quinque pro cente-
nario pecuniarum contentarum in obligatione di-
cti instrumenti constituit summam libr. 8639. 16. in
quinque annis, & ita usura est, quia contenti fuerunt
de mora continuanda, pro qua non debetur inte-
resse

resse *Gaiet.* in sua sumula in verbo, verbum iurarium *Graff. cent. cas. conscient. cap. 106. tit. de casib. in quib. permit. vlur. nu. 5.*

Augetur etiam suspitio quia inuerisimile est hæredes *Francisci* egentes pecunijs voluisse non solum dilationem quinquennalem concedere gratis, sed etiam ei *Antonio* debitori fidemanco, & debitis onusto summam libr. 8639. 16. in depositum tradere, vnde dicit *Bal.* inuerisimilitudinem etiam tollere probationem instrumento in l. scripturas circa medium *C. de fide instrumentorum, Alex. conf. 99. in fin. vol. 1. & fidem non debere dari non verisimilibus. Pet. de Anch. conf. 257. Grat. resp. 59. nu. 24. lib. 2. & est coniectura probabilis, vt per *Afflict. super feud. tit. de feudo dato inuicem cap. 1. num. 58.**

Aut non est vera illa appodiffa, & consequenter fictum est depositum, vt pluries fassus est *Franciscus*, & tunc quare volunt eam summam compensare in eo instrumento anni 1592. super pecunijs receptis ab *Antonio* licet realiter data non sit, arg. bona fides de reg. iur.

Illatio.

CV M ex dictis constet manifeste contractum de quo agimus non solum esse illicitum, sed planè vsurarium, certissimi etiam iuris esse debet teneri *Franciscum*, qui pecuniam cum dicto pacto contulit ad restitutionem omnium, quæ ex illo contractu acquisiuit, aut si nondum capitale recuperavit in sortem debere imputari quicquid lucratum est, quandoquidem extra controuersiam est lucrum omne ex vsura acquisitum esse restituendū, S.

Th. 2. 2.

Th. 2. 2. q. 77. ar. 3. Gab. 4. distin. 15. q. 11. ar. 3. concl. 1.
 cap. quoniam 2. cap. consuluit 10. cap. in Ciuitate
 6. & toto tit. de vsur. Nau. d. conf. 13. num. 1. & inter
 omnes Catholicos conuenit lucrum vsurarium esse
 restituendum, inquit Greg. de Valen. d. disp. 5. q. 21.
 pun. 3. Neq; se tueri potest Franciscus, quod cōtra-
 ctum bona fide celebrauit, quem credebatur esse iu-
 stum, atq; adeo nec peccasse, nec ad restitutionē te-
 meri per tradita à Nau. conf. 20. n. 8. l. 5. de vsur. quæ
 ratio magis vrget si accedat consuetudo, vt in casu
 nostro, nam passim eiusmodi contractus fieri solent
 hic Mediolani, vt qui ignoret planè videatur in vr-
 be peregrinari, & qui contractum re vera vsurarium
 fecit, sed quem communis hominum opinio licitum
 ducit vsurarius non dicitur, & communi consuetu-
 dine excusatur, Bart. in l. quis sit fugitiuus 17. §. apud
 Leonem num. 1. ff. de Aedilit. edict. per textum il-
 lum, in quo respondet Vlpianus, eum non esse fugi-
 tiuū, qui id facit quod publicè facere licere, arbi-
 tratur Bartolum sequitur Natt. in conf. 498. num. 25.
 cum seq. lib. 3. & conf. 586. n. 9. eod. lib. quod si cul-
 pa vacat, & pœna quoq; vacare debet, & obligatio-
 ne restituendi arg. cap. 2. de constit. Nam respon-
 detur primo ignorantiam hanc cum iuris sit non fa-
 cti, nec præsumi, nec excusare cap. ignorantia 13. de
 reg. iur. lib. 6. Gab. in suis comp. op. lib. 6. concl. 7. sub
 nu. 1. vbi de more innumeros Doctores coarceuat,
 & præsumitur potius dolus, & mala fides quam iu-
 ris error ibidem sub num. 2. & licet sequutis Iacobū
 de Butrio, & Paulum de Castro aliosq; num. 3. cita-
 tos non præsumi dolum, sed potius latam culpam
 in non consulendo peritiores, licet communior sit
 in contrarium, attamen nec hoc suffragatur non suf-
 ficit in contractu nostro interuenisse latam culpam

ex

ex parte eius, qui pecuniam contulit cum prædicto pacto, ad hoc ut peccarit, & consequenter ad restitutionem teneatur. Couar. in reg. possessor malæ fidei 2. par. relect. §. 7. vers. tertium. Nau. d. conf. 20. sub num. 13. ubi inquit, eum qui lucratur aliquid per cōtractum quem scit, vel scire debet vsurarium peccare, & teneri restituere totum lucrum.

Secundo, respondetur posse excusari, qui cōtractum vsurarium iniuit bona fide, credens esse iustū, quando erraret circa ius maximè dubium obscurū, & perplexum, ut cum communi tradit Anton. Maria Corat. tract. de commun. opin. lib. 3. tit. 13. num. 8. consentit Siluest. verb. ignorantia sub num. 13. in fin. & in hoc sensu loquutus est Nauar. d. conf. 20. ubi ibidem se ipsum declarat num. 6. & nu. 8. vers. quartum, & ita Nauarrum intellexit Io. Azorius lib. primo, instit. Moral. cap. 16. quæst. 2. vers. Item admittitur. At quod societas iniri nequeat cum pacto de saluo capitali res non est dubij, sed clarissimi iuris, cum in manibus sint leges ciuiles apertissimæ, & Pontificiæ constitutiones, ut patet ex citatis iuribus, quibus eiusmodi pactum, & societates prohibentur, & nihil tam sit inter mercatores decantatū ex ipsa naturæ lege animis nostris inscripta, quam iniquum esse in societate velle sibi capitale saluum non quidem virtute affecurationis adiectæ pro qua iusta merces soluatur, sed vi dumtaxat societatis.

Tertio, ad id quod de consuetudine affertur in cōtrariam respondetur. Primo nullam esse eiusmodi consuetudinem, & qui causam pro se adducit probare tenetur, ut iura sunt vulgaria. Secundo etiam si citra veri præiudicium demus talem esse consuetudinem, nihil omnino iuari potest quoad restitutionem, vel culpam, nam consuetudo si ea vigeret

quæ

quæ præsumitur excusaret quidem à pœna, ut tanquam usurarius puniri non posset, glo. communiter approbata in cap. sanè 2. lit. D. de temp. ordin. quo sensu loquitur Bartolus in d. J. quis fugitiuus, ut Bartolum explicat Alex. ibid. in addit. lit. H. eodèq; sensu explicandus Natta recitatis locis, quemadmodum etiam respondit Crau. conf. 6. num. 103. lib. 1. & in conf. 145. nu. 12. eod lib. Roland. à Vall. conf. 75. num. 44. cum seq lib. 1. Bertazol. conf. 2. num. 25. Tom. 1. post Iason. conf. 178. num. 14. vol. 3. & conf. 154. num. 16. vol. 4. At consuetudo non excusat à restitutione lucri usurarij, ita in terminis Bartholomæus Vgolin. trac. de vsur. cap. 26. §. 1. num. 2. vers. excipitur, in fine, & ratio est manifesta, nam consuetudo contra ius natutale vim nullam habet, nec iustum reddere potest quod natura sua iniustum est, c. cum tanto 21. vbi glo. lit. A. de cōsuet. resque adeo manifestè videtur, ut in eo textu vere dicat Greg. Nonus, Neminem sanæ mentis intelligero posse iuri naturali quacūq; consuetudine posse aliquatenus derogari; At iniustitia in contractibus, & usura ipso etiam iure naturali prohibita est. Didac. Cou. lib. 3. var. resolut. cap. 1. num. 5. ex communi sententia Io. Baptista Lup. tract. de vsur. commen. pri. §. 3. n. 20. Michael Salon. Com in S. Th. 2. 2. q. 78. ar. 1. conc. 2. nulla igitur consuetudine excusari poterit, qui vsurarium contractum fecit, quin, & culpæ reus, & restitutioni sit obnoxius.

Atq; hæc breuiter dicta sint de iniustitia, usurariaque labe huius, qui venit in consultatione cōtractus quæ cū Pontificij iuris, ac Cæsarei stent munita presidio, Theologicisq; firmis suffulta rationibus minime videtur verèdū quin ea sapientissimus Iudex pro sua sapiētia sententiæ suæ calculo sit confirmaturus.

CON.

CONSILIVM TRIGESIMVM PRIMVM

N Laicus Mediolanensis annum agens vigesimum quintum, & in famulatu Episcopi Aptensis Galliae Narbonensis existens per biennium, habitum Religionis Sancti Francisci Conventualium in Monasterium Ciuitatis illius assumpsit, cum licentia Commissarij generalis illius Prouinciæ die 17. Ianuarij 1601. & Is ibidem vti Frater illius ordinis ad ordines fuit promotus scilicet die 17. Martij ad primam Tonsuram, & quatuor minores ab Episcopo Aptensi, ad Subdiaconatum die 7. Aprilis ab Episcopo Minamenti, sed absq; titulo aut professione, ad Diaconatum die 21. Aprilis ab Episcopo Agatensi, Episcopis ultra montes, & Gallicanæ Prouinciæ, at Augustæ Prætoriæ intra montes ab Episcopo 22. Decembris eodem anno ad Præbiteratum fuit item promotus pariter sine titulo, & professione, postea statim Sacrorum ordinum functiones libere exercuit in habitu memorato manens, nulla tamen vnquam emissa professione perseuerans in seruitio præf. Episcopi Aptensis vsque ad eius mortem, quo in Italiam venit. Vltorius anno 1603. die primo Februarij cum in Hiporediensem Ciuitatem venisset, & ad Conuentum Fratrum suorum se præsentasset sub prætextu Decreti Apostolici ne in Monasterijs citrà montes reciperentur ij etiam Itali, qui ultra montes Religionis habitum suscepissent, à Guardiano Conuentus non fuisset receptus, ea attentâ licentia ibi dimisit habitum Guardiano acceptanti, & habitum clerici secularis assumpsit datis à Guardiano superinde litteris testimonialibus in forma.

Tandē ab Episcopo Hiporediensi habens litteras

dis

Dimissoriales attestantes esse Sacerdotem ritè promotum, & bonis moribus datas primo Martij 1604. Mediolanum redijt vbi tanquam Sacerdos Secularis fuit receptus, & prouisus duplici beneficio, ex quibus habet vnde sufficienter viuat.

Nunc dubitatur, an fuerit ritè promotus, an suspensus, an irregularis, an malè prouisus de beneficijs.

Ratio dubitandi ea est, quia fuit promotus ad Sacros ordines non prius emissa professione, & absq; vilo titulo patrimonij, aut beneficij, & ab Episcopo alieno contra dispositionem S. Conc. Trid. Sess. 21. c. 29. extensam ad Regulares per Constitutionem Pij V. quæ incipit Romanus Pontifex publicat. Id. Octob. 1568. apud Quarantam in verbo Ordo, maxime recepta eorum sententia qui tenent Conciliū innouare pœnas antiquorum Canonum scilicet c. neminem, & c. Sanctorum 70. distinct.

Verum ad Concilium, & Constitutionem Pij V. dicebatur non esse receptam in Gallia, & dispositionem c. neminem, & c. Sanctorum esse moderatam per c. cum secundum de præbend. & Concilium non innouare dictos antiquos Can. sed solum c. cum secundum de præbend.

Replicari tamen potest non probari eam Cōstit. non fuisse receptam in Regno Gallia saltem apud Regulares, & non valere argumentum non est receptum Concilium, quod verum supponitur, ergo nec ea constitutio licet habeat eam relationem ad Concilium. Item Conc. non esse quidem receptum quoad Gallos non quoad Italos illuc diuertentes ad Ordines, aliter esset locus fraudibus. Item hunc esse ordinatum ad Sacerdotium Augustæ Prætoris vbi, & Conc. & Constitutio vigent. Videatur om-

nino ea Constitutio, quæ est fundamentum huius dubitationis, & pro veritate in foro exteriori consulatur.

Secundum responsum.

N Regularis, nec est suspensus ab Ordinum executione, nec est irregularis: ratio est, quia ordinatus ab Episcopo sciente illum non habere titulum patrimonij, aut beneficij, nulla suspensione ligatur. Steffanus Quaranta in summa bullarij v. Ordo, & eo magis quando fuit ordinatus ab Episcopo sine pacto, & sine fallacijs. Mart. Bonacina de Sacramentis, disp. 8. q. vnica, puncto 5. n. 24. post Mart. Nauar. in Man. cap. 27. n. 158.

Neque obstat Bulla Pij V. Romanus Pontifex &c. quam refert ad literam. Quaranta loco præcitato, quia bulla non loquitur de Regularibus omnibus, sed de Clericis Regularibus tantum, & præcipue de ijs, qui, vel numquam, vel nisi ad certum tempus professionem emittunt, & ex Claustro liberè dimittuntur, vel exeunt, prout fit apud Clericos Regulares Iesuitas, cuiusmodi non sunt Franciscani prout cantat casus propositus, nec dictum istud aliquam erigit probationem cum verba bullæ sint nimis clara, & aperta, & huius sententiæ videtur fuisse Pater Sanch. in Decal. lib. 4. c. 39. n. 19. 20. 21. vbi docet Nouitium Religiosum sacris ordinibus initiari posse, cum litteris dimissorijs tamen Episcopi originis, vel habitationis, nec vllam mentionem ibidem facit huius Bullæ Pij V. quam tamen fecisset si per Bullam ipsam Religiosi omnes ligarentur, & non soli Clerici Religiosi, & ideo dicendum est. N. sic

Dd ordina-

ordinatum, nec suspensionem, nec irregularitatis maculam contraxisse &c. & ita fuit decisum in sacra Congregatione Penitentiariae Mediol. die 6. Maij 1622.

CONSILIVM TRIGESIMVMSECVNDVM.

AN Censurae in Concilijs Prouincialibus, aut Synodalibus per Ordinarios locorum promulgatae, ligent etiam Regulares, praesertim quando Concilia non fuerunt per Sedem Apostolicam confirmata.

PARS negatiua uti communior, ita verior omnibus ferè semper visa est, quia Episcopi non possunt Iure ordinario ligare Regulares censuris, cum eorum Ordinarius sit proprius Praelatus, vel Superior iurisdictionem Ordinariam in illos exercendo. Capitulum ab Ecclesiae Praelatis. De officio Ordinarij, & finali, C. de Iurisdictione. omn. iud. Nauar. consil. 22. de tempor. Ordinat. Neque iurisdictione delegata possunt in Regulares animaduertere, quia talis auctoritas competit eis, aut Iure nouo, aut iure antiquo. Non antiquo siquidem in cap. Cum capella. C. Quanto, & cap. Quoniam de Priuilegijs, interdicitur Episcopis, ne censuras contra Regulares promulgare possint. Non Iure nouo, quoniam tale quid non reperitur in Concilio Tridentino, nam sess. 25. Concil. fusè de Regularibus agit, nec tamen Episcopis aliquando indulgetur, ut censuras contra Regulares exercere possint. Nec dicendum hoc illis tamquam Sedis Apostolicae delegatis executoribus competere, quia eadem sess. 25. cap. 24. praecipitur Generalibus, Abbatibus, Praepositis, Prioribus, & Regularium Superioribus,

non

non tamen Episcopis, vt Concilij Decreta à suis subditis inuiolabiliter obseruari faciant.

Non inficior tamen quosdam in Conc. Trid. exprimi casus, in quibus Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati in Regulares animaduertere possunt, vt sess. 5. Regularibus hæreses prædicantibus, secundum Iuris dispositionem pœnam indicere possunt, & sess. 6. Episcopi exercere possunt in quæstuarios, & sess. 25. Regulares manentes extra claustra punire possunt; Item matrimonio interessentes absque licetia Parochi à suspensione ibidem lata absoluunt; Item Regulares extra claustra notoriè delinquentes Episcopo instante, seuerè à suis superioribus puniuntur; Itè ad processiones ire compellunt, sed nõ per censuras, c. 1. de Priuil. Io. Andreas c. 1. de concess. præb. & de reg. iur. Regula sciētis & c. Marian. Soc. in cap. Mulier, de sent. excõm. Secundo, ex decreto sacræ Congreg. de vrbe 10. Octob. 1586. referente Io. Bapt. Confect. in Compen. Priuil. Mendic. Non licet Episcopis in causis Ciuilibus, vel Criminalibus Regularium sese ingerere, nisi quatenus illis permittitur à Conc. Trid. cuius virtute non possunt in Regulares animaduertere, nisi in casibus ibidem expressis, vbi nihil de censuris.

Tertiò, Regulares adeo priuilegiati existunt, vt non modo dicantur constituti sub protectione sanctæ Sedis, quinimo sub illius iurisdictione existunt immediatè, icaut Ordinarius illorum immediatus velit esse Sum. Pont. prout apparet ex rescriptis Clem. V. Nicolai V. Syxti IV. & V. Leonis X. necnon Pij V. prout legitur in Comp. Priuil. Mend. Io. Bapt. Conf.

Nec dicatur hæc priuilegia, vel abrogata fuisse, vel moderata in Concil. Lateranensi, & Tridentino, quin per Trident. nullibi fuit Episcopis con-

cessum, vt censuris ferendis in suis Concilijs, afficere Regulares possint.

Quartò, non possunt compelli Regulares, vt ad Concilia Prouintialia, vel Synodalia accedant. C. Episcopis dist. 8. & cap. Quod super his, iuncta glos. de maiori- tate, & obedientia, ergo censuris Synodali- bus, vel Conciliaribus ligari non possunt. Conse- quentia est Canonistarum in cap. 2. de Constitutio- nibus in sexto.

Quintò, leges humanæ eatenus obligant in foro cõ- scientiæ præcipuè, quatenus in eo sunt receptæ. S. le- ges, de consecratione dist. 4. cum glossa. Nauar. in Man. cap. 23. n. 40. & 62. Item consil. 1. de iniurijs, & damno dato. consil. 8. de sententia excommunicatio- nis, consil. 1. de Constitutionib. quæst. 5. quia leges tunc firmantur, cum moribus vtentium approbantur: censuræ autem in Concil. Synodalibus, & Prouintiali- bus latæ numquam à Regularibus fuerunt receptæ, tum quia, nec fuerunt vocati, nec auditi, nec eis inti- mata; tum quia capaces non sunt fauorabilium, idest beneficiorum, vel pensionum, & propterea odiosa ad ipsos non extendenda.

Sextò, textus in cap. Nimis el 2. de excessibus Præ- latorum. Episcopis prohibetur expressè, vt censuras non ferant in Regulares.

Septimò, Nauar. consil. 8. de officio Iudicis Ordina- rij querit, an Episcopus in vim Conc. Trid. possit absol- uere, & dispensare cum exemptis suæ Diœcesis; & re- spondet negatiuè, nisi Regulares exempti de licentiâ sui Prælati renuntient exemptionis priuilegio, & ita ligare non possunt cum eiusdem sit ligare, & soluere.

Octauò, idem Nauar. consil. 2. de sepulturis do- cet extra dentes, Prouintialem Episcopi Constitu- tionem

tionem non ligare exemptos. Idem docet Pater Hen-
riq. in summa Theol. mor. lib. 7. cap. 24. & 25. Confess.
in Compend. Priuil. Mend. par. 2. tit. 5. cap. 2. 3. 4.

Non obstat, quod Episcopus circa Sacramentum
Pœnitentiæ rectè ministrandum possit ferre censuras
contra innobedientes, quia in Concilio Tridentino eo
in loco, non appellatur Sedis Apostolicæ delegatus,
neque tribuitur illi facultas ferendi Regulares cen-
suris: neque Pius V. vel sacra Congregatio Regu-
laribus in hac delinquentibus aliquam indixit cen-
suram, quia excommunicationis gladius ex Triden-
tino sess. 25. cap. 3. de Reformat. sobrie in omnibus
est exercendus.

Quod si reperiantur aliqui Canonistæ forsan oppo-
situm sentientes: Respondetur istos inquam ante
Tridentinum scripsisse, nec Priuilegia sanctæ Sedis ad
favorem Mendicantium emanata legisse.

Sed ponamus rem dubiam esse, quod Episcopi
ligare possint Regulares suis censuris, nihilominus
credendum est hoc in casu Episcopos non posse pro-
nuntiare se Iudices. Glossa Hostiensis, & Panormi-
tanus in cap. Olim, de Accusationibus, quia dice-
retur Iudex in propria causa. l. qui Iurisdictione ff.
de iurisdictione om. Iud. lege Hieronymum à Sorbo
Capuccinum in Priuil. Compend. Mendicant. ver.
Accedere ad Monasterium Monialium cum anno-
tatione Capuccini in fine, & verb. Ingredi Mona-
sterium Monialium verbo Excommunicatio. Exem-
ptio. Conueniri in iudicio Syluester Excommunic.
2. num. 12. Stephanus Quaranta in summa Bullarij
ver. Monasteria Monialium. Præcedentia. Cano-
nistæ in cap. Si Clericos. de sententia excommuni.
in 6. Clementina frequens de excessibus Prælatorum.

Nauar. consil. 4. & 23. de Priuilegijs. Sanchez de Matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 33. num. 21. 22. 23. Emanuel Rodriquez quaest. Regul. tom. 1. q. 45. art. 2. & tom. 2. q. 63. Praxis Neapol. c. 59. & 89. Riccius in sua Praxi aurea resolut. 110. Naldus quaestionum practicarum, ver. de prima, & in cap. Monialis n. 16. & ratio est, quia excommunicatio generaliter lata ligat subditos proferentis tantum, nisi auctoritas Delegatis maiorem conferat auctoritatem. Cap. à Nobis lib. 1. de sent. excomm. iuncta Glossa: quae omnia dixisse uolui retrocinando potius, quam diffiniendo, subiiciendo me ipsum, & scripta mea censura, & correptioni Sanctae Matris Ecclesiae, & cuiusuis melius sentiētis, & docentis &c. His addi potest Nauar. consil. de Sepul. & cōf. 8. de officio Iudicis Ordinarij. Henriq. Theol. mor. lib. 7. cap. 24. 25. cap. nimis el. 2. de excess. Praelatorum, & cap. Romana Ecclesia de sent. excomm. in 6.

CONSILIVM TRIGESIMVM TERTIVM.

Quaritur qua poena puniri debeant stercorantes alicuius fores &c.

Respondet Farinacius quaest. 105. num. 469. quod puniri debent ad instar facientis libellum famosum, cui de iure Ciuili debetur poena capitis, prout scribit Farinacius quaest. praecitata num. 422. & 423. ubi ex mente multorum dicit hanc poenam esse mortis naturalis. De Iure uero Canonico Auctor libelli famosi flagellatur per textum in Cap. de p. & in cap. Quin alterius 5. quaest. 1. iuncta glos. & Canonista ibidem, quamuis auj dixerint poenam
libelli

libelli famosi de consuetudine non esse mortis, sed extraordinariam iuxta facti, & personarum qualitatem. Clarus in sua Praxi criminali §. fin. quæst. 68. num. 26. Alij vero voluerunt de Iure Canonico pœnam stercoreantium esse flagellorum, fustigationis, degradationis, & depositionis, Farin. quæst. eadem num. 430. 431. & cons. 30. num. 25.

Verum in coercendis huiusmodi delictis attendendæ sunt circumstantiæ loci, personarum, & reiterationis, si tamen iteratum fuit delictum, nam loci qualitas, nempe si sit domus insignis, vel Monasterium id auget delicti atrocitatem, vt in specie respondit Farinac. cons. 30. num. 3. qualitas etiam personæ inducit facti grauitatem, nimirum si sit persona in dignitate, aut in officio constituta, si sit Sacerdos, aut alicuius Canobij superior, & in hoc casu iniuria dicitur illata non Superiori, sed Monasterio, & ideo puniendus venit non vt infamator priuati, sed vt infamator Monasterij, prout docet Farin. in dicta q. 105. n. 293. 294. 295. & cons. 30. sub n. 27. 70. Respectu quoque reiterationis delicti iniuria grauior redditur, & atrocior, vt per eundem Farin. in consil. 30. sub n. 28. & 67. Hinc huiusmodi delinquentes transmittuntur ad remum, vt testatur Farinac. dicto cons. 30. sub num. 25. vbi subiungit etiam mortis pœnam imponi posse ea ratione, quod in temporalibus pœnis repræsentandis ob delicti grauitatem, & atrocitatem, licitum est transgredi leges Canonicas, & tunc ratione huius transgressionis seruanda sunt Iura Ciuilia, quæ saltem de consuetudine ita seruant. Farin. eodem consil. 30. sub num. 26. 69. 125. Menochius autem de arbitrarijs Iudicium casu 385. scripsit pœnam fœdantium homines esse Iudici arbitriam.

CONSILIUM TRIGESIMUM QUARTUM.

AN statutum Laicorum prohibens generaliter librorum impressionem, absque illorum auctoritate compræhendat, & afficiat Ecclesiasticos.

Videtur dicendum, quod sic ex Doctrina Bartoli in l. cunctos populos, num. 29. C. de summa Trinitate, & Fide Catholica, ubi ait Statuta generalia Laicorum si non sint contra ea, quæ competunt Clericis, & eorum Ecclesijs in priuilegium, non solum alligant Seculares, sed etiam Ecclesiasticos, sed cum non appareat Ecclesiasticis fuisse concessum priuilegium imprimendi suos libros absque facultate potestatis secularis, ergo &c. & in huius sententiæ confirmationem Romanus Pontifex in cap. 1. De noui operis nunciatione, præcipit causam inter duas Ecclesias vertentem, dirimi iuxta Canones, & leges: quia sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari; ita Canones ipsi Principum Constitutionibus adiuuantur. Cap. si in adiutorium dist. 10. ergo statutis Ciuilibus ligantur Ecclesiastici.

Secundò, potestas secularis ex Dei ordinatione potest condere statutum ob bonum publicum, quia finis potestatis secularis est Rempublicam gubernare in omni eo, quòd spectat ad bonum commune, sed statutum de quo agitur tendit in bonum publicum, videlicet ne quid contra bonum Ciuile, ac Reipublicæ statum imprimatur, ergo potestas secularis, ex Dei ordinatione potuit statutum condere, per quod etiam Ecclesiastici ipsi compræhendantur.

Tertiò,

Tertiò, Ordinarij locorum statuunt ne quis libros imprimat absque illorum facultate, quò sanè statuto ligantur non modo seculares, sed etiam Regulares exempti, ergo & potestas secularis poterit idem statuere, ligando non modo suos subditos Laicos, sed etiam Ecclesiasticos exemptos, aliàs non feruaretur ratio æqualitatis contra textum in l. fin. C. de fruct. & lit. expens.

His tamen non obstantibus contraria sententia, verior est de Iure. Primò, quia statutum vires acquirit à potestate statuentium, l. fin. ff. de iurisd. om. Iudic. & cap. à nobis, de senten. excommun. Secularibus autem supra Ecclesiasticos, & eorum bona nulla est tributa facultas eum obsequendi, & non impediendi maneat illis necessitas. Cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de constit. cap. Bene quidem, dist. 96. & cap. Inter hæc 33. quæst. 2. Hinc fit, vt defectu potestatis non possint Ecclesiastici Laicorum statutis ligari: siue statuta expressè, & in spetie disponant super Clericos, siue tacitè, & in genere, quoniam statuti generalis dispositio non traditur de his quæ fieri non possunt in spetie. Dec. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de const. & alij ibidem relati, & secuti à Marta de iurisd. par. 4. casu 4. 5. & 53. Rocchus in tract. de consuetud. casu 8. n. 55. & Marta loco citato casu 98. Baldus in l. generali. C. de Sacrosanctis Ecclesijs. Marta de iurisd. par. 4. casu 52. & 88. Dispositio pariter legis cum oportet C. de Bon. quæ liber. per quem datur Patri vsus fructus bonorum aduenticioorum filij non habet locum in filijs Ecclesiasticis siue bona acquisita sint antè, vel post Clericatum, quoniam Ecclesiastici non ligantur legibus civilibus. Cap. quia nos, iuncta glossa cum Innocen. & alijs. Bart. conf.

61. num. 3. par. 1. Panor. in c. in Præsentia n. 56. & alij de probat. & Marta vbi supra casu 26. etiam si prima tonsura tantum fuerint initiati.

Secundò, si libri Ecclesiasticorum tractant de Religione, de Censuris, aut de rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis, secularis potestas nullo pacto de illis cognoscere potest, etiamsi Rex sit, aut Imperator. C. si Imperat. dist. 96. vbi legitur si Imperator Catholicus est, filius est, non Præsul Ecclesiæ. Quod ad Religionem competit discere ei conuenit, non docere, Idem habetur in cap. Decernimus de Iudicijs.

Tertiò, si Ecclesiasticus in summam D. Thomæ, vel in Bullam Cœnæ Domini Commentaria imprime-re contendat, si potestas secularis velit in vim sui statuti facultatem imprimendi concedere, id aliud non erit, quam in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis sese intromittere, & personas Ecclesiasticas ad ipsius forum non modo indirectè, sed directè trahere contra Canonem 15. Bullæ Cœnæ, quia Ecclesiasticis illud facere prohibet, quod iure Diuino, vel humano eis non interdicitur, nec eisdem subiiciuntur, Caiet. in summa ver. Excommunicatio, cap. 31. & quamuis statutum loquatur de subditis statuentium tantum, non autem de personis Ecclesiasticis, nihilominus si feruetur statutum contra Ecclesiasticos dicitur esse contra libertatem Ecclesiasticam. Marta de iurisdic. parte 4. casu 62. num. 9. cum alijs quos allegat Al-terius in Bullam Cœnæ, Canone 15. cap. 5. dubit. 9. Et ad obiecta in contrarium.

Ad primum respondetur opinionem Bart. in dicta l. communiter a Doctoribus reprobari, & propterea Panormit. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constitut. num. 1. dicit textum esse aperte contra Bart.

Bart. sententiam, & Antonius de Butrio in explicatione eiusdem Canonis n. 20. inquit statuta Laicorum non ligare Clericos ex defectu potestatis, non autem, quod disponant contra Ecclesie privilegia; quando vero Laicorum statuta generaliter disponant Ecclesiasticis sunt favorabilia, tunc etiam servantur inter Ecclesiasticos, non quia emanata à potestate Laica, sed ex præsumpta Romani Pontificis approbatione. Panormit. in cap. Constitutus n. 4. de integr. restitut. & alij. Dec. Felin. & Butrius in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de const. Ias. in l. de q. C. de pactis. Hinc statutum, quod Agnati excludant matrem, comprehendit Clericos, quia est ipsis favorabile. Benedictus in c. Rainutius, de testamen. Marta de iurisdic. par. 4. casu 29. num. 7.

Ad secundum respondetur, quod aut loquimur quo ad vim directivam, aut quo ad vim coactivam. Cum ergo dici potest Princeps secularis condere statutum ob bonum publicum, concedimus quoad vim directivam, & hoc non est contra libertatem Ecclesiasticam quoniam tenetur quilibet vivere secundum rectam rationem, ex textu in l. scire oportet §. qui non iuste. ff. de excus. tutor. Si vero intelligit quoad vim coactivam negamus quoniam personæ, & res Ecclesiasticæ sunt exemptæ à potestate, & iurisdic. seculari. Alterius can. 15. Bullæ Cœnæ capit. quinto.

Nec publica utilitas iurisdictionem tribuit principibus secularibus in Ecclesiasticos, quia si hoc verum esset, qualibet lex, aut statutum ligaret Clericos.

Ad tertium negatur consequentia, quia Ordinarij locorum possunt ita statuere ad finem spiritua-
lem

lem Clericos, & seculares propriae diocesis ligando, tum ex vi sui muneris, tum ex Concil. Lateranen. sess. 10. de librorum impressione, tum ex Concil. Trid. sess. 4. de Editione, & vsu sacrorum librorum facultatem illis concedente, quinimmo praecipiente, vt ita obseruari faciant; tum etiam ex rescriptis Apostolicis, & ex decretis Illustriss. Cardinalium Inquisitorum hoc illis competit, & propterea non est attendenda ratio inaequalitatis militantis inter potestatem Ecclesiasticam, & secularem: & in huius rei confirmationem, quod potestas laica non potest exercere iurisdictionem in Ecclesiasticos, Innocentius III. in cap. non minus, & cap. Aduersus, de immunit. Ecclesiarum. statuit, vt tempore necessitatis, vel publicae utilitatis Principes seculares non possint auctoritate priuata, compellere Ecclesiasticos, sed teneantur adire Ordinarios locorum, qui Reipublicae utilitati, ac necessitati consulere studebunt, sed cum causae cognitione, & ex his clarè constat statutum laicorum generaliter prohibens librorum impressionem, nisi obtenta prius ab ipsis imprimendi facultate nullo pacto comprehendere Ecclesiasticos.

B

Di

In
fidei
grade
pæna

Cha
& C
His
bus
Sede
diti
bent
sita
re,
dem

BULLÆ APOSTOLICÆ

Sancto Officio deseruientes hic
nouiter additæ.

LEO PAPA X.

*Dilecto filio nostro Hadriano tituli
Sanctorum Ioannis, & Pauli
Presbytero Cardinali.*

*Inquisitores hæreticæ prauitatis, testes falsidicos in causa
fidei deponentes, & alios de quibus agitur in hoc rescripto,
tradere possunt curiæ seculari, irregularitatis, aut alicuius
pœnæ vel censuræ Ecclesiasticæ securi.*

DILECTE fili noster, salutem, & Apo-
stolicam benedictionem.
INTELLEXIMVS, quod in Hi-
spania, cæterisque Regnis, & Dominijs
Charissimæ in Christo filiæ nostræ Ioannæ Reginae;
& Charissimi in Christo filij nostri Caroli Regis
Hispaniæ Catholicorum ditioni subiectis, in qui-
bus tu hæreticę prauitatis Inquisitor Generalis per
Sedem Apostolicam deputatus existis, multi per-
diti ingenij homines, in testimonijs, quę perhi-
bent super dicte prauitatis veritate inquirenda fal-
sitate quandoque prece, precio, odio, vel amo-
re, & quandoque metu committere, aut se eam-
dem falsitatem commisisse publico, licet falso fate-
ri non

ri non verentur: sicque huiusmodi diabolicæ artis ministerio plerumque vel damnantur in fontes, vel Diuinæ Maiestatis Dei, & orthodoxa fidei sub Christiano nomine derisores veniam consequuntur. Ad quæ facinora perpetranda ipsi falsi testes tam propria improbitate, & inconstantia, quam audacia, & impunita temeritate eorum, qui illos ad talia committenda minis cogunt, aut pecunia alliciunt, impelluntur. Nos igitur scelestum hoc hominum genus, qui in diuinam humanamque simul naturam conspirant, & in nefandi criminis causa, vel iniustæ absolutionis, vel iniquæ condemnationis actores existunt acriori longe supplicio, quam ceteri falsidici testes plecti soleant, dignum censentes: circumspeditioni tuæ, & Vniuersis, & singulis alijs per te, & pro tempore existentem generalem dictæ prauitatis in Regnis, & dominijs prædictis Inquisitorem, ad ipsum Inquisitionis officium pro tempore deputatis, contra omnes, & singulas personas cuiusuis status, gradus, ordinis, dignitatis, & conditionis existant, quas tibi, aut alijs Inquisitionibus prædictis in crimine hæresis falsum scienter deponuisse, aut alium ad falsum deponendum, aut verum tacendum induxisse, vel quempiam ob perhibitum veritatis testimonium, vel propter falsum non attestatum occidisse, aut membro aliquo mutilasse, aut bonis suis omnibus, vel maiori parte illorum spoliasse, vel spoliari fecisse, seu atrocissima iniuria affecisse legitime constiterit, tuo aut à te deputando, seu deputandis, & subdelegandis arbitrio procedendi, & eos pœnis de quibus tibi vel illi videbitur condemnandi, super quo tam, & illorum quibus negotia huiusmodi commiseris, & conscientiam oneramus absque alicuius pœnæ, seu censuræ Ecclesiasticæ

fiastica metu, aut irregularitatis nota tradendi, vel relaxandi, etiam curiæ seculari plenam, & liberam concedimus facultatem. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die 14. Decembris 1518. Pontificatus nostri anno sexto. Ex Archiuio Inquisitionis Romanæ. Vide super Directorio Inquisit. par. 3. q. 73. Euangelista.

PIVS PAPA V.

Sanctissimi D. N. Pij Papæ V. præceptum, quod Principes, iudices, & iustitiæ ministri mandatis Cardinalium Inquisitorum generalium in concernentibus Officium Sanctissimæ Inquisitionis pareant: & reos quoslibet de hæresi Inquisitos, pro quibusuis alijs delictis carceratos, suspensa aliorum criminum cognitione, ad Inquisitores deferant, vt causa fidei prius cognoscatur, inde pro alijs delictis à suis Iudicibus puniantur.

Sanctissimus D. N. D. Pius diuina prouidentia Papa Quintus, statuit, decreuit, & ordinauit, ac mandauit, vt negotia fidei omnibus, & singulis alijs præferantur, cum fides sit substantia, & fundamentum Christianæ Religionis. Idcirco omnibus, & singulis alme Vrbs, eiusque districtus Gubernatori, Senatori, Vicario, & Camere Apostolicæ Auditori, & quibuscunque alijs Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Prouinciæ, & terrarum sue Sanctitati, & S. R. E. mediatè, & immediatè subiectarum, ac eorum Locatenen. officialibus,

bus, barifellis, & alijs ministris, necnon alijs locorum Ordinarijs, cæterisque Magistratibus, & officialibus, ac cuiusvis conditionis, & status hominibus in omnibus, & singulis terris, oppidis, & Ciuitatibus, ac in tota Republica Christiana existens sub excommunicationis latæ sententiæ, ac indignationis suæ Sanctitatis, & alijs arbitrio suæ Sanctitatis, & Illustrissimorum, & Reuerendissimorum Dominorum Cardinalium Inquisitorum generalium imponendis, & exequendis pœnis, vt eisdem Cardinalibus Inquisitoribus, ac eorum præceptis, & mandatis in quibuscunque officium Sanctæ Inquisitionis huiusmodi concernen. pareant, & obediant. Reges vero, Duces, Comites, Barones, & quosuis alios Principes sæculares in Dei nomine rogauit, vt eisdem Cardinalibus Inquisitoribus, eorumque officialibus faueant, auxiliumque præbeant, & à suis Magistratibus subditis auxilium præberi faciant in negotijs ad dictum officium spectan. Necnon carceratos quoscunque pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictum Inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eosdem Cardinales, & Inquisitionis carceres, ibidemque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant.

PIVS PAPA V.

Sanctissimi D. N. D. Pij Papæ V. Constitutio contra offendentes statum, res, & personas officij Inquisitionis hæreticæ prauitatis.

Quicumque quacunque dignitate seculari decoratus Inquisitorum, aut quemlibet Sancti Officij Ministrum, aut accusatores, denunciatores, & testes in causis fidei offenderit, aut perterrefecerit; siue res quascunque Sacri Officij priuatas, aut publicas inuaserit: vel captos pro crimine hæresis liberarit, prohibuerit ne caperentur, aut occultauerit, aut deniq; quocunque alio modo causis fidei nocuerit, etiam si nihil sit mali subsequutum, anathemate percussus est, & velut reus læsæ maiestatis, omni dominio, & dignitate eo ipso priuatur. Filij etiam talium infames sunt, & omni hæreditatis successione, & donationis iure, aut alia liberalitate carent. Idem penitus obseruetur in personis Ecclesiasticis, quæ si tale quid commisisse constiterit, degradentur, & curiæ seculari relinquuntur; Pontificum tamen causa Romano Pontifici reseruantur, qui pro talibus intercedit, in fautorum hæreticorum pœnas ipso facto incidit, qui hæc delicta adhuc occulta manifestauerit, supplicio liberatur; nullus ex prædictis à præfatis pœnis liberetur, nisi postquam per sex menses Pontifices Romani in Sede Petri sederint: idque precibus prius in Sancto Inquisitionis Senatu verificatis, aliter quidquid gestum fuerit, irritum est & inane. Prælati has constitutiones publicent, Principes seculares ministris Sacri Officij omne auxilium præstent, & fauorem, & sententias in reos hæresis latas exequantur.

P I V S Episcopus seruus seruorum **D E I,**
ad perpetuam rei memoriam.

SI de protegendis cæteris omnibus Eccle-
siae Ministris, quos in fidem, & clientelam
nostram à Domino recepimus, cura nobis
quotidiana insidet, quanto maiore studio
eam nos sollicitudinem, capescere necesse est, vt qui
in sacro Inquisitionis hæreticæ prauitatis officio ver-
santur, sub tutela inuiolatæ auctoritatis huius sedis
periculorum omnium expertes, quæque munera
ad exaltationem fidei catholicæ exequantur? Cum
itaque eius generis impiorum vis quotidie magis in-
ualescat, qui omnibus malis artib. prædictum offi-
cium subuertere, ministrosque functionibus distur-
bare moliuntur, eò iam nos detrusit necessitas, vt ne-
fariam, & scelestam illorum audaciam accerbiorè
castigationis verberè reprimamus. Hac igitur gene-
rali constitutione de Fratrum nostrorum consilio san-
cimus, vt quicumque siue cuncta Ciuitas, siue populus,
siue Dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore
titulo illustris, quemuis ex Inquisitoribus, Aduoca-
tis, Procuratoribus, Notarijs, alijsque Ministris
prædicti officij, vel Episcoporum id munus in sua
Diœcesi, aut Prouincia obeuntium, seu accusatorem,
denunciatorem, aut testem in causa fidei quomodo-
cunque productum, vel euocatum occiderit, verbe-
rauerit, deiecerit, seu perterrefecerit, quæue Eccle-
sias, ædes, aliasue res siue publicas, siue priuatas,
officij, aut ministrorum expugnauerit, inuaserit, in-
cenderit, expilauerit, aut libros, litteras, auctori-
tates, exemplaria, regesta, protocolla, exempla,
scri-

scripturas, aliaue instrumenta, siue publica, siue priuata vbiunque posita combusserit, diripuerit, seu interuerterit, seu ex incendio, aut direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerit, seu qui in conflagratione, expugnatione, aut direptione etiam inermis, siue capiendi, siue comburendi, siue supprimendi causa fuerit, siue res aut personas seruari, defendiue prohibuerit, quique carcerem, aut aliam custodiam, seu publicam, seu priuatam effregerit, vinctum extraxerit, seu emiserit, capiendum prohibuerit, captumue eripuerit, receperit, occuluerit, seu facultatem effugiendi dederit, seu iusserit id fieri, qui cœtum concursumue fecerit, siue vt aliquid prædictorum fieret homines accommodauerit, siue aliàs auxilium, consilium, aut fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter præstiterit, licet nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, vel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, succensum, direptumue, nullum denique damnum re ipsa sit secutum: nihilominus is sit anathemate præsentis Canonis auctoritate ligatus, idem quoq; læsæ maiestatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, ac quocunq; alio beneficio temporali, & perpetuo, eo ipso priuatus, sæcularis iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipsas pœnas exigat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per constitutiones legitimas irrogantur, bonis, rebusq; omnibus Fisci iuribus applicatis, vt etiam est de damnatis hæreticis per sanctiones canonicas constitutum; eius filij paterna infamia subiecti, omnis, & cuiuscunque hæreditatis, successionis, donationis, & legati, siue propinquorum, siue extraneorum omnino sint expertes, eisdem præterea portæ nunquam pa-

teant dignitatum. Nemo autem expurgationem habere, aut causam ullam proponere, vel prætere possit, qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admitterit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse. Quod porrò de prædictis, eorumque filijs statuimus, illud idem de omnibus Clericis, & Presbyteris sæcularibus, & quorumvis ordinum, etiam exemptorum Regularibus, & quacunque etiam Episcopali, & maiori dignitate præditis, ac etiam priuilegio quomodocunque suffultis, decernimus exequendum, ita ut ipsi beneficijs, & officijs omnibus Ecclesiasticis, præsentium auctoritate priuati, per iudicem Ecclesiasticum, hæreticorum more degradentur, demum potestati sæculari traditi, pœnis prædictis laicorum instar subijciantur: Pontificum tamen causis nobis, & successoribus nostris reseruatis, vt requeſita, & nobis renunciata, contra eos ad depositionem, & alias pœnas prædictas procedamus, vt criminis atrocitas videbitur postulare. Quicumque autem pro talibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint, in easdem illas pœnas, quæ in hæreticorum fautores, à sacris Constitutionibus inferuntur, ipso facto se nouerint, incidisse. Verum si quis etiam huiusmodi criminum conscius, vel affinis, siue religionis studio, siue penitentia ductus rem adhuc incognitam retexit, supplicio liberetur. Ceterum eam omnium, & quarumcunque absolutionum rationem à prædictis criminibus, necnon habilitationum, & restitutionem etiam ad famam, & honores, ita deinceps habendam optamus, vt successores nostri nullas nisi saltem semestri post cuiusque assumptionem ad huius dignitatis fastigium excusso, ac precibus apud supremum Officium Inquisitionis

tionis hic institutum verificatis, concedant. Decernentes omnes, & quascunque huiusmodi absolutiones, habilitationes, & restitutiones, quę precibus sic non verificatis de cętero fient, nemini profus prodesse, sed nec presentibus, nisi toto ipsarum tenore ad verbum inserto, & gratia ex certa Romani Pontificis scientia facta, & propria manu subscripta, vlla in parte derogari, nec derogatum cęferi debere, & si illis ex quacunque causa aliter derogari contigerit, derogationes huiusmodi nullius profus fore roboris, & momenti. Iubemus igitur vniuersos, & singulos Patriarchas, Primate, Archiepiscopos, Episcopos, & cęteros Ecclesiarum Pręlatos per vniuersum orbem constitutos, vt per se, vel alium, seu alios presentes litteras, aut earum exempla in suis quisque Prouincijs, Ciuitatibus, Diocęsibus, & locis solemniter publicare, & quantum in se est, firmiter obseruari procurent, contradictores quoscunque per censuras, & pęnas Ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, ipsasque censuras, & pęnas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij seularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cęterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt presentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunq; curię Ecclesiasticę, vel Pręlati sigillo obfirmata, eandem illam profus fidem vbique locorum faciant, quam ipse presentes facerent, si essent exhibitę, vel ostensę. Cęterum omnes orbis terrarum Principes, quibus gladij seularis potestas ad malorũ vindictã est permessa, per eã quã se tueri promiserũt fidę, obtestamur, ita suas quisque par

tes siue in prestando ministris prædictis auxilio, siue in criminum post Ecclesiæ sententiam animaduersione, interponere, vt eorum quoque præsidij ministri ipsi tanti officij munus pro Dei æterni gloria, & religionis incremento feliciter exequantur, amplissimum à Domino præmium recepturi, quod fidei prædictæ assertoribus in æternæ beatitudinis consortio præparauit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, legationis, statuti, decreti, iussionis, obtestationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo, quingentesimo, sexagesimo nono, Cal. Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

Ego Pius V. Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

- † *F. Cardinalis Pisanus Episcopus Hostien.*
- † *Io. Card. Moronus Episcopus Portuen.*
- † *Christoph. Madrucus Episcopus Prænest.*
- † *Otho Card. Truchses Episcopus Albanen.*
- † *A. Card. Farn. Vicecan. Episcopus Tusc.*
- † *Io. Bapt. Cicada Episcopus Sab. Card. S. Clem.*
- † *Ego Iulius Cardinalis Vrbinus.*
- † *Ego Fuluius Cardinalis Perusin.*
- † *Ego Io. Riccius Card. Politianus.*
- † *Ego Scipio Card. Pisarum.*
- † *Ego Iacobus Card. Sabellus.*
- † *Ego Aloysius Card. Cornelius.*
- † *Ego Ph. Cardin. a Burdisera.*

Ego

- † Ego Antonius Card. Granuellanus.
- † Ego Franciscus Card. Paciecus.
- †
- † Ego Hieronymus Card. de Corrigio.
- † Ego Io. Franciscus Card. de Gambera.
- † Ego Nicolaus Card. de Sermoneta.
- † Ego Ianic. de Aualos Card. de Aragonia.
- † Ego M. Antonius Card. Columna.
- † Ego Ptolomæus Card. Comensis.
- † Ego P. Card. de sancta Cruce.
- † Ego Z. Card. Delphinus.
- † Ego Hu. Card. S. Sixti.
- †
- † Ego Alexander Card. Cribellus.
- † Ego Guido Card. Vercellus.
- † Ego Guilielmus Card. Sirletus.
- † Ego F. Michael B. Card. Ale. Cam.
- † Ego Hieronymus Card. de Carualle.
- † Ego Ludouicus Card. Madrucijs.
- † Ego Innoc. Card. de Monte.
- † Ego Hieronymus Card. Simoncellus.
- †
- † Ego Ferd. Card. de Medicis.
- † F. Cardinalis Alciatus.
- † Io. Paulus Cardinalis ab Ecclesia.
- † A. Cardinalis Carafa.

Anno à Natiuitate Domini, Millesimo, quingentesimo, sexagesimonono, Indictione duodecima, die vero secunda mensis Maij, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Pij, diuina prouidentia Papa V. Anno quarto, retrospectæ litteræ Apostolicæ, lectæ, affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, Sancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ, vñ

est moris, dimissis in locis præfatis præsentibus literis per aliquantulum temporis spatium affixis, & deinde amotis per nos Iulium Parinum, & Ioannem Bornotum prælibatæ S. D. N. Papæ Cursores. Ex Bullario Pij Quinti Romæ impresso.

Locus signi. Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas.

Ant. Clerici Mag. Curs.

BVLLA GREGORII XIII.

Contra Missas celebrantes, confessiones audientes, & absolutionem impertientes, nec tamen sacris Ordinibus insignitos.

REGORIVS Papa XIII. ad perpetuam rei memoriam, officij nostri partes sedulo prestare tenemur, vt dubia, quæ varijs Doctorum opinionibus hinc inde diuersa sentientibus agitantur, ea ad iurisdictionem Sanctissimi Officij Inquisitionis hereticę prauitatis pertinent, nostrę declarationis oraculo (prout ratio ipsa suadere videtur) dilucidentur, vt nulla cuiquam dubitandi occasio in posterum relinquatur; ad aures nostras siquidem nuper peruenit, multos esse qui dubitent, an contra eos qui in sacro Presbyteratus ordine non constituti, Missas celebrare, confessiones audire, ac absolu-

solationem impartiri, aut si fuerint per officium Sanctissime Inquisitionis hereticę prauitatis in Hispaniarum Regnis institutum, & illius Inquisitores procedendum, vel etiam animaduertendum sit, ac hi, qui talia patrauerint, per Inquisitores predictos puniri debeant. Nam etsi multorum sententia affirmetur predictum delictum ab Inquisitoribus plectendum esse, hisce presertim temporibus, quibus heretici temere audent proferre, vel seculares eorum Sacramentorum ministros esse posse, non desunt tamen hi, qui contrarię adherent opinioni, vnde plerumque per eorundem regnorum Inquisitores diuersę feruntur in huiusmodi causis suffragia. Nos itaque (vt omnis difficultas dubitatioq; tollatur, animaduertentes eos, qui presbyteratus ordine, non sunt insigniti, & se in administrandis dictis Sacramentis ingerunt, facto Catholicam veritatem impugnare, quę solos Presbyteros, Ministros eorundem Sacramentorum constituendo illos duntaxat, quibus eadem munera congruere existimauit, committi voluit, eorum qui in presbyteratus ordine non constituti Missas celebrant, ac confessiones audiunt) vt presertur, cognitionem, & punitionem etiam ad Inquisitionum officium, & Inquisitores antedictos pertinere, ita eiusmodi delicti ratione, aduersus eos inquirere, procedere, ac culpabiles repertos punire, officium, & Inquisitores predicti, valeant Apostolica autoritate presentium tenore perpetuò declaramus, & diffinimus, & ita ab omnibus, & singulis ordinarijs, & delegatis Iudicibus sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari ac definiri debere, irritumquoque, & inane, si secus super hoc à quoquam, quauis autoritate scienter,

vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non iuribus municipalibus legibus Regnorum prædictorum, pragmaticisque sanctionibus, ac statutis, & consuetudinibus Ciuitatum, & locorum quorumcûq; dictorum Regnorum etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis forsan per nos, ac quoscunque alios Romanos Pontifices, prædecessores nostros sub quibusuis verborum formis, & insolitis clausulis irritantibusque, & alijs decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, seu de Apostolicæ potestatis plenitudine, vel ad supplicationem Regum, Ducum, & aliorum Principum concessis, & confirmatis, quibus omnibus illorum tenores præsentibus, pro expressis habentes illis in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die sexto Augusti, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Anno à natiuitate Domini, Pontificatus nostri anno tertio.

Emmanuel Rodriquez quæstionum Regularium, tomo 2. quæst. 28. articulo 2.

BVLLA

BVLLA CLEMENTIS VIII.

*Contra Missas celebrare vsurpantes, &
Sacramentum Pœnitentiæ ministrare
presumentes cum Sacerdotes
non sint.*

T si aliàs fel. rec. Paulus Papà IV. prædecessor noster ad nefariam, & sacrilegam quorundam hominum temeritatem coercendam, qui cum ad sacrum presbyteratus ordinem minime promoti sint, Sacerdotis tamen auctoritatem sibi temere assumentes, Missarum celebrationem vsurpare, & Sacramentum Pœnitentiæ ministrare præsumunt decreuerit huiusmodi delinquentes à Sanctæ Inquisitionis Iudicibus tradi debere curiæ sæculari, debita animaduersione puniendos, & postea rec. mem. Sixtus Papa V. etiam prædecessor noster prædictum Pauli Papæ Quarti decretum innouari, ac serio obseruari mandauerit, eo tamen dictorum hominum prorupit audacia, vt prætextu ignorantie huiusmodi decretorum, ac pœnarum contra ipsos, vt præfertur, inflictarum, illis se minimè subiacere, & obnoxios esse putent, ac propterea se ab eisdem liberari, & absolui posse prætendant. Nos igitur animaduertentes huiusmodi perditos, & nefarios homines ad sacrum Presbyteratus ordinem non promotos Missarum celebrationem vsurpare, presumentes, non solum actus idololatriæ saltem extrinsecè, seu per externa, & visibilia Religionis, & pietatis signa exercere, sed etiam quantum in
ipsis

ipsis est efficere, vt Christifideles, qui credunt eos ordinatos esse, & ritè conficere Sacramentum Eucharistiæ, idololatriæ crimen ignoranter incurrant, purum videlicet Panem, & Vinum tanquam verum Christi Domini nostri Corpus, & Sanguinem eisdem adorandum proponentes. Confessiones autem audientes, non solum Sacramenti Pœnitentiæ dignitatem contemnerent, verumetiam Christifideles decipere, dum scilicet iniquè sibi assumunt gradum Sacerdotalem, & auctoritatem absoluendi à peccatis, magno cum periculo, & scandalo plurimorum; Propterea, vt grauissima hæc scelera committentes, post hac debito supplicio puniantur; Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac matura deliberatione, deq; Apostolicæ potestatis plenitudine S. Inquisitionis Iudicium conscientia consulere, & ne in futurum de pœna hisce delinquentibus imponenda dubitari possit prouidere volentes, supradictorum prædecessorum nostrorum vestigijs inherentes, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, atque statuimus, vt quicumque non promotus ad sacrum Presbyteratus ordinem repertus fuerit Missarum celebrationem vsurpasse, vel Sacramentalem confessionem audiuisse à Iudicibus Sanctæ Inquisitionis, vel locorum Ordinarijs tanquam Ecclesiæ misericordia indignus à foro Ecclesiastico abijciatur, & ab ordinibus Ecclesiasticis, si quos habuerit, ritè degradatus, statim Curia seculari tradatur per Iudices seculares debitis pœnis plectendus. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Concilijs, etiam generalibus editis, etiam in corpore iuris clausis: Quibus omnibus, & singulis illarum tenores pro sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, specialiter, & expressè derogamus,

gamus, cæterisq; contrarijs quibuscunque. Vt autem huiusmodi Constitutionis ignorantia de cætero allegari, aut prætendi nunquam possit, atque vt præfentes literæ omnibus innotescant, volumus illas ad valuas S. Ioannis Lateranen. & Principis Apostolorum de Vrbe Basilicarum, & Acie Campi Floræ more solito publicari, & affligi, atque ijs inde amoris earundem exempla, etiam impressa ibi affixa relinqui, factaque huiusmodi publicatione omnes, qui in Vrbe, post mensem, qui verò extra eam, & citra Montes, post quatuor menses, qui demum vltra Montes fuerint post decem menses à die publicationis præsentium computandos afficere, & arctare, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent. Ac præterea mandamus earundem præsentium literarum exemplis etiam impressis, & manu Notarij publici subscriptis, & sigillo Officij Sanctæ Romanæ Inquisitionis, vel alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem haberi, quæ hisce præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, Die prima Decembris 1601. Pontificatus nostri Anno Decimo.

Stephanus Quaranta in Summa Bullarij verbo Ordo.

S. D. N. D.

C L E M E N T I S

Diuina prouidentia Papæ VIII.

*Innouatio Constitutionis fel. rec. Pauli Papæ IV. contra
negantes Trinitatem, aut Diuinitatem I E S V
CHRISTI, aut eius Conceptionem de Spiritu
Sancto, aut eius mortem, vt nos redimeret,
aut Virginitatem Beatissimæ semper
Virginis DEI Genitricis
M A R I A E.*

Adiecta forma in publicatione eiusdem Constitutio-
nis seruanda, ne de cætero illius ignorantia à
quoquam quouis prætextu possit allegari.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINICI gregis Diuina Prouidentia
nobis, licet meritis imparibus commis-
si, sollicitudo postulat, vt Romanorum
Pontificum prædecessorum nostrorum Con-
stitutiones, quæ præsertim ad fidei Catholice inte-
gritatem conseruandam, & impios homines, ac pra-
uarum heresum assertores debitis pœnis plecten-
dos pertinent, innouemus; ne qui eiusmodi errorum
labe infecti sunt earundem Constitutionum, & pe-
narum in eis inflictarum ignoracionem yllo modo
pretendere, aut quauis ratione excusare se posse
pre-

presumant. Cum itaque fel. rec. Paulus Papa IV. Predecessor noster, ad quorundam hominum iniquitatem coercendam, qui non solum diuersas hereses profiteri, sed etiam ipsius fidei fundamenta negare presumebant, suoque exemplo multos in interitum anime trahebant, quadam sua perpetuò valitura Constitutione, quę incipit, Cum quorundam hominum prauitas, vt huiusmodi homines à suis erroribus intra certum eis tunc prefixum tempus resipiscerent paterna monitione, & requisitione, necnon cum ipsorum resipiscentium à quibuscunque censuris, & penis Ecclesiasticis, & temporalibus plenissima absolute sanciuerit, vt quicumque tam eatenus lapsi fuissent, & intra tempus prefixum non resipuissent, quàm qui in posterum prolaberentur in hos errores, aut eorum aliquem, qui nimirum asseruissent, dogmatizassent, vel credissent Deum Omnipotentem, non esse Trinum in personis, & in composita omninò, indiuisaque vnitae substantię, & vnum vnacumque simplici Diuinitatis essentia, aut Dominum Nostrum Iesum Christum non esse verum Deum eiusdem substantię per omnia cum Patre, & Spiritu Sancto, aut eundem secundum carnem non esse conceptum in vtero Beatissimę, semperque Virginis Marię de Spiritu Sancto, sed sicut cæteros homines ex semine Ioseph, aut eundem Dominum, & Deum Nostrum Iesum Christum nõ subijisse accerbissimam Crucis mortem, vt nos à peccatis, & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æternam reconciliaret, aut eandem Beatissimam Virginem Mariam non esse veram Dei Matrem, nec perstitisse semper in Virginitatis integritate ante partum scilicet, in partu, & perpetuo post partum, pro subuersis, & relapsis

in

in hæresim haberi, & vt relapsi Curiaë seculari tradi,
 & per ipsam Curiam debitæ pœnis in relapsos statutis
 puniri possent in omnibus, & per omnia perinde, ac si
 verè, & realiter in hæresim relapsi essent, & eos relap-
 sos esse constaret, prout in prædicta Constitutione sub
 Datum Romæ apud Sanctum Marcum septimo Idus
 Augusti, Pontificatus sui anno primo edita plenius
 continetur: Eò tamen huiusmodi impiorum homi-
 num prorupit temeritas, vt prætextu ignorationis hu-
 iusmodi constitutionis, ac pœnarum in eadem consti-
 tutione inflictarum, se illis minimè subiacere, nec ob-
 noxios esse putent, ac propterea se ab eisdem pœnis
 liberari, & absolui posse prædant. Nos igitur ani-
 maduertentes (vt idem quoque Paulus prædecessor
 benè animaduertit) huiusmodi errores, tam graues,
 ac nefandos existere, vt illi qui in eos incidunt, nullam
 prorsus excusationem habeant, sed subuersi potius, &
 immanes, quàm heretici meritò dici possint, prop-
 terea, vt illi debita animaduersione omninò punian-
 tur, nec à præfatis erroribus vlla excusatione de-
 cetero se tueri valeant, Motu proprio, & ex certa
 scientia, ac matura deliberatione nostra, deque
 Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra per-
 petuò valitura constitutione, dicti Pauli prædeces-
 soris vestigijs inherentes, ac eius constitutionem
 prædictam quoad pœnas in ea contentas innouan-
 tes, ac perpetuò confirmantes, & approbantes,
 supradictos omnes, & singulos, qui hætenus in simi-
 les errores, aut eorum aliquem lapsi sunt, aut in po-
 steriorum prolabantur, attenta dictorum errorum gra-
 uitate, & enormitate, cuiuscunque dignitatis, gra-
 dus, ordinis, vel conditionis existant, nulla illis
 etiam ignorantie supradictæ constitutionis excusa-
 tione

tionem suffragante, pro subuersis, & relapsis in hæresim haberi, & tanquam relapsos Curie seculari tradi, ac per eandem Curiam debitis pœnis in relapsos statutis puniri posse, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò statuimus. Non obstantibus omnibus illis, quæ prædictus Paulus prædecessor voluit non obstare, cæterisque contrarijs quibuscunque. Ut autem huiusmodi constitutionis ignorantia de cætero allegari, aut prætendi nunquam possit, atque ut præsentibus omnibus innotescant, volumus illas ad valuas Ecclesie Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, & in Acie Campi Floræ, more solito publicari, & affigi, atque ijs inde amotis earundem exempla, etiam impressa, ibi affixa relinqui, factaque publicatione huiusmodi, omnes qui in Vrbe post mensem, qui verò extra eam, & citra montes, post quatuor menses, & qui demum ultra montes fuerint, post decem menses à die publicationis huiusmodi computandos, perinde afficere, & arctare, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent. Et nihilominus, ut ipsæ præsentibus literæ eo notiores fiant, & omnibus magis innotescant, necnon pro potiori cautela volumus, ut Inquisitores contra hæreticam prauitatem, in ijs Ciuitatibus, Terris, & locis in quibus constituti sunt, vbi vero huiusmodi Inquisitores non sunt locorum Ordinarij publicationem præsentium, ut infra dicetur, fieri curent, ac propterea vniuersis, & singulis Venerabilibus fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum Ordinarijs, necnon dilectis filijs Inquisitoribus præfatis contra hæreticam prauitatem vbilibet constitutis, per easdem præsentibus committimus, & in virtute sanctæ Obedientiæ districtè præcipiendo manda-

mus, vt per se, vel alium, seu alios hasce nostras literas; postquam earum exemplum receperint, seu earum notitiam habuerint, semel, aut pluries prout eis magis expedire visum fuerit, ipsi quidem Patriarchæ, Primate, Archiepiscopi, Episcopi, & alij locorum Ordinarij in eorum Cathedralibus, & maioribus respectiuè Ecclesijs Ciuitatum, Oppidorum, & locorum quorumcunque eorum Diocesum, vbi Inquisitores non fuerint, vbi verò Inquisitores fuerint, ipsimet Inquisitores in eisdem Ecclesijs, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solemniter publicent, & publicari auctoritate nostra mandent, & faciant. Cæterum, quia difficile foret eadem præsentem ad singula loca, vbi opus esset deferri, volumus, & simili auctoritate decernimus, vt earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Inquisitoris contra hæreticam prauitatem, vel cuiuscunque personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem vbique in Iudicio, & extra, fides habeatur, quæ ipsimet literis haberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, Die 3. Februarij 1603. Pontificatus nostri Anno Vndecimo.

M. Vestrius Barbianus.

In Nomine Domini Amen. Anno à Natiuitate eiusdem Domini Nostri Iesu Christi, Millesimo sexcentesimo tertio, Indiëione prima, Die verò decimaquarta Mensis Februarij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Clementis Diuina prouidentia Papa Octauj, Anno eius Duodecimo; Retroscriptæ literæ affixæ, & publicatæ fuerunt

fuertint ad Valuas Ecclesie Sancti Ioannis Lateranensis, Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Aciei Campi Floræ, relictis ibidem copijs impressis affixis per nos Augustinum Braccherium, & Catherinum Menandi Apostolicos Cursores.

P. Aloysius Peregrinus Mag. Curs.

DECRETVM

CLEMENTIS PAPÆ VIII.

Quo confirmantur literæ Pauli Papæ IV.

& Pij IV. contra Confessarios sollicitantes pœnitentes in Confessionibus.

IN Nomine Domini Amen. Per hoc presens publicum decreti instrumentum cunctis pateat euidenter, & sit notum, quod in generali Congregatione Officij Sanctæ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo Domino Nostro D. Clemente Papa VIII. ac Illustrissimorum, ac Reuerendiss. D. D. Iulio Antonio Sanctorio Sancti Bartholomæi in Insula Sanctæ Seuerinæ. Petro Sancti Hieronymi Illyricorum Deza. Dominico S. Chrysoftomi, Pinello: fratre Hieronymo Bernerio Sanctæ Mariæ, supra Mineruam Asculano: Fratre Costantio. Sancti Petri, in Monte Aureo Sernano: & Paulo Sanctæ Cœciliæ Sfondrato nuncupatis, Titulorum Præsbyteris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, in vniuersa Republica Christiana, ad-

uersus hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitionibus. In negotio Sanctæ Inquisitionis Hispaniarum, super literis fel. rec. Pauli Papæ IV. & Pij Papæ IV. facultatis procedendi contra Præsbyteros sæculares, & Regulares in Sacramentis pœnitentiæ, seu in actu Confessionis Sacramentalis, sollicitantes mulieres pœnitentes ad impudicitiam, seu peccata carnis, Inquisitioni Generali Hispaniarum, aliàs concessæ, an priuatè, vel cumulatiuè quò ad Superiores Regularium dicta Inquisitio, contra huiusmodi delinquentes procedere possint. Sanctissimus Dominus noster re diligenter, ac maturè discussa auctoritate sua Apostolica, declarauit, & decreuit, declarat, & decernit circa huiusmodi facultatem procedendi nihil esse attendendum, aut innouandum, sed Inquisitionem prædictam, in omnibus Regnis, & Prouincijs sibi subiectis ea iudicialiter uti posse, & debere, sicut in alijs causis ad sanctiss. Inquisitionis Officium pertinentibus, uti hætenus fecit etiam priuatiuè quoad Superiores Regularium cuiusuis Ordinis, & Congregationis, etiamsi Mendicantium existant, ipsosque Regulares non eximi ab onere deferendi, seu denuntiandi huiusmodi delinquentes eidem Sancto Officio, quemadmodum in alijs casibus, & causis Sanctæ Inquisitionis, in quibus alij Christifideles de iure tenentur, sed ad ipsum sicut aliàs teneri, & obligatos esse. Et ita Sanctitas sua declarauit, & decreuit, atq; perpetuò seruandum esse statuit omni meliori modo, & forma quibus potuit, potestque, & debet, latum, datum, & pronunciatum fuit supradictum Decretum, per supradictum Sanctissimum Dominum nostrum D. Clementem Papam VIII. pro tribunali sedentem in solio maiestatis suæ, in

Gene-

Generali Congregatione dicti Sancti Officij, habita
Romæ in Palatio Apostolico apud Sanctum Petrum,
anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi 1592.
die verò tertio mensis Decembris feria 5. Pontifica-
tus Prælibati D. N. Clementis diuina prouidentia
Papæ VIII. Anno primo, ibidem præsentibus Reue-
rendissimo Patre Fratre Vincentio, Ordinis Fratrum
Prædicatorum Episcopo Agnetino: & Reuerendissi-
mo Patre D. Anselmo Dandino Cæsenatensi, I. V. D.
vtriusq; signaturę eiusdem Sanctissimi D. N. Papę Re-
ferendario, dictique Sancti Officij Prælatis, & Consul-
toribus testibus, ad prædicta omnia, & singula voca-
tis, habitis, specialiter, atque rogatis.

Ex Ludouico Paramo de Origine sancti Officij,
quęst. 10. de Solicitantibus, prope finem &c.

S. D. Nostri

PAVLI PAPÆ V.

*Constitutio, quæ reuocantur facultates Superioribus quo-
rumcunque Ordinum concessæ, cognoscendi causas
suorum subditorum, ad Officium Sanctæ
Inquisitionis pertinentes.*

PAVLVS Episcopus seruus seruorum DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS Pontifex, ea interdum quę
à prædecessoribus suis temporum, & re-
rum qualitate id tunc exposcente prou-
idè pro heresum extirpatione sancita sunt,
nouis emergentibus rationibus reuocat, & immu-

Ff 3 tat,

tat, aliaque desuper disponit, & ordinat, prout in
 Domino salubriter conspicit expedire. Dudum si-
 quidem fel. rec. Pius Papa IV. prædecessor noster, sua
 perpetuo valitura Constitutione, statuit, ordinavit, &
 declaravit, quòd ex tunc deinceps in omnibus Chri-
 stiani Orbis partibus Inquisitores hæreticæ prauita-
 tis, tam generales, quam in quibusvis Prouincijs,
 Ciuitatibus, Oppidis, Terris, & Locis pro tempore
 deputati particulares, contra omnes quorumcunq;
 Ordinum etiam exemptorum, etiam Mendicantium
 professores, & Religiosos, ac etiam alios quoscumque
 quouis modo privilegiatos, & exemptos de hæresis
 crimine quomodolibet suspectos, aut culpabiles, dum-
 modo ab eorundem professorum, & Religiosorum
 Superioribus, vel Prælatis in causis huiusmodi præ-
 uenti non fuissent, iuxta facultates officij Inquisitio-
 nis ipsius prauitatis inquirere, & procedere, ac culpa-
 biles, & delinquentes repertos secundum Canonicas
 sanctiones castigare, atque punire possent, & valerent,
 ac alias prout in literis ipsius Pij Prædecessoris latius
 continetur. Cum autem rerum vsu compertum sit,
 occasione præventionum huiusmodi nonnulla inter-
 dum impedimenta orta esse, quo minus causæ hu-
 iusmodi ea, qua decet diligentia cognoscantur.
 Nos de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum
 S. R. E. Cardinalium, contra hæreticam prauitatem
 generalium Inquisitorum illa de medio tollere vo-
 lentes. Motu proprio, & ex certa scientia nostra,
 ac matura deliberatione, hac nostra etiam perpe-
 tuo valitura Constitutione omnia, & quæcunque
 privilegia, indulta, facultates, & concessionem Ge-
 neralibus, Superioribus, & Prælatis quorumcunq;
 Ordinum, siue Mendicantium, siue Clericorum Re-
 gularium

gularium cuiusvis ordinis, & instituti, etiam in dicta Constitutione non expressorum, & quantumvis exemptorum, & quocumque nomine nuncupentur per dictum Pium, ac quoscunque Rom. Pont. Prædecessores nostros, & Sedem Apostolicam concessa, approbata, & innouata, & quantumvis, etiam longissimo tempore obseruata, causas ad dictum officium quouis modo spectantes cognoscendi, & terminandi, seu in illis quoquomodo se intromittendi, quorum omnium, & singulorum tenores, etiam si de illis specialis, & expressa mentio habenda esset præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo cassamus, reuocamus, & abolemus, ipsisque Generalibus, Superioribus, & Prælatibus, vt de cætero quouis quæsito colore, vel prætextu præuentionis, vel consuetudinis, & præscriptionis immemorabilis, seu cognoscendi, an delationes huiusmodi calumniosæ sint, necne, in eisdem causis, tam motis, quam mouendis quoquomodo se intromittere, seu immiscere, denunciations recipere, testes examinare, processus conficere, causas ipsas cognoscere, definire, vel terminare minimè audeant, seu præsumant, simili auctoritate districtius inhibemus, volentes, & expressè mandantes, vt ipsi Religiosi possint, & debeant omnes, etiam Ordinum huiusmodi professores, de hæresi suspectos Inquisitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus liberè denunciare, absque eo, quod Superiores prædicti personas denunciandas, & causas perquirere, vel quoquomodo id impedire, vel retardare audeant, seu præsumant. Insuper omnes, & quascunque causas ad dictum officium quomodolibet spectantes, & pertinentes coram

Generalibus Superioribus, & Prælatibus huiusmodi in quibuscunque locis existentibus, ac contra quoscunque Religiosos, vt præfertur, exemptos motas, & pendentes ad nos harum serie auocamus, easque omnes in statu, & terminis, in quibus de præfenti reperiuntur ipsius prauitatis Inquisitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus terminandas committimus. Præterea ipsis Generalibus Superioribus, & Prælatibus pari auctoritate præcipimus atque mandamus, vt omnes processus, & acta causarum huiusmodi Inquisitoribus, seu Ordinarijs prædictis respectiuè remittant, & consignent; necnon Professores, Fratres, & Religiosos supradictos, quos hæresis labe infectos, vel suspectos, etiam in visitatione esse nouerint, absque alia consultatione cum proprijs Superioribus facienda, eisdem Inquisitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus respectiuè denuntient; quod si Generales, alijque prædicti præsentibus literis non paruerint, eos omnes priuationis quarumcumque dignitatum, seu prælaturarum, vel officiorum suorum ordinum, ac vocis actiuæ, & passiuæ, perpetuæque inhabilitatis ad easdem, necnon contra fautores hæreticorum, & impeditores officij statutas, & inflictas penas, aliasque censuras Ecclesiasticas, etiam excommunicationis maioris latæ sententiæ, à qua non nisi à Nobis, vel à Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo absolutionis beneficium valeant obtinere, eo ipso incurrisse, necnon præfentes literas licet Generales Superiores, & Prælati prædicti, aut quicumque alij, quauis auctoritate, dignitate, vel officio, seu honore fulgentes in præmissis quomodolibet interesse habentes, vel habere prætendentes ad hoc vocati non fuerint, semper,

per, & perpetuo validas, & efficaces existere, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus inuiolabiliter obseruari, sicq; per quoscumque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fulgentes, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sublata eis, & eorum cuiuslibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere; irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus, & declaramus. Non obstant prædicta, ac quibusuis alijs Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon Ordinum, & institutorum quorumcumque iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis, etiam Mare magnum, vel alias quomodolibet nuncupatis eisdem ordinibus, eorumque Generalibus, Superioribus, & Prælatibus, ac personis, etiam per quoscumq; Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Sedem prædictam, & per nos quouis modo concessis, confirmatis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus, ac alijs omnibus, quæ presentibus quomodolibet obstare possent, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, ac indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum tenores pro plenè, & sufficienter presentibus expressis, & totaliter insertis habentes, illis alijs in suo robore permansuris, hæc vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, ceterisque contrarijs

trarijs quibuscumque. Vt autem presentes literæ ad omnium notitiam deducantur, neue aliquis ignorantiam earum pretendere, aut contra eas se excusare valeat, illas in Valuas S. Io. Lateran. & Principis Apostolorum Basilicarum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, ac Acie Campi Floræ de more affigi, & publicari, earumque exempla inibi affixa dimitti, ac post publicationem huiusmodi omnes, & singulos, quos concernunt, & concernent in futurum perinde arctent, & afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent, quodq; earum transumptis etiam impressis Notarij publici manu subscriptis, & sigillo alicuius Prælatis, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extra vbique gentium, & locorum adhiberi volumus, & mandamus, quæ eisdem originalibus literis adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ, & nihilominus, vt ad maiorem notitiam singulorum, & quorumcunque Religiosorum prædictorum presentes deueniant, etiam volumus, & in virtute sanctæ Obedientiæ præcipimus, & mandamus Generalibus, Superioribus, & Prælati prædictis, vt in primis proximis futuris Capitulis, seu Congregationibus Prouincialibus, vel Generalibus cuiuscumque Prouinciæ, tam in Italia, quam extra, presentes nostras literas legi, & publicari faciant, & procurent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ cassationis, reuocationis, abolitionis, inhibitionis, mandatorum, auocationis, commissionis, præceptorum, decreti, declarationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum

Petri,

Bulle Apostolica.

457

Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Dat. Romę apud S. Marcum, Anno Incarnationis Dominicę 1606. Kal. Septembris, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

P. PRODAT.

Registrata apud Scipionem Secretarium,

Scipio Cobellutius,

S. de Vrbinis

Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1606. Indictione 4. Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Pauli Diuina prouidentia Papę V. Anno secundo Die uero tertia Mensis Octobris, supradictę literę Apostolicę affixę, & publicatę fuerunt ad Valuas Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensis, Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellarię Apostolicę, ac in Acie Campi Florę, ut moris est, per me Io. Baptistam Menochium eiusdem Sanctissimi D. N. Papę, & Sanctiss. Inquisitionis Cursorem. Feria v. Die 31. Augusti, Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1617.

In Generali Congregatione S. Romana, & Vniuersalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico in Monte

Quirinali coram Sanct. D. N. D. PAVLO

Diuina prouidentia Papę V.

ANCTISS. D. N. post longam, & maturam discussionem auditis uotis Illustrissimorum, & Reuerendissimorum DD. Cardinalium contra hereticam prauitatem Generalium Inquisitorum re accuratę, ac diligenter

ligenter perpensa providè considerans, quod quamvis in Constitutione fel. rec. Syxti IV. super Conceptione Beatissimę Virginis Marię pro submovendis inter Christifideles scandalis, rixis, & contentionibus edita, à sancta Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia Constitutione sanctę mem. Pij V. super eadem re, quas similiter Sanctitas sua innouavit cum quibusdam prouisionibus, & adiectionibus penarum pro efficaciori earum obseruatione, relinquatur unicuique libera facultas tenendi, & etiam asserendi vtramque partem, quòd scilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato Originali, dum tamen neutra, veluti erronea, aut heretica damnetur, nihilominus ex occasione asseritionis affirmatiuę in publicis Concionibus, Lectionibus, Conclusionibus, & actibus publicis, quod eadem Beatissima Virgo fuerit cum peccato Originali concepta, oriuntur in populo Christiano cum magna Dei offensa, scandala, iurgia, & dissensiones. Propterea volens huiusmodi scandalis ex debito sui muneris providere, decreuit, & precepit, ac presentis Decreti virtute mandat, & precipit omnibus, & singulis cuiusuis ordinis, & instituti Regularibus, & alijs quibuscunque tam Ecclesiasticis, quam secularibus personis cuiusuis conditionis, status, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticę, quam secularis etiam, si specialis, specifica, & indiuidua earum esset necessario mentio faciendā, vt in posterum donec articulus huiusmodi à S. Sede Apostolica fuerit diffinitus, vel per Sanctitatem suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis Concionibus, Lectionibus, Conclusionibus, & alijs quibuscunque actibus publicis asserere, quod eadem Beatissima

Virgo

Virgo fuerit concepta cum peccato Originali. Contrafacientes autem eadem Sanctitas sua voluit, & declarauit subiacere debere, & subiecit Censuris, & pœnis contentis in supradictis Constitutionibus suorum Prædecessorum, & sua ipso facto incurrendis. Per huiusmodi tamen prouisionem Sanctitas sua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum prorsus præiudicium inferre, eam relinquens in eisdem statu, & terminis, in quibus de præsentis reperitur, præterquam quoad supra disposita. Vltèrius sub eisdem censuris, & pœnis mandans, quod negatiuam opinionem, videlicet, quod non fuerit concepta cum peccato Originali in prædictis publicis actibus asserentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent. Insuper voluit, & expresse mandauit, vt extra hos casus expressos publicorum actuum, in reliquis omnibus supradictæ Constitutiones firmæ, & illesæ remaneant, & exactè obseruentur perinde, ac si præsens Decretum non emanasset. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuolabiliter obseruari, non obstantibus in hac parte supradictis Constitutionibus, & alijs omnibus in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obseruatione, & executione præsentis Decreti, & omnium in eo contentorum, quod contra huiusmodi transgressores etiam Regulares cuiusuis Ordinis, & Instituti, etiam quomodolibet exemptos, & alias quascumque Ecclesiasticas, & sæculares personas cuiuscumque status, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quàm sæcularis, tam Episcopi, & Prælati, Superiores, alijque Ordinarij locorum, quam hæreticæ prauitatis, vbique locorum deputati Inquisitores procedant, & in eos seuerè animaduertant,

tant, tribuens eis, & eorum cuilibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eosdem transgressores procedendi, ac pœnis coercendi, & puniendi. Voluit demum, ne præmissorum ignorantia à quoquam prætendi possit, quòd præsens Decretum, seu illius exempla ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixa omnes ita ardeant, & afficiant, perinde, ac si vnicuiq; personaliter intimata fuissent; quodq; præsentium transumptis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Andreas de Pettinis Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis Not.

Anno Natiuitate D. N. Iesu Christi 1617. Indictione xv. Die verò 12. Mensis Septembris, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Pauli Diuina providentia Papæ V. Anno 13. præsens Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & in Acie Campi Floræ, per me Franciscum de Clericis Sanctiss. D. N. Papæ Cursorem.

Siluerius Pontivulus Magis. Curs.

Bullæ Apostolicæ.

455

Feria iij. Die xxiv. Maij, Anno à Natiuitate D. N.
Iesu Christi M. DC. XXII.

*In generali Congregatione Sanctæ Romanæ,
& Uniuersalis Inquisitionis, habita in
Palatio Apostolico, in Monte Quirinali
coram S. D. N. D. GREGORIO Diui-
na prouidentia Papa XV. ac Illustriss.,
& Reuerendiss. DD. S. R. E. Card. ad-
uersus hæreticam prauitatem Inquisitori-
bus Generalibus à Sancta Sede Apostolica
specialiter deputatis.*

SANCTISSIMVS D. N. auditis votis Illu-
striss., & Reuerendiss. DD. Cardin. contra
hæreticam prauitatem Generalium Inquisi-
torum Decretum aliàs editum à fel. rec. Paulo P.
eius prædecessore, Tenoris sequentis, videlicet.

Sanctissimus Dominus Noster post longam, &
maturam discussionem auditis votis Illustrissimorum,
& Reuerendissimorum DD. Cardinalium contra
hæreticam prauitatem Generalium Inquisitorum,
re accuratè, ac diligenter perpensa prouidè con-
siderans, quòd quamuis in Constitutione fel. rec.
SIXTI IV. super CONCEPTIONE B. V.
MARIÆ pro submouendis inter Christifideles
scandalis, rixis, & contentionibus edita à Sancta
Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia
Constitutione san. mem. Pij V. super eadem re,
quas similiter Sanctitas sua innouauit cum quibus-
dam prouisionibus, & adiectionibus pœnarum pro
effi-

emaciori earum obseruatione, relinquatur vnicuique
 libera facultas tenendi, & etiam asserendi vtramque
 partem, quod scilicet fuerit, vel non fuerit concepta
 cum peccato Originali, dum tamen neutra, veluti er-
 ronea, aut hæretica damnetur. Nihilominus ex oc-
 casione asseritionis affirmatiuæ in publicis Concioni-
 bus, Lectionibus, Conclusionibus, & actibus publicis,
 quod eadem Beatissima Virgo fuerit cum peccato
 Originali concepta, oriuntur in populo Christiano,
 cum magna Dei offensa, scandala, iurgia, & dissensio-
 nes. Propterea volens huiusmodi scandalis ex debito
 sui muneris prouidere, decreuit, & præcepit, ac præ-
 sentis Decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, &
 singulis cuiusuis Ordinis, & Instituti Regularibus,
 & alijs quibuscumque, tam Ecclesiasticis, quam Sæ-
 cularibus personis cuiusuis conditionis, status, gra-
 dus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quam
 Secularis, etiam si specialis, specifica, & indiui-
 dua earum esset necessariò mentio facienda, vt in
 posterum, donec articulus huiusmodi à Sancta Se-
 de Apostolica fuerit diffinitus, vel per Sanctitatem
 suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordina-
 tum, non audeant in publicis Concionibus, Lectio-
 nibus, Conclusionibus, & alijs quibuscumque acti-
 bus publicis asserere, quod eadem Beatissima Vir-
 go fuerit concepta cum peccato Originali; Con-
 trafacientes autem eadem Sanctitas sua voluit, &
 declarauit subiacere debere, & subiecit censuris,
 & pœnis contentis in supradictis Constitutionibus
 suorum Prædecessorum, & sua ipso facto incurren-
 dis: Per huiusmodi tamen prouisionem Sanctitas
 sua non intendit reprobare alteram opinionem, nec
 ei vllum prorsus præiudicium inferre, eam relinquens
 in

in eisdem statu, & terminis, in quibus de presenti reperitur, præterquam quoad supra disposita. Vltèrius sub eisdem censuris, & pœnis mandans, quod negatiuam opinionem, videlicet, quòd non fuerit concepta cum peccato Originali, in prædictis publicis actibus asserentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent. Insuper voluit, & expressè mandauit, vt extra hos casus expressos publicorum actuum, in reliquis omnibus supradictæ Constitutiones firmæ, & illæ remaneant, & exactè obseruentur perinde, ac si præsens Decretum non emanasset. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obseruari, non obstantibus in hac parte supradictis Constitutionibus, & alijs omnibus in contrarium facientibus &c.

HOC suo presenti DECRETO ex eisdem causis euitan. scandala, dissensiones, atq; discordias in populo Christiano, quæ pari ratione oriri possunt, & vt accepit, in aliquibus Regionibus iam orta sunt ex sermonibus priuatis occasione assertionis affirmatiuæ, extendit, & ampliavit etiã ad priuata colloquia, & scripta, mandans, & præcipiens omnibus, & singulis supradictis, ne de cætero donec articulus huiusmodi à Sede Apostolica diffinitus, vel per Sanctitatem Suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordinatum, neque etiam in sermonibus, & scriptis priuatis audeant asserere, quod eadem Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato Originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, seu tractare, exceptis tamen, quibus a sancta Sede Apostolica fuerit per hoc specialiter indultum. Per hoc tamen Sanctitas Sua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei vllum prouidicium inferre, eam relinquens in eisdem statu, & terminis, in quibus reperitur, præterquam quoad in supradicto fel. record. Pauli V. &

G g hoc

hoc suo Decreto disposita; Eadem Sanctitas Sua voluit, & expressè mandauit, vt in reliquis omnibus, vbi huiusmodi Decretis non aduersantur, Constitutiones Syxi IV. Alexandri VI. & Pij V. ac Pauli V. eius Prædecessorum super Conceptione Beatissimæ Virginis firmæ, & illibata remaneant, ac exactè obseruentur, perindè, ac si huiusmodi Decretum non emanasset. Et insuper eadem Sanctitas Sua cum Sancta Romana Ecclesia de Beatissimæ Virginis Conceptione Festum solemniter, & Officium celebret, omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis, tam Sæcularibus, quàm cuiusuis Ordinis, & Instituti Regularibus mandat, ac præcipit, vt in Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac Diuino Officio celebrandis, tam publicè, quàm priuatim, non alio quàm Conceptionis, nomine vti debeant. Contrauenientes autem Sanctitas Sua voluit, & declarauit subiacere debere, & subiecit censuris, & pœnis contentis in supradictis Constitutionibus, ac præfato Decreto suorum Prædecessorum ipso facto incurren. Et ita decreuit, & mandauit vbi que inuiolabiliter obseruari, non obstantibus in hac parte Constitutionibus suprascriptis, Decreto præfato Pauli V. consuetudinibus etiam immemorabilibus, nec non omnibus, & singulis, quæ Prædecessores prædicti voluerunt non ob stare, ac alijs quibuscumque in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obseruatione, & executione præsentis Decreti, & omnium in eo contentorum, quòd contra huiusmodi transgressores etiam Regulares cuiusuis Ordinis, & Instituti, etiam quomodolibet exemptos, & aliàs quascumque Ecclesiasticas, & Sæculares personas cuiuscumque status, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quàm Sæcularis, tam Episcopi, & Prelati Superiores, alijsque Ordinarij locorum, quàm hæreticæ prauitatis, vbi que locorum deputati Inquisitores procedant, & in eos seuerè animaduertant, tribuens eis, & eorum cuiuslibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eosdem

trans-

Bulle Apostolica. 459

transgressores procedendi, ac pœnis coercendi, & puniendi. Voluit demum, ne præmissorum ignorantia à quoquam præzendi possit, quòd præsens Decretum, seu illius exempla ad Valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixa omnes ita ardeant, & afficiant, perindè, ac si vnicuique personaliter intimata fuissent; quodque presentium transumptis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

*Andreas de Pettinis S. Romanæ, &
vniuersalis Inquisit. Not.*

Anno à Natiuitate Domini Nostri Iesu Christi, Millesimo, sexcentesimo, vigesimo secundo, Indictione quinta, die verò secunda mensis Iunij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. GREGORII Diuina prouidentia Papæ XV. Anno eius secundo suprascriptum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, vt moris est, per me Brandimartem Latinum S. D. N. Papæ Curs.

Octavianus Spada Mag. Curs.

Gg 2 S. D. N.

Santis. D. Nostri

GREGORII PP. XV.

*Constitutio contra sollicitantes
in Confessionibus.*

GREGORIUS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

UNIVERSI Domini gregis curam, quamquam immeriti, cœlesti dispositione gerentes, sedulo inuigilare tenemur, ut ab omnibus pravis contagijs conseruetur immunis, multoque maiori studio providere, ut omnis pestis ab ijs auertatur, quibus alios sanandi officium est commissum, ne quod Euangelica scripta Nos admonent, sale infatuato non sit in quo saliat, & ad nihilum prosit vltra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Quoniam autem à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris quibusdam in locis prouisum fuit, ut impium, ac nefandum scelus, quod non solum inter Christifideles non esse, sed nec etiam nominari debet, procul ab ijs arceatur, videlicet ut aliquis Sacerdos ad sacras audiendas confessiones deputatus, Sacrosancto Pœnitentiæ Sacramento, sollicitando pœnitentes ad turpia abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, & ex cœlesti medico infernalis veneficus, ex patre spirituali proditor execrabilis

bilis animarum reddatur: idcirco Nos ea, quæ his perniciosissimis Diaboli insidijs arcendis certis locis salubriter constituta sunt, vt nullibi desiderentur, quantum ex alto conceditur, provideñ. duximus. Aliàs siquidem à fel. rec. Pio Papa IV. prædecessore nostro emanarunt litteræ tenoris subsequenti videlicet. Pius Papa IV. Venerabili fratri Archiepiscopo Hispaleñ. in Regnis Hispaniarum hæreticæ prauitatis Inquisitori Generali. Cum sicut nuper, non sine animi nostri molestia, accepimus diuersi Sacerdotes in Regnis Hispaniarum, atque etiam in eorum Ciuitatibus, & Diocesibus curam animarum habentes, siue eam pro alijs exercentes, aut aliàs audiendis confessionibus pœnitentium deputati in tantam proruperint iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confessiones abutantur, nec illi, & qui id instituit Domino Deo, & Saluatori nostro IESV Christo iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet, pœnitentes ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones, alliciendo, & prouocando, seu allicere, & prouocare tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentum huiusmodi Creatori nostro reconciliationis grauiori peccatorum moleas onerando, & in manibus Diaboli tradendo, in Diuinæ Maiestatis offensam, & animarum perniciem, Christifidelium scandalum non modicum. Nos in animum inducere nequeunt, quod qui de Fide Catholica rectè sentiunt, Sacramentis in Ecclesia Dei institutis abutantur, aut illis iniuriam faciant, Fraternalitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus per præsentem committimus, & mandamus, quatenus per te, vel per alium, seu alios à te depu-

randum, seu deputandos contra omnes, & singulos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum Ciuitatum, & Diœcesum de præmissis quomodolibet difamatos, tam sæculares, quàm quorumuis etiam exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectorum Ordinum, Regulares cuiuscunque dignitatis, status, gradus ordinis, conditionis, & præeminentiæ existant tam super præmissis, quàm super Fide Catholica, & quid de ea sentiant, diligenter inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæresi quouis modo suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos, iuxta excessuum suorum qualitates, prout iuris fuerit, pecunias, eas etiam si, & prout de iure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione sæcularis Iudicis arbitrio puniendos tradendo. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum, & Monasteriorum, necnon Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam Motu proprio, aut aliàs quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Dat. Romæ apud sanctum Petrum sub Anulo Piscatoris die xvj. Aprilis M D L XI. Pontificatus Nostri Anno Secundo. Igitur, vt literæ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & vbique loco-

locorum inuiolabiliter obseruentur. Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, ac de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquisitorum præinfertas literas huiusmodi, ac omnia, & singula in eis contenta Apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inuiolabilis Apostolicæ firmitatis robur adijcimus, illasque non solum in prædictis Hispaniarum Regnis, sed in quibusuis Christiani Orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obseruari præcipimus, & mandamus. Ac præterea, ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes, & singuli Sacerdotes tam sæculares, quam quorumuis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectorum ordinum, institutorum, societatum, & Congregationum Regulares cuiuscunque dignitatis, & præeminentiæ, aut quouis priuilegio muniti existant, qui personas quæcunque illæ sint, ad inhonestas, siue inter se, siue cum alijs quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confessionis, siue ante, vel post immediatè, seu occasione, vel prætextu confessionis huiusmodi etiam ipsa confessione non secuta, siue extra occasionem confessionis in Confessionario, aut in loco quocunque vbi Confessiones Sacramentales audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, siue tractatus habuerint in Officio Sanctæ Inquisitionis seuerissimè, vt infra puniantur.

Et præterea omnes hæreticæ prauitatis Inquisitores, & locorum Ordinarios omnium Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, Dominorum, & locorum vniuersi Orbis Christiani in suis quemque Diœcesibus, & Territorijs per has nostras literas etiam priuatiuè quo ad omnes alios specialiter, ac perpetuo Iudices delegamus, vt super his contra prædictos simul, vel separatim in omnibus, prout in causis fidei iuxta Sacrorum Canonum formam, necnon officij Inquisitionis huiusmodi constitutiones, priuilegia, consuetudines, & decreta diligenter inquirent, & procedant, & quos in aliquo ex huiusmodi nefarijs excessibus culpabiles reppererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantijs, suspen. ab executione ordinis, priuationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, necnon vocis actiuæ, & passiuæ, si regulares fuerint, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque vlla spe gratiæ, aliasque pœnas decernant, eos quoque si pro delicti enormitate grauiores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione Curiaë sæculari puniendos tradant. Dantes etiam facultatem Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Generabilibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiaë Dei tam perniciosum remaneat, ob probationum defectum impunitum, cum difficilis sit probationis, testibus, etiam singularibus, concurrentibus præsumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis delictum probatum esse arbitrio suo iudicandi, & Curiaë sæculari, vt præfertur reum tradendum esse pronuntiandi. Non obstant. omnibus, quæ dictus prædecessor in suis literis prædictis voluit non obtate, cæterisque contrarijs quibuscunque.

que. Mandantes omnibus Confessarijs, vt suos penitentes, quos nouerint fuisse ab alijs vtsupra sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu vt præfertur tractantes, Inquisitoribus, seu locorum Ordinarijs prædictis, quod si hoc officium prætermiserint, vel pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes, vt supra ijdem locorum Ordinarij, & Inquisitores illos pro modo culpæ punire non negligent. Volumus autem, vt præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra vbique habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ, quodque eadem præsentis literæ seu illarum exempla ad valuas Basilicarum S. Ioannis Lateraneæ. ac Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixæ omnes ita ardent, & afficiant, ac si vnicuique personaliter intimatæ fuissent. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem. sub Annulo Piscatoris, die xxx. Aug. MDC XXII. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

S. CARD. S. SVSANNÆ.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI
millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, Indi-
ctione quinta, die vero prima mensis Septembris,
Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D.
G R E G O R I I Diuina prouidentia Papæ XV.
Anno eius Secundo Retroscripta Constitutio, siue
literæ Apostolicæ affixæ fuerunt ad valuas S. Ioannis

La-

Lateranen. & Principis Apostolorum Basilicarum
de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, vt moris est per me
Brandimartem Latinum Apostolicum Cursorum.

Octavius Spada Mag. Curs.

Pro explicatione, & executione præsentis Consti-
tutionis Illustriss. Cardinalis Millinus de mandato
Sanctiss. D. N. Papæ V R B A N I VIII. & Illustris-
simorum Cardinalium supremorum Inquisitorum, li-
teras dedit ad Illustrissimum Cardinalem Federicum
Borromæum Mediolani Archiepiscopum, tenoris se-
quentis videlicet.

**Illustrissimo, e Reuerendissimo Sig. mio
offeruandissimo.**

DOppò essersi hauuta longa, e matura considera-
zione sopra il dubio significato da diuerse ban-
de: se i Penitenti siano obligati a denunciare
i Confessori, da quali sono stati sollecitati nel
loco, ò atto della Confessione; quando hanno con-
sentito alla sollecitatione; N. Signore, e questi miei Signori
Illustrissimi in Congregatione tenuta auanti S. Santità à 25.
di Luglio passato, doppò hauer' anco inteso il parere d'vna
particolare Congregatione deputata per quest' effetto, hanno
risoluto, che qualsiuoglia Penitente è tenuto a denunciare il
Confessore, dal quale sarà stato sollecitato nel loco, ò atto
della Confessione, ancorche gli habbia consentito, & non è
tenuto a propalare il proprio consenso, ne sopra ciò s'inter-
rogbi dal Vescouo, ò dall'Inquisitore, ò loro Vicarij, auanti
quali deporrà, ne meno il Confessore denunciato, proceden-
dosi

dosi poi contra di lui, ne i Costituti, che se gli faranno, s'interrogghi sopra detto consenso, & in caso, ch'egli volesse dirlo da se, non si scriua il suo detto, come cosa in ordine alla persona sollecitata non spettante all'Officio della Santa Inquisitione; le parti dunque di V. S. Illustrissima sono di significare a i Confessori detta risoluzione, & incaricargliene strettamente l'offeruanza, acciò ne i casi, che occorrono alla giornata, conforme al tenore della Costituzione pubblicata da GREGORIO XV. S. M. contra i Confessori sollecitanti, significchino a i Penitenti l'obbligo, che hanno di denunciare i Confessori, da quali saranno stati sollecitati, & hauendogli consentito, & facendo difficoltà in scoprire il proprio consenso, conforme alla risoluzione, che si è fatta, gli dichino apertamente, che non sono tenuti a propalare il detto consenso, e che tantò i Penitenti, quanto i Confessori sollecitanti, procedendosi contra di loro, non faranno di ciò interrogati, & dicendolo da se, non si scriuerà, nè riceuera il loro detto, e quando il Penitente tuttauia persistesse nella medesima renitenza, N. Signore si contenta, che dal Vescouo, ò dall'Inquisitore si dia autorità al Confessore di riceuere per scrittura, & con giuramento la denuncia per portarla subito a chi gli hauerà data autorità di pigliarla; & se oltre le cose sudette, occorrerà altro caso graue, per il quale non si possa il Penitente indurre a denunciare, vuole Sua Santità, che si scriua quì, e s'aspetti la risposta, & in tanto si sopraseda nell'assoluzione; Et tanto si contenterà V. S. Illustrissima di far' offeruare nella sua Diocese, facendo registrare la presente ne gli atti di cotesa Corte per informatione sua, & de suoi successori, quali hauranno mira, che la presente risoluzione riguarda solo quei Penitenti, che per hauere consentito, fanno difficoltà in denunciare; ma a quei, che non hanno consentito, ò hauendo consentito, non sono in ciò renitenti, non deue il Confessore porre difficoltà alcuna, ma lasciare, che indifferentemente, & liberamen-

re s'odisfaccino all' obliogo, che hanno di denuntiare, conforme alla Costituzione: Si compiacerà anco V. S. Illustrissima di mandare copie della presente a i Vescouii suoi suffraganei, acciò da essi ancora sia fatta la presente risoluzione. Et a V. S. Illustrissima per fine humilissimamente bacio le mani. Di Roma li 27. di Settembre 1624.

Di V. S. Illustriss. & Reuerendissima.

Sottoscritta, Humilissimo, & obligatissimo seruitore
Il Cardinal Millino.

Atergo. All' Illustrissimo, & Reuerendissimo Sig.
mio offeruandissimo, il Sig. Cardinale Borromeo.

Pro hac materia vide Emmanuel Rodriq. quæstionum Regularium, & Canoniarum, tomo 1. q. 9. art. 4. in fine, & tomo 2. quæst. 27. art. 3. vbi docet sollicitantes pueros ligare Constitutionem Pij IV. Stephanus Quaranta in summa Bullarij, verbo Confess. Anton. Nald. in sua summa Practicarum quæstionum, ver. Confessio num. 26. Marcel. Megal. Institut. Confessariorum par. 1. lib. 1. cap. 5. Barthol. Gipti de Casibus reseruatis cap. 14. Anton. Sanctarel. Soc. Iesu, tractatu de hæresi capitolo 44. 45. 46.

469
Santiss. D. Nostri

GR E G O R I I P A P Æ X V .

*Constitutio contra Hæreticos in
Italia commorantes, eorumq;
fautores.*

G R E G O R I V S P A P A X V .

Ad perpetuam rei memoriam.

R O M A N I Pontificis Beati Petri Aposto-
lorum Principis successoris munus exi-
git, vt pro incumbente Dominici gregis
cura, & sollicitudine prædecessorum suo-
rum Constitutiones, eas præsertim quæ ad Sacro-
sanctæ Fidei Catholicæ conseruationem pertinent,
quo suum perpetuum sortiantur effectum, & inui-
olabiliter obseruentur, inuouet, & extendat, prout
rerum, & temporum qualitatibus debite compen-
satis, conspicit in Domino salubriter expedire. Aliàs
siquidem à fel. recor. Clemente Papa VIII. præde-
cessore nostro emanarunt literæ tenoris subsequenti-
s videlicet.

C L E M E N S P A P A V I I I . Ad futuram rei
memoriam. Cum sicut non sine magno animi no-
stri dolore accepimus, quamplures Christifideles
ex diuersis Italiæ partibus, eorum Patrijs, vbi ve-
ra, & Sancta Catholica, & Apostolica Religio vi-
get, & publicè prædicatur discedentes, abeant in
lōn-

longinqua loca, vbi non solum hæresis impunè graf-
 fantur, sed quod peius est. Catholicæ Religionis
 vsus publicè interdicitur, & prohibetur, quo fit, vt
 personæ ibi permanentes, etiam si Catholicæ sint, co-
 gantur tamen contra eorum pia desideria Sacrosanctæ
 Missæ Sacrificio, alijsque Diuinis Officijs, ac Sancto-
 rum Sacramentorum perceptione in suarum anima-
 rum discrimen diutius carere. Quare Nos his, & alijs
 malis, & periculis inde prouenientibus, quantum cum
 Domino possumus, obuiare cupientes, hac nostra in
 perpetuum valitura Constitutione statuimus, & ordi-
 namus, vt de cætero nullus Italus, siue Mercator, siue
 cuiusuis alterius conditionis, vel status existat, quouis
 quæsito colore, prætextu, vel ingenio audeat habi-
 tare, vel domicilium tenere in Ciuitate, Oppido, seu
 loco vbi aliqua Ecclesia cum Parocho, vel Pastore,
 seu Sacerdote Catholico non existat, in qua liberè,
 & sine omni periculo palam; & publicè celebrari,
 & audiri possint Sacrosanctæ Missæ, & alia Diuina
 Officia, & conciones, ac Sacramenta Ecclesiastica
 ministrari, mortuorum corpora sepeliri, & cætera
 fieri iuxta Ritus S. R. E. Vtq; iidem Itali abstineant
 à matrimonijs cum hæreticis mulieribus, & ab hæ-
 reticorum sepulturis, filios suos de sacro Fonte leuari
 per hæreticos non permittant, nec ipsi vicissim hæ-
 reticorum filios, nisi per Catholicum Sacerdotem
 Catholico more baptizentur leuare præsumant.
 Medicorum quoque hæreticorum opera necessitate
 cessante, & vbi adsit copia Catholici medici ido-
 nei, non vtantur. Cum vero Itali prædicti ex Italia
 recedunt ad morandum, seu inhabitandum in par-
 tibus prædictis, id significant suis Ordinarijs, vel
 Inquisitoribus locorum, à quibus serio admonean-
 tur;

fur; vt in eis perpetuo Catholicam, & Orthodoxam Fidem constanter retinentes, & profitentes, piam, & Catholicam vitam ducant, Dominicos, & Festos dies, abstinentias, & sacra ieiunia ab Ecclesia præcepta religiosè colant, atque omnem hæresim, & errorem, hæreticos, schismaticos, & ab Orthodoxa Fide aberrantes fugiant, & euitent, ac vt saltem singulis annis de eorum Sacramentali peccatorum confessione, & Sanctissimæ Eucharistiæ perceptione per eos facta fidem, seu testimonium ipsis Ordinarijs, vel Inquisitoribus in Italiam transmittant, ad quod, & Nos dictos Italos tenore præsentium teneri, & obligatos esse decernimus, & mandamus. Quod si quis propriæ salutis immemor cõtra præmissa facere præsumserit, possit aduersus eum per locorum Ordinarios, & Inquisitores hæreticæ prauitatis vti de hæresi suspectum procedi. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque cõtrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt earundem præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ ipsismet præsentibus haberetur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud S. Marcum sub annulo Piscatoris die 26. Iulij 1596. Pontificatus Nostri Anno Quinto. Nos inuiolabili dictarum Clementis literarum, & in eis contentorum quorumcunque obseruationi, quantum Nobis ex alto conceditur per amplius prouidere volentes. Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione, nostris deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione easdem Clementis prædecessoris literas,

cum

cum omnibus, & singulis in eis contentis, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illasque innovamus, ac inuiolabiliter obseruari mandamus. Insuper ne vllus Hæreticus in locis Italiæ, & Insularum, adiacentium, neq; etiam sub commercij, mercimonij, aut alio quouis prætextu domicilium contrahere, seu domum apertam habere propriam, vel conductam, aut gratis concessam, seu habitare, aut morari possit, earundem tenore præsentium prohibemus, ac respectiuè statuimus, & ordinamus, Contra prohibitioni autem, ac statuto, & ordinationi nostris huiusmodi non parentes, seu contrauenientes cuiusuis status, gradus, ordinis, dignitatis tam Ecclesiasticæ, quam secularis existentes, iuxta formam iuris procedatur, & puniantur. Et simili modo eos, qui hæreticos prædictos receptauerint, eisque quoquomodo contra præsentium literarum tenorem, fauorem, opem, seu auxilium præbuerint, vti fautores, & receptatores Hæreticorum puniri, sicque per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & de Latere Legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari auctoritate, & tenore prædictis decernimus, & declaramus. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio, & extra, quæ præsentibus

bus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostēse, quod-
que eadem præsentēs post duos menses à die illarū
publicationis computandos, omnes, & singulos ad
quos spectat, arceant, & afficiant, perindē ac si
vnicuique personaliter intimatæ fuissent. Datum
Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annu-
lo Piscatoris, die ij. Iulij MDCXXII. Pontifi-
catus Nostri Anno Secundo.

S. CARD. S. SVSANAÆ.

Anno à Nativitate Domini Nostri Iesu Christi, Mille-
simo sexcentesimo vigesimo secundo, Indictione quinta, Die
verò prima Mensis Septembris, Pontificatus Sanctissimi in
Christo Patris, & D. N. D. GREGORII Divina
providentia Papæ XV. Anno eius Secundo; Retroscripta
Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicarum
Sancti Ioannis Lateranensis, Principis Apostolorum de Vr-
be, & in Acie Campi Floræ, vt moris est per me Brandi-
marthem Latinum Apostolicum Cursorem.

Octavianus Spada Mag. Curs.

HE

Sancti

GREGORII XV:

*Constitutio, reuocans omnes, & singulas
licentias legendi, & habendi
libros prohibitos.*

GREGORIVS PAPA XV.

Ad futuram rei memoriam.

Postolatus officium Nobis, nullo licet me-
ritorum suffragio, diuina prouidentia com-
missum postulat, vt ad ea vigilantia no-
stra partes propensius intendamus, per
qua religio Catholica, vbi diuina gratia illaesa vi-
get, conseruetur, & vbi restitutione indiget, resti-
tuatur. Quapropter cum librorum prohibitorum
lectio magno esse sincerę fidei cultoribus detri-
mento noscatur, & sicut accepimus, licentia libros hu-
iusmodi legendi nimis exercuerint; Nos, vt huic
malo maturę occurratur, & imposterum quam cau-
tissimę licentia huiusmodi concedantur, quantum
cum Domino possumus prouidere volentes, Motu
proprio, & ex certa scientia, ac matura delibera-
tione nostris, deque Apostolica potestati plenitu-
dine, omnes, & singulas licentias legendi, & ha-
bendi libros quoscumque ob hæresim, vel falsi dog-
matis suspicionem, vel aliã quomodolibet prohi-
bitos, quibuscumque personis cuiuscumque gradus,
& conditionis existentibus, etiam per litteras Apo-
stolicas ad tempus, seu ad vitam, & aliter quomo-
docun-

docunque, & ex quacunque causa tam per literas in
forma Breuis, quam aliter quomodocunq; a Nobis,
seu Prædecessoribus nostris Rom. Pontif. seu ab ha-
bentibus a Nobis, vel ab eis facultatem, & auctori-
tem concessas, earũ tenorem præsentibus pro expres-
sis habentes, tenore præsentium, reuocamus, cassa-
mus, & annullamus, ac pro reuocatis, cassis, & annul-
latis haberi, nullique in posterum suffragari, quini-
mo libros per licentias huiusmodi permisos legen-
tes, aut habentes pœnas in sacris Canonibus, Con-
stitutionibus Apostolicis, & Indicibus librorum
prohibitorum contentas incurrere volumus, & de-
claramus. Decernentes, vt præsentis literæ, post-
quam in Valuis Basilicarũ S. Io. Lateranẽ. ac Prin-
cipis Apostolorum de Vrbe, & Cancellarię Aposto-
licæ, necnon in Acie Campi Floræ affixæ fuerint, in-
fra duos menses ex tunc proximos, omnes, & sin-
gulos ad quos spectat, arctent, & afficiant, perin-
de ac si vnicuique personaliter intimatæ fuissent,
quodque dictis duobus mensibus durantibus ij, qui
libros prohibitos huiusmodi habuerint, eos ad Epi-
scopum, seu Inquisitorem, qui illos quanto citius
comburare debeat, deferre, quinve aliquos similes
libros prohibitos habere sciuerint, eos denuncia-
re teneantur, neque de cetero similes licentiæ, nisi a
Congregatione Sancti Officij, quæ singulis hebdo-
madis coram Nobis haberi solet, concedantur, ac
quod earundem præsentium transumptis etiam im-
pressis manu alicuius Notarij publici subscriptis,
& sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica
constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibea-
tur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent ex-
hibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Pis-
catoris

H h a

atoris die xxx. Decembris MDCXXIII. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

S. Card. S. Susanæ.

Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi, millesimo sexcentesimo vigesimotertio, Indictione sexta, die verò secunda mensis Ianuarij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Gregorij diuina prouidentia Papæ X V. Anno eius secundo, Retroscriptæ literæ Apostolicæ affixæ fuerunt ad valuas Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensi. & Principis Apostolorum de Vrbe, ac Cancellariæ Apostolicæ, nec non in acie Campi Floræ, vt moris est per me Brandimartem Latinum Apostolicum Cursorem.

Octavius Spada Mag. Curs.

S. D. N. D. GREG. PAPA XV.

*Constitutio aduersus Maleficia, seu
Sortilegia committentes.*

GREGORIVS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Mnipotentis Dei Saluatoris nostri, qui vt hominem à laqueis Diaboli liberaret, Crucem subire dignatus est, vices, quamquam immeriti, gerentes in terris, in id summo studio, iuxta creditum Nobis desuper Apostolicæ seruitutis officium, in-

cum

cumbimus, vt gregem Dominicum, inestimabili pretio redemptum, aduersus Sathanæ fraudes defendamus, eiusdem officij partes desuper interponendo, prout conspiciamus in Domino salubriter expedire. Sanè nonnulli suæ conditionis obliti, & solemnissimæ sponsonis ab ijs factæ, cum in Christi gregem per Sacrum regenerationis lauacrum adsciti fuerunt, Sathanæ, cui renunciantur, artibus, maleficijs, superstitionibus, ac nefarijs inuentis operam dare non verentur, quinimo Magistrum imitantes, qui capitali odio, quo humanum genus prosequitur, hominibus insidiari nunquam cessat, proximum varijs modis lædere, animas verò suas perdere, non timent. Quapropter, vt tam exitiosa scelera à Christifidelibus arceantur, grauioribus pœnis vindicanda duximus. Motu itaque proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, tenore præsentium decernimus, præcipimus, & mandamus, vt constito, quòd aliquis pactum cum Diabolo fecerit, & à fide apostatando, maleficijs, siue sortillegijs vnâ, seu plures personas ita læserit, vt ex maleficio, vel sortilegio mors secuta sit, etiam pro primo lapsu, Curiaë sæculari tradatur, debitis pœnis puniendus; Qui verò, similiter apostatando, pactum cum Diabolo, vt præfertur fecerit, & maleficium, seu sortilegium commiserit, ex quo, licet mors secuta non sit, infirmitas tamen, diuortia, impotentia generandi, siue animalibus; frugibus, vel alijs fructibus damnum notabile prouenerit. muro claudi, siue perpetuis carceribus in Sancto Inquisitionis officio, vbi illud existit, fabricandis, mancipari debeat: Qui verò similium delinquentium notitiam habuerint, eos Episcopo, siue In-

quilitori denunciare teneantur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrarijs quibuscunque. Volamus autem, quod presentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quæ eisdem presentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ; quodque eadem presentes, postquam in valuis Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensis, ac Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apostolicæ, necnon in acie Campi Floræ affixæ fuerint, omnes, & singulos, ad quos spectat, arceant, & afficiant, perinde ac si unicuique personaliter intimatæ fuissent. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris, die 20. Martij 1623. Pontificatus nostri Anno Tertio.

S. CARD. S. SVSANNÆ.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI millesimo sexcentesimo vigesimotertio, indictione sexta, die vero vigesimatertia mensis Martij, Pontificatus Sanctiss. D. N. D. GREGORII Diuina prouidentia Papæ XV. Anno eius tertio, retrospectæ litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensium. Principis Apostolorum de Vrbe, Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ, per me Bernardinum Brandimartem Latinum Apostolicum Cursorem &c.

FEDE-

479

FEDERICVS

*Miseratione diuina, Tit. S. Maria
Angelorum, S. R. E. Presby-
ter Cardinalis Borromaus,
S. E. Mediol. Archiep.*

MA VENDO Noi riceuto vna lettera
dell' Illustrissimo Sig. Cardinale Millino,
insieme con vn Decreto della Sacra Con-
gregatione della Santa Inquisitione di Ro-
ma, l'vn', e l'altro del tenor seguente.

Illustrissimo, & Reuerendissimo Sig. mio
offeruandissimo.

LA licenza di molti troppo auanti trascor-
sa nel culto, & veneratione di persone
morte con fama di Martirio, & Santità,
prima che della vita, & attioni loro, ne
sia conforme alla dispositione de Sacri Canoni pre-
sa informatione, & decretatoli honore di Santo, ò
di Beato, hà data occasione alla Santità di N. S.
di porui freno con vn Decreto generale stabilito
nella Congregatione del Sant'Officio, ne rimetto,
a V. S. Illustrissima con questa gli esemplari, acciò
vno si compiacia publicarlo in cotesta sua Dioce-
se, & de gli altri ne mandi vno à ciascun suo Vesco-
uo suffraganeo con la copia della presente lettera,

Hh 4 acciò

acciò se ne procuri inuiolabilmente l'offeruanza;
 procedendo in simili occasioni nella forma pre-
 scritta, & castigando chi vorrà contrauenire se-
 condo la dispositione del presente Decreto. Et à
 V. S. Illustrissima per fine humilissimamente bacio
 le mani. Di Roma li 26. d'Aprile 1625.
 Di V. S. Illustrissima Reuerendissima

Humiliss. & affectionatiss. seruitore
 il Cardinale Millino.

Feria v. Die 13. Martij Anno à Natiuitate
 D. N. I E S V Christi 1625.

*In Generali Congregatione S. Romanae, &
 Vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio
 Apostolico in Vaticano coram S. D. N. D.
 Urbano Diuina prouidentia Papa V I I I.
 ac Illustriss. & Reuerendiss. DD. S. R. E.
 Cardinalibus, aduersus hæreticam prauitatem
 Inquisitoribus Generalibus à S. Sede
 Apostolica specialiter deputatis.*

Sanctiss. D. N. sollicitè animaduertens
 abusus, qui irreplerunt, & quotidie ir-
 repere non cessant in collendis quibus-
 dam cum Sanctitatis, aut martyrij fa-
 ma, vel opinione defunctis, qui, etsi ne-
 que Canonizationis, neque Beatificationis hono-
 re insigniti, sint ab Apostolica Sede, eorum tamen

Ima-

Imagines in Oratorijs, atque Ecclesijs, alijsque locis publicis, ac etiam priuatis cum laureolis, aut radijs, seu splendoribus proponuntur, miracula, & reuelationes, aliaque beneficia, à Deo per eorum intercessionem adeptæ, in libris rerum ab ipsis gestarum enarrantur, & ad illorum sepulcra, tabellæ, imagines, & res aliæ ad beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur. Volensque proinde huiusmodi abusibus, pro debito Officij Pastoralis, occurrere, re etiam cum Illustriss. & Reuerendis. DD. Cardinalibus, contra hæreticam prauitatem in Vniuersa Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus communicata, & maturè considerata, ac discussa, declarauit, statuit, & decreuit, ne quorumuis hominum, cum Sanctitatis, seu martyrij fama (quantacunque illa sit) defunctorum imagines, aliaque prædicta, & quodcunque aliud, venerationem, & cultum præferens & indicans, in Oratorijs, aut locis publicis, seu priuatis, vel Ecclesijs tam sæcularibus, quam regularibus, cuiuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apostolica Sede Canonizentur, aut Beati declarentur, & (si quæ appositæ sunt) amoueantur, prout eas statim amoueri mandauit.

Ac pariter imprimi de cætero inhibuit libros eorundem hominum, qui Sanctitatis, suæ Martirij fama, vel opinione (vt præfertur) celebres è vita migrauerint, gestæ, miracula, vel reuelationes, seu quæcunque beneficia tanquam eorum intercessionibus à Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarij, qui in ijs recognoscendis, Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhibeat, & ne deinde fraus,

aut

aut error, aut aliquid notum, ac inordinatum in retam graui committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, eiusdem responsum expectet: Reuelationes verò, & miracula, aliaque beneficia supradicta, quæ in libris, horum hominum vitam, & gesta continentibus, hætenus sine recognitione, atque approbatione huiusmodi, impressa sunt, nullo modo approbata censerit vult, mandatque Sua Sanctitas.

Ad horum hominum sepulcra, vetuit etiam, ac inhibuit, tabellas, atque Imagines, ex cerra, aut argento, seu ex alia quacunque materia tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, aut affigi, & lampades, siue alia quæcunque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicæ referenda, ac probanda.

Declarans, quod per suprascripta, præiudicare in aliquo non vult, neque intendit ijs, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarij coluntur.

Vt autem præmissa diligentius obseruentur, Vniuersis, ac singulis tam Ordinarijs, quam hæreticæ prauitatis Inquisitoribus districtè præcipit, vt in sua quisque Diœcesi, vel Prouincia sedulo peruigilent, ne sine approbationibus prædictis, Imagines cum memoratis signis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia, prædicta publicentur, aliaue contra superius disposita fiant, transgressores verò, si Regulares fuerint, priuationis suorum officiorum, ac vocis actiuæ, & passiuæ, necnon & suspen-

suspensionis à diuinis, si vero Clerici sæculares, priuationis pariter suorum officiorum, suspensionis à diuinis, & ab administratione Sacramentorum, executioneque suorum ordinum respectiuè, alijsq; arbitrio prædictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo. Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculperint, seu quoquomodo effinxerint, vel formauerint, cæterique Artifices circa præmissa qualitercunque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniarijs, alijsq; etiam corporalibus pœnis, iuxta criminis grauitatem, eorundem Ordinariorum, seu Inquisitoribus arbitrio afficiantur. Contrarijs quibuscunque non obstantibus.

Et ne præmissorum ignorantia possit ab aliquo prætendi, voluit, vt decretum huiusmodi, seu illius exemplum ad Valuas Basilicę Principis Apostolorū Urbis, ac in Acie Campi Floræ affixum omnes perinde arctet, atque afficiat, ac si vnicuique personaliter intimatum fuisset; quodq; præsentiu transumptis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

*Io. Ant. Thomasius Sanctæ Romanæ, &
vniuersalis Inquisitionis Not.*

Anno Millesimo, sexcentesimo, vigesimo quinto, Indictione viij. Pontificatus Sanctissimi D. N. D.
V R B A N I Diuina prouidentia Papæ VII. anno eius secundo, die verò quarta mensis Aprilis,
Supra-

Supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, vt moris est, per me Brandimarrem Latinum S. D. N. Papæ Curs.

Octavius Spada Mag. Curs.

M O R A per essequire quanto ci vien ordinato, Commandiamò, che il presente Decreto si publichi nella Chiesa Metropolitana, & nelle Chiese Parochiali, & si affigga alle porte, & ne gl'altri luoghi della Città, secondo il solito. Per la'qual'affissione s'intenda talmente ciascuno artato, come se le fosse detto Decreto intimato personalmente.

Dal Palazzo nostro Archiepiscopale di Milano
alli 16. Maggio 1625.

Fed. Card. Borr. Archiep.

*Ludouicus Barbauaria Can. Ord.
& Cancell. Archiepisc.*

Vuistris.

*Illustriſſimorum, & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium
Inquiſitorum Generalium.*

P R Æ C E P T V M

*De Hæreticis, ſeu de hæreſi ſuſpectis S.
Officio propalandis.*

OCTAVIUS Episcopus Prænestinus
Bandinus, Carolus Tit. S. Cæsarei Ma-
drutius, Io. Garcia Tit. SS. Quatuor
Coronatorum Millinus, Fabricius Ti-
tuli S. Augustini Verallus, Gaspar Titul. S. Cru-
cis in Hierusalem Borgia, Fr. Felix Centinus Tit.
S. Anastasiæ Asculanus, Scipio Cobellutius Tit. S.
Sufannæ, Fr. Desiderius Scaglia Tit. S. Clemen-
tis de Cremona, Ludouicus Tit. S. Laurentij in Da-
maso Ludouisus Presbyteri, & Ludouicus S. Adria-
ni Diaconus de Latuallette nuncupati miseratione
Diuina S. R. E. Cardinales in vniuersa Republica
Christiana aduersus hæreticam prauitatem Inqui-
sitores Generales à Sancta Sede Apostolica specia-
liter deputati.

Vniuersis, & singulis Christifidelibus, tam Eccle-
siasticis, quam secularibus vtriusque sexus, cuiusuis
status, gradus, ordinis, conditionis, & præemi-
nentiæ existentibus, & quacunque dignitate, & au-
toritate, etiam maximâ fulgentibus, harum serie,
ac tenore auctoritate nostra, & huiusmodi nostræ
officij, qua fugimur in hac parte, præcipimus, &
mandamus, quatenus infra duodecim dies proxi-
mè computandos, quorum primos quatuor, pro
primo, & reliquos quatuor primis quatuor imme-
diatos pro secundo, & vltimos quatuor pro tertio

cess.

termino, & peremptorio, ac trina monitione canonica assignamus, omnes, & singulos Hæreticos, seu de hæresi quomodolibet suspectos, de quibus notitiam habuerint, debeant Nobis, vel Reu. Commissario nostro, quoad habitantes in Vrbe, quo verò ad alios extra Urbem, & vbiuis locorum degentes, Inquisitoribus, vel locorum Ordinarijs, vel eorum Vicarijs generalibus, sub excommunicationis maioris latæ sententiæ pœna, quam in contrarium facientes ipso facto incurrant, iudicialiter propalare, cuius excommunicationis maioris absolutionem S. D. N. Papæ, & Nobis reseruamus. Certificantes huiusmodi conscientia suæ immemores, ac dictam excommunicationis pœnam contemnentes, quòd contra ipsos, tanquam contra hæreticorum fautores, alias, prout melius visum, & iuris fuerit procedetur. Ideò &c. Dat. in nostra, & Officij Sanctæ Romanæ Vniuersalis Inquisitionis Congregatione, die iij. Ianuarij 1623.

Oct. Episc. Prænestiñ. Card. Bandinus.

C. Card. Madrutius.

Io. Garzia Card. Millinus.

F. Card. Verallus.

G. Card. Borgia.

Fr. Felix Card. Asculanus.

S. Card. S. Susannæ.

Fr. D. Card. de Cremona.

L. Card. Ludouisius.

L. Card. de Lauallete.

*Andreas de Pettinis S. Romana, &
vniuersalis Inquisit. Not.*

BULLA

B V L L A

INNOCENTII VIII.

*Ædita anno Domini 1486. ex.**Pegna in fine Directorij.*

INNOCENTIUS PAPA VIII

*Venerabili Fratri nostro Episcopo Brixiensi, & dilecto filio Inquisitori hæreticæ prauitatis in partibus Lombardiæ.**Sententias ab Inquisitoribus latas contra hæreticos impenitentes, seu alio brachio seculari traditos, Magistratus seculares sub pœna excommunicationis, quam ipso facto incurrunt, exequi debent, absque reuisione processuum per Inquisitores fabricatorum contra tales hæreticos.***V**enerabilis Frater, & dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Dilectus filius frater Antonius de Brixia Ordinis Prædicatorum, in partibus Lombardiæ Inquisitor hæreticæ prauitatis, vna cū venerabili fratre Episcopo Brixienti, seu eius Vicario Generali, sicuti nobis nuper fecit exponi contra nonnullos vtriusq; sexus hæreticos (vt accepimus) quos culpabiles vt hæreticos impenitentes repositos, pœna debita iuris puniendos condemnauit ;

ac

ac officiales Ciuitatis Brixienſis, vt iniunctam executionem adimplerent, requiſſi: qui officiales iuſtitiam miniſtrare, & dictas ſententias exequi, (niſi prius proceſſus per Episcopum, & Inquiſitorem agitados non viderent) in non paruum Orthodoxæ fidei ſcandalum recuſatur. At cum huiusmodi crimen hæreſis ſit mere Eccleſiaſticum, & delicta nullo pacto impunita remanere debeant; tenore præſentium vobis committimus, atque mandamus, vt ſi eſt ita, eiſdem officialibus ſæcularibus Ciuitatis Brixienſis, ſub excommunicationis pœna, & alijs cœſuris Eccleſiaſticis, præcipiatis, atque manderis; vt infra ſex dies. † poſtquam legitime fuerint requiſiti, ſine aliqua dictorum proceſſuum, per vos agitatorum viſione ſententias per vos latas contra huiusmodi hæreticos promptè exequantur appellatione remota. Quam excommunicationis pœnam ipſo facto volumus, & tenore præſentium declaramus incurriſſe: ſi quod mandatum fuerit infra dictum ſex dierum ſpatium, ceſſante legitimo impedimento, cum effectu non impleuerint. Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ſtatutis Ciuitatis Brixienſis, cæterisque in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque, Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die trigeſimo Septembris, Miſeſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto, Pontificatus noſtri Anno Tertio.

Hieronymus Balbanus;

FINIS.

DECRETA IN DIVERSIS CONGREGATIONIBVS,

Sanctissimi Officij Romæ facta.

Quot Portugenses, seu Lusitani Portugalam, seu Lusitaniam habitantes, & inde in Italiam venientes, si reperiuntur Iudaizare, condemnentur tanquam apostata à Fide, Die vltima Aprilis 1566.

IN Congreg. coram S. D. N. & Reuerendis. D. Card. Inquisitoribus generalibus, S. D. N. Paulus Papa IV. mandauit, statuit, & ordinauit, quod constituto legitimè quoscunq; Portugenses, seu Lusitanos in Portugalia, seu Lusitania permansisse, & inde discesse, & in Italiam venisse, vbi reperiuntur esse Iudæi, siue iudaizare, condemnentur tanquam Apostata à fide, prout de iure similes apostata condemnari, & puniri debent. Non obstante, quòd fuerint expositi torturæ, seu tormentis, quæ sustinendo negauerint se fuisse Baptizatos, vel Christianè vixisse, aut Christiana opera egisse, vel Sacramenta Ecclesiastica percepisse. Cum iam pro liquido, & clare à S. Sede compertum sit, & habeatur à sexaginta annis vel circa, quòd nullus Hebraus toleratus fuerit habitare in Lusitania, seu Portugalia, nisi fuerint baptizati, & vixerint christianè, & ita seruari mandauit, statuit, & ordinauit.

Quod hæreticorum beneficia vacent a die commissi criminis.

Die 18. Iunij 1556.

IN Congregatione facta coram præf. Sanctiss. Domino, & Reuerendissimis Cardinalibus In-

Ii quisi-

quisitoribus Generalibus, idem Sanctissimus Dominus Noster qui supra, considerans, quod hæreticorum beneficia à die commissi criminis hæreseos vacent, & quod multi hæretici id scientes, & in suis hæresibus manentes, vt eos quos optant successores habeant, in fauorem aliorum resignant, vt saltem per clausulas generales, quæ in ipsis resignationibus de stylo ponuntur ius aliquod in beneficijs huiusmodi acquirant, ijs prouidere volens, statuit, & decreuit, quod ex prædictis resignationibus nullum ius etiam per dictas clausulas ipsis resignatarijs acquiratur, immo beneficia huiusmodi hæreticorum à die commissi criminis specialiter dispositioni suæ Sanctitatis reseruauit, ita vt si non fiat mentio de huiusmodi crimine per illum commissio, etiam dispositiones per ipsum Sanctissimum Dominum factæ nullius sint roboris, vel momenti. Quæ omnia extendi voluit etiam ad præteritas resignationes, quæ tempore commissi criminis, hæreseos, vel citationis hæreticis factæ suum plenarium effectum sortitæ non fuerint.

Contra instituentes nouas Religiones. Die 16. Iulij 1556.

Prælibatus S. D. N. ratificauit capturam Io. Francisci Raymondi Mutinens. Congreg. S. Pauli, & Barnabæ Ciu. Mediolani, & commisit Reuerendis. D. Cardinalibus Inquisitoribus generalibus, siue R. D. Commissario facultatem procedendi, seu procedi faciendi in futurum contra quascunque personas volentes instituire, seu instituentes nouam Religionem, cuiuscunque status, gradus, & conditionis existant, & de contentis in titulo, seu titulis de Religiosis domibus, & de constituentibus nouam Religionem,

Mona-

Monasteria, vel alia quæcunque loca pia, quòd possint dicti Reuerendis. Cardinales, seu dictus Reuerendis. Commissarius ea reuidere, & corrigere, ac omnia alia, & singula in præmissis facere, quæ eis respecti- uè videbuntur iuri consona.

Pro votantibus in S. Officio, Die 29. Aprilis 1557.

A Præfato Sanctissimo Domino decretum inueni- mus, vt infra.

Cum in Congregationibus, quæ in causa hæresis, ita Domino disponente, coram nobis fiunt, interuenire pro maiori parte soleant nonnulli Clerici, tam sæculares, quàm regulares in sacris, & Sacerdotio, ac in Episcopali, & Archiepiscopali, vel alia maiori dignitate forsan constituti, ac deinceps interuenire poterunt, ac etiam nonnulli ex Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinales nobiscum in iudican- do assistant, & sæpenumero contingit, vt per discursum casuum contingentia etiam ad casus non minus forsan enormes, ac etiam minus enormes, quàm hæresim sapientes in eisdem Congregationibus tam præteritis, quàm futuris, ijdem Clerici, & in Sacris, & Sacerdotio, ac Episcopali, Archiepiscopali, vel alia maiori dignitate constituti, ac ijdem Venerabiles fratres nostri, S. R. E. Cardinales votum, seu sententiam eorum, ex qua mutilatio membri, seu sanguinis effusio etiam ad mortem naturalem secuta fuerit, seu in posterum sequetur, dixerint, seu etiam dicere parati existunt. Nos securitati, ac tranquillitati eorum mentis, & conscientia occurrere volentes, vt ijdem Clerici etiam in Sacris, & Sacerdotio, ac quacunque dignitate etiam Episcopali, Archiepiscopali, vel qua-

cunque maiori præditi, etiam Venerabiles fratres nostri Cardinales, qui in iudicando nobis assistunt, non solum in causis hæreseos, sed etiam in quacunque causa criminali, quæ in dictis Congregationibus coram nobis tractata fuerit, & tractabitur, votum, & sententiam eorum non solum quo ad quæstiones, & torturam, ipsis reis pro delictis quibus pro tempore inquisiti, accusati, seu denunciati fuerint, sed etiam ad condignam poenam, & multam etiam vsque ad mutillationem, seu sanguinis effusionem, ac vsque ad mortem naturalem inclusiuè absq; alicuius censuræ, vel irregularitatis incursum, dicere, & eisdem Congregationibus interesse, & immisceri possint, licentiam, & facultatem concedimus, ac quoad præterita si aliquam forsan irregularitatem incurrissent, cum omnibus prædictis dispensamus, non obstantibus constitutionibus &c.

Idem confirmavit S. D. N. Pius Papa V. extendique voluit ad omnes Inquisitores, eorumq; Vicarios, Commissarios, & Consultores.

Contra sine ordinibus celebrantes. Die 20. Maij 1557.

PRælibatus S. D. N. statuit, & decreuit, quòd quicumq; non habens Sacerdotium, & ordinem Presbyteratus ausus fuerit Missam celebrare, absque aliqua disputatione, tradatur curiæ sæculari puniendus.

Ne Ordinarij conferant beneficia propter hæresim vacantia. Die 29. Septembris 1558.

SAnctissimus D. N. qui supra in Congregatione Sancti Officij mandauit omnibus Ordinarijs, & quibuscun-

buscunque alijs, ne se intromittant in conferendis beneficijs vacantibus, vel vacaturis propter hæresim, sed illorum collationem sibi, suisq; successoribus reseruauit. Ad idem facit quòd sequitur.

Sanctissimus D. N. Pius Papa Quintus considerans beneficia Hæreticorum à die commissi criminis eo ipso vacare, & multi hæretici id scientes, & in suis hæresibus manentes, vt eos quos optant successores habeant in fauorem aliorum resignant, vt saltem per clausulas generales, quæ in ipsis resignationibus de stylo ponuntur, ius aliquod in beneficijs huiusmodi acquirant, ijs prouidere volens, statuit, & decreuit, quod ex prædictis resignationibus nullum ius etiam per dictas clausulas ipsis resignatarijs acquiratur, imo beneficia huiusmodi hæreticorum à die commissi criminis specialiter dispositioni suæ Sanctitatis, suorumque successorum reseruauit, ita vt si non fiat mentio de huiusmodi crimine per illum commissio, etiam dispositiones per suam Sanctitatem factæ, sint nullius roboris vel momenti. Quæ omnia extendi voluit etiam ad præteritas resignationes, quæ tempore commissi criminis hæreseos, vel citationis ipsis hæreticis factæ suum plenarium effectum sortitæ non fuerint.

Contra abutentes Sacramentis. Die 17. Februarij 1559.

Sanctissimus D. N. Paulus Papa IV. in Congregatione sancti Officij commisit, quod omnes qui audiuerunt confessiones non existentes in sacris, & celebrantes Missas, non existentes etiam in sacris, & abusi sunt Sacratissimo Altaris Sacramento, tradi debeant brachio seculari.

Die

Die 2. Septembris 1562.

Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales decreuerunt, quòd per quamcunque gratiam factam, vel fiendam quibusuis aliàs hereticis, non intendunt eos restituere, vt possint confessiones aliquorum seclarium audire.

Idem confirmatum fuisse, reperitur in actis Sancti Officij sub die quintadecima Nouembr. 1565. cum additione, seu declaratione, quòd illi qui abiurarunt aliàs secretè vel publicè, aut aliàs quomodocunque, non admittantur ad audientiam confessionum seclarium.

Testium nomina publicari non debent. Die 14. Maij 1566.

Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales in Congregatione ordinaria decreuerunt dari debere nuda testium dicta, prout eousque obseruatum fuit, absque nominum publicatione, aliarumque circumstantiarum, propter quas posset deueniri ad ipsorum testium notitiam. Et quo ad responsiones testium super rei interrogatorijs pariter decreuerunt non esse dandas, si ex illarum publicatione deueniretur in notitiam, quinam fuerint testes ipsi.

Regulares recurrentes ad Sanctum Officium, vt in eo testimonium perhibeant, non grauentur a suis Superioribus. Die 17. Augusti 1567.

Sanctissimus D. N. Pius Papa V. in generali Congregatione Sancti Officij, consulens libertati ipsius Sancti Officij, & indemnitati recurrentium ad
illud,

illud, vel in eo testimonium perhibentium statuit, & decreuit, vt Regulares quorumuis etiam Mendicantium Ordinum personę, quę pro tempore ad officium Sanctę Inquisitionis pro quocunque negotio recurrerint, seu confugerint, vel in eo testimonium perhibuerint veritatis, aut falsas quomodolibet deposuerint, nequaquam a suis superioribus per quinquennium continuum a die receptus, seu depositionis huiusmodi molestari, vel ex quacunque causa, vel excessibus preteritis personarum aliarum, & de debitis propterea poenis seu poenitentijs eisdem imponendis, nisi ipsi Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales certiores facti fuerint, vel eis aliter clare notificatum, & ab ipsis Cardinalibus desuper responsum fuerit.

De torquendis reis pro finali veritate habenda, & super complicibus. Die 28. Iulij 1569.

Inherendo decretis alias per fel. record. Paulum Papam IV. Sanctissimus D. N. Pius Papa V. decreuit omnes, & quoscunque reos conuictos, & confessos de heresi pro vltiori veritate habenda, & super complicibus, fore torquendos arbitrio Dominorum Iudicum.

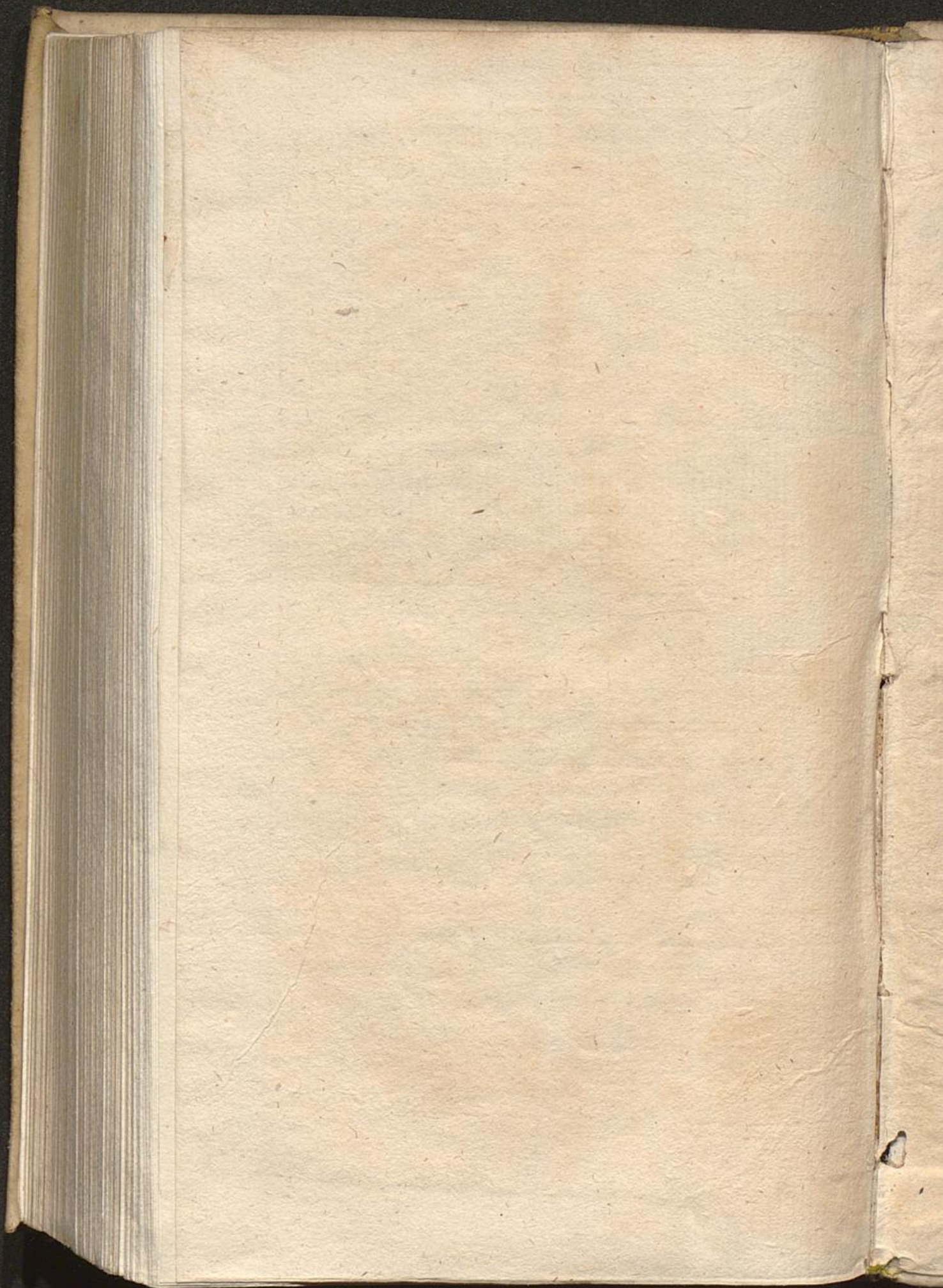
F I N I S.

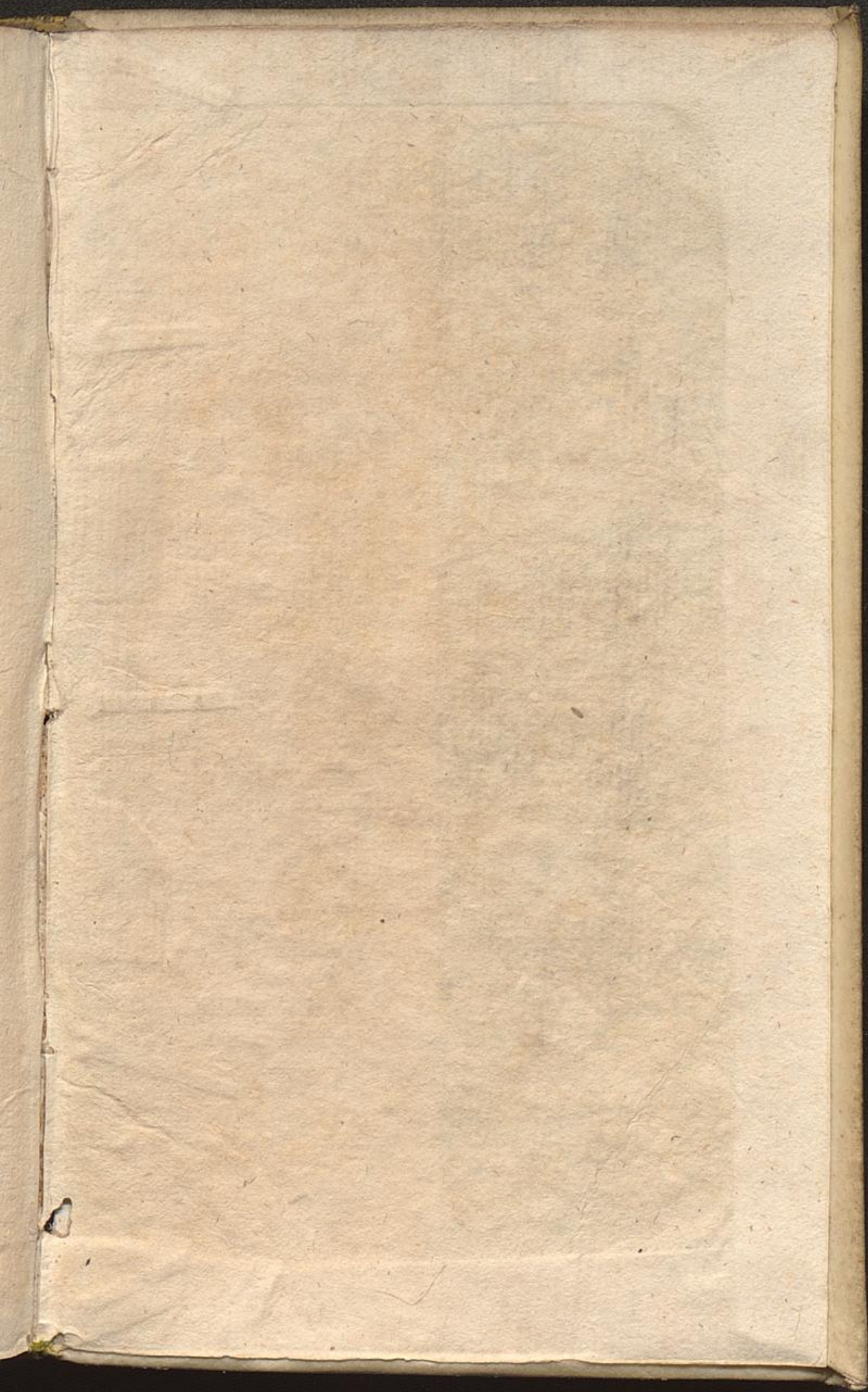
... et
... res
... que
... pro
... tempore
... ad
... officium
... et
... quod
... unquam
... negotio
... recurre
... iure
... testimonium
... perhibere
... quomodolibet
... deponere
... foribus
... per
... quinquaginta
... seu
... deponere
... huiusmo-
... dium
... causa
... vel
... excessibus
... eam
... et
... de
... debitis
... propter
... illi
... ipsi
... illi
... Cardinales
... Inquisitores
... generales
... certio-
... res
... facti
... fuerint
... vel
... eis
... aliter
... clare
... notum
... eorum
... et
... ad
... illis
... Cardinalibus
... desuper
... responsum
... fuerit.

De respondendis rebus pro sua veritate habenda. Et super
complicibus. Die 28. Julij 1569.

Libere deo decernis alias per sol. record. Paulum
Papa IV. Sanctissimus D. N. Pius Papa V. de-
claravit omnes, & quoscunque reos complicibus, & con-
fessos de heresi pro vltima veritate habenda, & aliis
per complicibus, fore respondendos arbitrio Doctri-
nae Inducimus.

F I N I S

BARIOLA

Flores Directorij
Inquisitorum

Th

4848